

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

197991

2003

STOVI

XXXVIII/2003

STROKOVNO GLASILO DRUŠTVA
ZNANSTVENIH IN TEHNIŠKIH
PREVAJALCEV SLOVENIJE

DZTPS

Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije (DZTPS) je slovensko stanovsko združenje več kot 600 prevajalcev znanstvenih in tehniških besedil. Člani DZTPS so v društvu registrirani glede na jezike, v katere in iz katerih prevajajo, ter glede na področja, ki jih prevajajo. Prevajajo bodisi samostojno ali v različnih podjetjih, ustanovah in prevajalskih agencijah.

DZTPS izdaja strokovno glasilo *Mostovi* in informativni *Bilten* ter skrbi za izobraževanje svojih članov z organiziranjem seminarjev in predavanj. Društvo ima na internetu tudi svoj forum: DZTPS-info@yahoogroups.com.

Društvena pisarna prevzema naročila za prevode in jih posreduje svojim članom ter opravlja obračunske storitve za opravljene prevode.

DZTPS se povezuje in vzdržuje stike s sorodnimi združenji in prevajalskimi ustanovami doma in na tujem. Je redni član Mednarodnega združenja prevajalcev (FIT).

+11 197991
11 197991

MOSTOVI

Strokovno glasilo
Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije

Letnik XXXVII, št. 1, leto 2003, str. 1-120

Uredniški odbor

Glavna urednica: Mojca M. Hočevar

Alan McConnell-Duff

Anton Omerza

Lidija Šega

Miran Željko

Lektorica za slovenski jezik: Nada Colnar

Fotografija na naslovnici: Nedžad Žujo

Računalniško-grafično oblikovanje in prelom: Rasto Furlan

Izdalo in založilo: Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije (DZTPS)

Za društvo: Maja Merčun

Natisnila: Tiskarna Simčič, Ljubljana

Naklada: 750 izvodov

Izhaja enkrat letno.

© Mostovi

Izražena mnenja so stališča avtorjev in zanje ne odgovarjamo.

Ljubljana, 2003

5004 03277

Contents

About the Authors 4

LANGUAGE AND TRANSLATION

Alan McConnell-Duff

Language Editing in English 5

Marta Kocjan - Barle

Slovenian Spelling First Aid Kit 25

TERMINOLOGY AND GLOSSARIES

Mia Kiefer

Schweizerdeutsch Glossary: Second Part 36

Dušan Fabre

Harbour and Port 39

Darja Hoenigman

A Glossary of Words and Phrases Associated with First Names: English-Slovene 44

COMPUTER TOOLS

Miran Željko

Evroterm and Evrokorpus – Terminology Database and Corpus of Translations 62

Jaro Lajovic

Wordfast: Introduction to Translation Memories 73

PREDSTAVITVE

Anton Omerza

Introducing Manica Lipec 83

TRANSLATION NEWS

Lidija Šega

The first EST Young Scholar Award to Slovenia 89

Anton Omerza

Useful Information for Translators 92

New DZTPS Members 94

Miran Željko

Terminology at the Time of Globalization 95

Nevenka Gajšek

Brussels – Yes or no, pro and con 99

Tino Mamić

Being Employed by the EU – Experience from Luxembourg 103

PROFESSIONAL LITERATURE

Janko Moder

Somehow Awkward Dictionary 108

Darja Erbič, Urša Selan

Commentary to the Review of Glossaries from the Treaties of Amsterdam, Maastricht and Rome 114

Lidija Šega

Dictionary of Legal Terminology and Other Legal Sources 116

MMH

Navodila za avtorje prispevkov 120

Vsebina

O avtorjih 4

JEZIK IN PREVAJANJE

Alan McConnell-Duff

Lektoriranje v angleščini 5

Marta Kocjan - Barle

Pravopisna prva pomoč 25

TERMINOLOGIJA IN GLOSARJI

Mia Kiefer

Glosar švicarske nemščine: Drugi del 36

Dušan Fabe

Pristanišče in luka 39

Darja Hoenigman

Glosar besed in besednih zvez, povezanih z osebnimi imeni: Angleško-slovenski 44

RAČUNALNIŠKA ORODJA

Miran Željko

Evroterm in Evrokorpus – terminološka baza in korpus prevodov 62

Jaro Lajovic

Wordfast: Povabilo med pomnilnike prevodov 73

PREDSTAVITVE

Anton Omerza

Predstavlja se vam Manica Lipec 83

PREVAJALSKE NOVICE

Lidija Šega

Prva nagrada za prevodoslovje v Slovenijo 89

Anton Omerza

Informacije, ki jih potrebujejo prevajalci 92

Novi člani DZTPS 94

Miran Željko

Terminologija v času globalizacije 95

Nevenka Gajšek

Bruselj – da ali ne, pro in con 99

Tino Mamič

Biti uslužbenec EU – Izkušnje iz Luksemburga 103

STROKOVNA LITERATURA

Janko Moder

Malo preveč nenavaden slovar 108

Darja Erbič, Urša Selan

Komentar h kritiki glosarjev Amsterdamske, Maastrichtske in Rimske pogodbe 114

Lidija Šega

Pravni terminološki slovar in drugi pravni viri 116

MMH

Navodila za avtorje prispevkov 120

O AVTORJIH – ABOUT THE AUTHORS

Alan McConnell-Duff je napisal že več knjig o prevajanju in učenju angleščine, izmed katerih je za prevajanje v angleščino zelo koristen priročnik *Into English*. V angleščini je objavil že mnogo kratkih zgodb (prevedenih tudi v francoščino, madžarščino, španščino in slovenščino). Izvrstno prevaja v angleščino, tudi slovenska literarna dela.

Marta Kocjan - Barle je zadnjih deset let urednica leksikografskih izdaj (*Slovenskega velikega leksikona* idr. leksikonov), napisala je priročnik *Abeceda pravopisa* (1992, ²1994 in ³1999) ter predava učiteljem, tajnicam in prevajalcem. Bila je tudi lektorica za govor na slovenskem radiu in lektorica za slovenski jezik pri različnih ustanovah.

E: marta@modrijan.si

Dušan Fabe je študiral na Filozofski fakulteti v Ljubljani, kjer je diplomiral iz angleškega in italijanskega jezika. Magistrski študij je opravil na Filozofski fakulteti v Zagrebu pri dr. Ivu Vidanu, doktorat pa v Ljubljani pri dr. Dušanu Gabrovšku. Poučuje angleški jezik in raziskuje pomorsko terminologijo na Fakulteti za pomorstvo in promet v Portorožu.

E: dušan.fabe@fpp.edu

Mia Kiefer je diplomirala iz angleščine in nemščine na Filozofski fakulteti v Ljubljani ter se veliko izpopolnjevala v tujini. Je sodna tolmačka za nemški jezik in dela kot prevajalka za nemški jezik v Službi za prevajanje in lektoriranje v Generalnem sekretariatu Vlade RS.

E: mia.kiefer@gov.si

Darja Hoenigman je profesorica angleščine in diplomirana etnologinja, vpisana na podiplomski študij na ISH, smer Lingvistika govora in teorija družbene komunikacije. Ukvarja se z antropološko lingvistikom. Na Oddelku za prevajalstvo Filozofske fakultete v Ljubljani je zaposlena kot lektorica za angleški jezik.

E: darja.hoenigman@guest.arnes.si

Miran Željko v tej številki predstavlja Evroterm in Evrokorporus, ob tem pa pripravlja precej izboljšano različico obeh pripomočkov za prevajalce. Nova različica bo obogatitev z dodatnimi podatki, iskanje pa bo možno po različnih kriterijih in bo bolj prijazno za uporabnike.

E: miran.zeljko@gov.si

Jaro Lajovic je zdravnik, a se že dobro desetletje povsem posveča uredniškemu, publicističnemu, predvsem pa prevajalskemu delu na področju medicine in farmacije. Ukvarja se s prevajalskimi orodji in je član izvršilnega odbora Evropskega združenja za računalniško prevajanje (EAMT) je tudi tajnik Slovenskega društva za jezikovne tehnologije.

Anton Omerza je ekonomist, ki že več kot 15 let deluje v prevajalstvu; najprej je bil urednik in poslovni tajnik DZTPS, zadnja leta pa deluje kot podjetniški svetovalec, založnik in predvsem organizator dopolnilnega izobraževanja prevajalcev.

E: ost.omerza@siol.net

Lidija Šega je avtorica nepogrešljivega *Velikega modernega angleško-slovenskega poslovnega slovarja*, ki je izšel že v mali izdaji. Prevaja, tolmači, sodeluje v komisijah za strokovno recenzijo prevodov pri Vladi RS ter predava poslovno angleščino na Oddelku za prevajalstvo Filozofske fakultete v Ljubljani.

E: lidija.sega@siol.net

Nevenka Gajšek je profesorica slovenskega in francoskega jezika, magistrica sociologije kulture in specializantka Pravne fakultete. Svojo poklicno pot je začela kot novinarka pri časniku *Delo*, deset let je poučevala v srednji šoli, od leta 1997 pa dela v Službi Vlade RS za evropske zadeve. Leto in pol je bila nacionalna koordinatorka med institucijami EU in SVEZ-om pri prenosu evropskega pravnega reda v slovenski jezik.

E: nevenka.gajsek@gov.si

Tino Mamič je diplomiral iz zgodovine in novinarstva na ljubljanskih Filozofski fakulteti in Fakulteti za družbene vede. Najprej je delal kot urednik pri različnih revijah in na radiu, zdaj pa je zaposlen kot korektor za slovenski jezik na Uradu za uradne publikacije EU v Luksemburgu. Veliko se ukvarja tudi z rodoslovjem.

E: info@rodovniki.net

Janko Moder prevaja za založbe in gledališča iz 25 jezikov. Njegovi prevodi obsegajo najrazličnejše vrste, od poezije prek dramatike do proze in publicistike, tudi mladinsko in strokovno literaturo.

Alan McConnell-Duff

Language Editing in English

Lektoriranje v angleščini

Summary

This article is an extension of the materials and approaches first presented at a seminar of the same title, organized by the DZTPS in Ljubljana, May 2003.

The four main sections are:

- I. Introduction
- II. General Principles and Approaches

Including:

- common typographical errors
- transcription of names and dates
- collocations
- guidelines for rewording and correction

- III. Word Order & Punctuation

A close study of one of the main problem-areas in language editing

- IV. Open Questions

Discussion of examples which contain different types of errors, and of sentences which, although not "wrong", could be improved.

A brief list of books and articles related to language editing is given in the concluding **Selected References**.

Abstract

Članek je nastal kot nadaljevanje gradiva in pristopov, ki so bili prvič predstavljeni na seminarju z enakim naslovom, maja 2003 v organizaciji DZTPS.

Štirje glavni razdelki so:

- I: Uvod

- II: Splošna načela in pristopi, ki vključujejo:

- pogoste tipografske napake
- transkripcijo imen in datumov
- kolokacije
- smernice za drugačno ubeseditvev in popravke

- III. Besedni vrstni red in ločila

Podrobna obravnava enega od poglobitvenih problemskih področij pri lektoriranju

- IV. Odprta vprašanja

Razprava o primerih, ki vsebujejo različne tipe napak, ter o povedih, ki sicer niso napačne, a bi jih lahko izboljšali.

Kratek seznam knjig in člankov o lektoriranju je naveden v sklepnem razdelku Izbrane navedenke.

I Introduction

This is an endeavour to synthesize the experience I have gained over several decades as a translator and language editor or *lektor*. I add the Slovene word *lektor* because it does not entirely overlap with the English expression “language editor”. Both terms cover the regular task of correcting language errors – from spelling and punctuation, through word order, word choice and tenses, to style and register – as well as final proof reading.

However, the language editor has somewhat more freedom than the *lektor* to propose changes in the presentation of thoughts, and to suggest necessary cuts or additions to the text. In the approach to this material, therefore, I have both terms in mind.

The Material

All examples given are authentic and (with only a few exceptions) are derived from translations from Slovene into English, or from documents written directly in English by native speakers of Slovene. Where possible, or necessary, I have also given the Slovene original for comparison.

In selecting the examples, my two main concerns were that they should:

i) illustrate **typical errors**, and therefore serve as a useful guide for preventing similar

mistakes, ii) be drawn from a **wide range of (non-literary) sources** – company reports, official correspondence, Internet messages, medical, technical and political texts, publicity brochures, etc. – in order to suggest that the same type of language problem (e.g. ambiguity because of faulty punctuation) may occur in different contexts. In Sections II and III, the comments are focused mainly on individual errors, while in Section IV the range is extended to include “mixed” or multiple errors, and also sentences which are open to discussion, i.e. the suggested alternations are optional.

Although the title “Language Editing in English” does not mention the translator, it is understood that he or she is also a *lektor(ica)* or (self-) editor. All the questions raised are directly relevant to the translators’ work, since it is **their** difficulties with which the editor is dealing. This is why, in the second half, I have also spoken of the translator’s motivation. In a profession in which one more often receives criticism than praise, it can be disheartening – after a lengthy struggle with the text – to be confronted with the task of “entering the corrections”. Yet translators do not always complain. Some even admit to enjoying it “because it’s useful learning”. In that positive spirit, I trust that this article may be of practical help.

II General Principles and Approaches

Much of what we call “seeing”
is conditioned by habits and expectations.

(E.H. Gombrich, *Art and Illusion*)

When Gombrich refers to “seeing” he is speaking of the artist’s way of viewing the world, and of the viewer’s response to the work. He goes on to add that “the greatest of all the visual explorers, Leonardo (da Vinci) himself, has been shown to have made mistakes in his anatomical drawings. Apparently he drew features of the human heart which Ga-

len made him expect but which he cannot have seen.” And finally he notes that: “The world may be approached from a different angle and the information given may yet be the same.”

The language of art is not unlike the language of translation. It is partly bound by the “language” of the viewer: a **wave**, as painted by Hokkaido is, in a sense, a Japanese wave;

a wave depicted by Turner or Delacroix could also be seen as an English, or French, or "European" wave. Yet, in whatever "language" we describe it, a wave is a wave.

In translation, one is transferring not merely the meaning (or facts) from one language into another, but also the implications, reservations, nuances, stresses and emphases, marks of approval or disapproval, respect or disrespect. In short, many of the "fine details" which painters also include in their works to give "true colour" to the whole. As Rembrandt does in his use of gold ornamentation in both the positive and the negative sense. Gold can have many meanings.

For the language editor or "lektor", and for the translator, the two crucial questions are: 1. What may be being lost from the original, and how can it best be restored? 2. Does the translation have a natural flow, or is its course being too strongly directed by the source language? To both of these questions the answer most frequently given (by professionals) would be: "Improvements could be made- but we don't have the time!"

This is true. It is also the reason for my wishing to suggest, in this article, certain principles, guidelines and approaches which may help the language editor / translator to identify more swiftly the most frequently recurring deficiencies in translated texts. Or, to put it more positively, to focus on what often "goes wrong" – in texts of all kinds – and yet can easily be improved.

What Can Go Wrong?

Or, What Can Go Wrong? **Typographical errors** are, of course, the most dreaded of all. Many good (and expensive) publications have been seriously damaged by a misprint on the cover of an otherwise flawlessly produced publication. The late Anthony Burgess even playfully referred to this on the cover of his book entitled "Language Made Plain", or LANGUAGE MAID PLANE. Printer's "gremlins" – as such errors are sometimes called – have a mischievous way of sneaking into the

text where least expected, particularly into familiar words such as *height, first, width, continuous, planning, believe, research*, etc. Recently, a Medical Research Institute arranged for the printing of a large number of attractive looking folders for holding documents at conferences and meetings. Sadly, it was too late when the mistake was noticed in the capital letters on the cover: MEDICAL RESERACH INSTITUTE. The entire batch of folders had to be withdrawn. Because **the eye tends to see what it expects to see**, the most glaring errors often occur where they are least expected:

i. In headings, captions, titles, lists of contents, addresses (the word *address* is itself often wrongly spelt), bibliographies and references. The use of capital letters – perhaps because they look so "confident" – seems to further increase the risk of error. For instance:

- FUTURE DEVELOPMENT OF COMMUNICATION STRATEGIES
- CEREMONY IN FRONT OF THE PALACE OF NATIONS ON OCCASION OF...
- ACTIVITIES IN PRERATION

References in the Literature appendix also have a deceptively confident look. One feels that they can be trusted because (surely?) they have many times been checked and reproduced. But they are not "gremlin proof". For example:

- Kamrin R., Buchsbaum HW (1965) Large vascular malformations of the brain no visualized by serial angiography. Arch Neurol 13: 413 – 420. (*no* should be *not*)
- Kudo T., Tadokoro M. (1989) Experience with the ultrasonic aspirator in a cavernous hemangioma of the cavernous sinus. Neurosurgery 23: 629 – 631. (final *s* missing in *cavernous*)

Errors may also derive from the source language text, when a work is incorrectly cited, as here:

- **International Trust Found** je zazširil svoje delovanje na področju razminiranja v Jugovzhodni Evropi. (*Found* should be *Fund*.)

These might seem to be minor, if bothersome details. However, no error in the References can be considered "minor", since it is in

this section of a scientific / academic paper that the author is “presenting his / her credentials” to the professional reader.

ii. In brochures, guides, programmes, time-tables, publicity material, etc. Errors in materials intended for the public are particularly unwelcome because: a) the texts will be read by many people, b) they usually contain a mixture of national, local and / or professional pride – linked to financial interest, c) printing mistakes demean the text. As here:

- (M.K.) is appearing as soloist with the Philharmonic Sting Chamber Orchestra in concerts by Vivaldi... (*String Chamber Orchestra, concertos by...*)

- ...has won first prize at the Competition of Tree Nations. (*Three Nations*)

- Summer Festival tickests are extempt from the Value Added Tax. (*exempt, tickets*)

- 3rd MEETING OF WASTE MANAGEMENT SUBGROUP LJUBLJAJA, SLOVENIA, APRIL 25 – 26, 2002 (A particularly nasty gremlin, fortunately spotted just in time! Ljubljana, of course.)

- In this guide for translators and writers into English the most typical and recurrent defects, errors and diffuculties are shown. (From the back cover of a book – which I wrote! – not without **difficulty**.) Indeed, we can all make mistakes.

iii. In official correspondence, press releases, website pages, etc. In letters, the errors will usually not be seen by many eyes, and may be even benignly overlooked. (After all, native speakers also make mistakes in their correspondence!) A few examples:

- We are looking forwad to welcoming you in Ljubljana. (*forward, welcoming you to...* If the main body of the letter is correct, the mistakes might be ignored.)

One mistake, however, which is less easily overlooked is that of confused spelling of a person's name.

For example:

- (letterhead address, correct) Dr. Várady László. (Opening greeting)

a) Dear Dr. Varadi,

b) Dear dr. Laszlo,

c) Dear Dr. Varady,

In a case such as this, the confusion is understandable. The writer of the letter may have met Dr. Várady at a conference and been given his visiting card: Dr. Várady László. (In Hungarian, the surname customarily comes first.) Back in Ljubljana, several months later, the writer wishes to contact Dr. Várady again. Subconsciously, she /he might be tempted to transcribe the surname as it would be in Slovene: a) Dr. Varadi. Or, perhaps to sound more familiar, b), might use the first name – Laszlo – but forgetting to add the (important) accents on á and ó, and instinctively using the lower case d for Dr. Likewise, c), the writer might opt for the “international” solution – Dr capitalized, Várady – no accent.

The issue of the correct transcription of personal and place names does, I know, deserve greater attention. Here, however, I should merely like to say that all names (in the Latin alphabet) should be written with their original diacritic marks and accents, and that the “international” tendency to omit these essential features should not be encouraged. The philosopher Descartes should remain *René* (not *Rene*); the tennis player Borg should be *Björn* (not *Bjorn*), and the composer Krek should be *Uroš* (not *Uros*). More will be said on this matter at the end of section IV.

Website messages, press releases and advertisements reach far more people than does official correspondence. Also, since the texts are usually relatively brief, any errors will be all the more noticeable.

For instance:

- Prime Minister Drnovšek resignes from the Office. (*resigns, office* – no article, no capital O)

- The participants found the database useful and supported the continuation of this activity. (*continuation*)

- The year 2002 was very successful for our company. This was the year of our lagrest investments in our 12 years history. (*largest, 12-year*)

- In our bank, special emphases has been laid on the increase in interest-free income and

development of new services. (*emphasis, development*)

• KEY WORDS: spatial planing process, sustainable development, physical space, inter-departmental linking. (*spatial planning, inter-departmental*)

iv. In graphs, charts, tables, lists of figures, "pie charts", etc., and also in the use (punctuation) of abbreviations. The main problem area is almost certainly that of the conflict between the English use of the decimal point (10.7%) and the European use of the comma (10,7%). Translators and editors have to be particularly careful to ensure that figures which appear in the text are given in *exactly the same form* in graphs and tables.

Likewise, the "house style" of a document, e.g. a company Annual Report, must be consistent. For example:

• 10. Share capital SIT 14,170,448 thousand
Krka's share capital amounts to SIT 14,170,448 thousand.

This is correct usage, since the heading corresponds exactly to the first line of the text. If, later in the text, a more general statement is made, a different formulation might be acceptable, e.g.

• Considering that Krka's share capital amounts to *over 14 million tolar*s, we may expect that...

Consistency must also be observed in the writing of dates. Three equally valid options are still in use:

- a. March 31, 2003
- b. March 31st, 2003 or 31st March, 2003
- c. 31 March 2003

My preference is for c., since it helps to avoid a clustering of figures by separating the day of the month from the year. (A fourth, less often used alternative is the Roman-style date: 31. III. 2003.)

My reason for beginning this article with what might seem like a statement of the obvious – i.e. that typographical errors persistently (and perversely) occur – is that I wished to draw attention not so much to the errors themselves but to the reasons *why* they are easily overlooked. One reason is that, as Gombrich

suggests, we are inclined to see (and expect) familiar patterns. Some of these patterns are so "fixed" by usage that they do not tolerate disruption. For example:

- sooner or later / *prej ali slej*
- more or less / *več ali manj*
- black & white / *črno belo*

There is no particular reason why, for instance, a film or photograph should not be described (in either language) as white & black – but it is not. One follows the "unwritten rules". When an expression is common to both languages, but differs in word order, that difference must be respected in translation: Research & Development work / *Razvojno-raziskovalno delo*. (Comparable "fixed" combinations would be: Arts and Crafts, *kulturno-umetniško društvo*, Profit & Loss Account, *lektorsko-prevajalska služba*.)

Word choice is also governed by customary usage. For example:

• I read with *great* interest your article on "Hydrolosis..."

Could the word *great* be replaced by a synonym? For example: *big, vast, immense, large, enormous, huge, grand*. Out of the seven, only two might be acceptable – *immense* and (in the spoken language) *enormous*. Yet there is no "rule" which prevents one from saying *vast* or *huge* interest.

Similarly, in Slovene, one may say: *rahlo dežuje* (scattered rainshowers), but not *lahko* or *slabo dežuje* (literal tr. - it's raining *lightly* or *weakly*). Or: *lepo pozdravljeni!* (Welcome. / Greetings. / Hello, and welcome...etc.), yet not: *odlično* or *dobro pozdravljeni* (literal tr. – excellently or well greeted). Nevertheless, one does say *dobrodošli* (welcome) and not *lepodošli* (lit. beautifully come!).

These established usages are so familiar to the native speaker that they usually pass unquestioned – until they need to be translated. A letter or speech in Slovene beginning with the straightforward greeting *Spoštovani!* (lit. Respected persons) cannot be so concisely rendered in English. The safest, though not satisfactory solution is to begin with *Dear...* followed by a suitable noun: *Participants / Reader(s) / Colleagues / Guests*. In

each instance, a different solution needs to be found.

Another aspect of language which is also determined by “unwritten rules” is that of transferring, perhaps unconsciously, from the spoken to the written idiom. For instance:

- (letter from a doctor to the editor of a medical journal) This group of authors has **pretty good** neuroanatomical backup for their clinical work.

The expression *pretty good* is quite acceptable in speech, but in the written context it sounds too informal, even though this is a personal letter. More suitable words would be: **relatively** or **fairly**, or else the word could be simply omitted. Other expressions of a similar type are: **quite a lot** (of), **lots** (of), **a bit** (of), **doing fine**, **getting along well**, **super**, **tremendous**, **fabu-**

lous, etc. What may be charmingly direct in informal speech, and even in formal spoken presentations (e.g. at congresses), may not have the same desired effect in a printed article.

This is why writers, translators and editors need to be ever alert to language which does not sound “Quite right” in context.

In the following sections we will be returning again, from different aspects, to the question of: What is the most suitable formulation of words in a specific context? Context matters greatly, because if we do not know who the intended reader is we cannot properly assess the language.

Before turning to specific examples, I should like briefly to note some of the self-imposed principles or guidelines which I follow in language editing / *lektoriranje*.

Guidelines

1. Target readers

Is the text intended primarily for the professional reader, the general public, or possibly both?

2. Style & Register

What should be the prevailing register: highly formal, official / administrative, neutral, semi-formal / relaxed, informal or even intimate? This is particularly important in determining the correct tone for correspondence, both official and personal.

3. Presentation & Format

Do any changes need to be made to the format of the original text? For instance:

- Are the **paragraphs** of suitable length (in translation)?
- Is the use of **upper case** (capitalization) consistent? Are **acronyms** (NATO / Nato, UNESCO / Unesco) and **abbreviations** (e.g., i.e., etc.) correctly and consistently transcribed?

- **Type-face** (or font): are stress-markers, such as italics, underlining, and inverted commas (“...” / ‘...’) actually needed and correctly used?

- **Punctuation**. Do the brackets (...) or /.../ begin and end in the right place? Should hyphens (-) be dashes (—), and should single dashes be double dashes? Which words should be hyphenated (long term / long-term investment)? Could linking words such as **and**, **but** or **also** be replaced by a semicolon (;)? Are exclamation marks (!) necessary? Are Roman numerals followed by a dot (IV International Festival / IV. International Festival)?

This list of questions could easily be extended. I wanted to point only to some of the main disparities that may occur.

Other general principles which are equally valid both for translating and for editing include:

4. Addition for the sake of clarity.

If a sentence is difficult to understand on first reading, it may be because helpful “lit-

le" words have been omitted. In addition to prepositions, these include: **which, that, it, this, both...and, however, do / does / did**, etc. Such words may have an important effect on the meaning, as is illustrated by this example (of correct usage) from a BBC report:

- Prime Minister Tony Blair noted *that* European countries exported more to Asia than *did* the United States.

The words *that* and *did* are both structurally important, and should not be omitted. Indeed, if *did* were left out the sentence would be ambiguous, i.e. it could also mean that European states exported more to Asia than *to* the United States.

Even when there is no risk of ambiguity, it may be advisable to add words for the sake of clarity, as here:

- Information on radioactivity and *work of* ARAO provided by the agency is *meant* to increase the public interest in nuclear issues.

Reword as:

- Information on radioactivity and *on the work of* ARAO provided by the Agency is *intended* to increase public interest in nuclear issues.

Or for the sake of accuracy:

- In 2002, the Supervisory Board met in *five regular and one irregular* correspondence session.

Reword as:

- In 2002, the Supervisory Board met in *five regular sessions* and one irregular correspondence session.

If there is any likelihood of ambiguity or misunderstanding, one should not hesitate – merely for the sake of elegance – to add or repeat clarifying words.

5. Deletion

There are few writers who use too few words, many who use too many. Usually, however, it is not the writer but the translator who is blamed for this diffuseness or "padding" as it is popularly called. In the spoken language, a certain amount of looseness is to be expected

and is often tolerated, even in formal situations. For instance, a speaker at a conference or symposium might, in order to strike a more informal note, use expressions such as: *what it all boils down to is...*, or *the fact of the matter is*, or *to be perfectly honest with you* (can one be "imperfectly" honest?), or *in my humble opinion* (really "humble"?), etc. In the written language, however, such expressions sound merely like clichés, which indeed they are.

Translators often claim, quite justifiably, that they do not have the right or the authority to "improve" on the original. However, I believe that translators do have the right to intervene if they feel that they can make the translation sound less clumsy than the original. One unobtrusive way of "silently editing" the text is to trim down some of the common ready-made phrases, e.g. *na področju, v okviru, kot je že rečeno*, which need not automatically be translated into English as: *in the field / area of, within the framework of, as earlier / already mentioned*. In the first two cases, the word *in* (without field or framework) is often sufficient; the third expression is usually redundant and can often be omitted.

When dealing with official documents it is advisable not to over-intervene, i.e. not to remove too many apparently superfluous words. In the example below, from an Annual Report, the translator has skillfully contracted the text without losing the "rhetorical flourish" at the end of the Director's Statement:

- Glede na našo dinamično politiko zaposlovanja in obstoječo kadrovske sestavo, so ti cilji gotovo uresničljivi, tako da z optimizmom in zupanjem gledamo na še eno uspešno poslovno obdobje, ki je pred nami.

- Given our dynamic employment policy and existing staff structure, we are convinced that such goals can be implemented; therefore we are looking forward with optimism and trust to *another successful financial year ahead*.

If the concluding words had been literally translated, the text would have sounded more cumbersome: ... *yet another successful business period, which lies before us*. The translator has neatly avoided the trap of overwording.

Repetition of a word or structure may pass almost unnoticed in the source language, yet seem clumsy in the translation. For instance, expressions in Slovene such as *čim manj, čim bolj, čim več, čim prej* have a convenient compactness, which may explain why they are often (over)used. The equivalent English formulation *as...as possible* is, by contrast, less concise (which may also explain why it is less often used).

An example:

- ... in vam hkrati želimo veliko sreče pri zagotavljanju neposrednih sodelavcev in produkcijskih partnerjev – tudi iz Slovenije – in čim manj problemov v realizaciji, da bi tako vašo multimedijsko serijo Evrope 2004 lahko videli čim prej.

- ... and wish you at the same time the best of luck in finding associates and production partners – also from Slovenia – and *as few problems as possible* in its implementation, so that we will be able to view your multimedia series Europe 2004 *as soon as possible*.

Reword the end of the sentence as:

- ... so that we will *soon be able* to view your multimedia series Europe 2004.

The removal of *as soon as possible* not only shortens the sentence but also brings it to a firmer conclusion. In cases such as this – and there are many – deletion of words is fully justified.

Weak endings

As we have just seen, the focus of a sentence can be improved by ending on a firm note. Translators are often confronted with the problem of where to place qualifying words, usually adverbs, in the best position. Typical examples are: *too, also, as well, after all, immediately, respectively, lately, recently, directly*, etc. For example:

- Many studies have examined possible mediators of the coupling between neuronal activity and CBF, but only a few studies have examined the relationship between the CBF findings and neuronal activity *directly*.

By shifting the “weak” end-word *directly* to an earlier position, we not only give it proper prominence, but also make the sentence more immediately understandable:

- ... but only a few studies have *directly examined* the relationship between the CBF findings and neuronal activity.

Likewise in the following example, changes in word order and wording would prevent the sentence from ending on a “falling note”:

- Slovenia and Estonia share (the) common values, such as peace and security, human rights and prosperity, which is the foundation of their close cooperation at the multilateral level *as well*.

Routine diplomatic language, such as this is, tends to be even more wearisome because it lacks “bite” or tautness. In the sentence above, the wording could be tightened:

- ... which *also form* the foundation of their close cooperation at the multilateral level.

Or, more freely:

- ... which *are, indeed*, the foundation of...

The question of word order will be dealt with more fully in the following section.

To conclude this introductory part, however, I should like to add a few personal observations about the technique of language editing and “lektoriranje”.

Approaches to textual correction

Correcting a text is not merely a matter of taking out a red pen and altering the errors. Indeed, I suggest that the colour red should be sparingly used. My reasons for saying so are that:

- Errors differ** – in type and in importance. They range from straightforward typographical mistakes, through missing articles, inconsistent tenses, faulty punctuation etc., right up to defects of style and register, and – perhaps hardest of all to correct – confused sense. A grammatically “correct” sentence is not necessarily free of error. Lengthy sentences, especially in legal and technical documents, can-

not always be shortened merely to make the text more readable. In formal correspondence, there may be clashes of register, even though the meaning is not unclear. For the person who receives the corrected text, i.e. the translator or editor, it is important to be able to distinguish between serious and incidental errors, between corrections which **must** be made and **suggestions** for improvements which **might** be made. If everything is marked uniformly in red, these distinctions are lost.

ii. Context matters. In language editing and revision one must always ask: Does the language suit the context? And, by implication, is it appropriate for the intended reader? For instance, would an emotionally charged word such as *provoke* – which is normally associated with violent acts or political disturbances – be suitable in a strictly medical context? Surprisingly, it can be used, as in: “the severe inflammation was **provoked** and further aggravated by the administration of non-prescribed drugs.” Here, *provoke* is being used in the Latin sense of *provocare* (call forth/challenge/bring out). It would be a mistake for the language editor to alter this to a more seemingly neutral word such as **caused**, **initiated** or **induced**. The language editor, therefore, must take care to check whether such an (unexpectedly powerful) expression is acceptable in medical texts.

One may also encounter expressions which, if one is not an expert in the field, may seem illogical or even incorrect. For instance, in financial reports, the expression: **negative goodwill** to describe the loss of goodwill, possibly from a takeover, or because of contractual disputes. Here, too, the editor would be wise to double check before making a correction which would, in fact, be wrong. After all, good translators can generally be relied upon to know the correct terminology. Also, in my experience, they will always mark in the text (by deep-shading or question marks) any expressions about which they are uncertain. This helps to establish a dialogue between the language editor and the translator, and again points to the need for more discretion in correction: red is not the only colour available.

iii. Motivation. Translators work under considerable and constant pressure. Not only do they have to meet deadlines – how appropriate is that grim sounding word! – but also they have to deal with often hastily written texts, last-minute alterations, complex terminology and convoluted structures. Their efforts to provide a good translation in time to meet the dreaded deadline often pass unacknowledged (“many a flower was born to bloom in the desert sands unseen”), yet any defects will immediately be noted. It is not praise but criticism that the translator most often receives. What is well done is not noticed, only the errors stand out. The language editor (or *lektor*) should, therefore, help to right this imbalance by also indicating in the corrections those solutions which work well (an occasional tick ✓ of approval is enough), and by suggesting **alternative** translations which the translator is free to accept or reject. In my own experience, this form of dialogue is most effective: once the main problems have been detected, they can usually be solved on the phone or by fax / e-mail, and often the best solution will turn out to be a **third idea**, sparked off by the dialogue.

Colour system

For all the above reasons, I prefer to use a three-colour system for correcting texts:

- **red** for typographical / printing errors only,
- **blue** for general errors, e.g. word choice / vocabulary, tenses, word order / punctuation, etc.; and also for changes to be made even where there are no actual errors, e.g. adding / deleting words, improving the sequence of thoughts / sentence structure, etc.
- **pencil** for suggestions or points open to discussion, e.g. offering alternative expressions, which the translator / editor may or may not agree with; and also for raising queries if I feel that I have not properly understood the text – especially if I do not have access to the Slovene original.

Although this system may seem unnecessarily complex, I find it particularly helpful when doing the **second revision**, since it is then that I often find better solutions. Hence the useful-

ness of having some corrections in pencil – to allow for afterthoughts.

I should like to end this section by stressing the importance of the second revision. During the first correction, one's mind is attempting to cope with two different, though interlinked matters: **meaning** and **language**

III Word Order & Punctuation

correctness. On second reading, with corrections already made, it is far easier to view the text as whole and to spot whatever one has (almost inevitably) missed. Just as, in an unfamiliar city, one always notices more when walking down a street for the second time.

What is above all needed is to let the meaning choose the word, and not the other way about.

(George Orwell)

The main function of punctuation is *to make perfectly clear the construction* of the written words.

(G.V. Carey, author's italics)

Word order is governed not so much by rules as by customary patterns, usage and expectations. Some of the so-called rules, e.g. to never split an infinitive (!), are today freely broken. One may have been taught that one of the basic rules of word order is **time, manner, place**, yet this is little better than a guideline. The order may be flexible, e.g. "Exhausted by the long delay at the border, the delegates finally arrived at the conference centre at 10.10, just in time for the opening ceremony." Manner (exhausted), place (conference centre), time (10.10) – the order is inverted, but the sentence has the right impact.

To follow the time-manner-place "rule" would be to sound textbookish: "At 10.10, the delegates, exhausted by the long delay at the border, finally arrived at the conference centre, just in time for the opening ceremony." The first version is definitely preferable.

There are, of course, certain "unwritten rules" in word order, i.e. set combinations or patterns of words which are resistant to change, possibly because they are euphonically satisfying – as speechmakers well know. In expressions such as the following there is no clear reason why the word order could not be reversed, except that it would "sound

wrong": **ways and means, aims and objectives, tried and tested, back-to-front, upside down, for better or for worse, more or less, ins and outs / ups and downs, a long, hot summer, pros and cons, a full, detailed report, a hard day's work** (or, in the Beatles' song, *A Hard Day's Night*), etc. We could say: **cons and pros, objectives and aims, or a hot long summer** – but we don't. Ingrained language patterns have a strong influence on the way in which we order our thoughts. In doing so, we often rely on connectives and qualifiers, e.g. **but / and / or, nevertheless, all the same, despite (this), in addition / furthermore**, etc. Where we place them, however, is often open to choice.

Let us now turn to some of the most frequent causes of word order disturbance. One of the commonest is what I would call "structure stretching", i.e. words which naturally belong together are kept too far apart.

Structure stretching

If the verb is separated from its subject or object by too much intervening text, the reader is likely to be confused. As here:

- *I propose that the date of your visit, which will provide an excellent opportunity for the exchange of our views on further development of bilateral cooperation between our two countries and on various issues and challenges the international community is facing be agreed upon later.*

One possible improvement would be to begin the sentence: I propose that we agree later upon the date of your visit, which will...

However, a better solution would be to divide it into two parts:

- Your visit will provide an excellent opportunity for...
- May I propose, then, that the date (of your visit) be agreed upon later?

In this way, the verb *propose* is directly linked to *what*, specifically, is being proposed.

Even in shorter sentences, the same approach should apply:

- Thank you very much for entrusting me to *share my opinion* regarding further treatment of Ms Mojca Oblak with you.
(from a doctor's letter to a colleague)

Reword as: Thank you very much for entrusting me to *share with you my opinion* regarding further treatment of Ms Mojca Oblak.

The verb could be regarded as the tree-trunk of the sentence, to which all other parts – branches, twigs, and leaves – are directly or indirectly connected. As was mentioned in Section II, in English it is often preferable to place the verb in a strong position, after any adverbs, qualifiers or time-markers, particularly at the end of the sentence. As here:

- With Slovenia's integration into the European Union our international obligations will *increase further*.

Reword as:

- ... will *further increase*.

Or here:

- Now, six months after the onset of the disease, the patient is without pain, remains blind on the ipsilateral side, and the functions of nerves III through IV *improved only partially*.

Reword as:

- ... *have only partially improved*.

Or here:

- Due to the need for a final disposal of LILW, the final solution for the short-lived LILW is the key issue of radioactive waste management in Slovenia *at the moment*.

Reword as:

- ... *is at the moment* the key issue of radioactive waste management in Slovenia.

(In this example the time-marker, *at the moment*, comes after the verb – with optional commas.)

Conditional forms of the verb – **would, could, should... be** – do tolerate some “splitting” or intervening text, but helpful punctuation is required.

- (Natura 2000 sites)

Nevertheless, the requirements for ensuring the favourable conservation status of various EU-important forest habitat types and species *should be incorporated* in the plans *more explicitly*.

Reword as:

- ... *should be more explicitly incorporated* in the plans.

In the next sentence two solutions are possible:

- The plans *should* especially in Natura 2000 forest sites *deal* more with the preservation and establishment of key habitats.

Reword as:

- The *plans* – especially in Natura 2000 forest sites – *should deal* more with the preservation...

Or:

- The *plans should*, especially in Natura 2000 forest sites, *deal* more with the preservation...

Source language influence

Following too closely the SL word order and punctuation may lead to confusion or misunderstanding. For instance:

- (Zavarovalnica Triglav) In 2001 especially university educated persons were em-

ployed. Compared to 2000 there were 27 more university trained employees. At the end of 2001 32% of all employees had university education, or 788 employees.

- (V letu 2001 smo zaposlovali predvsem kadre z visokošolsko oziroma univerzitetno izobrazbo. Tako je v primerjavi z letom 2000 zaposlenih 27 delavcev več z visokošolsko oziroma univerzitetno izobrazbo. Delež delavcev z visoko oziroma univerzitetno in višješolsko izobrazbo je ob koncu leta 2001 znašal 32 odstotkov vseh zaposlenih oziroma 788 delavcev.)

The translator has succeeded in reducing the length of the original by eliminating some of the redundancies in the text. This is a good example of the translator acting intelligently as editor, by considering the English reader of the annual report. Nevertheless, the translation as it is could be slightly improved.

Revised translation:

- In 2001, Triglav's employees were mainly university educated / ... we employed mainly university educated staff. ... At the end of 2001, 32% (i.e. 788 employees) had university-level education.

In negative sentences, confusion may be caused by placing the word *not* too far away from the words to which it directly refers. As here:

- The Journal seeks to embrace three processes: management concepts and processes, globalizations and transitions, *which are all not* specifically tied to one area or academic discipline.

(Koper Faculty of Management)

Reword as:

- ... *not all of which* are specifically tied...

Or here:

- The Port of Koper is one of Slovenia's most powerful traffic magnets, and one *which is not important* only for Slovenia, but also for Austria and all other East European countries.

Reword as:

- ... and one *which is important, not only for* Slovenia but also for Austria...

Opening and closing sentences, particularly in letters and official speeches, need to be carefully worded. For instance:

- I am representing a nation at this conference, which has numerous experiences – good and bad – with life in multicultural and multireligious countries. We had lived in the Habsburg Monarchy until 1918, and then in Yugoslavia until 1991.

In order to avoid ambiguity, the opening should be reworded as:

- *At this conference, I am representing a nation which has considerable experience – both good and bad – with life in...*

(Note: the plural use of *experiences* is also acceptable here.)

Likewise:

- Dear Colleague,
I received your letter dated 29 March 2002, in which you informed me on Bulgaria's intention to assume the Chairmanship of the OSCE in 2004 and of the fact that it is a foreign policy priority of the Bulgarian Government...

In this case, it is not so much the word order as the choice of words that matters – though both reveal clear SL influence. A more suitable opening would be:

- Dear Colleague,
Thank you for your letter of 29 March 2002, informing me of Bulgaria's candidature for / readiness to assume / the Chairmanship of the OSCE in the 2004, and of the fact that this is a foreign policy priority...

The next example illustrates even more strikingly the natural tendency to follow SL word order patterns:

- Your Excellency
I have received the invitation of the Minister of Health of the republic of Poland to pay a visit to the Ministry of Health of the Republic of Poland, and I wish to thank you for it most sincerely.

(pred časom sem prejel vabilo ministra za zdravstvo Republike Poljske, da v letošnjem letu obiščem Ministrstvo za zdravstvo Republike Poljske, za katero se iskreno zahvaljujem.)

The English translation, though quite correct, sounds colder than the Slovene original. The reason is, most probably, that the opening words "I have received the invitation" ... seem to suggest that a negative response might follow, e.g. ... "but, unfortunately, owing to prior commitments, I am unable to accept." To ensure that the right message is conveyed from the start, one would "put the good news first":

- Your Excellency,
I should like to thank you most sincerely for the invitation I have just received from the Minister of Health to visit /pay a visit to/ the Ministry of Health of the Republic of Poland.

One final word on openings in correspondence: the expression with / by this letter (*s tem pismom*) is less frequently used in English than in Slovene. For example:

- Dear Prof. Paladino,
With this letter I would like to invite you to participate as an examiner at the board examination...

Alternatives:

- (warmer)
– *I have the honour of inviting you to...*
– *I should be most grateful if you would accept the invitation to...*
- (neutral)
– *On behalf of the Klinični center I should like to invite you to...*
– *I would be glad / grateful if you would accept an invitation to...*
– *My reason for writing is to invite you to...*

Punctuation:

"to make perfectly clear the construction"

In writing, punctuation serves much the same function as the characteristic markers in speech – hesitations (erms/ums), pauses for side-thoughts, interjections, vocal stresses, rhythmic changes, questions and semi-questions (vocal parentheses), etc. Since I have already dealt in detail elsewhere (Into English, DZS, Ljubljana, 2000) with the main differences between Slovene and English

punctuation, here I shall concentrate mainly on the relation between punctuation and **meaning**. Or, to put it differently: how punctuation can help towards more precise understanding.

In the first example, added punctuation would help to tighten the structure:

- (On the siting of radioactive waste depositories)

The suitability assessment in the Area Survey Stage is planned in two steps: at first on the basis of geological recommendations potentially suitable areas have to be identified and in the next steps these areas will be further evaluated.

Change to:

- ... is planned in two steps: at first, on the basis of geological recommendations, potentially suitable areas have to be identified; then, in the next step(s), these areas will be further evaluated.

When two different statements are made part of one sentence, a comma is usually not strong enough to separate them:

- The participants were encouraged to prepare their contributions *before the meeting*, 6 contributions were received.

Change the comma to a semicolon, or link the two parts with *and* after the comma. In the next example, a link is provided by *and*...

- Everything that is European is often linked with the European Union *only and* there are but a few who know that a certain document originated in the Council of Europe.

Here, a comma is needed after *only*, in order to indicate that these are two different statements. The word *and* should be replaced by *yet*.

The main function of the comma before *and* is to prevent the eye from reading together words which do not belong together. For example:

- These lesions, when they are large, represent a serious problem for surgery and complete resection is not possible in all cases.

Here, a comma is essential after *surgery* in order to avoid the combination of *surgery and complete resection*. Two other words which

frequently need to be preceded by commas are *as* and *or*.

- The pituitary adenoma presented has not been removed *completely as* one can see in fig. 10B.

Comma before *as*.

- It is actually an enormous relief to get from one side of the park to the other without being mugged, beaten up, *run down or gassed* by the lakeside fog.

(The Spectator)

Strictly speaking, a comma is needed before *or* (since one does not expect to be *run down* by the lakeside fog!).

Although it is customary in technical writing not to punctuate over-generously, the (non-expert) reader would at times appreciate some assistance – especially in the form of commas.

- If the nonlinear static function is multiplied by a nonzero real constant *c* and if the linear part is divided by the same constant the resulting model has the same input-output behaviour. This redundancy of basic parameters can be resolved for example by fixing the gain of the linear dynamic part.

This would be somewhat easier to read in the form below:

- If the nonlinear static function is multiplied by a nonzero real constant *c*, and if the linear part is divided by the same constant, the resulting model has the same input-output behaviour. This redundancy of basic parameters can be resolved, for example, by fixing the gain of the linear dynamic part.

The general points being made here are that:

- i) when there are two (or more) *if*-clauses in the sentence, they need to be separated by commas or by dashes, ii) when *for example* occurs in mid-sentence it is usually marked off by commas.

When incidental or “footnote type” information is included in the body of the sentence, the use of the double dashes (- ... -) may be preferable to commas, particularly in long sentences.

- After surgery, *which may (and usually does) go very well*, the patient is wakened and extubated, but he/she may have (motor) tetraparesis, which may lead to insurmountable problems with the lungs.

Since there are several explanatory comments in this sentence – and therefore many commas – the opening side-remark could be given between dashes: After surgery – *which may (and usually does) go very well* – the patient is...

Likewise, if the opening statement is separated from the main verb by a lengthy “footnote type” interjection, the reader may be confused by the use of commas:

- *Participation of the target public* in PCB disposal, although to a lesser extent oriented towards PCB equipment containing more than 5 dm³ PCBs or PCB oil fillings, *is preferential* and significant in particular for the manufacturing and energy sector.

If the commas were replaced by dashes, the reader would more easily absorb the incidental information:

- *Participation of the target public* in PCB disposal – although to a lesser extent... or PCB oil fillings – *is preferential*...

Even in shorter sentences, the same strategy may be appropriate, as here:

- (Meetings of the Presidents of Central European States)

These meetings have considerably expanded the initial framework established when *four presidents from Austria, the Czech Republic, Hungary and Germany met* in Salzburg in 1993.

Change to:

- These meetings have considerably expanded the initial framework established when four presidents – from Austria, the Czech Republic, Hungary, and Germany – *first met* in Salzburg in 1993.

The addition of the word *first* (met) also helps to clarify the focus of the sentence.

IV Open Questions

Errors cannot be neatly compartmentalized. In any given sentence there may be several different aspects of language which need to be corrected or modified. There may also be – indeed there often are – sentences in which nothing is “wrong”, yet one feels improvements could be made. It is these open questions that we shall be looking at here, in the final section.

Style

i. Word choice

In the examples below, alternatives are suggested for the expressions underlined; where necessary, other alterations are also made.

- (Invitation to a wine-tasting ceremony)

Fifteen samples that you will taste today *are the best* that Slovenia can *muster* in its wine production.

(Petnajst vzorcev, ki jih boste poskusili danes, je najboljša, kar Slovenija zmore na vinskem področju.)

Rewording:

- *The fifteen samples* that you will taste today *are the very best that Slovenia can provide* from its wine production / the very best that Slovenian wine producers can offer.

Note: The word *muster* has strong military associations, and is close in meaning to *mobilize*. Too strong in this innocent context. The word *very* (best) has been added to give a positive stress.

- It is crucial that politics does not prevent the media from access to information. The media, on the other hand, must be *professional enough* to avoid tailoring information and to *take care* that their articles are *credible*.

Rewording:

- ... The media, on the other hand, must be *sufficiently professional* to avoid tailoring information and to *ensure* that their articles are *reliable / trustworthy*.

Note: In formal writing, the word *enough* is usually replaced by *sufficient*(ly); this is an example of the not-clear-cut distinction between spo-

ken and written usage. Since a formal tone is expected here, *ensure* is preferable to *take care*. The word *credible* has the meaning of believable – but not necessarily true. Here, the stress is on accuracy, veracity – hence my preference for *reliable* or *trustworthy* (or *accurate / dependable*).

The next example is taken from the text of a speech:

- (Knowledge of microbiology is of the utmost significance. In our company, special attention is devoted to food safety control.) We have established *all tools* for prevention of any risk to our consumer. *With this* our highly qualified experts and *adequate* laboratories are of key importance.

Rewording:

- We have established all measures to prevent any risk to *the customer*. *Our highly qualified experts and excellent / well-equipped laboratories are, therefore,* of key importance.

Note: *Tool(s)* is a much overused word, and one does not usually *establish* tools; here, *measures* would be more appropriate. *Our customer* – I prefer the more neutral *the*. *With this* would be clearer as *therefore* (especially in a speech). *Adequate* is a semi-false friend: in English it tends to have the meaning of sufficient, suitable, appropriate – but not much more (e.g. “adequate accommodation” would be a room suitable for a short visit – bed, desk, washing facilities, but probably no view!). The *laboratories* must be more than “adequate”, hence the suggestion of *excellent / well-equipped*.

- Our company is aware that only motivated and qualified employees can attain *quality and business excellence objectives set up*.

Rewording:

- Our company is well aware that *the already set / established quality and business excellence objectives* can be attained only by motivated and qualified employees.

Or:

- Our company fully realizes that it is only motivated and qualified employees who can

attain the already established quality and business excellence objectives.

Note: In this ritual sentence from a company annual report, one needs to end on a bold, conclusive note. The phrasal verb *set up* is not happy with its "last word" role. The two alternative rewordings suggest how either of the two main points – *qualified employees* or *business excellence objectives* – could be given greater prominence by occupying the dominant final position.

ii. Repetition and redundancy

When translating, particularly under pressure, it is often difficult to find time to refine the wording of a sentence. The closer the deadline, the more likely it is that the translation will be faithful, but not elegant. The language editor, who **does** have the time for reflection, should therefore be considerate in making corrections, and also avoid the temptation to over-correct. In some cases, the text may have been written directly in English, i.e. not translated; if so, the editor needs to be alert to subconscious SL influences:

- (Refurbishment of the Central Interim Storage for radioactive waste materials)
Optimistically it was expected that the reconstruction and refurbishment *will be* completed by the end of the 2003, now we *will be* happy if the paper work *will be* concluded and approval received by the end of the year. As soon as the licence for reconstruction *will be* granted the activities *will* start.

Rewording:

- Optimistically, it was expected that the reconstruction and refurbishment *would be* completed by the end of 2003; *now we would be* happy if the paper work, at least, *could be* concluded and approval received by the end of the year. Once the licence for reconstruction *has been* granted, the activities will begin /... work on the Storage can be started. /.

Note: The repeated used of *will* is most probably a reflection of the Slovene *bo / bodo*. The rewording suggests other possibilities (*would / could / can*), and also a change of punctuation (;) and the addition of *at least* for emphasis.

- The hotel is located at the most attractive point on the bank of the lake with a marvellous *view*

on the Bled Castle and its staff will look after the well-being of the presidents and ensure excellent *accommodation conditions* for its distinguished guests during their stay *there*.

(Hotel, ki stoji na najlepši točki tik ob jezeru s čudovitim pogledom na blejski grad, bo s svojim osebjem skrbel za dobro počutje predsednikov in za odlične pogoje bivanja eminentnih gostov.)

Rewording:

- The hotel is located at the most attractive point on the lakeside, with a *splendid / marvellous view of Bled Castle*; its staff will attend to / look after the wellbeing / comfort of the presidents and *ensure excellent conditions* for the distinguished guests *during their stay*.

Note: The translator has wisely avoided imitating the Slovene structure, beginning *Hotel, ki stoji...*, since this would lead to too many clauses marked off by commas in English. However, to avoid the curious statement "with a marvellous view of Bled Castle and its staff", stronger punctuation is needed, e.g. a semicolon. Two words have been omitted – *accommodation* and *there* – because both are self-evident.

The need for a punctuation mark before *and* is again illustrated here:

- Slovenia signed the Treaty of Accession to the European Union and the general atmosphere here in Athens is *correspondingly solemn*.

(Slovenija je podpisala Pristopno pogodbo k EU in splošno vzdušje tu v Atenah je temu primer-no slovesno.)

Rewording:

- Slovenia has signed the Treaty of Accession to the European Union, and the general atmosphere here in Athens is *correspondingly / suitably / appropriately / ceremonial*.

Note: Slovenia did not sign the Treaty *and* the general atmosphere! Hence the need for a comma. The word *slovesen/slovesno* should not be automatically translated as *solemn*. In English, *solemn* is usually reserved for events such as funerals, commemoration services, swearing-in ceremonies, etc. (OED: adj. formal and dignified, not cheerful or smiling, serious.) In this example, *ceremonial* is more appropriate.

- It is a great honour and privilege for me to unveil the statue of the Slovene poet Dr France Prešeren at *such a reputable* and important institute *such as* Columbia University.

Rewording:

- ... the statue of the Slovene poet Dr France Prešeren at *an institution of such renown and importance as is* Columbia University.

Note: The word order has been changed to avoid repetition of *such as*. *Reputable* is most often associated with high moral quality; here, *renowned* or of *renown* would be more appropriate.

- (Funds needed from the national budget for implementation of requirements under the present Operational Programme are estimated at a total of ca. 26 million SIT,) principally for *development* of more detailed plans and *setting up* of the requisite records as well as *implementation* of the target public awareness raising campaigns.

Rewording:

- ... principally *for developing* more detailed plans and *setting up* the requisite records, as well as *for implementing* the target public awareness raising campaigns.

Note: The pattern *for (the)...* of, as in *for development of*, is somewhat ponderous in English, especially when repeated several times in the same sentence. The use of the *-ing*-form – *developing*, *setting up*, *implementing* – gives welcome briskness to the wording, and also cuts down on the length.

A comparable example of "heavy" wording would be:

- (Statement by the Management Board)
Our long-term goal is *the satisfaction* of our customers and associates. *However, such a goal can be achieved on the basis of* constant training, research, *discovering* of our customer's wishes, *by the adaptability* of our offer *with the view to fulfilling* the wishes of the users of our services, *as well as* by fast and deliberate decision-making.

(Zadovoljstvo naših strank in sodelavcev je naš dolgoročni cilj. Za doseganje le tega je potreb-

no neprestano izobraževanje, raziskovanje, odkrivanje želja komitentov, prilagodljivost ponudbe z namenom izpolnjevanja želja uporabnikov naših storitev ter seveda hitro in preudarno odločanje.)

Official statements by Management Boards are, in any language, prone to rhetoric, grandiloquence, and statements of good intent. The language also tends to be uniform: the same pious words could be used, with only minor changes, by almost any company. (The example above happens to be drawn from the Annual Report of a bank.) It is not surprising, then, that the translation may sound dutifully good, but weary. There are no errors, merely the familiar word-blur. One might ask: is it worth trying to revise such a text, since it contains little that deserves careful reading? Probably not, but let's try:

Rewording:

- Our long-term goal is *to satisfy* our customers and associates. *Achievement of this goal requires:* constant staff training, research, discovering our customers' wishes and adapting our services accordingly, and also rapid, yet well-considered decision-making. Note: The original translation has been reduced in length from 59 words to 37, i.e. by **more than one-third**. This does not, however, mean that the revised version is better; it is, merely, shorter. Nevertheless, if we consider that these two sentences represent only a fragment of the Report, then one could argue that the final Report might be approximately one-third shorter. That could be a welcome gain. On the other hand, the revision of just these two sentences took 15 minutes – and still may not be satisfactory. Therefore, the additional time invested in thoroughly revising the full report would be **one-third more** than that required for an honest (if unambitious) piece of editing.

Conclusion: The time invested by the language editor/translator will directly reflect the importance of the content of the text. Routine thinking, alas, deserves routine translation.

Summing-up

In 1947, George Orwell published one of his most notable essays, "Politics and the English Language". His comment on "modern English" is still relevant today: "Modern English, especially written English, is full of bad habits which spread by imitation and which can be avoided if one is willing to take the necessary trouble. If one gets rid of these habits, one can think more clearly." In his well-known novel 1984, he even invented a word for politically manipulated language: **Newspeak**, in which "old" expressions are deliberately eliminated, and the meaning of the new words is dictated by "Big Brother". (One wonders how he might have reacted to some of the excesses of present-day Eurospeak!)

The main aim of this article has been to show that the most frequent **types** of language error can be identified, and therefore avoided, even though they may appear in different contexts. Although there are few rules, there are several sound strategies which an alert translator/editor can adopt. To summarise the guidelines given in section II, I would give prominence to the following:

- i. **Overall style.** Formal, semi-formal, colloquial (written/spoken), informal? Who is the intended reader?
- ii. **Purpose/Intent.** Or, why is the translation needed? This question is rarely asked, because the translator naturally assumes that it **must** be needed. This is not always true. If the purpose of the text is known, e.g. for display on the Internet, or for use in publicity material, the entire text might not need to be translated. To quote from my own experience, I have several times been asked to translate (very convoluted) press reviews of theatre performances, only to find that just a few "snappy quotes" made their way into the final brochure. Work wasted. Translators should protect themselves against unnecessary workloads.

If it is possible to cut a word out, always cut it out.

(George Orwell)

- iii. **Time & Motion Study.** In the three-colour scheme for language editing, I was suggesting that this work involves not just correction but also medication. Each sentence has to be given "special treatment": if, as Orwell says, "one is willing to take the necessary trouble". The real cost of language editing should be based not on the number of pages corrected, but on the number of hours invested.
- iv. **Consulting with the author or publisher.** When working on books, reports, longer articles, and illustrated works (e.g. tourist publications), the translator/editor can greatly help to improve the final quality of the publication by having preliminary discussions with the author or publisher about the overall style and layout. Among matters that should be discussed are:
 - the use of *italics*, underlining, bold print, etc.
 - **abbreviations**, especially in tables, graphs and captions to photographs and illustrations,
 - **capital letters**, particularly in headings, tables of content, and titles or positions (President, Manager – M or m?)
 - translation or retention of **SL words and expressions** (SAZU, Prekmurje, Narodna galerija, Prešernova nagrada, Zelena pot, kozolec). On the whole, I am in favour of retaining the Slovene word wherever possible. If, for instance, SAZU appears several times in the text, when it is first mentioned the English translation may be given in brackets (Slovenian Academy of Sciences and Arts). Thereafter, the acronym SAZU should be retained, and not the strange-looking anglicised SASA.

I am also in favour of retaining the words **ulica** and **cesta**, as in **Rimska ulica** (not Roman street!) and **Slovenska cesta** (not Slovenska road). After all, even the English will refer to **rue des Ecoles** (not to Ecoles

street) or **Place St. Michel** (not St Michael's square!).

Following on from this point, I should like to make a special plea for:

v. Retaining the diacritic markers: š, ž, č

If there is no sound technical reason for omitting the diacritic marker (˘) on š, ž, and č, it should not be arbitrarily left out, for the mistaken reason that the word will somehow be easier for the foreign eye to absorb. It will not. In fact, removing the diacritic makes it even harder for the foreigner to come close to at least an approximate pronunciation of the Slovene word. The diacritic serves as a helpful signal to the intelligent foreigner that this may look like an *s* or a *c*, but it has a different, fuller sound - *š* and *č*. After all, sports commentators and the general public now have relatively little difficulty in pronouncing the name of former Wimbledon champion Goran Ivanišević.

Two further reasons for defending diacritic markers, in other languages as well, are that:

- the general policy towards them, particularly in the press, is uneven. The French **accent aigu** (é) is usually retained, yet the identical marker in Hungarian is most often omitted – the composer Bela Bartok is, in fact, Bartók Béla in Hungarian.

The Scandinavian ø (as in København) is fairly often used, yet the Polish ł (as in Łódź) is less often seen. The Latin cedilla ç / ș is usually retained in writing French, Spanish and Portuguese words (e.g. Alençon, Curaçao), yet often left out in Romanian words, e.g. Timisoara, Sighisoara (ș). This regrettable imbalance will become worse if Slavic speakers, for instance, voluntarily dispense with their own diacritic markers.

- With the expansion of the European Union it has become even more important that specific features of the languages of all countries which use the Latin alphabet be correctly transcribed and used in their proper form. Otherwise, if they are not respected and not used, these important markers will

gradually disappear. We will then just have to accept that the beautiful Soča river is, less euphonically, the Soca, or that the words of the national anthem were written by the poet France Preseren.

To end with, I should like to return to a word mentioned earlier – **motivation**. Although language editing/**lektoriranje** does focus mainly on correction or improvement, rather than approval or praise, it should still be seen as positive, not negative. In my experience, the corrections are usually received with interest and gratitude, not with resentment. There are, for instance, scientists and research workers who may have to submit their papers as many as three times for language revision, in order to comply with changes required by the reviewers. Yet, in the end, a good work properly presented will be published. There are also translators who say that they continually learn from corrections to their work, by becoming more sensitive to where the “danger areas” lie. Publishers are becoming more willing to insist on (and pay for) the essential second revision of the final proofs. This is important, because the quality of publications – from brochures to books – is seen as a first indicator of the quality of goods or services offered. A carelessly printed conference programme, or a badly presented tourist guide, does no good to the city's esteem. Language editing helps to preserve local pride.

I leave the final word to my dentist, who once remarked: “In a sense, our work is similar. We correct the obvious defects, on the outside; but only the patient knows what improvements have been made inside.”

Acknowledgement

I am most grateful to DZTPS (The Association of Scientific and Technical Translators of Slovenia), and in particular to Nada Primožič and to the editorial board of **Mostovi** for having so warmly encouraged me to write this article.

Selected References

Below is a very brief selection of publications which, in different ways, are relevant to the topic of language editing.

I Dictionaries and Glossaries

- Collins. 1997. *The Collins Concise Thesaurus*. Glasgow: HarperCollins Publishers.
- Commission of the European Communities, Translation Service. 1993. *English Style Guide*. Brussels: Directorate for General and Language Matters.
- Crystal, D. 1995. *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Grošelj, M.I. 2000. "English-French-Slovene Vocabulary of the Agreements between the European Community and the Republic of Slovenia." Ljubljana: ODIN, d.o.o.
- Huddleston, R. and Pullum, G., eds. 2002. *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Longyka, T. 2001. *Slovensko-angleški pravni slovar*. Ljubljana: Tomaž Longyka, Zbirka Komunikacija.
- Mackin, R. and Cowie, A., eds. 2000. *The Oxford Dictionary of Phrasal Verbs*. Oxford: Oxford University Press.
- Martin, E., ed. 1998. *Concise Medical Dictionary*. Oxford University Press.
- Slovenska akademija znanosti in umetnosti, in Znanstveno-raziskovalni center SAZU. 2003. *Slovenski pravopis*. Ljubljana: DELO.
- Šega, L. 1997. *Veliki moderni poslovni slovar: angleško-slovenski*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

II Reference works and articles

- Burgess, A. 1975. Language maid plane. Fontana.
- Debeljak, A. 2003. "Enotni slovenski kulturni prostor in Evropa maternih jezikov." Sodobnost No.4, April. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Djurić, M. 2001. *Academic English for Police and Security Contexts*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Visoka policijsko-varnostna šola.
- Duff, A. McConnell. 2000. *Into English: Writing and Translating into English as a Second Language*. Ljubljana: DZS.

- Duff, A. 1984. *The Third Language: Recurrent problems of translation into English*. Oxford: Pergamon Press.
- Gabrovšek, D. 2002. "Lexical Foes One More Time: A Global View." Mostovi / XXXVI. Ljubljana: DZTPS.
- Gowers, Sir E. 1971. *The Complete Plain Words*. Harmondsworth: Penguin Books.
- Herrity, D. 2000. *Slovene: A Comprehensive Grammar*. London and New York: Routledge.
- Limon, D. and Šabec, N. 2001. *Across Cultures: Slovensko-britansko-ameriško medkulturno sporazumevanje/Slovene-British-American Intercultural Communication*. Maribor: Obzorja.
- Limon, D. 2002. "Dealing with Word Combinations", and "Word Order in Slovene and English". Mostovi / XXXVI. Ljubljana: DZTPS.
- Lipce, M. 2002. *Priročnik poslovne in protokolarne angleščine/A Manual of Business and Formal English*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
- McGuinness, P. 2002. "Technical English". Mostovi / XXXVI. Ljubljana: DZTPS.
- Orwell, G. 1947. "Politics and the English Language". In *The Collected Essays, Journalism and Letters of George Orwell*, eds. Orwell, S. and Angus, I. Volume IV. Harmondsworth: Penguin Books.
- Potter, S. 1976. *Our Language*. Harmondsworth: Penguin Books.
- Thouless, R. 1974. *Straight and Crooked Thinking*. Pan Books.
- Swan, M. 1998. *Practical English Usage*. Oxford: Oxford University Press.

III OST Seminar materials

- (Spiral-bound publications, available from Anton Omerza, OST, Ul. Fr. Mlakarja, 1000 Ljubljana)
- Duff, A. McConnell. "Overtranslation & Undertranslation."
- Gabrovšek, D. "Angleški terminološki slovarji."
- McCollister, J. "Selected Topics in Slovene-English Translation."
- Šega, L. and Lipce, M. "Angleški poslovni protokol."
- Šega, L. "Angleški poslovni jezik" (I, II, III).
- Šega, L. "Poimenovanja v angleškem jeziku."
- Townend, P. "Korekture prevodov v angleščini."

Marta Kocjan - Barle

Pravopisna prva pomoč

Slovenian Spelling First Aid Kit

Povzetek

Članek prikazuje nekatera za rabo pomembna pravopisna dejstva (kratice in okrajšave, prevzete besede, pregibanje tujih lastnih imen, tvorjenje svojilnih pridevnikov iz njih, zapisovanje dvo- in večbesednih zemljepisnih imen, razlikovanje vezaja in pomišljaja), jih na kratko definira, komentira in povzema v preglednicah. Ker je v *Slovenskem pravopisu 2001* marsikaj za uporabnika zapleteno ali premalo jasno, skuša čim bolj razložiti, kako kaj razumeti, kako si sam pomagati ali kaj je med dvema pravopisnima možnostma bolje izbrati.

Abstract

The article deals with some facts (abbreviations, loan words, the inflection of foreign proper names and the formation of possessive adjectives derived from them, the writing of two (or more) word geographic names, the distinction between the hyphen and dash) that are very important for the use in spelling. It briefly defines them, comments on them and summarizes definitions in tables. Since many of the spelling explanations in the *Slovenski pravopis 2001* (*The Slovene Spelling Dictionary*, 2001) are for many users too sophisticated and vague, this article tries to define how to understand something how, to help yourself and how to select the better choice between two spelling options.

Po izidu novega *Slovenskega pravopisa 2001*, ki poleg *Pravil*, prvič izdanih 1990, vključuje tudi *Slovar*, si uporabniki ne moremo povsem oddahnuti: ne najdemo vsega, kar nas pušča v dvomih, zato se zdi še vedno nujno, poznati nekatera pravopisna pravila in zakonitosti, da si lahko pomagamo sami.

Pravopisna načela in spremembe nasproti pravopisu iz leta 1962 so bila načeloma postavljena že v *Pravilih 1990*. Ponatisi in dopolnjene izdaje so nekatera pravila rahlo spremenili, in vsa skupaj naj bi se odrazila v slovarskem delu. Načeloma se je to res zgodilo, a pravopisem se je tudi marsikaj izmuznilo. Moj namen seveda ni prikazati teh pomanjkljivosti (omenjam jih, kolikor je zaradi razlage potrebno), ampak se ustaviti ob nekaterih za splošno rabo pomembnih dejstvih,

jih na kratko komentirati in povzeti v preglednicah.

Slovenski pravopis 2001 vključuje dve veliki poglavji: v prvem, *Pravilih*, nas na 231 straneh v 1262 členih pouči o rabi velikih in malih črk, zapisovanju prevzetih besed, ločil, pisanju skupaj oziroma narazen in deljenju (vse to je del pravopisa v ožjem pomenu besede) ter prikaže posamezna poglavja iz glasoslovja, oblikoslovja, besedotvorja in zvrstnosti (del pravopisa v širšem pomenu besede); v drugem delu, *Slovarju*, besede prikazuje s pisnega, glasovno-naglasnega, skladenskega in zvrstno-stilnega stališča, pri manj znanih z identifikacijskega in deloma pomenskega stališča.

V svojem članku se osredotočam na tista pravopisna poglavja oziroma pravila, ki sem jih pojasnjevala na predavanjih prevajalcem.

Kratice in okrajšave

Kratice so samostalniki, nastali iz (navadno) začetnih delov besed ali besednih zvez, okrajšave pa deli (navadno začetni) zapisane bsede ali besedne zveze. Oboje skupaj navadno imenujemo krajšave.

Kratice

Pravila so v vseh svojih izdajah (torej tudi v *SP 2001*) omenjala (čl. 120–122), da »/z/ velikimi črkami pisana kratična imena lahko prehajajo med navadna lastna ali občna imena in se takrat temu primerno izgovarjajo in tudi pišejo, tj. z veliko začetnico samo, če so lastna«. Poleg tega v čl. 122 navajajo, da imena tipa *Unesco* ali *UNESCO* »rajši sklanjamo v navadni pisni obliki lastnih imen: *Unesco Unesca Unescu* ipd.«.

Slovar za istovrstne kratice ponuja zdaj eno (npr. *áids -a*), zdaj drugo rešitev (npr. *HÍV HÍV-a* tudi *HÍV -*), zdaj tretjo (npr. *Éfta -e* in *ÉFTA-E*, *Náto -a* in *NATO-A* – celo z različnima kvalifikatorjema *in* in *tudi*), zdaj četrto re-

šitev (npr. *ÚNCTAD ÚNCTAD -a* in *Únctad -a* [kt], *UNÉSCO -A* in *Unéscó -a* [sk]). Po mojem se je vendarle najbolje držati v Pravilih začrtane smeri. Kratice, ki so »težko« izgovorljive (npr. *SDS*) ali pa so sicer lahko izgovorljive, saj so enozložne (npr. *FRI*, *CVI*, *STA*), a niso podobne našim običajnim samostalnikom, ter kratice iz velikih in kake male črke (npr. *PiČ*, *BiH*) pregibamo tako, da končnico zapišemo za vezajem, kolikor se kratica končuje na govorjeni soglasnik (npr. v roditelju *SDS-a*, *PiČ-a* tudi *PiČ -*, *BiH -* tudi *BiH-a*), ali končnico dodamo podaljšani osnovi, kolikor se kratica izgovarja na naglašeni samoglasnik (npr. *CVI CVI-ja* – tu je osnova po zgledu drugih podobnih samostalnikov podaljšana z -j-); nekatere tega tipa se ne pregibajo (npr. mednarodna oznaka za Slovenijo *SI -* [sɛi in ɛʃi]).

Če je kratica po zgradbi podobna običajnim slovenskim samostalnikom (t. i. kratičnica), potem jo tako tudi zapisujemo, z rabo začetnice pa le določamo, ali gre za lastno ime (npr. *Efta Efte*) ali občno besedo (npr. *pid pida*,

KRATICE

Imenovalnik	Rodilnik	Imenovalnik	Rodilnik
Lahko izgovorljive		Težko izgovorljive	
Na soglasnik			
<u>moškega spola</u>			
<i>Nuk</i> ALI <i>NUK</i>	<i>Nuka</i> ALI <i>NUK-a</i>	<i>EKG</i> [ékágé]*	<i>EKG-ja</i> TUDI <i>EKG</i>
<i>aids</i> ALI <i>AIDS</i>	<i>aidsa</i> ALI <i>AIDS-a</i>	<i>OZN</i> [óžéén]	<i>OZN-a</i>
		<i>OZN</i> [óžènnè]	<i>OZN-ja</i>
Na samoglasnik			
<u>moškega spola</u>			
<i>Nato</i> ALI <i>NATO</i>	<i>Nata</i> ALI <i>NATA</i>	<i>STA</i> [èstéá]	<i>STA-ja</i> ** TUDI <i>STA</i>
<i>Sazu</i> ALI <i>SAZU</i>	<i>Sazuja</i> ALI <i>SAZU-ja</i> TUDI <i>SAZU</i>		

* *SP* kratice zapisuje le z enim naglasom, vendar ozka o in e pri težko izgovorljivih kraticah dokazujeta, da pri kraticah pogosto izgovarjamo vsak zlog posebej, zato so tako naglašene tudi v preglednici.

** Podstava kratice *STA* (*Slovenska tiskovna agencija*) je ženskega, sama kratica pa moškega spola; zaradi končnega -A in zavesti o pomenu podstave pogosto nastopa kot samostalni ženskega spola, ki sodi v 3. žensko sklanjatev, to pomeni, da je v vseh sklonih enaka (*STA -*), njen spol pa je razviden šele v povedi (*STA je poročala o dogodku.*).

aids aidsa, zapisan tako kot že dolgo znani *laser laserja*). V glavnem se v rabi tako tudi ravna, le pregibanje ni vedno pravilno. Zapisovanje takšnih kratičnih poimenovanj s samo velikimi črkami narekuje razvezavo kratice na podstavo (npr. v NUK izgovorimo ali beremo »v Narodni in univerzitetni knjižnici«). Spol in število kratice in kratičnih po-

imenovanj skoraj vedno narekuje oblika, le pri zelo znanih kraticah tudi podstava (npr. pri SAZU jedro besedne zveze, tj. akademija: *naša Sazu je ...*, pri ZDA jedro besedne zveze, tj. države: *ZDA so ...*). Če k temu dodamo še pravilo, da se zveze dveh kratice (npr. ZRC SAZU, VS OZN, IC AMZS) pišejo narazen, vemo že vse potrebno.

Okrajšave

Pravila govorijo o okrajšavah na koncu poglavja. Pisanje skupaj oziroma narazen (čl. 594–598). Iz ene besede jih večinoma tvorimo tako, da jo okrajšamo na začetno črko ali črke, iz dveh ali več besed pa ravno tako, le da se nekatere stalne okrajšave iz te skupine po tradiciji pišejo, kot bi jih tvorili iz ene same besede (npr. *in drugi* > *idr.*). Zapomniti si je treba, da več okrajšav skupaj pišemo s presledkom (v spodnji preglednici je zaradi opozorila označen s spodnjo črtico, tj. *_*) za vsako okrajšano sestavino: *univerzitetni diplomirani inženir arhitekt* > *univ. dipl. inž. arh.* V čl. 596 je rečeno, da »/z/loženke okrajšamo tako, da okrajšane dele pišemo brez odmika, vendar tudi z vezajem, če je tako pisana neokrajšana beseda, npr. *l. r.* (*lastnoročno*), *lit. zg.* (*literarnozgodovinski*), *rim. kat.* (*rimskokatoliški*); *c.-kr.* (*cesarsko-kraljevi*), *rus.-slov.* (*ruskoslovenski*)«. Skratka: v prvem primeru imamo opraviti z okrajšavami iz podredne, v dru-

gem pa s tistimi iz priredne zloženke (vezaj v njih pomeni 'in').

Mnogi od nas moramo pri svojem delu uporabljati predpisane okrajšave za višje- in visokošolsko ter akademsko izobražene posameznike. V slovarskem delu SP 2001 nekatere okrajšave niso dovolj dobro rešene ali so glede na predpis v *Uradnem listu* z dne 20. 7. 1999 po nepotrebnem dvojnične. Tako pri okrajšavi *oec.*, ki v SP 2001 pomeni 'ekonomijo' in 'ekonomski', ne pa 'ekonomista', ni nobene napotitve na *ekon.* s sicer enakim pomenom. Zato bo v rabi *univerzitetni diplomirani ekonomist* pravopisno pravilno zapisan *univ. dipl. oec.*, to pa ne bo ustrezalo predpisu v *Uradnem listu*, ki navaja *univ. dipl. ekon.* Po drugi strani pri *arch.* (ta stoji za *arhitekta*, ne *arhitekturo*) vendarle najdemo usmeritev na *arh.* – tu le za *arhitekta* –, pri *ing.* pa ni nobene razlage, ampak le usmeritev na *inž.* (za *inženirja*).

OKRAJŠAVE

Iz ene besede

s piko

profesor > *prof.*

gospa > *ga.*

z vmesno piko (in brez presledka)

lastnoročno > *l. r.* /podredna zloženka/
severovzhoden > *s. v.*

z vmesno piko in vezajem (in brez presledka)

slovensko-francoski > *slov.-fr.* /priredna zloženka/

Iz besednih zvez

brez vmesne pike

na primer > *npr.*

med drugim > *mdr.*

z vmesno piko (in s presledkom)

tega leta > *t. l.*

družba z omejeno odgovornostjo > *d. _o. _o.*

Prevzete besede

Od tujke do prevzete besede

Pravila so postavila dokaj jasne temelje za prevzemanje besed iz drugih jezikov. V slovarskem prikazu so pravopisci sledili rabi ter tu in tam kršili svoja lastna načela (npr. pri zapisovanju kitajskih lastnih imen), ali so uvažali nepotrebne dvojnice (npr. *weekend* in *vikend*, namesto *vikend*), ali pa so ponujali kalkirane prevode že ustaljenih sposojenk, na primer pri poimenovanju strok (za *petrologijo kamninslovje*). Tako moramo uporabniki krmariti med različnimi rešitvami in sami izbirati. Na prvi pogled se zdi, da je treba za odločanje, ki naj bi bilo v duhu našega jezika, poznati le nekaj temeljnih pravil, konkretno pa je stvar zaradi precejšnjih razlik med jeziki mnogo bolj zapletena in od nas zahteva kar nekaj znanja.

V svoj jezik prevzemamo na eni strani občne besede, na drugi lastna imena. Razlikovanje med tema dvema skupinama je nujno, saj za vsako od njih veljajo druga pravila. Enaka delitev je pomembna tudi pri domačih besedah: za občne besede veljajo dokaj stroga in ustaljena pravila zapisovanja, za lastna imena velja, da jih pišemo na primer z veliko začetnico, v nekaterih primerih pa upoštevamo tudi narečne posebnosti ali osebne želje.

Občne besede, ki zaradi različnih potreb prodirajo v slovenščino iz tujih jezikov, v prav začetni fazi zapišemo kar po tujih pravopisnih pravilih; navadno jih sprva niti ne mislimo stalno uporabljati (npr. *e-mail*) in so bolj pomoč v stiski, ko nove pojavnosti ne znamo poimenovati v lastnem jeziku. Ko je tuja beseda enkrat med nami, je navadno odvisno od jezikovne zmožnosti govorcev in piscev, kaj se bo z njo dogajalo: najbolj ustvarjalni jo bodo skušali nadomestiti z novo tvorjeno besedo (t. i. novotvorjenko, npr. *računalnik za computer*, *notesnik za note-book*), drugi si bodo, če tuja beseda kaj takega seveda omogoča, pomagali z dobesednim prevodom (to

pomeni, da bodo tvorili kalk, npr. *e-pošta*), tretji bodo brez večjih težav tujo obliko zapisali po naših pravopisnih pravilih za zapisovanje občnih besed (nekateri temu rečejo, da gre za načelo srbsko-hrvaškega jezika Piši, kot govoriš, npr. *džez*, *džus*), najbolj nedomisljeni in konservativni bodo vztrajali pri izvirni obliki (npr. *show*, *rugby*), pogosto z izgovorom, da izvirnega pomena zaradi njegove povednosti v slovenščini sploh ni mogoče izraziti (npr. *CD* se po njihovem ne da nadomestiti z *zgoščenko*) ali da je domači zapis videti smešen, saj se pokriva z domačo besedo (npr. *rok* za angleški *rock* z roditeljskim množino samostalnika *roka*, enota *ohm*, zapisana kot *om*, s tovarnjakom *om*), najbolj zadrti in nevešči pa je niti pregibati ne bodo upali ali ji bodo pritaknili sklonsko končnico z vezajem (npr. *Lumière Lumière-a* namesto *Lumière* ali *Lumièrja*). In vendar smo se Slovenci v jezikovnem razvoju bolj ali manj uspešno in skladno z naravo svojega jezika spoprijemali z vdorom tujega (npr. za *argentum vivum* smo našli prevod *živo srebro*, zapisali *volfram*, *akvalunga*, *nikotin*, *mansarda*) in včasih iz praktičnih razlogov dali prednost tujki pred domačinko (npr. *dioksidu* pred *dvokisom*, *heksametru* pred *šestomerom*).

Tuja lastna imena

Tujim lastnim imenom smo Slovenci namenili drugačno usodo. Podomačena imena, ki smo jih vsi srednje dobro izobrazeni navedeni govoriti in zapisovati (npr. *Bruselj*, *Sena*, *Temza*, *Ajšil*, *Tales*), pustimo tokrat ob strani in si oglejmo druge skupine. V eno sodijo lastna imena, nekatera zemljepisna in predvsem stvarna, ki jih prevajamo (npr. *Združene države Amerike*, *Reka sv. Lovrenca*, *Dvojčka*, *Sen kresne noči*), v drugo pa dve podskupini lastnih imen: v prvi so imena iz latiničnih pi-

sav, t.i. polcitatna imena, ki jih prevzemamo natančno taka, kot so v izvornem jeziku (npr. *Washington, Curie, James, Velásquez, Brašov*), v drugo pa imena iz nelatiničnih pisav (npr. cirilske, arabske, hebrejske, kitajske, japonske). Polcitatna imena se ob vstopu v slovenščino le deloma bolj ali manj poslovenijo, in sicer v govoru (npr. [vášinkton]) in pregibanju (npr. *Curie Curieja*). Zanje velja, da jih izgovarjamo le z glasovi (fonemi), ki jih pozna slovenščina, pri čemer upoštevamo tudi pravorečna pravila, ki veljajo za položaje, v katerih se znajdejo (npr. v položaju pred samoglasnikom, kjer ne moremo izgovarjati npr. dvo-ustničnega *u*-ja, izgovarjamo angleški priimek *Wilde* kar [vájld-] – končni vezaj označuje nezveneči izgovor končnega soglasnika, ki je potem v odvisnih sklonih zvoneč).

Navidezno lažje je prevzemanje imen iz nelatiničnih pisav. Na videz zato, ker z njimi ni težav, ko so enkrat prevzeta in prav zapisana. Da pa jih lahko prevzamemo, moramo poznati najprej mednarodno prečrkovanje, ki mu po preglednicah v pravopisu ali našem vedenju poiščemo ustrezne slovenske glasove in jih zapišemo z ustreznimi črkami.

Ob vsem povedanem mora strokovnjak za posamezno področje poznati še pravopisna pravila o zapisovanju velike začetnice. Načelno v našem pravopisu velja, da občne besede pišemo z malo, lastna imena pa z veliko začetnico. Spet je pomembno vedeti, kdaj lastno ime zaradi prenosa pomena preide v občno besedo in se spremeni tudi zapis. Podobno se dogaja s svojilnimi pridevniki, ki spet zaradi prenosa pomena v nekaterih be-

PREVZETE BESEDE IN BESEDNE ZVEZE

Vrsta prevzete besede	Razvojna faza	Zgled
Občne besede		
Sposojenke	povsem prilagajene slovenščini	<i>fant, čokolada, bombon, figa, revija, eksplozija, arhitekt, informacija, operacija, parfum, rezultat, hokej, ekvator, pasulj, izolirati, oranžen, inteligenten</i>
Tujke	tuji zapis	<i>computer, note-book, CD, jazz, juice, rugby, show, rock, punk, curry, jeans, -, - ohm (< G. S. Ohm), watt (< J. Watt), becquerel (< H.-A. Becquerel)</i>
	podomačeni zapis	<i>kompjuter, -, cede, džez, džus, ragbi, šov, rok, pank, kari, džins, dioksid, heksameter om, vat, bekerel</i>
	novotvorjenka	<i>računalnik, notesnik, zgoščenka, -, -, -, -, -, -, -, -, *dvokis, *šestomer Baux /fr. kraj. i./ > boksit — Levant /dežela ob v. sredoz. obali/ > levant /v. veter v Sredoz./ — puška Kalašnikova > kalašnikovka</i>
Lastna imena		
Podomačena	povsem prilagajena	<i>Bruselj, Lozana (in Lausanne), Čikago (in Chicago), Sena, Temza, Ajshil, Tales, Lodž, Krakov</i>
Prevedena		<i>New Zealand > Nova Zelandija — La Manche > Rokavski preliv (in Rokav) — San Pietro in Vincoli > Sv. Peter v verigah — San Giorgio > Sv. Jurij — Twins > Dvojčka</i>
Polcitatna		
- iz latiničnih pisav	tudi z diakritiki	<i>Lumière, Velásquez, Görlitz, Angoulême, Brašov, Times, Vogue</i>
- iz nelatiničnih pisav		<i>Đilas /srb. politik/, Ćosić /srb. pisatelj/ — Krupskaja > Krupska /rus. revolucionarka/ — Xian /kit. mesto/ > Šjen — Zhou /kit. dinastija, tudi Džou/ > Čov</i>

sednih zvezah preidejo med vrstne pridevnike. Prenos pomena v teh primerih se zgodi, preprosto povedano, ko se na primer po osebnem imenu ne vprašamo več, kdo je to, ampak, kaj je to (npr. *Dobermann* > *doberman*, *Cognac* > *konjak*, *Diesel* > *dizel*, *Becquerel* > *bekerel*, *Zois* > *cojzit*, *Curie* > *kiri*), po pridevniku pa ne več, čigavo je to, ampak kakšne vrste je (npr. *rootsovo pihalo* in seveda *Rootsovo pihalo*). Pomagalo odpove pri zemljepisnih imenih (npr. *Cognac* > *konjak*), saj se po njih sprašujemo, kaj je to. Če torej vemo, da svojilnost pomeni pripadnost neki osebi, njeno lastnino,

potem lahko postane jasna razlika med na primer besedno zvezo *Kerrovo ime* in *kerrova konstanta*. Ker načelno vrstne pridevnike zapisujemo z malo začetnico, se pravopis trudi poenotiti zapis z malo začetnico tudi pri vrstnih oblikah pridevnikov iz lastnih imen, ki so sicer po obliki podobni svojilnim (npr. *hardyjeva sklopka*, *lorentzeva sila*, *hertzev dipol*). V strokah tega načela večinoma ne upoštevajo in tudi takšne vrstne pridevnike pišejo z veliko začetnico (npr. *Cooleyjeva anemija* v novem *Slovenskem medicinskem slovarju*).

Pregibanje tujih lastnih imen

Zaradi narave našega jezika (njegove pregibnosti) moramo tudi tuja imena pregibati, na primer sklanjati, pri čemer si najpogostejše pomagamo z analogijo. Postopek je takle: poznati moramo izvorni izgovor imena, nato ime zapišemo »fonetično« (izberemo slovenske foneme, ki se najbolj približujejo tujim), poiščemo tujemu imenu podoben domači samostalni ali lastno ime, ugotovimo sklanjatveni vzorec, ki velja za izbrani samostalni, in potem tako sklanjamo tudi tuje ime (npr. *Beaufort* [bofór] – z *Beaufortem* [z bofórjem] sklanjamo tako kot *motor* – z *motorjem*, *Rameau* [ramó] *Rameauja* [ramója] kot *rolo* *roloja*). Podobno si pomagamo pri tvorbi svojilnih (vrstnih) pridevnikov iz lastnih imen, le da nam za podstavo rabi roditeljsko množino tujega imena (npr. *Kochi Kochov* > *Koch- + -ov* > *Kochov*, *Lelouchi Lelouchev* > *Lelouch- + -ev* > *Lelouchev*), ki se pogosto pokriva z množinsko roditeljsko obliko.

Za pravilno zapisovanje moramo seveda poznati še pravopisna pravila za zapisovanje odvisnih sklonov in za tvorbo oblik (npr. svojilnih ali vrstnih pridevnikov iz lastnih imen) pa še pravila o podstavi in njenem prilaganju slovenščini. Izgovor namreč pogosto narekuje tudi zapisovanje; na primer črke (tj. dve ali več črk za en glas) *ch* v nemškem priimku *Koch* je nekaj drugega, tj. [h], kot ista črkovna skupina v francoščini, na primer v *Lelouch*, tj. [š], to pa pomeni, da zaradi glaso-

vne in ne pisne podobe za vsakega izberemo drugačno orodniško končnico (*-om* oz. *-em*: s *Kochom* in z *Lelouchem*) ali pridevniško obrazilo (*-ov* ali *-ev*: *Kochov* in *Lelouchev*). Dobro se moramo poučiti o tem, kdaj na primer v odvisnih sklonih opustimo t.i. nemi *e* (takrat, kadar ne vpliva na izgovor pred njim stoječega soglasnika) in kdaj ga ne (takrat, kadar vpliva na izgovor pred njim stoječega soglasnika ali je del pisnega večglasnika, tj. enega glasu, npr. [i], zapisanega z dvema ali več črkami, npr. *-ie*).

To oblikoslovno-besedotvorno poglavje je gotovo eno najtežjih v našem pravopisu, saj se pogosto srečujeta dve nasprotji: po tujih, etimološko-zgodovinskih načelih zapisano tuje ime iz nepregibnega jezika ter slovenski, v precejšnji meri kar fonetični zapis besed in pregibna narava slovenskega jezika. Dodatno težava seveda povzroča naša zgodovinska odločitve, da bomo imena iz latiničnih pisav v nasprotju z nekaterimi drugimi slovanskimi jeziki zapisovali po tuje. Kot manjše pomagalo naj rabijo naslednjo preglednico.

Preglas

Preglas je premena glasu *o* z *e* v določenih položajih, in sicer za **govorjenimi** č ž š dž *c* in *j* se *-om/al/* spremeni v *-em/al/*, za č ž š dž in *j* pa *-ov, -ova, -ovo* v *-ev, -eva, -evo*.

PREGLAS

Kje se pojavlja	Končnice in pripone	Drugo
Samostalniki		
moškega spola	-em, -ema	<i>z vrtcem(a), z Božem(a)</i>
srednjega spola (1. skl.)		<i>s poljem(a), z licem(a)</i>
Svojljni pridevniki		
moškega spola	-ev	<i>križev, jakopičev, stričev</i>
srednjega spola	-evo	<i>stričevo</i>
Pripونا		
nedoločniška	-ev-a-	<i>reševati, sklicevati</i>
medpona	-e-	<i>srečelov, morjeplovec</i>

V rabi že pri domačih imenih preglas pogosto povzroča težave, zato so napake v nekaterih primerih kar pogoste (npr. *srečolov*, s *Srečom* namesto *srečelov*, s *Srečem*), pri tujih pa se to dogaja skoraj praviloma (npr. *nismo*

videli Abrucov namesto ... *Abrucev*). Tudi v tem primeru si moramo pri tujih imenih pomagati z analogijo; kako to storimo, prikazuje naslednja preglednica.

ORODNIK EDNINE LASTNIH IMEN MOŠKEGA SPOLA

Osn. na glas	Zapis		Samostalnik v imenovalniku in orodniku ednine*	
	Slov.	Tuji	Slov. in podomačeni	Tuji
-[č]	č	ć, ci, cz, ch, tsch ipd.	<i>Pétrič</i> <i>s Pétričem</i>	<i>Karadžić [káradžič] – s Karadžićem [káradžičem]</i>
-[ž]	ž	ges, j, zs ipd.	<i>Mikuž</i> <i>z Mikužem</i>	<i>Georges [žórz-] – z Georgesem [žórzem]</i> <i>Cluj [klúz-] pred Clujem [klúžem]</i>
-[š]	š	sch, sh, ch, s, sz ipd.	<i>Úroš</i> <i>z Úrošem</i>	<i>Garmisch [gármiš] – pred Garmischem [gármišem]</i> <i>András [ándraš] – z Andrásem [ándrašem]</i> <i>Soares [soáreš] – s Soaresem [soárešem]</i>
-[dž]	dž	ge, gy, j ipd.	<i>kólidž</i> <i>pred kólidžem</i>	<i>Nagy [nádž-] – z Nagyem [nádžem]</i> <i>George [džórdž-] – z Georgeem [džórdžem]</i>
-[c]	c	z, tz ipd.	<i>Fránc</i> <i>s Fráncem</i>	<i>Franz [fránc] – s Franzem [fráncem]</i> <i>Fritz [fríc] – s Fritzem [frícem]</i>
-[j]	j	y, i, ilh, ly, ille, gne [nj], ll [lj] ipd.	<i>Nikoláj</i> <i>z Nikolájem</i>	<i>Hyundai [hjúndaj] – s Hyundaiem [hjúndajem]</i> <i>Anouilh [anúj] – z Anouilhem [anújem]</i> <i>Montaigne [montênj] – z Montaignem [montênjem]</i> <i>Llull [ljúl] – z Llullem [ljúllem]</i>

* Po tem vzorcu se lahko pregibajo tudi moška imena na -a, ki sicer sodijo v obe sklanjatvi, prvo in drugo (*Cavazza [kaváca]* s *Cavazzem [kavácem]* in s *Cavazzo [kaváco]* – *Hoxha [hódža]* s *Hoxhem [hódžem]* in s *Hoxho [hódžo]*), čeprav se v tem sklonu pri nekaterih imenih rabijo raje oblike iz 1. moške sklanjatve (npr. s *Cavazzem [kavácem]*).

Lastna imena moškega spola

1. moška sklanjatev

Andersen [ándərsen] Andersena

Breu [brój] Breua [brója]

Joyce [džójs] Joycea [džójsa]

-ce > -[s] -cea > -[sa] (vpliv na soglasnik)

Mike [májk] Mika [májka]

-e > -[ø] (brez vpliva na soglasnik)

Dominique [dominik] Domíniqua [dominika]

-e > -[ø] -ue -[u]

Disney [dízni] Disneyja [díznija]

-ey > -[i] -eyja -[ija]

Z netipično nenaglašeno končnico

Čile Čila

Brando Branda

Cézanne [sezán] Cézanna [sezána]

-e > -[ø] (brez vpliva na soglasnik)

Kotzebue [kócebu] Kotzebueja [kócebuja]

-ueja -[uja] (del pisnega večglasnika)

Monterrey [monterej] Monterreya [monterēja]

-ey > -[ej] -eya > -[eja]

Oostende Oostenda ali Oostendeja

Marlborougha [mólboroja] Marlborough [mólboro]

Iliescu [ilijěsku] Iliesca ali Iliescuja

Svojljni pridevniki na -ov/-ev iz tujih lastnih imen moškega spola

Iz lastnih imen moškega spola

Buda [búda] – Budi Bud- (rodilnik množine)
> Bud- + -ov > Budov (kot Švara m > Švarov)

Beli Belega > roman Belega /Iz pridevniške oblike imen ne delamo svojljne oblike pridevnika, ampak namesto njega uporabljamo rodilnik./

Kreisky Kreiskega ALI Kreiskyja (avstr.) > politika Kreiskega ALI Kreiskyjeva politika

Iz lastnih imen moškega in ženskega spola

Dagmar m > Dagmarjev : Dagmar ž > Dagmarin

Imena z nespremenjeno osnovo (v govoru in/ali pisavi)

Maurice [moris] > Mauriceov [morisov-] (na nemi -e, ki ne vpliva na izgovor pred njim stoječega soglasnika)

Daneu [daněv-] > Daneuov [daněvov-] (na črkovni sklop)

Anouilh [anúj] > Anouilhev [anújev-] (na črkovni sklop)

Descartes [dekárt] > Descartesov [dekártov-] (na nemi črkovni sklop)

Imena s skrajšano osnovo (v govoru in/ali pisavi)

Russell [rásəl] > Russllov [ráslov-]

Carlyle [kárlajl] > Carlylov [kárlajlov-] – Maistre [méstər] > Maistrov [méstrov-] (na nemi -e)

Imena s podaljšano osnovo (v govoru in/ali pisavi)

Bloy [bloá] > Bloyjev [bloájev-] – Marie [marí] > Mariejev [maríjev-]

Halley [héli] > Halleyjev [hélijev-] – Hardy [hárdi] > Hardy- + -j- + -ev > Hardyjev [hárdijev-]

Artaud [artó] > Artaudev [artójev-] ALI Artaudov [artójev-]

Giscard [žiskár] > Giscardev [žiskárjev-] ALI Giscardov [žiskárov-]

Guy (angl.) [gáj] > Guyev [gájev-] (Končni -y izgovarjamo kot -[j], zato podaljšava osnove ni potrebna.) – Guy (fr.) [gí] > Guyjev [gíjev-] (Končni -uy izgovarjamo kot -[i], zato osnovo podaljšamo.)

Imena s skrajšano ali podaljšano osnovo

Cimabue [čimábue] Cimabua [čimábua] > Cimabuov [čimábuov-]

Cimabue [čimábue] Cimabueja [čimábueja] > Cimabuejev [čimábuejev-]

Premene

Frisch [fríš] > Frisch- + -ev > Frischev [fríšev-]

Lorentz [lórenc] > Lorentzev [lórenčev-] ALI Lorenčev [lórenčev-] /Glas [c] se zaradi jotacije spremeni v [č]./

Genet [žoné] > Genetev [žanêjev-] ALI Genetov [žanêjev-] > Geneteva igra

Serge [sêrž-] > Sergeev [sêržev-] > Sergeevi starši
— Montaigne [monténj] > Montaignev [monténjev-]
> Montaignevi esaji

Marc [márk] > Marcov [márkov-] > Marcova
slika : Maurice [morís] > Mauriceov [morísov-] > Mauriceovi starši

Lastna imena ženskega spola

1. ženska sklanjatev (na -a, -ev + mati, hči; v rodilniku na -e)

Rodilnik ednine

Deborah (angl.) [débra] Debore [débre]
Salonskaja > Salonska: Salonska Salonske Salonski ...

Rodilnik množine

Silvia [sílviya] — Silvij
Lea — Lej
Goa — Goj
Perugia [perúdža] — Perugi [perúdz-]

3. ženska sklanjatev (imena tujega izvora, tudi starogrška lastna imena na -o in -e, ime na na govorjeni samoglasnik, vendar ne na -a, ali soglasnik sklonov ne izražajo z glasovnimi končnicami)

Na govorjeni samoglasnik (razen na -a) oz. glasovne končnice

(Nika Nike Niki ...) TUDI Nike Nike Niki ...
Jenny (angl.) [džéni] Jenny (angl.) [džéni]
Marie (fr.) [marí] Marie (fr.) [marí]
Marlene (nem.) [marléne] Marlene (nem.) [marléne]

Na govorjeni soglasnik oz. neglasovne končnice

Ines Ines
Faye Faye [fêj]
Ruth [rút] Ruth [rút] ... ali Ruth [rút] Ruthe [rúte] ... /podomačeno: Ruta/
Marguerite [margerít] Marguerite [margerít]
Marguerite [margerít] ...
ali Marguerite [margerít] Marguerite [margeríte]
Margueriti [margeríti] ... /domače: Margerita/

Svojlilni pridevniki na -in iz tujih lastnih imen ženskega spola

Maria [marija] — Marij (rodilnik množine) > Marij- + -in > Marijin

Osnova, podaljšana z -j- (v govoru in/ali pisavi)

Kathy [kétí] > Kathyjin [kétijin]
Lotie [lótí] > Lotiejin [lótijin]
Lea [lêja] > Lejin [lêjin] ALI Lein [lêjin]
Sue [sjú] > Suejin [sjújin] ALI Suein [sjújin]
Renée [rənê] > Renéjin [renêjin] ALI Renéin [rənêjin] /Nemi -e odpade, osnova pa se podaljša z -j-./

Skrajšana osnova (v govoru in/ali pisavi)

Christine (nem.) [kristíne] > Christinin [kristínin] — Sapfo > Sapfin

Christine (fr.) [kristín] > Christinin [kristínin]
Deborah [débra] > Deborin [débrin] /osnova na govorjeni -a in nemi, le pisni soglasnik/

Nespremenjena osnova (v govoru in/ali pisavi)

Mirjam > Mirjamin

Posebnost

Mitzi [míci] > Mitzin [mícín] /vzporednica z imeni na -a, zato ni *Mitzijin, kakor bi moralo biti po zgledu Kathy Kathyjin; podobno Christine > Christinin/

Zemljepisna imena

V obdobju od izida Pravil 1990 do SP 2001 smo se že seznanili z eno največjih novosti našega pravopisa, tj. zapisovanjem naselbinskih imen. Ker jih je v slovarskem delu SP 2001 vključenih precej in ker so se nove izdaje atlasov že ravnale po predpisanih pravilih, v rabi ne bi smelo biti večjih težav. Zaradi imen krajev, ki niso vključena v SP 2001, in ker veliko ljudi meša med seboj naselbinska in nenaselbinska imena, je treba predstaviti osnovna načela za zapisovanje dvo- in večbesednih zemljepisnih imen in opozoriti na težja mesta.

Za neprvo sestavino v naslebinskih imenih velja, da se piše vedno z veliko začetnico, kolikor ta sestavina ni predlog ali besede mesto, trg, vas (ves, vesca), selo (sela, selce ipd.). Naštet besede, ki si jih moramo zapomniti, odgovarjajo tudi na vprašanje, kaj so naselbinska imena: to so torej mesto, trg (večje urbanizirano naselje), vas in zaselek. K nenaselbinskim imenom sodijo vsa druga zemljepisna imena (npr. imena celin, voda, gorovij), tudi deli naselij (npr. uli-

ce, trgi) in imena objektov. Zanje velja, da nepravilno lastnoimensko sestavino pišemo z veliko, občnobesedno pa z malo začetnico. Največ težav pri pisanju teh imen izhaja iz nepoznavanja poimenovanega (npr. v primeru *Zgornja Soška dolina* moramo vedeti, da obstaja še lastno ime *Soška*

dolina, sicer bi se to pisalo *Zgornja soška dolina*, ob *Severnem ledenem morju* pa ne obstaja **Ledeno morje*). Kadar nenaselbinsko ime postane sestavina naselbinskega imena, ohrani svojo obliko nespremenjeno (npr. *Dolenja vas pri Mirni Peči Šentilj v Slovenskih goricah*).

ZAČETNICA V DVO- IN VEČBESEDNIH ZEMLJEPISNIH IMENIH

Naselbinska

Katera so	Neprva sestavina = velika začetnica	Neprva beseda <i>vas</i> , <i>mesto</i> , <i>trg</i> , <i>selo</i> , <i>naselje</i> in predlog = mala začetnica
mesto	<i>Slovenj Gradec</i>	<i>Novo mesto</i> , <i>Ravne na Koroškem</i>
trg (= 'urbanizirano, mestno ipd. naselje')	<i>Ivančna Gorica</i> , <i>Gornji Grad</i>	<i>Črna na Koroškem</i> , <i>Stari trg pri Ložu</i> , <i>Šentilj v Slovenskih goricah</i>
vas	<i>Črni Potok</i> , <i>* Mali Lipoglav</i> , <i>Dolenja Trebuša</i> , <i>Velika Loka</i>	<i>Dolenja vas</i> , <i>Mala vas pri Grosupljem</i> , <i>Spodnja vesca</i> , <i>Črni Vrh nad Idrijo</i>
zaselek	<i>Mačkin Hrib</i>	<i>Uršna sela</i> , <i>Spodnje selce</i> , <i>Ivanje selo + Ribiško naselje</i>

Nenaselbinska

Katera so	Neprva sestavina = lastno ime = velika začetnica	Neprva sestavina = občno ime = mala začetnica
vsa, razen naselbinskih	<i>Julijske Alpe</i> , <i>Južna Amerika</i>	<i>Črni potok</i> , <i>* Postojnska jama</i> , <i>Črna gora</i> , <i>Kočevski rog</i> , <i>Goriška brda</i> , <i>Ljutomersko-Ormoške gorice</i> , <i>Bela krajina</i>
deli naselij	<i>Ulica Jožeta Jame</i> , <i>Cesta Andreja Bitenca</i> , <i>Cesta v Zeleni log</i>	<i>Rožna dolina</i> , <i>Mestni trg</i> , <i>Ulica bratov Učakar</i> , <i>Ulica borcev za severno mejo</i> , <i>Trg francoske revolucije</i>
imena poslopij idr. objektov	<i>Sv. Jurij</i> (= 'cerkev sv. Jurija'), <i>Nebotičnik</i>	<i>Stara trta</i> , <i>Čevljarski most</i> , <i>Slovenika</i>

* Pisna podoba nas pri zapisovanju zemljepisnih imen ne sme zavesti: enako pisana imena lahko poimenujejo tako naselbinsko (npr. *vas Črni Potok*, *Ptujska Gora*) kot nenaselbinsko ime (npr. *potok z imenom Črni potok*, *gora z imenom Ptujska gora*).

Dve vrsti pomišljaja in vezaj

Veliko pišočih in vse pogosteje tudi tehnični uredniki ne ločujejo več pomišljaja in vezaja. Vzrokov za to je več, med drugim tudi različne samodejne nastavitve na računalnikih (navadno po angleškem pravopisu).

SP 2001 ločuje po oblikovni plati dve vrsti pomišljaja (kratkega, sestavljenega iz dveh vezajev, in dolgega, sestavljenega iz treh vezajev) in vezaj (ta je na tipkovnici). Vsakemu od ločil predpisuje tudi določene skladienske in neskladienske vloge, določa zapis skupaj z okolico (stičnost) ali s presledkom od nje (nestičnost). Pomišljaj je lahko enodelni (izpustni, tj. rabljen npr. namesto končnih treh pik), odstavečni, ki lahko pri odstavnem naštevanju zamenjuje številke ali črke, narekovajni, rabljen namesto narekovaja v dvogovoru, in

predložni, rabljen namesto predlogov *od ... do*) ali dvodelni (oklepajni, tj. rabljen namesto predklepaja in zaklepaja). Za obvladovanje pravilne rabe je treba poznati kar nekaj skladnejše in pravopisnih pravil. Povzemata jih obe naslednji preglednici.

In še nasvet: da se ne bi med pisanjem na računalniku mučili s tipkanjem kode, je za kratkega najbolje uporabljati dva vezaja, za dolgega pa tri, potem pa jih s pomočjo menija s funkcijo Uredi/Edit + Zamenjaj/Replace spremeniti takole: v pogovornem okencu v vrstici Najdi/Find natipkamo tri vezaje (---), v vrstici Zamenjaj/Replace pa s kodo ALT + 0151 dobimo dolgi pomišljaj (—), pritisnemo na tipko Zamenjaj vse/Replace All in računalnik nam samodejno pretvori vezaje v dol-

gi pomišljaj; enako velja za kratki pomišljaj menjavo pa mora seveda priti za dolгим, ko-
(-), le da je koda ALT + 0150, na vrsto za za- likor v besedilu uporabljamo oba.

POMIŠLJAJ**Enodelni in dvodelni pomišljaj**

Raba	Zgled
Nestični kratki -- = tipkamo -- + presledek: <i>mmm - mmm</i> /koda ALT + 0150/	
poudarjeno ločuje ali označuje nasprotje (namesto vejice)	<i>Mini formati besedila - maksi ideje in modrosti.</i> (Delo)
poudarjeno ločuje pristavčno pojasnilo (namesto dvopičja)	<i>Seks, droge in rokenrol - to so prepovedane reči, sin moj.</i> (Delo)
za zaznamovanje spremembe skladišnega naklona	<i>Pogledal je okrog - le kam se je pes skril? - Ugajati ali zavajati - sinonim za vzgajati?</i> (Delo)
zamolk (namesto treh pik)	<i>Od kod si se pa vzel, ti -</i>
izpust glagolske oblike	<i>Ivan Mrak - velik obstranec</i> (Kronika) — <i>Mestni park - pljuča in okras Maribora</i> (Delo)
namesto oklepajev	<i>Življenje žal - ali na srečo - ni na posodo.</i> (Delo)
namesto odstavčne številke, črke	<i>V vednost:</i> <i>- direktorju(,)</i> <i>- pomočniku direktorja(,)</i>
namesto narekovajev	<i>- Tole pa lepo diši, je rekel.</i> <i>- Izvoli, pojej.</i>
v pomenu 'med ... in'	<i>razmerje država - mesto - pogajanja Slovenija - Gatt</i>
v pomenu 'minus' oz. 'manj'	<i>12 - 9 = 3</i>

Nestični dolgi --- = tipkamo --- + presledek: *Mmm. - Mmm.* /koda ALT + 0151/

med nepovezanimi stavki Bodi mož beseda. — Ni vse med, kar je sladko. (Vox, nemški)

Stični kratki -- = tipkamo -- brez presledka: *mmm-mmm*

namesto predlogov od ... do /izgovarjamo	1990-96
tudi do ali ga ne izgovarjamo/	8.00-15.00
	80-100 km/h
	avtocesta Celje-Maribor
	naveza Peterle-Stanič-Polajnar
v pomenu 'minus' oz. 'manj'	-5 stopinj Celzija

VEZAJ

Raba	Zgled
Stični	
kratka črtica brez presledka: <i>mmm-mmm</i>	
v pomenu 'in'	<i>vzletno-pristajalna steza - sladko-kisla omaka</i>
raznorodnost	
- številke + črke	<i>50-litrski bojler - v 15-ih dneh - SI-1000 Ljubljana</i>
- velike + male črke	<i>B-kategorija - LDS-ovski podmladek - v SDS-u</i>
- male črke + beseda	<i>d-mol, izgovoriti s k-jem</i>
na koncu dela besede	<i>eno- in dvostopenjski - hard- in softer - 5- in 6-vrstični</i>
v besednih in večšteviličnih sklopih	<i>biti-tu-in-zdaj</i> <i>02010-276634672</i>
Nestični	
mala črtica s presledkom: <i>mmm-mmm</i>	
v dvojnih imenih	<i>Gozd - Martuljek, Kal - Koritnica</i>
med prvotnim in privzetim priimkom	<i>Jelka Gošnik - Godec</i>
med osebnim imenom in vzdevkom	<i>Andrej Rozman - Roza</i>

Mia Kiefer

Glosar švicarske nemščine: Drugi del

Schweizerdeutsch Glossary: Second Part

<i>švicarsko</i>	<i>nemško</i>	<i>slovensko</i>
A		
<i>die Abklärung</i>	<i>das Abklären</i>	razčistitev, razjasnitev
<i>abstufen</i>	<i>staffeln</i>	razporediti po stopnjah, po lestvici
<i>der Alpingarten</i>	<i>der Alpengarten</i>	alpski vrt, alpinetum
<i>amten</i>	<i>amtieren, sein Amt ausüben</i>	opravljati funkcijo, uradovati
<i>anhin (z. B. am 1. Okt. a.), bis anhin</i>	<i>am nächsten, kommenden (Okt.), bis jetzt, bisher</i>	naslednjega (okt.) do zdaj
<i>der Anken</i>	<i>der Butter</i>	maslo
<i>der Annex</i>	<i>der Anbau</i>	prizidek
<i>anschreiben</i>	<i>mit e-r Aufschrift versehen, beschriften</i>	napisati na, namestiti napis
<i>das Attest</i>	<i>das Gutachten, Zeugnis</i>	sprichevalo
<i>die Aufnung</i>	<i>Ansammeln von Kapital/Geld</i>	zbiranje sredstev
<i>aus ... ersehen</i>	<i>entnehmen</i>	razbrati, je razvidno
<i>die Aushebung (veraltet)</i>	<i>Soldaten zum Wehrdienst einberufen, einziehen</i>	nabor
B		
<i>die Beiz</i>	<i>das Wirtshaus, die Kneipe, die Schenke</i>	gostilna, krčma
<i>bezeichnen</i>	<i>bestimmen</i>	določiti
<i>der Bezüger</i>	<i>der Bezieher</i>	naročnik (tudi: izterjevalec davkov)
D		
<i>dahinfallen</i>	<i>entfallen, wegfallen</i>	odpasti
<i>das Departement</i>	<i>das Ministerium, die Abteilung, der Geschäftsbereich</i>	ministrstvo, oddelek, resor
<i>dispensieren</i>	<i>vorübergehend freistellen, entbinden</i>	razrešiti
<i>das Doktorat</i>	<i>die Doktorwürde</i>	doktorat
<i>das Dossier</i>	<i>die Unterlagen, die Schriftstücke, das Ressort</i>	resor
E		
<i>einlässlich</i>	<i>eingehend, ausführlich</i>	podrobno, izčrpno
<i>der Einsitz (z. B. – nehmen)</i>	<i>der Sitz, der Platz mit Stimmberechtigung</i>	sedež z glasovalno pravico
<i>die Einsprache</i>	<i>der Einspruch</i>	ugovor
<i>die Einvernahme</i>	<i>die Vernehmung, das Verhör (vor Gericht)</i>	zaslišanje

<i>švicarsko</i>	<i>nemško</i>	<i>slovensko</i>
ennet (mit Gen. od. Dativ) der Entscheid das Expose	jenseits (mit Gen.) die Entscheidung erläuternde Darstellung	onstran, na drugi strani odločba, sklep ekspoze, obrazložitev ali poročilo
das Formular fruchtlos	der Vordruck erfolglos	obrazec brezuspšen
G		
die Gebäulichkeiten	das Gebäude, die Baulichkeiten	zgradba
H		
hängig (z. B. – Verfahren)	anhängig	viseč postopek
I		
innert den Schranken die Invalidenversicherung die Inverkehrsetzung	innerhalb der Grenzen die Behindertenversicherung das Inverkehrbringen	znotraj meja invalidsko zavarovanje dajanje v promet
J		
die Jugenddelinquenz	die Jugendkriminalität	mladinsko prestopništvo
K		
die Klageeinleitung die Klassifikation der Konsulent der Konvent, (z. B. Lehrerkonvent)	die Klageerhebung, die Klageeinbringung die Einteilung der (Rechts)berater, der Anwalt die Versammlung, Zusammenkunft	vložitev tožbe klasifikacija, razporeditev svetovalec sestane, zbor(ovanje)
L		
die Lebenskosten	die Lebenshaltungskosten	življenjski stroški, stroški preživljanja
die Lokalität	die Örtlichkeit, der Raum	prostor
M		
der Magistrat	Mitglied Regierung / ausführender Behörde	član vlade oz. izvršilnega organa
die Migration	die Auswanderung	preseljevanje
die Motion	schriftlicher Antrag in e-m Parlament	pisni predlog v parlamentu
O		
das Obligationenrecht	das Schuldrecht	obligacijsko pravo
die Occasion	die Okkasion, die Gelegenheit, der Anlass	priložnost, okoliščine
offerieren	jm. etw. anbieten	ponuditi
P		
das Pendant	Entsprechung, ergänzendes Gegenstück	ustreznica
plafonieren	nach oben (hin) begrenzen	do skrajne meje (določiti zgornjo mejo), zlasti za posojila, zneske
die Plattform	der Ansatz, der Ausgangspunkt	izhodišče
die Primarschule	allgemeine Volksschule; Grund- u. Hauptschule	osnovna šola (1.–8./9. razreda)
die Promotion	die Beförderung	napredovanje
švicarsko	nemško	slovensko

Q		
<i>das Quartier</i>	<i>die Unterkunft</i>	namestitev
<i>das Quorum</i>	zur Beschlussfähigkeit vorgeschriebene Zahl anwesender stimmberechtigter Mitglieder	kvorum
R		
<i>das Rechtsöffnungsverfahren</i>	<i>das Einleitungsverfahren</i>	uvedbeni postopek
<i>der Rechtsvortritt</i>	<i>die Vorfahrt von rechts</i>	prednost z desne
<i>repetitiv (z. B. r. – Tätigkeit)</i>	wiederholend	ponavljalen
<i>die Rotation</i>	<i>der Positionswechsel</i>	rotacija, menjava nosilcev funkcij
S		
<i>der Sack</i>	<i>die Hosentasche, der Geldbeutel</i>	žep, denarnica
<i>die Schichtung</i> (z. B. <i>die Arbeitszeit und</i> <i>ihre Schichtung bestimmen</i>)	<i>die Gestaltung</i>	oblikovanje
<i>die Schulpflege</i>	<i>die Schulpflegschaft</i>	šolski svet
<i>der Stagiaire</i>	<i>der Praktikant</i>	stažist, praktikant
<i>der Stand</i>	<i>das „Bundesland“, der Kanton</i>	kanton
<i>die Staude</i>	<i>der Strauch</i>	grm
<i>der Studierende</i>	<i>der Student</i>	študent
<i>die Stundentafel</i>	<i>der Stundenplan</i>	urnik
T		
<i>der Talon (z. B. Anmeldetalon)</i>	<i>der Kontrollabschnitt</i>	odrezek
<i>das Tenue</i>	Art u. Weise wie jemand gekleidet ist, <i>der Anzug, der Dreß, die Uniform</i>	obleka
<i>der Trolleybus</i>	<i>der Oberleitungsomnibus</i>	trolejbus
U		
<i>Überzeit(arbeit)</i>	<i>die Überstunde(narbeit)</i>	nadurno delo
<i>umschreiben</i>	<i>festlegen, bestimmen</i>	določiti
<i>unbescholtenen Leumund</i> <i>geniessen</i>	untadeligen Ruf genießen	uživati
V		
<i>die Vergütung</i> <i>verhalten (uradni jezik)</i>	<i>die Rückerstattung</i> verpflichten, <i>tudi</i> zuhalten: <i>den Mund, sich die Ohren</i>	povračilo stroškov zavezati nekomu usta, zatiskati si ušesa
<i>die Verlassenschaft</i>	<i>der Nachlass</i>	zapuščina
<i>die Verschiebung</i>	<i>die Überführung, der Transfer</i>	prevoz (npr. z letališča v hotel in v nasprotni smeri)
Z		
<i>die Zugehör</i>	<i>das Zubehör</i>	pritiklina, priključek

Dušan Fabe

Pristanišče in luka

Harbour and Port

Povzetek

Nedavno, ob obisku znamenitega jezikoslovca Davida Crystala v Ljubljani, smo izvedeli, da so v angleščino besede prevzete celo iz 350 jezikov. Lahko smo se prepričali, da zaradi sposojenk jezik ne umre. Nasprotno, danes je angleščina prevladujoč svetovni jezik. Njene prevlade zagotovo ni omogočilo le bogato besedišče, a jo je vendarle pospešilo. Več je izrazne možnosti jezik krepijo, česar pa se v Sloveniji (še) ne zavedamo. Zaradi občutka ogroženosti in strahu pred izumrtjem materinščine smo nezaupljivi do vsega, kar ni izvorno slovensko. Ta občutek je še zlasti izstopal v času poosamosvojitvene politične evforije – prevelik strah zaradi ogrožanja samobitnosti pred vsem, kar je domnevno prevzeto iz srbohrvaščine. Namen tega članka je dokazati, da so vse očitnejše težnje po opustitvi izraza *luka* iz slovenskega jezika popolnoma neutemeljene.

Abstract

Recently, on the occasion of the visit of the famous linguist, David Crystal, to Ljubljana, we learned that there are as many as 350 English words borrowed from other languages. Because of such borrowings languages do not die out. In fact, English is the prevailing world language, although not entirely because of its rich vocabulary. In any case, more possibilities of articulation in a language increase its importance. It seems that we in Slovenia are not (yet) aware of this. Fearing that our mother tongue is threatened causes a distrust of all that is not originally Slovene. This feeling was particularly apparent during our political euphoria in the aftermath of the attainment of Slovenian independence. The words that had presumably been borrowed from Serbo-Croatian were despised. This paper aims to prove that evident tendencies to eliminate the word *luka* from the Slovene language are thoroughly unfounded.

Ker je jezik živ organizem, je povsem naravno, da nastajajo nove besede in stare odmirajo. Nove termine tvorimo, ko poimenujemo novonastale pojme, ali prevzemamo že leksikalizirano znanje od drugih jezikovnih skupnosti. Stari termini odmirajo, ko postanejo neuporabni. Najpogostejše se to dogaja zato, ker predmetna stvarnost, na katero se nanašajo, ne obstaja več oziroma jo nadomešča nova. Če se ti procesi dogajajo v jeziku bolj ali manj spontano, brez predpisovanja »od zgoraj«, lahko pričakujemo, da se bo

jezik razvijal naravno in logično. Žal pa ni vedno tako.

V zadnjem času smo priča prizadevanjem, da bi v slovenskem jeziku opustili izraz *luka*, čeprav ga SSKJ še pozna. To pa povzroča prevajalcem iz angleščine v slovenščino in v nasprotni smeri težave. V angleščini imamo namreč dva izraza, ki se med seboj pomensko razlikujeta – *harbour* in *port*. Izberimo najprej tri relevantne slovarje in pogledjmo, kako ju definirajo.

Harbour

A place of shelter for ships; *spec.* where they may lie close to and sheltered by the shore or by works extended from it; a haven, a port.

Port

A place by the shore where ships may run in for shelter from storms, or to load and unload; a harbour, a haven.

A town or place possessing a harbour to which vessels resort to load or unload, from which they start or at which they finish their voyages; *spec.* a place where customs officers are stationed to supervise the entry of goods.

Often as a part of the proper name of towns, etc., which are also harbours, e. g. Port Arthur, Port Chalmers, Port Elizabeth, Port Erin, Port Glasgow, Port Patrick, Port Royal, Port Said, Port Victoria; also in composition as Bridport, Devonport, Maryport, etc.

(OED 1994)

Harbor

Any place which affords good anchorage and a fairly safe station for ships, or in which ships can be sheltered by the land from wind and sea. Also called haven. It is not necessary that it be landlocked or absolutely safe for ships... A place where ships are brought for commercial purposes to load and unload goods and passengers.

The term »harbor« strictly speaking applies only to the area of water with the works necessary for its formation, protection, and maintenance, such as breakwaters, jetties, and so on. A port is made up of a harbour plus the freight and passenger structures such as docks, wharves, quays, and so forth, with their equipment.

(de Kerchove 1961: 354)

Port

A harbour with facilities for berthing ships, embarkation and disembarkation of passengers, and the loading and unloading of cargo.

(Dear in Kemp 1992: 129)

S povzemanjem primerjajmo navedene tri vire. Prvi, splošni slovar (OED 1994), dela komaj zaznavne razlike med izrazoma *harbour* in *port*. Oba sta opredeljena kot »zatočišče« (shelter) za ladje, pri besedi *port* pa dodaja še možnost natovarjanja in iztovarjanja (to load and unload). V drugem odstavku pri izrazu *port* razširja pomen še na »pristaniško mesto« (place possessing a harbour) in pod oznako *strokovno (spec.)* dodaja »kraj, kjer so cariniki«. V tretjem odstavku navaja nekaj lastnih imen pristaniških mest.

Drugi vir (de Kerchove) v prvem odstavku, pri bolj splošnem opredeljevanju pojma *harbour*, ugotavlja, da je to »kraj, kamor pripeljejo ladje v komercialne namene, da natovorijo in iztovorijo blago in potnike« (a place where ships are brought for commercial purposes to load and unload goods and passengers), se pravi, da na podlagi tega med pojmom *harbour* in *port* ne moremo potegniti ločnice. Toda v drugem odstavku, bolj »strogo vzeto« (strictly speaking), ugotavlja, da se pojem *harbour* nanaša »samo na akvatorij, ki je zaščiten z valolomi, pomoli itd.«, *port* pa ima »še dodatno potrebno infrastrukturo za tovor in potnike, npr. doke, operativno obalo itd., skupaj s pripadajočo opremo«.

Tretji vir se ujema z drugim odstavkom drugega vira, saj opredeljuje *port* kot »*harbour* z vsemi napravami, ki so potrebne za pristajanje ladij, vkrcevanje in izkrcevanje potnikov ter natovarjanje in iztovarjanje blaga«.

Naj povzamemo: v splošnem jeziku na podlagi navedenih definicij ne kaže delati razlik med pojmom, toda v strokovnem jeziku ima *port* še dodatno značilnosti pristanišča v komercialne namene z vso potrebno infrastrukturo.

Kako je z ustreznici v slovenščini? SSKJ sicer navaja dva izraza, ki ju lahko uporabimo kot prevedka, *pristanišče* in *luka*. Slednji je definiran kot »veliko pristanišče z ustreznimi mehaničnimi napravami za pretovarjanje, skladišči, gospodarskimi dejavnostmi« (SSKJ/II 1991: 650). Za pristanišče pa »območje morja z urejeno obalo, pomoli, valobrani, ki omogočajo pristajanje, zasidranje, zavarovanje ladij« (SSKJ/II 1991: 189). Vendar

se zlasti po osamosvojitvi Slovenije vse bolj uveljavlja težnja, da bi slovenski jezik ohranil le en izraz, in sicer *pristanišče*. To nam med drugim dokazuje tudi Pomorski zakonik, ki v svojih 999 členih niti enkrat ne uporabi izraza *luka* (PZ 2001).

Upravičeno lahko domnevamo, da je to spodbudil, če že ne kar predpisal, članek Jezikovnega razsodišča pri SZDL, objavljen v Delu še pred osamosvojitvijo Slovenije, leta 1985, na pobudo enega od bralcev. Članek navajamo v celoti, ker se nam zdi pomemben za razumevanje razlogov, ki so pripeljali do dejanskega opuščanja uradne rabe izraza *luka*.

»Ti dve besedi [op.: luka in pristanišče] je v Nedeljskem dalj časa obravnaval Janko Moder in pri tem prišel do sklepa, da je pristanišče slovenska, luka pa tuja, srbohrvaška beseda in da bi se nam bilo temu primerno ravnati pri primerjanju naših danosti. Mag. S. Ž. [op. bralec, ki je dal pobudo za razpravo] pa meni, da naj bi luko strokovno rabili za *morsko luko*, pristanišče pa za *rečno pristanišče*. Svoj prav S. Ž. podpira z dosedanjjo rabo teh dveh besed v strokovnih besedilih, poudarjajoč posebej, da je taka raba tudi v srbohrvaščini in ustrezni zvezni zakonodaji. Na koncu se še naš dopisnik priporoča za razsodbo.

Odgovor:

Zakonska raba obeh izrazov res predvideva to razločevanje: luka na morju, pristanišče na reki. Ker pa mi rečnih pristanišč nimamo, ampak le morska (S. Ž. govori le o enem pravem), s tem praktično pokopljemo lepo domačo besedo pristanišče. Naše ljudstvo pa delitve na luko in pristanišče ne pozna. Poleg rečnih in morskih pristanišč so tudi jezerska. In zato bi po logiki S. Ž. spet rabili posebno ime, saj imajo jezerska pristanišča gotovo tudi svoje posebnosti. In so še pristanišča, ki so tako rekoč hkrati na reki in na morju, ob izlivih rek namreč, včasih pa tudi ob globokih ustjih: tako bi bila ob plimi na ravni luk, ob oseki pa pristanišč: lep primer za tako pristanišče je Hamburg. Ločevanje med pristaniščem in luko je torej za lase privlečeno. Naša beseda za to kar npr. Nemci imenujejo Hafen (drugi ger-

manski narodi pa primerno svojemu jeziku), Romani pa port ali podobno, je pristanišče. In sicer je pristanišče zlasti tudi morsko. Kdor hoče ločiti eno in drugo, zato lahko uporablja prilastke: morsko, rečno, jezersko, rečno-morsko. Sicer pa ni nobene nejasnosti, za kaj gre: beograjsko pristanišče ni ob morju, koprsko je, čikaško je ob jezeru, hamburško ob reki, ki jo napaja tudi morje. Naših jezikovnih stvari nam vendar ne morejo urejati drugi jeziki, tudi še tako sorodni ne.«

(Delo, 7. 5. 1985, str. 6)

Na omenjeni članek nas opozarja Čičerov in dodaja, »da ladja v koprskem pristanišču pristane in ne luči, ter, sklicujoč se na Bezljajev Etimološki slovar, pojasnjuje, da je izraz *luka* izposojenka v pomenu *portos*, kar bi v našem jeziku pomenilo *pristanišče*« (1991: 1). Zdi se, da so to bili, poleg slovenske osamosvojitve, osnovni razlogi za opuščanje izraza *luka* iz slovenske pomorske terminologije.

Poskusimo v nadaljevanju ugotoviti, ali so vsi navedeni razlogi tudi utemeljeni. Izraz *luka* je resnično prevzet iz hrvaščine *luka*, kar poleg pristanišče, prvotno *zaviv*, pomeni tudi *loka* (*močvirje*, *močvirnat travnik*) iz praslovanske *krivina* ali *rečni zavoj* (Snoj 1997: 312). Vendar je tudi *loka* v cerkveni slovanščini pomenila »morski zaliv, dolina, močvirnat travnik, močvirje« (Snoj 1997: 308). Toda če opuščamo izraz *luka* zaradi tega, ker je spo- sojenka iz hrvaščine, ne glede na to, da je izraz praslovanski, bi morali enako narediti s »slovensko« besedo *pristanišče*, kajti tudi ta ni izvorno slovenska, ampak je ravno tako prevzeta iz hrvaščine – *pristanište*. Glagol *pristati* je sestavljenka iz hrvaških *pri* in *stati* (Snoj 1997: 502).

Naše etimološko proučevanje angleških in slovenskih virov v ničemer ne nakazuje povezanosti izraza *port* (luka) z morjem in izraza *harbour* (pristanišče) z reko. Preberimo še definicijo luke oziroma pristanišča iz jugoslovanske zakonodaje z naslovom »Luke in pristanišča«:

Luka oziroma pristanišče je vodni in z vodo neposredno povezani kopni prostor z zgrajenimi in nezgrajenimi obalami, lukobrani, naprava-

mi in drugimi objekti, ki so namenjeni za pristanje, zasidranje in zavarovanje ladij, vkrcavanje in izkrcavanje potnikov in blaga, uskladičenje in druge manipulacije z blagom, proizvodnjo, oplemenitenje in dodelavo blaga in za druge gospodarske dejavnosti, ki so s temi dejavnostmi v medsebojni ekonomski, prometni in tehnološki zvezi.

(ZPNP 1977: str. 887, čl. 15)

Definicija v ničemer ne povezuje izraza *luka* oziroma *pristanišče* z ločevanjem na morsko ali rečno pristanišče. Pri natančnem branju celotnega zakona smo zasledili dosledno rabo sintagem bodisi *luka oziroma pristanišča* ali *luka in pristanišča*, razen v členih 120 in 122, kjer zares zasledimo rabo *luka* v povezavi z morjem in *pristanišča* v povezavi z notranjimi vodami:

»Če se je član posadke morske ladje med delovnim razmerjem [...] izkrcal z ladje izven luke [...] oziroma če ladjar izkrca člana posadke ladje notranje plovbe izven pristanišča, [...]«

(ZPNP 1977: str. 898, čl. 120)

»In [...] če je članu posadke morske ladje preskrbljeno ustrezno delo na ladji, ki plove v luko, v kateri se je vkrcal, oziroma če je članu posadke ladje notranje plovbe preskrbljeno delo na ladji, ki plove v pristanišče, v katerem je ladjar-jev sedež ...«

(ZPNP 1977: str. 898, čl. 122)

Toda ta zakonodajalčeva izjema pri rabi pojmov *luka* in *pristanišče* v dveh navedenih členih ni nikjer utemeljena in je tudi v neskladju z uvodno definicijo v zakonu. Zato lahko sklepamo, da je v zavesti zakonodajalcev, tedaj v Beogradu, morda zares obstajala predstava o referenčnosti: *luka* – morje in *pristanišče* – reka, a za to ne najdemo nobenih utemeljenih razlogov niti pri nas niti v mednarodni pomorski zakonodaji. Do podobne ugotovitve je prišel tudi Luzer: »Posebno je zanimljiv izraz pristanište, koji se u hrvatskom rabi umjesto višeečlanog leksema *luka unutrašnje plovidbe*. Iako uvršćen u domaćoj literaturi, veoma uopćen izraz pristanište,

ničim ne upućuje na to da je riječ o *riječnoj luci* ili *luci na rijeci*« (1997: 212).

Povrnimo se k navedku Jezikovnega razsodišča. Neutemeljena se nam zdi v njem trditev, da »naše ljudstvo [...] delitve na luko in pristanišče ne pozna«. Marsikateri pomorščak na ladji ali v pomorskem gospodarstvu se namreč zaveda razlike med njima, še zlasti ker ima pogosto opravka z angleškima izrazoma *port* in *harbour*. To lahko podkrepimo tudi s temle podatkom. Podjetje Luka Koper se je nekoč imenovalo Pristanišče Koper, pa so ga preimenovali ravno zato, ker je pristanišče preraslo v luko. Dobilo je namreč agencije, skladišča, carine, predelavo in obdelavo tovorov, špedicijo, oskrbo ladij in drugo (Šober 1964: 112).

Kljub vsemu pa je videti, da v Sloveniji obstaja vsesplošno soglasje o tem, da ohranimo samo en izraz, saj izraz *luka* izginja iz zakonodaje. Novi Pomorski zakonik pozna samo pojem *pristanišče*, ki je namenjeno za »privzovanje, za zasidranje in varstvo ladij, za izgradnjo in vzdrževanje plovil, vkrcavanje in izkrcavanje oseb in tovara, skladičenje in druga opravila z blagom [...] in za druge gospodarske dejavnosti [...]« (PZ 2001: 115). Se pravi, da po novem *pristanišče* združuje pomena obeh nekdanih pojmov, *pristanišča* in *luka*. Tudi *Luško kapitanijo* v Kopru, ki je v sklopu Uprave RS za pomorstvo, so preimenovali v *Pristaniško kapitanijo*. Toda popolna opustitev izraza *luka* v slovenščini utegne povzročati težave, ne samo, ko bi šlo za odnos do angleškega pomorskega jezika (npr. prevajalcem). Poleg koprskе luke imamo namreč v Sloveniji še druga mednarodna pristanišča, v Piranu, Portorožu in Izoli, ki pa se po funkciji znatno razlikujejo od nje. Zato bi moral obstajati leksikaliziran razloček med »pristaniščema«, kakršni sta koprsko in piransko, tj. koprška luka in piransko pristanišče.

Prepričani smo, da Jezikovno razsodišče ni upoštevalo pomorske prakse in vseh pomenskih razsežnosti obeh izrazov. Zato tudi ni presodilo v korist slovenskega jezika, kajti ohranitev izraza *luka* bi pomenila obogatitev njegove izrazne moči, saj sinonim – *pristanišče* – pri tem ne bi bil ogrožen.

Tu velja omeniti še angleški izraz *haven*, ki je sopomenka izraza *harbour*. Prvi od obeh ima daljši etimološki razvoj. Segla namreč v anglosaksonščino, *hæfene* (Skeat 1993: 196), kar je sorodno holandskemu izrazu *haven*, danskemu *havn* in nemškemu *Hafen*, vedno s pomenom *pristanišče*. Drugi se prvič pojavi v srednji angleščini kot *herberwe* (Skeat 1993: 194) in je nastal pod vplivom islandščine *herbergi*, s pomenom *pristanišče* in *vojaško pomorsko zaklonišče*. Morda je nenavadno, da se je ravno novejši izraz *harbour* močnejše ustalil v denotativnem pomenu *pristanišče*, starejši *haven* pa je pogostejše rabljen v konotativnem pomenu *zatočišče*, *zavetje* ali *pristan*. Razlikovalna prvina med izrazoma *haven* in *harbour* je tudi ta, da je *haven*, kar implicira že njegova metaforičnost, vedno naraven pristan.

Razlikovalne prvine

haven	harbour	port
naravno in metaforično	naravno ali umetno in nekomercialno	pretežno umetno in komercialno

Pod krajevno pristanišče sodi tudi *mandrač*, ki je nastal iz italijanskega *mandracchio*, kar pomeni manjši zaščiten vodni prostor znotraj pristanišča, ki je namenjen sidranju ali privezovanju manjših plovil. Piran ima na primer tak mandrač, ki je plitvejši in je namenjen meščanom, da privežejo ali zasidrajo svoja plovila, zunanji, večji in globlji vodni prostor pa je namenjen večjim linijskim ali drugim gostujočim ladjam (Bonin 1993). Angleški »približek« temu bi bil *boat haven* ali *boat harbour* oziroma redko rabljena ustreznica *yacht basin* in še redkeje *boat basin*.

Literatura

- Bonin, F. 1993. *Piransko pristanišče – Il Porto di Pirano*. Piran: Pomorski muzej Sergeja Mašera.
- Čičerov, A. 1991. »Slovenska pomorska terminologija«. V: *Pravna praksa*, št. 217: 15. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
- Dear, I., in Kemp, P. 1992. *An A-Z of Sailing Terms*. Oxford: OUP.
- Jezikovno razsodišče. 1985, 7. maj. Luka ali pristanišče. *Delo*, str. 6.
- Kerchove, R. de. 1961. *International Maritime Dictionary*. Second Edition. New York: D. Van Nostrand Company, Inc.
- Luzer, J. 1997. »Kontrastivna analiza nekih izraza engleske i hrvatske lučke terminologije«. V: *Zbornik radova pomorskog fakulteta*, godina 11, M. Biličić (ured.), 205–218. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Pomorski fakultet.
- Oxford University Press. 1994. *The Oxford English Dictionary*. Second Edition on Compact Disc. Version 1.14. [OED]
- [PZ] *Pomorski zakonik*, Urandni list Republike Slovenije, št. 26. Ljubljana, četrtek, 12. aprila 2001, leto XI.
- Skeat, W. W. 1993. *The Concise Dictionary of English Etymology*. Ponatis 1994. Ware, Hertfordshire: Wordsworth Editions Ltd.
- [SSKJ] Slovenska akademija znanosti in umetnosti, ur. 1987–1991 [1994]. *Slovar slovenskega knjižnega jezika* 5 zv. Enozv. izd., 1994. Ljubljana: DZS.
- Snoj, M. 1997. *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Šober, M. 1964. *Morje in pomorstvo*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Zakon o pomorski in notranji plovbi* (ZPNP), Uradni list SFRJ, št. 22. Beograd, petek, 22. aprila 1977, leto XXXIII.

Darja Hoenigman

Glosar besed in besednih zvez, povezanih z osebnimi imeni: Angleško-slovenski¹

A Glossary of Words and Phrases Associated with First Names: English-Slovene

Slovarska redakcija: Mojca M. Hočevar

Predgovor

Veliki angleško-slovenski slovar, Slovensko-angleški slovar in širše dostopni enojezični slovarji vsebujejo le malo besed in besednih zvez, ki so povezane z osebnimi imeni, zato se lahko pri prevajanju teh besed kaj hitro znajdemo v težavah. Nekatere takšne besedne zveze najdemo v slovarju *The Oxford English Dictionary*, nekatere v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika*, pogosto pa se zgodi, da moramo njihov pomen iskati prav po detektivsko. Zato sem skušala najti čim več takšnih besednih zvez in jih prevesti v slovenščino. Tudi v dobi elektronskih slovarjev in interneta se lahko *Glosar besed in besednih zvez, povezanih z osebnimi imeni* izkaže za zelo koristen pripomoček. V tej številki *Mostov* je predstavljen angleško-slovenski del glosarja.

Preface

Whenever you read or translate an English or Slovene text and come across a phrase that includes a first name used in a generic sense, or one derived from it, you are very likely to face a problem. A very limited number of these phrases are included in English-Slovene or Slovene-English dictionaries, or any of the monolingual dictionaries. Many can be found in *The Oxford English Dictionary*, but if you are not lucky you have to be really smart to dig out their meaning. That is why I have tried to compile as many phrases associated with first names as possible, and to translate them into Slovene and English respectively.

This is therefore a glossary of the language units that include or are derived from first names. It should help a translator find the meaning and a suitable translation for such phrases. The glossary had been compiled before electronic dictionaries and the internet became widely accessible, and yet I believe it may still prove to be useful. This issue of *Mostovi* presents the English-Slovene Part

¹ Glosar je predstavitev dela diplomske naloge, ki sem jo izdelala pod mentorstvom doc. dr. Stanka Klinarja. Na tem mestu se mu še enkrat najtopleje zahvaljujem za strokovno pomoč in spodbudo. Obenem se zahvaljujem tudi slavistoma Petru Svetini in Jožefu Skazi; Davidu Boultingu, magistru iz ameriške književnosti; Robertu Gartnerju, inženirju elektrotehnike, biologinji Kseniji Mežnarič in drugim. Vsem lepa hvala.

Krajšave in znamenja / Abbreviations and Signs

Abbreviations/Krajšave

AE	American English	ameriško
allus.	allusive, -ly	aluzivno
arch.	archaic	arhaično, starinsko
Archit.	architecture	arhitektura
Astr.	astronomy	astronomija
attrib.	attributive, -ly	atributivno
Austral.	Australian	avstralsko
BE	British English	britansko
Bibl.	Biblical	svetopisemski
cf.	confer, 'compare'	primerjaj
Canad.	Canadian	kanadsko
colloq.	colloquial, -ly	pogovorno
derog.	derogatory	poniževalno
dial.	dialectal, -ly	narečno
E	East	vzhod, -en
e.g.	<i>exempli gratia</i> , 'for example'	na primer
el.	electrical	elektrotehniško
eth.	everything	vse
fig.	figurative, -ly	v prenesnem pomenu
Gr.	Greek	grško
hum.	humorous	šaljivo

i.e.	<i>id est</i> , 'that is'	to je
interj.	interjection	vzklík, medmet
iron.	ironical	ironično
jur.	juridical	pravni izraz
Mil.	in military usage	vojaški izraz
Myth.	mythology	mitologija
N	North	sever
Naut.	in nautical language	navtični, pomorski izraz
NZ	New Zealand	novozelandsko
pejor.	pejorative, -ly	slabšalno
personif.	personification, -nified	poosebljen
poet.	poetic, -al	poetično
Rom.	Roman	rimsko
Scot.	Scottish	škotsko
sl.	slang	sleng, žargon
s.o.	someone	nekdo
sth.	something	nekaj
tech.	technical, -ly	tehnično
transf.	transferred	prenesen pomen
usu.	usually	ponavadi
vulg.	vulgar	vulgarno, prostaško

Znamenja/Signs

/	or	ali
=	is	je
<	is derived from	izhaja iz

□	introducing Slovene translations or explanations	uvaja slovenske prevode in razlage
◁	introducing related phrases and derivatives	uvaja besedne zveze in izpeljanke

A

Abraham ['eibrə'hæm, -həm] **Abraham-man**, **Abram-man** Abraham berač; tisti, ki se dela norega morda aluzija na svetopisemsko priliko o beraču Lazarju (Lk 16) ◁ **to sham Abraham** v rabi med mornarji hliniti bolezen

Achilles [ə'kɪli:z] Ahil sin Peleja in Tetide, osrednji junak v Iliadi; da bi ga naredila neranljivega, ga je mati kot otroka potopila v reko Stiks; ker ga je pri tem držala za peto, je bila ta posledj edini ranljivi del njegovega tele-

sa ◁ **Achilles(') heel** A/ahilova peta *He was very brave, but fear of spiders was his Achilles' heel.* ◁ **Achilles tendon** A/ahilova kita

Adam /'ædəm/ Adam ime prvega človeka □ **Adam**; človek, moški ◁ **Adam's ale / Adam's wine** hum. voda *We'll drink Adam's ale, and we get it pool measure.* ◁ **Adam's Apple** aluzija na svetopisemsko zgodbo o izvirnem grehu A/adamovo jabolko besedna zveza izhaja iz verovanja, da se je košček prepovedanega sadeža zataknil v Adamovem grlu in povzročil to izboklino ◁ **(as) old as Adam** star ko zemlja; že

od pamtiveka *Though old as Adam, love is still the theme that interests all hearts in all countries.* ◊ **not to know s.o. from Adam** koga sploh ne poznati *Some man stopped me. I do not know him from Adam.* ◊ **old Adam** staro, pokvarjeno jedro ... *an impatience to shake off the old social and political Adam ...* ◊ **since Adam was a boy** že od nekdaj *You hunt up that pen you've had since Adam was a boy.* ◊ **to Adam-and-Eve** rhyming slang for **believe** verjeti *Could you Adam-and-Eve it?*

Aladdin /ə'lædɪn/ Aladin ime junaka iz Čarobne svetilke, zgodbe iz Tisoč in ene noči ◊ **Aladdin's cave** zakladnica; prostor, na katerem je zbrane ogromno bogastva; Krezova palača *That rough little room was an Aladdin's cave! Glass cases lined the walls, in which glittered great nuggets of gold and shimmering silver.* ◊ **Aladdin's lamp** fig. nekaj, kar ti lahko uresniči vse želje; zlata ribica *Good will is almost as expeditious and effectual as Aladdin's lamp.* ◊ **to Aladdinize** začarati; spremeniti kot s čarovnijo *The whole house may be Aladdinized into one room.*

Albert /'ælbət/ Albert ◻ format pisarniškega papirja (4"×6"), ki približno ustreza našemu A5 ◊ **Albert (chain)** vrsta urine verižice imenovana po princu Albertu, možu kraljice Viktorije *He stole a silver watch and Albert chain.* ◊ **Albert Medal** medalja, ki jo od leta 1866 podelijo tistemu, ki komu reši življenje *The Queen has conferred the decoration of the Albert Medal on Samuel Popplestone.*

Alexander /'ælg'zɑːndə/ Aleksander ◻ vrsta koktajla; mešana opojna pijača

Alexandra /'ælg'zɑːndrə/ Aleksandra ◊ **Alexandra (fly)** vaba, ki jo uporabljajo pri muharjenju, umetna muha *I have an Alexandra, a confection of peacock feather and tinsel.* ◊ **Alexandrian step** način hoje, moderen v času kralja Edwarda, s katerim so posnemali šepanje princese Aleksandre, ki je imela težave s kolenom *He's going to make use of the »Alexandrian step« when he can walk, that is the step that suddenly became the thing at court when the Princess of Wales got lame with a sore knee.*

Ali Baba /'æli 'bɑːbə/ Ali Baba ime glavne osebe v zgodbi *Ali Baba in štirideset razbojnikov* iz Tisoč in ene noči ◊ **Ali Baba basket** koš za umazano perilo *He took off his shirt and put it in the Ali Baba basket.*

Alice /'ælis/ Alice ◊ **Alice band** obroč za lase *Princess Anne, was wearing a dress of flowered silk and an Alice band over her fair hair.* ◊ **Alice blue** AE svetlo zelenkasto modra *An Alice blue dress ...* ◊ **Alice-in-Wonderland** attrib. čudežen, pravljичen

England is the most fantastic Alice-in-Wonderland country.; An Alice-in-Wonderland situation

Allen /'ælən/ Alen ◊ **Allen key, Allen screw** ime za orodje, ki ga proizvaja *the Allen Manufacturing Co.*

Ally Sloper /'æli sləʊp(r)/ ime junaka iz stripov z velikim nosom in s poševnim čelom, ki se ukvarja z nečistimi posli, vendar zaradi nerodnosti in neznanja vedno vse pokvari ◻ *Prognathic with receding forehead and Ally Sloper nose ...* ◊ **Ally Sloper's Cavalry** šaljivo ime za britansko vojsko izhaja iz kratice *ASC the Army Service Corps*

Alnaschar /æln'æʃə(r)/ ime berača iz Tisoč in ene noči, ki zaradi želje po bogastvu uniči svoja sredstva za preživetje ◻ tisti, ki vse zavrne zaradi želje po bogastvu *What an Alnaschar I am because I have made five pounds by my poems.*

Andrew /'ændruː/ Andrej ◊ **Andrew (Miller)** ime za britansko kraljevo mornarico *Terms ... heard every day in »Andrew«, as the bluejacket calls the Navy.* ◊ **merry-Andrew** pavliha, šaljivec *Listen to the jokes of the merry-Andrew.* ◊ **St. Andrew's cross** Andrejev križ križ v obliki črke x ◊ **St. Andrew's Day / St. Andrew's mass** andrejevo (30. november) praznuje se predvsem na Škotskem, ker je sv. Andrej zavetnik Škotske

Anne /æn/ Ana ◊ **Queen Anne's dead!** To je že stara stvar!

Anthony /'æntəni/ Anton ◻ najmanjši prašiček v leglu ker je sv. Anton je zavetnik svinjskih pastirjev, so se ponavadi zaobljubili, da bo eden od prašičkov v leglu »njegov« ◊ **(Anthony) Eden** črn klobuk, kakršnega je nosil sir Anthony Eden

Argus /'ɑːgəs/ Argos mitološka oseba, ki naj bi imela sto oči ◻ tisti, ki vse vidi; čuvaj; stražar; vsevid stooki čuvaj v grški mitologiji

B

Babbit /'bæbɪt/ ime junaka iz istoimenskega romana Sinclairja Lewisa iz l. 1922 ◻ materialističen, samovšečen poslovnež, ki dosledno upošteva pravila le iz svojih krogov; japi *At all times the vast majority of human beings has consisted of Babbitts and peasants.*

Bartholomew /ba:'əʊləmjʊː/ Bartolomej, Jernej ◊ **Bartholomew Fair** Jernejev sejem (24. avgusta) ◊ **Bartholomew(-)beef / (-)pig / (-)puppet** stvari, ki jih prodajajo na tem sejmu govedina /prašič/lutka ... *For the very calling it a Bartholomew pig, and to eat it so, is a spice of idolatry.*

Benjamin /'bɛndʒəmɪn/ Benjamin (Bibl.) patriarch Jacob's youngest son □ najmlajši sin v družini, ljubljencek; benjamin(ček) *Kit was his Benjamin of pupils.* ◁ **Benjamin's portion** zelo majhen delež nasprotno od »levji delež« *Our share was ten live pigs, a truly Benjamin's portion.*

Bertha /'bɜːθə/ Berta ◁ **Big Bertha** debela berta top

Betty /'beti/ Beti, Betka, (< **Elizabeth** Elizabetha) ◁ **Betty-ass** oslica (cf. **Jenny-ass**) ◁ **cousin Betty** slaboumna oseba; pepček

Bevin /'bevin/ po Ernestu Bevinu (1881–1951), britanskem ministru za delo 1940–45 ◁ **Bevin boy** fant, ki bi moral v vojsko, pa je bil izbran za delo v rudniku *The Bevin boys were conscripted to go down the mines.*

Bill /'bɪl/ policija; policist *Bill, the police ...* ◁ **Old Bill** človek, ki je podoben liku iz stripov; godrnjavemu staremu vojaku z mogočnimi brki *Here comes Old Bill himself.*

Billy/Billie, billy/billie /'bɪli/ fant; prijatelj; tovariš *Billy, a comrade, familiar acquaintance. brat; Austral. & NZ kotel, lonec za kuhanje čaja* *The billy is boiled and the tea made.; tech. debeloprednica* ◁ **billy (club)** AE policijska gumijevka *He thought it necessary, this pig, to take his billy club out and crush her skull.* ◁ **Billy Bunter** debelušček, bajsi *The fall moon stared down with a Billy Bunter's curious face.* ◁ **billy-goat** kozel ◁ **billyhood** bratstvo, bratovščina *That's a stretch of billyhood that I was never up to before.*

Bob /bɒb/ Bob (< **Robert**) ◁ **Bob's your uncle** vse je/bo v redu, nič več ni treba storiti

Bobby (< **Robert**) /'bɒbi/ vzdevek za angleškega stražnika; bobi

Boswell /'bɒzweɪl/ kdor koga spremlja kot senca; senca A. CONAN DOYLE, *Adv. of Sherlock Holmes* (1892) 6 »— I think that I had better go, Holmes. — Not a bit, Doctor. Stay where you are. I am lost without my Boswell.«

C

Caesar /'siːzə(r)/ Cezar □ med. sl. (< **Caesarian** section) carski rez »I had to do a Caesar«, answered Dr. Clapton. ◁ **Caesar baby** otrok, rojen s carskim rezom »Lovely little baby«, said the nurse. »Of course, Caesar babies usually are. They don't get so squashed.« ◁ **to appeal (un)to Caesar** pritožiti se najvišjim oblastem *In a formal reference*

to the Prince Regent the indignant soldier appealed to Caesar.

Cain /keɪn/ Kajen ◁ **to raise Cain** dvigniti strahanski hrup, trušč; zagnati kraval; koga ostro ošteti *I'm a man that has lived rough and I'll raise Cain. Father will raise Cain if you are late.*

Cassandra /kə'sændrə/ Kasandra hči Priama in Hekabe; Apolon, ki ji je dvoril, ji je dal sposobnost prerokovanja, ker pa se mu kljub temu ni vdala, je določil, naj nihče več ne verjame njenim prerokbam, čeprav so bile resnične; prekletstvo se je izpolnilo pri trojanskem konju □ jasnoviden čovek včasih takšen, ki mu nihče ne verjame; »šlogarica«; ciganka *Far be from me the Cassandra task of attempting to persuade my countrymen that an army of any given size is a necessity for the republic. A Cassandra of the gypsy crew told me that I loved a pretty girl in the corner.*

Catherine /'kæθrɪn/ Katarina ◁ **catherine vrsta** kočije *Miss Baillie to the review of her catherine ...* ◁ **Catherine wheel** ognjeno kolo pri ognjemetu; Archit. okroglo okno s križnimi špicami *The figure of a wheel with spikes projecting from its circumference (in reference to the legend of St. Catherine's martyrdom).*

Charley/Charlie /'tʃaɪli/ Karel, Drago □ lisjak; nočni čuvaj morda zato, ker je Karel I. leta 1640 razširil in izboljšal nočno varovanje v Londonu; brada trikotne oblike začne se pod spodnjo ustnico, konča pa s konicico malo pod brado, kakršno je nosil Karel I. in jo vidimo na vseh njegovih portretih; muha *He wore a Charley on his under lip.; AE, services' slang ameriški vojak v Severnem Vietnamu* *Friendly forces have made contact with Charlie and a fire fight followed.; prestrašen; strahopeten; bojazljiv; plašen I was dead charlie and little fairies were having a right game in my guts.* ◁ **to turn Charlie/Charley** zbat se; stisniti rep med noge ◁ **Charleys** sl. ženske prsi *Foxes are known as Charleys and so in some circles are woman's breasts.* ◁ **a proper/right Charlie** poldrugi Martin; bedak; naivnež; norec; budalo; tepec *The plebeian engineer was a proper Charlie to let himself be roped in for it.* ◁ **Mr. Charlie** AE, Negro slang belec *Stokely Chronicle was promising Mr. Charlie's doomsday.*

Charon /'kæərən/ Haron brodnik, ki je sence umrlih prevažal prek reke Stiks □ hum. brodnik *He had acted as Charon of the Dee at Banchory.*

Cinderella /sɪndə'relə/ Pepelka □ pepelka; snažilka, ribarica; zapostavljen član družine; ženska, ki jo partner zanemarja, prezira THACKERAY, *Fraser's Mag.: I shall make one more trial*

... upon the third daughter, a family Cinderella. < Cinderella dance ples, ki se konča opolnoči

Corydon /'kɔrɪdɒn, -dɒn/ ime, s katerim sta Teokrit in Vergil poimenovala pastirja □ poet. podeželan; preprost človek; pastir THACKERAY, *Vanity Fair* II. XII. 191: »God, what a debauched Corydon!« said my lord.

Cuffee/Cuffy /'kʌfi/ črnc; zamorec v preteklosti je bilo to ime pogosto med amerškimi črnimi črni medved

D

Danaid /dæ'neɪd/ Danaide hčere Danaja, kralja Argosa, ki so bile v podzemlju obsojene na nalivanje vode v sode brez dna, ker so med poročno nočjo na prigovarjanje strica Ajgipta umorile svoje može (vse razen najmlajše Hipermestre, ki je iz ljubezni obvarovala svojega Linkeja) < Danaidean task neizvedljiva naloga kot npr. polniti sode brez dna *The crew are worn out with their Danaidean task.*

Darby /'da:bi/ < Darby and Joan star zakonski par, ki že dolgo srečno živi skupaj po tako imenovanem paru, ki je nastopal v nekaterih baladah iz 18. stol. *Her parents are divorced, but her grandparents are like Darby and Joan.*

Davy/davy /'deɪvi/prisega < to take one's davy priseči; zakleti se < on my davy častna beseda < Davy (Jones) nautical slang mornarski hudič DIBDIN, poor Jack: *And if to old Davy I should go, friend Poll, Why you will ne'er hear of me no more. The same Davy Jones, according to the mythology of sailors, is the fiend that presides over all the evil spirits of the deep.* < Davy's locker / Davy Jones' locker morsko dno < to go to Davy Jones' locker utoniti v morju *I thought you had gone to Davy's locker.* < Davy-lamp rudarska varnostna svetilka

Dick /'dɪk/ fant, moški usnjen predpasnik, ki so ga nosili revni otroci na severu *Dick, a leather apron and bib, worn by poor children in the North;* AE stražar, vohun; vulg. penis; osel (cf. *Dick(e)y, Dick-ass, Jack-ass*); sl. jahačev bič; slang skrajšano ime za slovar < clever(-)D/dick usu. iron. vseved, vseznalec *There's bound to be some clever-dick who has hidden in a coal-hole and refuses to show himself.* < Dick-ass osel < Dick-a-Tuesday duh; škrt; blodeča lučka nad močvirjem < dick-head vulg. glavica penisa; sl. cepec, osel *But I lost that job, it was alright, I deserved to lose it, I was a dick-head.* < Tom, Dick and Harry vsak; vsakdo; kdorkoli; katerekoli osebe; povpre-

čni, navadni ljudje, npr. Janez, Jože ... < to swallow the dick, to talk dick brez premisleka uporabljati sofisticirane izraze, leporečiti; »rožice saditi«; flancati »Ah, now you are talking dick,« exclaimed Peabody, »and I can't follow you.«; sl. detektiv, policist *If you wanna be a private Dick this is a chance of a lifetime.*

Dick(e)y /'dɪki/ naut. ladijski častnik, naprsnik/ovratnik na srajci *If not a shirt collar, at least a false collar, or by possibility a dicky;* sedež za služabnika zadaj na kočiji *We carried our courier behind us in the dickey with Anne;* zločljiv sedež v avtu *On most two-seaters a light, detachable, rear single, or dicky seat can be arranged for if specially desired;* sl. osel < *Dick(e)y(-bird)* ptiček, tiček; sl. uš *There was dickie's cage on its old nail.* < *Dicky Sam* prebivalec Liverpola *The natives of Liverpool call themselves or are called by others, Dicky Sams.* < *it's all Dick(e)y with him* z njim je konec *At one time he thought it was all dicky with Sir Francis.*

Dogberry /'dɒgberi, -əri, -bri/ ime nespametnega stražnika v Shakespeareovem *Mnogo hrupa za nič* < Dogberry neumen bahav policijski uradnik/policaj *The Dogberries of Doncaster ... were on the wrong scent.*

Dora /'dɔ:ɪə/ Dora šaljiva personifikacija kratice D.O.R.A. (Defence of the Realm Act) G. B. SHAW, *London Mus.: The sixpence that went as tax to the government, which might have stopped the performance by virtue of Dora, and didn't.*

Dorothy /'dɒrəθi/ Doroteja < Dorothy bag ženska torbica z ročajem, ki jo obesimo na ramo

Douglas /'dɒɡləs/ (rabljeno brez člena) Austral. slang sekira < to swing Douglas vihteti sekuro

Dracula /'drækjʊlə/ Drakula ime kralja vampirjev iz istoimenskega romana Brama Stokerja (1897) □ grotesken ali grozljiv človek; krvoses; vrag *If he's Dracula himself we'll get him and hang him.*

Dulcinea /'dʌlsɪnə/ Dulsineja ime iz Cervantesovega romana *Don Kihot* – Don Kihotova ljubica < D/dulcinea ljubica; dekle/ženska njegovega srca *His dulcinea persuaded him ...*

E

Eve /i:v/ Eva ime prve ženske □ Eva, ženska < Eve-ish radoveden *I saw it was a long letter. I felt very Eveish, my dear.* < to Adam-and-Eve glej Adam

F

Fagin /'feɪɡɪn/ ime osebe iz Dickensovega romana *Olive Twist* □ nepridiprav, ki sili otroke, da zanj kradejo; tat *The two Fagins who conducted it were ... both Italians.*

G

Garibaldi /gæɪr'bo:ldɪ, -'bældɪ/ ime italijanskega generala (1807–82) □ ženska bluza, ponavadi živordeča podobna takim, kot so jih nosili Garibaldi in njegovi privrženci *Mrs. Felton was coming out arrayed in a black skirt and a white garibaldi.*; klobuk podoben takim, kot so jih nosili Garibaldi in njegovi privrženci □ **Garibaldi biscuit** dvojni piškot z ribezovo marmelado *Instead of offering me a Garibaldi biscuit, she asked me ... to »have some squashed flies«.*

George /dʒo:dz/ Jurij, Jure □ Hej, ti! tako pokličemo neznanca; tistega, ki mu ne vemo imena *Services slang* (vojaški) pilot; avtomatski pilot *Even if powered controls do all the physical work, if George does all the steering, ... the test pilot is the man who bears all the responsibility, and is still irreplaceable.*; kovanec s podobo sv. Jurija (pol krone) □ **(yellow)** ~ gvineja *Let's give'em a George.* □ **(by) George!** presneto □ **George Medal/Cross** civilna nagrada za pogum podeljevati jo je začel kralj Jurij VI. □ **brown George** velik kamnit vrč štruca črnega kruha LD. JEFFREY, *Cockburn Life* (1852) II. 3 (Let. from Queen's College, Oxford): *Most of us choose to walk till nine o'clock, at which hour a George ... is served up, with a bit of butter ... into each of our chambers.* □ **Saint George!** / **Ann and George!** vzklik angleških vojakov □ **St. George's colours/ensign/flag** / **Jack** zastava sv. Jurija □ **St. George's cross** križ sv. Jurija rdeč pokončen križ na angleški zastavi □ **St. George's Day** / **Georgemas** jurjevo (23. aprila) □ **St. George's guard** ščit pri sablji ali širokem meču □ **let George do it** naj to stori kdo drug *He was not familiar with the fine old slogan Let George Do It.*

Gregory /'grɛɡəri/ Gregor □ rabelj, krvnik Gregory Brandon, znan londonski rabelj iz časa vladavine Jakoba I; njegov sin Richard, ki ga je nasledil, je dobil vzdevek "Young Gregory". *This mighty gentleman's stolen Vension will not be sweet when Gregory shall demand his fees.* □ **St. Gregory's Day** gregorjevo (12. marec)

H

Harry /'hæri/ podeželan; mlad Anglež nižjega stanu □ **Harrys** / **King Harrys** drugorazredne igralne karte *The best cards are called Moguls, the others Harrys and Highlanders.* □ **Harry Denchman** / **Harry Dutchman** krajevno siva vrana □ **Harry Flakers** Naut. slang izčrpan 'Harry Flakers' to mean worn out after a party or heavy work. □ **Harry Flatters** Naut. slang mirno morje; bonáca *Fortunately, the sea has dropped and it is Harry Flatters.* □ **Harry Freeman's/Frees** Naut. slang zastonj; gratis *I don't expect to supply cigarettes Harry Freemans.* □ **Harry groat** novčič, ki ga je dal skovati Henrik VIII. □ **old Harry groat** novčič Henrika VIII., na katerem je kralj upodobljen z dolgim obrazom in dolgimi lasmi *A piece of antiquity, sir, 'tis English coin; and if you will needs know, 'tis an old Harry groat.* □ **Harry James** slang nos Plenty of dust floating about in the air, which gets ... up your Harry James. □ **harry-net** drobno pletena ribiška mreža, s katero lovijo tudi mlade in majhne ribe *He does not know what a harry-net is.* □ **Harry noble** zlatnik Henrika VI. □ **Harry racket** slepe miši (cf. **blind Harry**, **Blind Tom**); skrivalnice *Harrie racket, or, are you all hid.* □ **Harry sovereign** angleški zlatnik Henrika VII. ali VIII. za en funt *She hath old Harry sovereigns ... to give away on her death bed.* □ **blind Harry** slepe miši (cf. **Harry racket**, **Blind Tom**) □ **flash Harry** razkošno oblečen, navadno neotesan moški *Her flash-Harry boy-friend ...* □ **Harry-long-legs** košeninar; zeljni komar večja, komarju podobna žuželka z zelo dolgimi nogami, ki ne pika (*Tipula olevacea*) □ **to play old Harry with s.o.** zagozdi jo komu □ **Tom, Dick and Harry** (glej **Dick**) □ **by the Lord Harry** vrsta kletvice; presneto *By the Lord Harry, he tells the truth.*

Hector /'hɛktə/ Hektor aluzija na trojanskega junaka, opevanega v *Iliadi* □ krepak, pogumen, drzen, junaški bojevnik *Every nation has their Hectors.*; bahadž; nasilnež; tiran *Surely this blustering Hector is not one of the Sons of Adam.* □ **to hector** tiranizirati, ustrahovati *I was hectoring and lectured in my own green room.* □ **to play the hector (bully)** / **to hector it** bahati, širokoustiti se, oblastno se vesti *She does now and then play the hector a little.*

Hercules /'hɜ:kjuli:s/ Herkul, Herkules ime slavnege junaka, sina Zeusa in Alkmene, ki je imel izjemno moč □ velik, močan moški, silak, Herkul *The tea-kettle was brought in by a black Hercules.*; stroj za čiščenje ulic *This new Hercules can scrape thoroughly clean, in sixty minutes, half a mile in length by near-*

ly thirty feet in width of the dirtiest street space in London. < **Hercules knot** težko razvozljiv vozle < **Hercules powder** dinamit *The principal explosives used in mining are ... rend-rock, Hercules ... and other powders.* < **Pillars of Hercules / Hercules' Pillars** skale na vsaki strani Gibraltarja tja naj bi jih bil postavil Herkul; Herkulovi stebri

Homer /'həʊmə(r)/ Homer največji grški pesnik (8. stol. pr. n. št., avtor *Iliade* in *Odiseje*) < **Even Homer sometimes nods** pregovor vsi smo zmotljivi; celo najboljši med nami delajo napake; nihče ni popoln

Hyde /'haɪd/ ime hudobne osebnosti, ki jo je prevzel Dr. Jekyll v zgodbi R. L. Stevensona *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde* (1886) □ hudobna stran človekovega značaja (cf. *Jekyll*) *Normally we let Hyde loose only when for some reason he is socially acceptable.*

I

Icarus /'ɪkərəs/ Ikar, Ikarus (Gr. myth.) ime Dedalovega sina, ki je s pomočjo umetnih, z voskom pritrjenih kril, skušal leteti

Isabella /,ɪzə'belə/ Izabela □ sivkasto rumena, svetlo rjavo rumena *The desert lark is of a light Isabella colour above and white below.*

Ishmael /'ɪʃmeɪəl/ aluzija na sina Abrahama in dekle Hagare (1 Mz 16); prednik Izmaelcev, skupnosti dvanajstih nomadskih narodov, prebivajočih v arabski puščavi (1 Mz 25); v *Koranu* je označen za božjega poslanca in preroka □ izobčenec; posameznik v boju z družbo *Men who were the very Ishmaels of the labour world ...*

J

Jack /dʒæk/ nekdo; kdorkoli; katerikoli človek *Jack would be a gentleman if he could speak French.; moški, fant; neotesanec SHAKESPEARE, Tam. Shr. II. i. 290: A mad-cap ruffian and a swearing lackey; fant pri kartah He turns up a Card which is Trump: if Jack, it is one to the dealer; AE ime, s katerim pokličemo/označimo neznanca; Ej, ti/vi/gospod! Jack is still very frequent among the common people when, in addressing a stranger, one wishes to avoid the abruptness caused by omitting the unknown name; preprostež, povprečnež; colloq. skrajšano iz **lumberjack** drvar, gozdni delavec *I had to fire thirty jacks last fall; policist; detektiv; vojaški policaj You're not going to believe it. I haven't told all to the jacks, naturally; el. razdelilec; vtikač; škripec Iron**

*Jacks, sometimes used instead of the table-wheel or back frame wheel, differ from the latter by having an iron wheel with cogs, which work in the whirles; naut. zastavica na krmi < jack-staff naut. drog za zastavo na ladijskem kljunu; priprava za obračanje ražnja; koza za žaganje Jack is used also for a horse or wooden frame to saw timber upon.; naprava za sezuvanje škornjev So foot-boys, who had frequently the common name jack given them, were kept to turn the spit, or to pull off their master's boots; but when instruments were invented for both these services, they were both called jacks; AE osel, še posebno samec za parjenje I have two or three young Jacks ... and several she asses, that I would dispose of; samec nekaterih živali; mlada ščuka; sl. or coll. poštna kočija We travelled upon jacks, which is the pleasantest conveyance in the world both for its sociability and the little fatigue which attends it.; usnjena čutarica; AE ponev s smolo za nočni lov in ribolov Standing with my eyes below the level of the flaming jack.; posodica, model, ki so ga uporabljali pri izdelovanju mila They are poured off into vessels called 'jacks'; ¼ pt = pribl. 1,5 dl To a pound of sugar put a jack of water.; sl. denar; bankovec za pet funtov (glej tudi **Jack's alive**) *This way every bastardy tourist with a little jack thinks he can hire you.; sl. tableta heroína; zastava < (California(n)) jack* igra s kartami *For two hours they sat and played California Jack in plain sight of the street; skrajšano iz Jack of the clock / Jackaclock* lutka fanta v uri, ki udarja na zvonove *This is the night, nine the hour, and the jack that gives warning. < St. George's Jack (glej George) < pilot's Jack naut. pilotska zastavica < Union Jack* britanska zastava < (car/lifting) jack / jack screw dvigalo za avtomobile *The machine may be applied as a jack to raise great weights a little way from the ground. < Jackanapes* predrznež; nagajivec; domišljavec; fičfirič (cf. **Jane-of-apes**) < **Jack Addams** norec *Jack Addams, a stubborn fool. < jack-a-dandy* gizdalin, fičfirič *I'd sooner by half bend my back double with hard work than be jack-a-dandy. < Jack-a-Lent* arch. lutka človeka, ki so jo postavili v postnem času in vanjo metali kamne, različne predmete, tudi kovance; ime te igre; tarča, v katero vsak lahko kaj vrže *Set up a Jack-a-Lent and throw at it; arch. nepomemben, neznamen človek; lutka What encouragement have I given you, Jack-a-Lent, to attack me with your tenders?; post The Aurora Borealis is frequent in Northern countries once Jack-a-Lent is here.; človek, ki se posti v postnem času; poštna jed A Jack-a-Lent, made of a red Herring and a Leek. < Jack among the maids* ljubezniv moški, ki ugaja ženskam; kavalir; osvajalec *The**

Mayor ... was a pleasant man and Jack among the maids. < **Jack and Jill/Gill** fant in dekle If Gill was a shrew, it was because Jack did not, as in duty bound, stop her mouth with a kiss. < **as good Jack makes a good Jill** kakršen mož, takšna žena < **Every Jack must have his Jill** pregovor navsezadnje se za vsakega fanta najde dekle in nasprotno < **jack-arch** obok, katerega debelina ne presega širine ene opeke < **Jackaroo** Austral. coll. (blending of Jack + kangaroo) neizkušen mlad naseljenec; nekdo, ki je pravkar prišel iz Anglije, da bi si nabral izkušenj v avstralski divjini The young Jackaroo woke early next morning.; Austral. coll. novinec na ovčji ali živinski farmi In the bachelors' quarters there will probably live one or two jackaroos - young Australians or sometimes young Englishmen, learning the work of a sheep run by taking an ordinary part in it. < **Jack-ass** osel (cf. *Dick-ass, Jenny-ass*) < **Jack Blunt** neotesanec < **Jack (boat)** dvojamborno plovilo novofundlandskih ribičev H. HORWOOD, Newfoundland XX. 157: The sons of men who had built windjammers were confined to building trap skiffs and jack boats. < **jack(-)boot** visok, močan, do kolena segajoč škorenj, kakršne so nosili konjeniki v 17. in 18. stol., kasneje pa nemški nacisti; ribiški škorenj segajoč čez koleno There were jackboots to be seen, iron crosses were pinned to the pockets of a few green shirts.; vojaško zatiranje, groba ustrahovalna taktika He also objected strongly to what he called your jack-boot methods when you interviewed Mrs. Hurd. < **jack-boy** hlevski hlapec, konjušnik; poštni kočijaž She ... uttered coarse and shameful words, such as the most shameless groom or jack-boy would scarce pronounce. < **Jack Frost** zima < **jack-hammer** pnevmatsko kladivo < **jack-in-a-bottle** po obliki njenega gnezda dolgorepa sinica < **Jack-in-office** siten uradnik, domišljav birokrat The clerks ... gave this young officer ... as much trouble as Jacks-in-office possibly can. < **Jack in the basket** vrsta svetilnika; znamenja, ki opozarja na peščeno plitvino, čer ali drugo nevarnost pod vodno gladino Jack in the basket, a sort of wooden cap or basket on the top of a pole, to mark a sand-bank or hidden danger. < **jack-in-the-box** figura na vzmet ki odskoči, ko se škatla odpre < **Jack-in-the-green** fant, okrašen z majskim zelenjem podoben našemu zelenemu Juriju, (cf. slov. *zeleni Jurij*) The editor saw a Jack-in-the-green with men dressed as milkmaids dancing round it on May 1st of the present year. < **Jack in the low cellar** (< Dutch *Hans-en-kelderr*) nerojen otrok When his companions drank to Hans en kelderr or Jack in the low cellar, he could not help displaying an extraordi-

nary complacence of countenance. < **Jack's alive** vrsta igre rhyming slang for five pet Jack's alive, the number 5, especially at house.; bankovec za pet funtov (glej tudi *jacky*) < **Jack is as good as his master** delavec velja prav toliko kot gospodar; če je gospodar dober, je tudi delavec < **Jack Johnson** Mil. sl. nemška granata < **Jack Ketch** BE rabelj If they seize the vessel, it is a piracy - a criminal act which ends with Jack Ketch. < **jack-knife** zaskočni nož, sklepač < **jack-leg** nekompetenten, neizkušen, brezobziren, nepošten človek These men were jack-leg carpenters. < **jack-light** luč za nočni lov/ribolov < **a jack-light** hunt nočni lov Once after that in a jack-light hunt. < **jack line** tanka vrv ki jo lahko uporabljamo v različne namene Jack-line is made of bar hemp, and has threads, 3 in a stand. < **Jack Mormon** AE nemormonski prijatelj mormonov; mormonski odpadnik The number of back-sliding jack-Mormons is increasing. < **Jack Nasty** podel strahopetec; umazanec; prihuljenec; hinavec < **Jack northwester** severozahodnik veter < **Jack-of-all-trades** vseznal; deklica za vse Being a complete jack-of-all-trades, from the carpenter to the shepherd, nothing comes strange to him. < **a Jack-of-all-trades** is master of none pregovor kdor počne veliko stvari, ni v nobeni zares dober < **Jack of/on/o' both sides** oportunist; nestanovitnež »Are you ready, gentlemen?« said this Jack-o'-both sides. < **Jack-o'-lantern / Jack-a-lantern** AE svetilka iz buče (cf. *Peggy-with-lantern*) As soon as it is dark on Hallowe'en, they take the lighted Jack-o'-Lanterns and put them on their gate-posts.; nočni čuvaj; Elijev ogenj; fosforescenten pojav nad močvirjem ponoči < **jack-pudding** pavliha < **Jack Russell** majhen terier imenovan po Johnu Russllu < **Jack sprat** zelo majhen fant, moški; pritlikavec Jack Sprat would eat the fat, his wife would eat no lean. < **Jack-sticker** vsiljiv, nadležen človek, ki se vtakne v vsako stvar < **jack(-stone)** BE balinček; balinanje < **jack-straw** slamnati mož, strašilo; nepomemben človek < **jack(-tar)** coll. mornar; pomorščak, star morski volk We drank tea ... on board ... Some of their Jacks played very well upon the violin. < **Jack the Painter** vrsta trpkega zelenega čaja, ki so ga pili v avstralski divjini Jack the Painter ... from the stain left round the drinker's mouth or in the billy. < **Jack the Ripper** Jack Razparač; krut morilec to ime so nadeli nikoli razkrinkanemu morilcu, ki je leta 1888 v Londonu, pozneje pa tudi drugod moril ženske in iznakazil trupa svojih žrtev I expected to see a bashi-bazook or a revolutionary Jack the Ripper, but he was nei-

ther. < **Jack**, Tom and Harry (*Tom, Dick and Harry*; glej *Dick*) < **jack-towel** brisača na valju < **before one could say Jack Robinson** takoj, kot bi trenil *And before you could say Jack Robinson the bird flew away*. < **builder's jack / window jack** zidarski oder / oder za pomivanje oken na visokih stavbah < **cheap Jack** kramar < (cheap / steeple) **Jack** priložnostni delavec, dninar; sluga, hlapec *His answer is that a jack (unless already trained) begins his career by labouring*. < **Cousin Jack** ime za prebivalca Cornwalla *A short man, whose blue-black curly hair and deep-set eyes betrayed the Cousin Jack*. < **every man Jack** vsak posamič, vsakdo, vsi *Every man-jack in the place gave his vote to the liege lord*. < **I'm all right, Jack**. fraza, ki označuje govorčevu samozadovoljnost glavno da je meni dobro; *He adopted an 'I'm all right, Jack' attitude in leaving his convoy*. < **lance Jack** desetenik, korporal < **on one's Jack** (Jones) slang sam *You're off on your jack then?* < **poor/dry/dried Jack** posušen oslič (cf. *poor John*) *Sometimes poor jack and onions are his dish*. < **roasting jack** raženj < **yellow Jack** rumena mrzlica < **to jack up one's job** dvigniti roke od dela; opustiti delo < **to jack up s.o.'s morale** dvigniti komu moralo < **to hit the jack-pot** imeti neverjetno srečo < **to play the jack** prevarati koga, nesramno se poigrati s kom *PEPYS, Diary 23 Feb.: Sir R. Brookes overlook us coming to town; who played the jacke with us all, and is a fellow that I must trust no more*. < **All work and no plays makes Jack a dull boy**. *pregovor* Človek, ki samo dela in ne najde časa za sprostitev in zabavo, postane puščoba. *Stop reading that book and go out to play. You know – all work and no play makes Jack a dull boy*.

Jacky/Jackey /'dʒæki/ Austral. slang ime, s katerim so belci poimenovali avstralskega domorodca *Jackey is dead. There is a new and growing spirit in the Aboriginal community; gin Sometimes she would pawn her smock, to get a drop of Jacky*.

Jacob /'dʒeɪkəb/ Jakob < **Jacob's ladder** (navdužujoč se na Gen. XXVIII.12.) vrtna lestev; visoko in strmo stopnišče *The feature of the island (St. Helena) is »Jacob's ladder«, a wooden staircase of 699 steps, with an average slope of 39 degrees to the vertical; dvigalo v rudniku iz posod, oblikovanih kot vedro; skip It is squeezed four times before it leaves the rolls and falls upon the Jacob's ladder*. < **Jacob's staff** merilna palica

James /dʒeɪmz/ Jakob ime dveh Kristusovih apostolov; Jakoba starejšega in Jakoba mlajšega □ vladar, monarh; (tudi **Jemmy**) kratka železna pali-

ca; vlomilsko orodje, pajsar; svinjska taca *He wondered what had become of the James and the gimlets; pečena koštrunova glava Club your pence, and you may attain to the glories of Osmazome and James – that is, of baked sheep's head*. < **James (Royal)** škotski srebrnik P.H. EMERSON, Signor Lippe XXI: *He gave him the half-James, and told him never to bother him no more*. < **St. James's Day, St. James's tide, dial. James-mass** jakobovo (25. julija) *The Fairs held at the city of Bristol at St. James-Tide will not begin before 25th July*. < **Whoever eats oysters on St. James's Day will never want money**. ljudski pregovor Kdor na jakobovo školjke je, nikoli denarja ne bo hotel. nikoli ne bo hlepel po materialnih dobrinah – nanašajoč na nejasno pove-zavo tega svetnika s školjkami pokrovačami < **James Bond** ime junaka romanov britanskega pisatelja Iana Fleminga pustolovski, pameten, iznajdljiv, spreten moški; James Bond G. LYALL, *Blame the Dead* VII. 47: *People who ... go running around France playing James Bond with unlicensed Walthers*; situacija, podobna tistim iz filmov/romanov o Jamesu Bondu

Jane /dʒeɪn/ Jana < **J/Jane** AE slang ženska, dekle, punca *I met a bunch of janes down at Bar Harbour*. < **Jane-of-apes** predrznica, nagajivka (cf. *Jackanapes*)

Jekyll /'dʒekəl, -ɪl/ ime junaka iz zgodbe R. L. Stevensona *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde* (1886), ki se kot dobrohoten in pošten človek pojavlja pod imenom Jekyll, in kot njegovo zlobno nasprotje pod imenom Hyde □ človek ali stvar z dvojnimi značajem; razcepljena osebnost (cf. *Hyde*) *We are all a mixture of good and evil, Jekyll and Hyde, if you like*.

Jennie/Jenny /'dʒeni/ < **Jennie Green** tip jadra (cf. *Jimmie Green*) < **Jenny-ass** oslica (cf. *Jack-ass, Dick-ass*)

Jeremiah /dʒeri'maɪə/ Jeremija □ človek, ki se ves čas pritožuje, godrnja (cf. Slov. *Jeremija*) *There are always Jeremiahs who go about saying that we have never had such bad times*.

Jerry /'dʒeri/ BE slang nemški vojak; Nemec; Nemci < **jerry** BE slang nočna posoda; kahal < **jerry-builder** BE coll. nesoliden graditelj < **jerry-built** nesolidno grajen < **jerry-shop** BE pivnica; beznica < **Tom and Jerry** (glej *Tom*)

Jessie, Jessy /'dʒesi/ □ mehkužen, bojazljiv moški, homoseksualec *Don't listen to those timid old Jessies at Southampton*.

Jimmy /'dʒɪmi/ < **Jimmy Ducks** naut. sl. mor- nar, ki je moral skrbeti za živino, ki so jo na dolgih potovanjih na trgovskih ladjah ime- li za hrano *One of our men had deserted an Orient Liner in Sydney, and had been a Jimmy Ducks on that vessel.* < **Jimmy (G/Grant)** rhyming slang for **im- migrant** or **emigrant** Austral., NZ & South Afr. imigrant, priseljenec *With his wife and child he had just come over as a Jimmie-grant.* < **Jimmy Green** naut. jadro pod podaljškom poševni- ka < **Jimmy o'Goblin** kovanec za dvajset šilin- gov < **Jimmy the One** naut. sl. prvi poročnik < **Jimmy Riddle** rhyming slang for **piddle** lu- lati *I must do a Jimmy Riddle before I go.* < **Jimmy Wood(ser)** Austral. & NZ sl. osamljeni pivec; pijača, ki jo kdo pije sam; piti sam *The old Jim- my Woodser comes into the bar.*

Jo /'dʒəʊ/ Scot. ljubica, ljubček, srček; arch. zaba- va, veselje

Job /'dʒɒb/ **Job** ime osrednjega lika v priliki iz *Stare za- veze* o pravičnem trpinu < **Job's comforter** slab to- lažnik < **Job's news** žalostna novica < **Job's post** glasnik nesreče < **patience of Job** velika potrpežljivost < **that would try the patience of Job** to bi spravilo v obup vsakega

Joan /'dʒəʊn/ Johana □ kmetica, podeželanka *You're such a dowdy, such a country Joan, no one will look upon you.;* tesno prilegajoča se kapa, kakrš- ne so nosile ženske v drugi polovici 18. sto- letja *A grocer's wife attracted our eyes by a new-fash- ioned cap, called a Joan.*

Joe /'dʒəʊ/ < **Joe** AE colloq. kava *Can we get two cups of joe?* < **Joe Blake** Austral. rhyming slang for **snake** kača *I'll bet you what you like, there are Joe Blakes in this camp.* < **Joe (Bloggs/Do(a)kes)** AE colloq. fant, moški *Joe Bloggs, the honest ga- rage mechanic ...* < **Joe Blow** AE vojak, fant, mo- ški < **Joe College** AE neresen študent < **Joe Miller** obrabljena šala, vic z brado < **Joe Soap** BE malo neumen, omejen človek; pepe; naiv- než; tepec *What do you think I am, moosh? Joe Soap?* < **Joey** kovanec za tri penije G. ORWELL, *Keep Aspidistra Flying* I. 7: *A Joey. He took out the misera- ble little threepenny bit.;* (native Austral. joë) mlad kenguru; mladič; otrok < **not for Joe** nikakor, za nič na svetu (cf. **Joseph**) *Not if he knew, not for Joe!* < **wood-and-water joey** postopač, tisti, ki opravlja priložnostna dela

John /'dʒɒn/ Janez, Ivan □ policist; detektiv; s priimkom kot desnim prilastkom, npr. **John Dunn** (Austral.), **John Hop** (Austral. & NZ), **John Law** (AE) *Never mind about that, said John, and*

dumped him in the cell.; sl. moški, ki ga vzdržu- je prostitutka; zvodnik; stranka, ki obiskuje prostitutke < **John** AE stranišče; WC < **John- a-dreams** sanjač (cf. **Johnny-head-in-air**) SHA- KESPEARE, *Hamlet* II. II. 594: *I, a dull and muddy-melt- ed rascal, peak like John a-dreams.* < **John-a-nods** kdor kinka in ni čisto buden < **John Barley- corn** viski < **John boat** AE majhen čoln z ravnim dnom za vožnjo po reki < **John Bull** ironičen naziv za angleškega buržuja, za an- gleški narod nasploh; tipičen Anglež *John Bull was now an Imperialist, and dwelt very much abroad.* DICKENS: *Barn. Rudge* XLVII: *By some he was called ... 'a thorough-bred Englishman', by some 'a genuine John Bull'.* < **John Chinaman** tipičen Kitajec; Kitaj- ci *Old John Chinaman, patient, hardworking, scrupu- lously honest.* < **John Citizen** navaden državljani *When all is quiet John Citizen says what a great human- itarian he is.* < **John Collins** (glej **Tom - Tom Col- lins**) < **John Company** BE hist. Vzhodnoindij- ska družba *John Company will some day find out the truth.* < **John Doe** neznan človek moški; perso- nifikacija pravosodja (cf. **Richard Roe**) < **John Hancock/Henry** AE coll. podpis *Put your John Henry on that.* < **John Innes** vrsta komposta pri- pravljene po formuli, ki so jo razvili na vrtnarskem inštitutu Johna Innesa ob koncu 30. let *A great many enquiries about the John Innes composts have been re- ceived.* < **John-o-Groat's** skrajni sever Škotske < **from John-o-Groat's to Land's End** prek An- glije in Škotske < **John Public** dnevni tisk < **John Roscoe** AE sl. puška *The USA ... where everyone can carry a gun, or, to be topical, should I say a John Roscoe?* < **John Scott** (= **Jock Scott**) umet- na muha za lov na postrvi in losose *John Scott ... is a very tasty-looking fly.* < **John Thomas** sl. pe- nis; livriran sluga < **poor John** posušen oslič (cf. **poor Jack**) < **Sir John** duhovnik < **St. John's** disease/evil epilepsija

John(ny), john(ny) /'dʒɒnɪ/ BE coll. gizdalin; fičfirč; promenadni lev < vojak v indijski vojski; Arabec; prodajalec čebule iz Bretanje *It could be a tradesman ... or Onion Johnny, or a tramp.* < **johnny-cake** AE koruzna pogača *Massachus- sets johnny-cakes usually have wheat flour and corn meal in them.* < **Johnny-come-lately** AE coll. pri- šlek; novinec; zamudnik *Here man himself is a Johnny-come-lately.* < **Johnny Crapeau/Crapoud** Francoz; francoski Kanadčan *Poor Johnny Cra- peau has been the favorite mark of every shaft or rid- icule.* < **Johnny (Darby/Hopp)** sl. policist *Con- stables used to be known as 'Johny Darbies', said to be a corruption of the French gendarmes ...* < **John-**

ny Head-in(-the)-air sanjač (cf. *John-a-dreams*)

Yet he was not a Johnny Head-in-the-air; he had a shrewd grasp of the contemporary scene. ◊ **Johnny Newcome/Raw** novinec; neizkušen mladenič; rekrut *The Johnny Newcomes had to fight their way back to the bar, and deposit seventy-five cents for the bit of blue paste-board. There were some Johnny Raws on board.* ◊ **Johnny Reb** upornik, zavezniški vojak v ameriški državljanski vojni *They said he was a Johnny Reb.* ◊ **Johnny-on-the-spot** AE coll. rešitelj v sili *Suddenly they needed a fat boy for a comedy sequence. He was Johnny-on-the-spot and he was hired at \$ 5 a day.* ◊ **Johnny (Turk) Turek**, turški vojak »Johnny Turk is a gentleman,« he used to say. *Now it is the turn of Johnny Turk, who has had his knock on the Suez Canal.* ◊ **Johnny Woodser** (glej *Jimmy Woodser*)

Jonathan /'dʒɒnəθən/ Jonatan □ pripomoček za prižiganje pipe; trska, trstenka, treska ◊ **Brother Jonathan** Američan zlasti prebivalec Nove Anglije, ker je bilo v tej puritanski državi ime Jonatan zelo pogosto

Joseph /'dʒəʊzɪf/ Jožef □ nedolžen, čist moški ◊ **not for Joseph** nikakor; za nobeno ceno; za nič na svetu (cf. *Joe*)

Judas /'dʒuːdəs/ Juda ime apostola, ki je izdal Kristusa □ izdajalec najhujše vrste; tisti, ki izda prijatelja; Judež; kukalnik v vratih *The guard ... peeped through the Judas and discovered what the prisoner was doing.* ◊ **Judas-coloured** rdečelas ◊ **Judas goat** žival ali človek, ki vodi druge v pogubo ◊ **Judas kiss** Judežev poljub; izdajalski poljub

Judy /'dʒuːdi/ Judita □ ženski lik v lutkovnem gledališču; Kolumbina; colloq. ženska, dekle pogosto taka, ki je grotesknega videza; pokveka; spaček *Doesn't she look a Judy?*

judy interj. AE aero slang opažen, v redu ◊ **Judy-cow** pikapolonica ◊ **Punch-and-Judy show** lutkovno gledališče

K

King Kong /'kɪŋ ˌkɒŋ/ King Kong ime orjaške opice iz filma *King Kong* 1933 ◊ **King Kong** velikan, izredno močan človek 1974 *Guardian* 23 Aug. 8/4: Finn MacCool was a legendary Irish giant, a King Kong with a generous heart.; poceni alkoholna pijača

L

Laurence/Lawrence /'lɒrəns/ Lovrenc □ posebljena brezbržnost, nemarnost, lenoba ◊ **Lawrence bids wages** pregovor lenoba je privlačna kot skušnjava; biti len (dan sv. Lovrenca je 10. avgusta, to je v »pasjih dneh«, ko je zelo vroče in je človek nehoti bolj lenoben) ◊ **Lazy Lawrence** lenuh ◊ **as lazy as Lawrence** len kot fuks *He's as lazy as Lawrence.*

Lazar, Lazarus /'læzə, 'læzərəs/ Lazar siromak v Jezusovi priliki o bogatašu in revežu (Lk 16) ◊ **Lazar(us)** gobavec, berač, siromak *The poor hungry-eyed Lazaruses – half-starved slaves ... sat famishing and unrelieved.* ◊ **Lazar(us)-house** bolnišnica za gobavce, ubožne ljudi, lazaret *Their house would be a lazarus-house, they would be condemned to seclusion.* ◊ **Lazarus and Dives** siromaki in bogataši

Lizzie /'lɪzi/ Liza ◊ **lizzie** poceni libonsko črno vino *A glass of cheap Lisbon red wine, lizzie they called it.; velika puška; lezbijka You'd never have thought I was a lizzie, would you?* ◊ **lizzie boy** homoseksualec; topli bratec; pédi ◊ **(tin) Lizzie** avto; predvsem eden prvih Fordovih modelov; pločevinasta lizy *The pace they drove their old tin lizzies ...*

Louis /'luːi/ Ludvik ◊ **Louis (heel)** vrsta srednje visoke pete, ki je spodaj široka, v sredini ožja, proti čevlju pa se spet razširi; danes predvsem na ženskih čevljih ime je dobila po Ludviku XV., francoskem kralju (1715–74), za časa katerega je postala moderna »Louis« is generally applied to a high heel with curved waist, flared at the base.

Lucian /'luːʃ(ɪ)ən/ Lucijan ime znamenitega avtorja *Grških dialogov* (okrog leta 160 n. št.) □ duhovit, domiselni posmehljivec, porogljivec *Ridiculed by men of light heads and bad hearts, the Lucians and facetious drolls of their respective ages ...*

Lucifer /'luːsɪfə/ Lucifer □ Lucifer; hudič; Astr. & poet. zvezda Danica; Venera *Now on the mountains of Ida was rising Lucifer bright.* ◊ **as proud as Lucifer** zelo ošaben ◊ **lucifer match** vžigalica

M

Mag /mæg/ (< *Magdalene* Magdalena) ◊ **Mag-g(s) tales** arch. neumnost, nepomembna stvar

Magdalen/Magdalone /'mægdəli:n, 'mægdə'li:n/ Magdalena Marija Magdalena, spokornjena grešnica, ki ji je Kristus odpustil (cf. Lk 7) □ spokornica ... *though there may be Magdalenes they are not often found*; dom, zavetišče za spreobrnjene pocestnice, prostitutke *The numerous temples, hospitals ... and magdalens which then covered our land ...*

Mahomet /mə'həmit/ Mohamed ime največjega muslimanskega preroka □ **If the mountain will not come to Mahomet, Mahomet must go to the mountain** *pregovor* Če gora ne pride k Mohamedu, mora Mohamed h gori če ni mogoče, da bi stvari potekale po naših načrtih, se moramo ukloniti neizogibnemu *I know I refused to do it, but somebody's got to, so if no one else will take it on, I suppose I shall have to do it myself. It's the old, old story of Mahomet and the mountain.*

Maria /mə'raɪə/ Marija □ **Black Maria** policijsko intervencijsko vozilo; marica

Martha /'ma:θə/ Marta aluzija na svetopisemsko zgodbo *Obisk pri Marti in Mariji* (Lk 10) za domačnost in družino skrbeča žena (cf. **Mary**) *You are of the tribe of Marthas, Jen, and you certainly work hard enough for everybody.*

Martin /'ma:tin/ Martin □ **martin(ape/-monkey)** vrsta opice □ **Martin chain** nepristna, pozlačena verižica □ **martin-drunk (ape-drunk; lion-drunk)** pijan ko krava/žolna □ **St. Martin's Day / Martinmass** martinovo (11. november) □ **St. Martin's eve** predvečer martinovega (10. november) □ **(St.) Martin's evil** pijanost □ **(St.) Martin's Lent** martinov post v preteklosti je bilo martinovo nekakšen jesenski pust, saj se je takoj nato začel štiridesetdnevni post pred božičem □ **(St.) Martin's/Martinmass summer** obdobje lepega, zelo toplega vremena okrog martinovega; fig. pozna ljubezen; »cvetje v jeseni« *Then ensued a Martin's summer of his faded love.*

Mary /'meəri/ Marija □ **Austral. slang** domorodka aluzija na svetopisemsko zgodbo *Obisk pri Marti in Mariji* (Lk 10); preudarna, globokomiselna, razumska ženska; intelektualka (cf. **Martha**) *She was the Mary of the household, sitting back and entertaining the guest with tales of a cosmopolitan life.* □ **Mary-ale** zabava, veseljačenje na veliki šmaren praznik Marijinega vnebovzetja (15. avgust) □ **Mary Ann taxi-drivers' slang** taksimeter □ **Mary Ann / Mary J(ane) / maryjane / Mary Warner slang** substitutes for **marihuana** marihuana *He returned with the news that the backyard was all overgrown with a harvest of Mary Jane.*

□ **Mary Jane** dekliški čevelj z nizko peto in paščkom okrog gležnja ali čez nart *She had on white stockings and black patent Mary Janes.* □ **white Mary Pidgin** belka; pripadnica bele rase

Michael /'maɪkəl/ Mihael □ **Michaelmas** mihaelovo (29. september) J. AUSTEN, *Pride and Prejudice* I. 2.1: ... *he agreed with Mr. Morris immediately; that he is to take possession before Michaelmas, and some of his servants are to be in the house by the end of next week.*

Midas /'maɪdəs/ Midas ime legendarnega kralja Frigije, ki mu je Bakh omogočil, da se je vse, česar se je dotaknil, spremenilo v zlato □ človek, ki s svojimi dejanji ali značajem spominja na frizijskega kralja Midasa *We are looked upon as men made of money – as so many Midases, making gold with a touch.* □ **have the Midas touch** biti uspešen; znati z lahkoto pridobivati denar *Bob is a merchant banker and really has the Midas touch.*

Moses /'məʊzɪz/ Mojzes hebrejski patriarh, posrednik med bogom Jahvejem in Izraelom, ki je Izraelce odpeljal iz Egipta; kot postavodajalec in sodnik je postal vodja izraelskega ljudstva □ človek, ki je po značaju podoben preroku Mojzesu iz stare zaveze, posebno kar zadeva njegove sposobnosti vodje in zakonodajalca □ **Moses (boat)** vrsta čolna v Zahodni Indiji otočje v Srednji Ameriki □ **Moses basket** košara za prenašanje dojenčkov □ **Moses' law** gusarski izraz, ki pomeni kazen, pri kateri se kaznovanemu naloži 39 udarcev s šibo po golem hrbtu □ **Moses' rod** votla palica, ki jo lahko uporabimo za dihanje, kadar se potopimo pod vodo □ **Moses' tables** aluzija na *Eksodus* (2 Mz 20) zapovedi; zakoni □ **to stand Moses** biti oče tujemu nezakonskemu otroku, skrbeti zanj □ **what-the-Moses** kaj, za božjo voljo; kaj, za vraga *What-the-Moses was coming next?*

N

Nancy /'nænsɪ/ □ **nancy(-boy)** pomehkuzen moški/fant, homoseksualec, gej *He's an open nancy-boy.*

Ned Kelly /'ned 'kɛli/ ime najbolj znanega avstralskega rangerja (1857–1880) □ **Austral. drzno** pogumen človek *In fact, to pay him his due compliment, he was as game as Ned Kelly.*

Nelly /'nelɪ/ Neli □ **Not on your Nelly!** slang nikakor; za nobeno ceno (cf. **Joseph** not for **Joseph**) *Can you borrow my car? Not on your Nelly!*

Nestor /'nɛstɔ:/ Nestor oseba iz grške mitologije; kralj Pilosa, stari, modri svetovalec Grkov v trojanski vojni
 □ izkušen, moder stavec *This Nestor of art is not forgotten by his old associates.*

Nicholas /'nikələs/ Nikolaj < **St. Nicholas**'(s) clerks arch. gozdni/cestni razbojniki SCOTT, *Ivanhoe* XII: *That I might at least see any of St. Nicholas's clerks before they spring on my shoulders.*

Nick /nik/ Niko (< **Nicholas** Nikolaj) < **Old Nick** hudič *Old Nick himself was never painted half so ugly.*

O

Oliver /'ɒlɪvə/ Oliver < (to give) a Roland for an Oliver vrniti milo za drago; zavrniti koga *Comforted by the thought that he had given Mrs. Carr a Roland for her Oliver ...*

Oscar /'ɒskə/ Oskar □ Austral. & NZ denar; gotovina; oskar filmska nagrada *Newsweek* 31 Oct. 60/2: *He would have been glad to buy me a pail of seeds if he'd had any Oscar.*

P

Pandora /pæn'dɔ:rə/ Pandora (Gr. myth.) prva ženska, ki so jo bogovi naredili iz zemlje, da bi se človeku maščevali, ker je od Prometeja dobil ogenj; Jupiter ji je dal skrinjo, ki je ne bi smela odpreti, vendar jo je premagala radovednost; vse nesreče so se razširile po svetu, v skrinji je ostalo le upanje, ki je bilo čisto na dnu < **Pandora's box** Pandorina puščica/skrinjica *Pandora's box was opened for him and all the pains and griefs his imagination had ever figured were abroad.* < **open Pandora's box** odkriti kup neslutnih težav *When I asked Jane about her problems, I didn't know I had opened Pandora's box.*

Patrick /'pætrɪk/ Patrik < **patrick** irski kovanec za pol penija ki je bil v obtoku v 17. stol. 1673–74 Cal. *Papers Dom.* 160: *The priest says Mass, for which he demands four patricks.*

Paul /pɔ:l/ Pavel < **St. Paul's tide** čas okrog praznika spreobrnjenja sv. Pavla (25. januar) < **Paul's walk** cerkvena ladja v katedrali sv. Pavla v Londonu < **Paul Jones** vrsta plesa, pri katerem se plesalci držijo s partnerji pod roko in z njimi plešejo v krogih, potem pa jih zamenjajo, tako da pod drugo roko primejo drugega partnerja; Paul Jones (podrobnejši opis plesa glej v: META ZAGORC, *Party plesi*, Ljubljana 1996) *But now the band had begun to play Paul*

Jones. < **Paul Pry** radovednež (iz ameriške pesmi iz 1820) *The magistrate ought to be a perfect jack-of-all-trades ... a Paul Pry in every house, spying, eaves-dropping, relieving, admonishing ...* < **to rob Peter to pay Paul** (glej **Peter**)

Pecksniff /'peksnɪf/ ime lika iz Dickensovega romana *Martin Chuzzlewit* (1844), prikazanega kot sluzastega hinavca, ki besediči o dobroti □ hinavec; tisti, ki hlini prijaznost, pristrčnost < **Pecksniffery** hlinjena prijaznost *Edward Garnett poured scorn on the Pecksniffery of these British officials.*

Peggy /'pɛɡi/ poženščen moški, mehkuznež, slabič, naivnež, bedak < **peggy bag** stil ženskih torbic z dvema ročkama in zunanji žepi 1974 *Trafford Catal.* Spring-Summer 182/2: *Classic 'peggy' bag with twin easy-to-get-at compartments and twin handle length straps ...* < **Peggy-with(-her)-lantern** ime za lučko v buči ponavadi se delajo konec oktobra (cf. **Jack-a-lantern**) *Occasionally in the plashy meadows 'Jack or Peggy-with-lantern' was visible after dark.*

Peter /'pi:tə/ Peter < (St.) **Peter** vzklik, ki izraža presenečenje (O) Marija (sveta)! < **P/peter taxi drivers'** slang potovalni kovček (glej tudi **peterman**) *The driver calls each package a 'Peter'; criminals' slang sef; ročna blagajna (glej tudi peterman)* In order to 'ready' these places, they watch the shops at closing time, to learn if the swag is placed in the 'Peter' or safe.; celica v ječi; policijska postaja; sodišče *He snapped up any likely bloke just as soon as he had come out of the peter.; AE slang mamilo Among the addicts dope in general is known as gote, junk or peter.; slang penis The proper name Peter is so universally used by children and facetious adults as a name for the penis that it never quite loses this significance. Very few natives of the Ozarks will consider naming a boy Peter.* < (St.) **Peter's barge, bark/boat/ship** allus. Katoliška cerkev < **P/peter boat** prevozni, ribiški čoln *They are called Peter boats.* < (St.) **Peter's fish** ime različnih vrst rib, ki imajo znamenje ob prsnih plavutih po legendi naj bi ta znamenja s palcem in kazalcem naredil sv. Peter, ko je lovil ribe, da bi lahko plačal davek < **Petermas** praznik sv. Petra (1. avgust) < **Peter Pan** /'pi:tə pen/ ime otroškega junaka iz igre J. M. Barrie *Peter Pan* (1904), fanta, ki noče odrasti nezrel odrasel moški; redkeje tisti, ki je duševno zaostal G. B. SHAW: *What I really wrote about War* (1930): *It is frightful to think of the powers which Europe ... left in the hands of this Peter Pan.* < **Peter-Pannery** nezrelost; otročje obnašanje < **Peter Pan collar** bel ali pisan ovratnik podoben tistemu, ki ga je imel Peter Pan *She was wearing a white*

Peter Pan collar over a little blue cape. < **Peter-see-me/Peter-sa-meene** vrsta španskega vina popačenka imena *Pedro Ximenes*, ki označuje vrsto grozdja < **Petertide** praznik sv. Petra v Anglikanski in sv. Petra in Pavla v Katoliški cerkvi (29. junij) *This accounts for the large number of ordination candidates over Petertide.* < **Peter-penny, Peter's penny** prostovoljni darovi Sv. sedežu; Petrov novčič; letni davek papeževi blagajni *Every one who shall have thirty pence of current money in his house of his own property, shall pay a Peter penny.* < **Blue Peter** modra zastavica, ki jo ladja obesi pred izplutjem; signal za odhod ladje *She has had Blue Peter's flag flying at the fore, as a signal ... for sailing.* < **Peter Grievous/Grievance** (tudi z malimi začetnicami) tečen, jokav, cmerav otrok *What a peter-grievous child you are! Whatever is the matter?* < **Peter Gunner / peter-gunner** amaterska puška *I smell powder, this peter-gunner should have given fire.* < **peterman** ribič; vrsta piva *To give him a glass of peterman.; thieves' cant tisti, ki krade kovčke iz avtomobilov Sometimes he'd turn peterman, and he had been generally lucky at it.; slang vlomilec v sefe, ki uporablja razstrelivo* < **P/peter net** (tudi kot ena beseda) vrsta ribiške mreže *Peternets have floats along the upper rope and weights along the foot-line, one end is attached on shore and the other anchored out at sea on a right line with the coast.* < **to rob Peter to pay Paul** vzeti enemu, da bi dali drugemu ker sv. Peter in Pavel godujeta na isti dan, so morali ponekod vzeti posebno okrasje z enega oltarja, da bi okrasili še drugega

Philip /'fɪlɪp/ Filip < **Philip and Cheyney / Philip, Hob and Cheyney** dva ali več naključno izbranih moških npr. Janez in Polde; kdorkoli (cf. *Tom, Dick and Harry*)

Portia /'pɔːʃə/ Porcija ime bogate dedinje iz Shakespearovega *Beneškega trgovca* □ advokatinja; odvetnica; zagovornica 1901 *Westm. Gaz.* 22 Jan 12/2: *The Paris Porta's first success ... Mlle Chauvan, the young lady barrister made her first appearance yesterday in the Paris courts.*

Procrustes /prəʊ'kræstɪz/ Prokrust (Gr. myth.) ime krutega Pozejdonovega sina, ki je pri Elevizini ubil vsakega popotnika, ko se je ustavil pri njem, in sicer tako, da jih je »prilagodil« velikosti postelje: majhne ljudi je raztegnil, visokim pa je odsekal, kar je gledalo prek roba □ nasilnež, tisti, ki hoče vse prilagoditi svojim merilom, Prokrust *We may rejoice that the tyranny of the spiritual Procrustes is so far annihilated.*

Prometheus /prəʊ'miːθiʊs/ Prometej (Gr. myth.) ime polboga (sin Titana Japeta), ki se je bojeval proti Zevsu in mu z Olimpa ukradel ogenj; ljudi je naučil njegove uporabe in mnogih drugih veščin; Zevs ga je dal za kaznen prikleniti na skalo, kjer mu je orel vsak dan kljuval jetra, vsako noč pa so se mu spet obnovila; naposled ga je rešil Heraklej □ Prometej *Like Prometheus' life-infusing fire.*

Proteus /'prəʊtiːəs/ Proteus, Protej (Gr. & Rom. myth.) bog morja, ki naj bi imel sposobnost spreminjati svojo obliko □ **Myth.** Protej; spremenljiv človek

Punch /'pʌntʃ/ groteskna grbasta lutka; moški lik v lutkovnem gledališču; Pavliha; majhen, čokat človek; nekdo, ki je podoben tej lutki < **Punch-and-Judy show** (glej *Judy*) < **pleased as Punch** zelo zadovoljen < **proud as Punch** zelo ponosen

R

Rambo /'ræmbəʊ/ ime junaka iz romana Davida Morrella *First Blood* (1972), ki je zaslovel v filmih *First Blood* (1982) in *Rambo: First Blood Part II* (1985), mačističnega, samozadostnega vietnamskega veterana, nagnjenega h krutemu maščevanju □ mišičast, močan, mačoiden moški; Rambo 1985, *Washington Post*, 6 July A 19: *Given the bomb-'em-kill-'em suggestions pulsing from the type writers of 100 literate Rambos, a boycott of the airport was the most reasonable act suggested.*

Reuben /'ruːbən/ Ruben □ **AE & Canad. colloq.** kmet, podeželan, kmečki nerodnej, teleban *I've a couple of new card tricks ... that will leave the Reubens gasping for air.* < **Reuben sandwich** velik topel sendvič, ponavadi iz rženega kruha, s sirom, mesom in kislim zeljem 1967 *N. Y. Times* 10th Oct. 50: *The Reuben sandwich ... has become widely popular in most areas in the United States.*

Richard /'rɪtʃəd/ Rihard < **richard** detektiv formalnejša različica izraza Dick (cf. *Dick*) *A surprisingly high proportion of well-to-do murderers hire private richards to dwell into the demise of the victim.* < **Richard Roe** AE neznani obtoženec v kriminalnem postopku (cf. *John Doe*) < **John Doe and Richard Roe jur.** namišljene stranke < **Richard's himself again** pa je spet tisti/a stari/a ... uporabljeno za koga, ki je okrevljal po bolezni, ki si je opomogel od kakega pretresa ... < **poor Richard** vzdevek za Benjamina Franklina, uporabljen v seriji almanahov *They contained maxims and percepts on temperance, economy, cleanliness, chastity and other virtues; and several ended with the words »as poor Richard Says.«*

Robert /'rɒbət/ Robert □ policist (cf. **Bobby**) *Believe it or not, PCs are still occasionally wished 'Good morning, Robert'; natakara po natakaru s tem imenom, ki je napisal serijo člankov o natakarstvu; Naut. slang čas, ko si prost službe; počitek; dremež; spanec*

Robin Hood /'rɒbɪn 'hʊd/ angleški legendarni junak, plemeniti ropar, opevan v baladah od 14. stol. naprej; poosebljal angleški odpor proti Normanom □ **Robin Hood** tisti, ki dela v nasproju z zakonom, da bi pomagal revežem *I still have a little bit of the Robin Hood in me.*

Robinson (Crusoe) /'rɒbɪnsən ('kru:səʊ)/ ime junaka iz istoimenskega romana Daniela Defoeja (1719), ki preživi brodolom in se reši na samotni otok □ **Robinson** *The last surviving Robinson ...*

Roger /'rɒdʒə/ < (Sir) **Roger's blast** E. Anglija nenaden sunek vetra, ki vrtinči prah kot vodni tornado, znak za bližajočo se nevihto *These heavy gusts of wind were called (Sir) Roger's blasts. < the Jolly Roger* piratska zastava *There was a Jolly Roger flying on her peak.*

Roland /'rəʊlənd/ < (to give) a **Roland for an Oliver** (glej **Oliver**)

Romeo /'rəʊmiəʊ/ ime junaka Shakespearove tragedije *Romeo in Julija* □ **Romeo**, ljubimec; osvajalec; izvoljenec; ljubček; strastni zaljubljenec *Henry locked up the mansion to keep out any prospective Romeos who might fancy a visit to the women students' rooms. < Romeo and Juliet* strastna zaljubljenca; **Romeo** in **Julija**; »havanka« anglicizem za to cigaro *The host had his mouth full of Romeo and Juliet. < romeo slipper* visoka, predvsem moška copata iz klobučevine in z elastičnimi všitki *Romeos are becoming more and more popular.*

Rosie/Rosy /'rəʊzi/ < **Rosie/Rosy** (Lee) (*rhy-ming slang for tea*) čaj *We were having a cup of Rosie Lee.*

S

Sam /sæm/ **Samo** < **Sam Browne** (belt) *Mil. pas z oprtnikom imenovan po siru Samuelu Jamesu Brownu (1824–1901), britanskem generalu, ki ga je prvi naredil He wore the khaki shorts and bush jacket, and the Sam Browne belt, of a police officer. < Sam Hill* uporabljeno namesto **hell** pekel < **what the Sam Hill** kaj, za vraga *He probably never could have figured what the Sam Hill was going on. < Sam Slick* AE iznajdljiv, sladkobeseden slepar, goljuf; človek sumljivega poklica B.A. BOTKIN, *Treas. Amer. Folklore* III.

358: *For Yankee trickiness or slickness the name Sam Slick has become proverbial. < to stand Sam* plačati zapitek ceho; gostiti s pijačo < **Uncle Sam** striček Sam(uel); tipični Američan; ZDA; vlada ZDA (< **U. S. Am** = United States of America) < **upon my Sam!** *hum. Pri moji veri! < Sammy* AE ameriški vojak; *BE sl. bedak, tepec*

Samson /'sæmsən/ **Samson** ime hebrejskega junaka, ki se je odlikoval po junaških dejanjih zoper Filistejce (*Sodniki* 13–16) □ **Samson**; hrust; silak; kot medved močan človek < **Samsoness** strašansko močna ženska < **Samson's post** verjetno aluzija na *Sodniki* 16; **Naut.** nakladalni steber kol, drog; *tech. vrtni ali ogradje*

Sandy /'sændi/ *Scot. Škot; sl. »rumenolasec«* *A party of lowland Sandies who filled the other seats.*

Sarah /'sɛərə/ **Sara** □ prenosna radijska postaja, ki jo uporabljajo piloti, da ob nesreči javijo svoj položaj (< search and rescue and homing) *A wrecked airman can start »Sarah« working quite easily and can speak on it to those who are searching for him.*

Shylock /'ʃaɪlɒk/ ime bogatega Žida, ki je v Shakespearovem *Beneškem trgovcu* posojal denar □ grabežljiv oderuh; neusmiljen upnik *The peasantry must be delivered from thralldom to village Shylocks.*

Simon /'saɪmən/ **Simon** < **Simon Pure** poštenjak; fant od fare from **Simon Pure**, a character in an early 18th century play *Perhaps in a society that needs to cling to some remnants of faith the preachers dwindling and political leaders in goal, the union man must be Simon Pure.*

Sisyphus /'sɪsɪfəs/ **Sizif** (Gr. Myth.) sin korintskega kralja Eola, pozneje sam kralj mesta, ki je zaradi svojih zvižanih prekanjenosti v odnosu do bogov trpel v **Hadu**; na hrib je moral valiti skalo, ki se mu je v zadnjem hipu vedno znova skotalila navzdol < **labour of Sisyphus** / **Sisyphian task** **Sizifovo** delo brezuspešno, neuresničljivo delo

Solomon /'sɒləmən/ **Salomon** izraelski kralj (okoli 965–926 pr. n. št.) □ (*tudi Salomon*; starejša angleška raba) **Salomon**; zelo moder, pravičen človek *The old Swiss is a Solomon compared with him. < he is no Solomon* fig. on že ni iznašel smodnika; ni ravno bister

Stella /'stɛlə/ **Stela**, **Zvezda** < **Stella Maris** morska zvezda, svetla zvezda vodnica; devica Marija kot zaščitnica, vodnica; Marija Vodnica O. WILDE *Let. 31. May (1962) 583: Even for the sheep who has no shepherd is a Stella Maris to guide it home.*

Suzie /'su:zi/ **Suzi** < **Suzie Wong** *sl. ženska, predvsem prostitutka iz Hongkonga, ki se*

druži z britanskimi vojaki; skupinsko ime za prostitutke po romanu R. L. Masona, *The World of Suzie Wong* (1957) 1965 *Guardian* 24 July 8/5: *A teenage English blonde would be safer in the Suzie Wong quarter of Hongkong than in a side street in Soho.*; 1971, *Nat. Geographic* Oct. 547/2: *Sailors come to sport with Suzie Wong.*

T

Tarzan /'tazən/ glavni junak pustolovskih romanov Edgarja Ricea Burroughsa (1875–1950), postavni belec, ki živi z živalmi v afriški džungli, potem ko je kot dojenček tam izgubil starše in ga je vzgojila opica □ Tarzan; fizično izredno močan, spreten, gibčen moški

Teddy /'tedi/ Tedi < teddy žensko spodnje perilo, pri katerem so majica in hlačke v enem kosu; »body« *The silver satin teddy we picture is one of this Christmas bestsellers.* < teddy(-bear) medvedek, otroška igračka imenovana po Theodorju Rooseveltu, 26. predsedniku ZDA, ki so ga klicali Teddy; anekdota govori o tem, kako je nekoč na lovu rešil medvedjega mladiča *I found an old brown teddy-bear stuffed with cotton* < **Teddy boy** fant iz sedemdesetih let, ki je nosil cevaste kavbojke in zalizce nediscipliniran, divjaški, surov mladoletnik; huligan < **Teddy girl** *We should not consider them as Teddy boys or Teddy girls, but as potential customers.*

Thomas /'tɒməs/ Tomaž □ kdorkoli; katerikoli moški, npr. Janez; sluga, lakaj; natakari < **Thomas / Tommy (Atkins)** navaden vojak v britanski vojski, tomi ime so uporabljali kot primer na raznih obrazcih, kot npr. Janez Novak, izmišljeno ime, ki se ne nanaša na konkretno osebo »You take my advice, Bill«, remarked one Thomas to another. < (**doubting**) Thomas (aluzija na Janez, XX. 25) nejeverni Tomaž *Doubting Thomases, who will only believe what they see, must wait awhile.*

Tib, Tibby /'tib, 'tibi/ □ dekle; punca; ljubica; mlada, prostaška ženska; pocestnica, vlačuga < **Tib and Tom** dekle in fant (cf. **Jack and Jill**) < **Tib(by)** cat mucka, mačka (cf. **Tom-cat**) < on **Tib's** Eve nikoli; ob svetem Nikóli; na Šenkóli popoldan *Yes, it ill be on Tib's Eve, neither before nor after Christmas.*

Titan /'taɪtən/ Titan ime Kronosovega starejšega brata in prednika Titanov, bog sonca – Helij □ Titan; velikan, gigant; pripadnik velikanov in ne bogov; poet. sonce; Helios *The ranks of great men are properly divisible, not into thinkers and workers, but into Titans and Olympians.*

Tobias/Toby /tə'baɪəs, 'təʊbi/ < **Tobias/Toby** night prve noči po poroki, ki naj bi jih mladoporočenca (po Tobijevev) prečela v molitvi po starem nemškem običaju je prve tri noči po poroki med zakoncema ležal bližnji sorodnik, da bi ju varoval v času, ko je bila njuna odpornost proti zlu najmanjša

Tom /'tɒm/ kdorkoli; katerikoli moški, npr. Janez (cf. **Thomas**); veliki zvon ali top < **Big Tom** veliki zvon v kapeli Christ Collegea v Oxfordu < **Tom of Exeter**; **Tom of Lincoln** ... slang prostitutka; češplja; *We know these toms, sir.* < **Tom (it around)** slang kurbáti se *What was she doing? Tomming, to put it bluntly. She was having it off with a bloke.*; Austral. sl. dekle, ženska < **Tom-tart** Sydney dekle, ljubica < **Tom and Jerry** maček in mišek, junaka iz risank in stripov, vroč, močan jajčni grog < **Tom and Tib** (glej **Tib** and **Tom**) < **Tom(-cat)** muc, maček – samec (cf. **Tib-cat**) < **Tom Collins** AE z ledom ohlajena oslajena pijača iz gina, citrone in sodavice (tudi **John Collins / brandy Collins / rum Collins**) < **Tom-come-tickle-me** stara igra s kartami < **Tom Cony/Towly** budalo; teppec; naivnež < **Tom, Dick and Harry** (glej **Dick**) < **Tom Double** slepar; prebrisanec; tisti, ki ne pride z resnico na dan < **Tom Farthing** norec; bebec; budalo < **Tom(-Fool)** norec; poosebljena neumnost < **tom foolery** neumno obnašanje; zbijanje šal; neumnost *Don't make a tom foolery of it.*; rhyming slang for **jewellery** nakit *He will have contacts in tom foolery or jewellery outlets.* < **Tom Long** počasne; dolgoveznež < **Tom-noddy** (glej **Tommy noddy**) < **Tom o' Bedlam** norec; duševno moten človek, ki so ga izpustili iz norišnice in ima dovoljenje za beračernje *Wandering beggars and half-witted people called Tom o' Bedlams who were a recognised order of mendicants.* < **Tom of all trades** (glej **Jack of all trades**) < **Tom Pat** slang duhovnik; pridigar; čevelj *Tom Pat, a parson.* < **Tom Pepper** naut. lažni-vec < **tom-pin** velika zaponka < **tom-plough**, (**tom**)-**tommy** East Anglia plug z dvema pluznikoma < **Tom Poker** East Anglian bavljav *Tom Poker, the great bugbear and terror of naughty children, who inhabits dark closets ...* < **Tom Tailor** krojač *'We rend our hearts, and not our garments'... 'The better for yourselves, and the worse for Tom Tailor', said the baron.* < **Tom Tiddler's ground** ime otroške igre, ki je malo podobna naši »zemljo krast« *Eden od igralcev je Tom. Drugi tečejo čez njegovo, s črto zaznamovano ozemlje, in vpijejo* »We're on Tom Tiddler's ground, picking up gold

and silver». Prvi/zadnji, ki ga Tom ulovi, postane Tom Tiddler.; *transf.* nevtrarno ozemlje med dvema državama; ozemlje, okrog katerega je veliko prerekanja kot npr. Z breg Jordana, pri nas pa Piriški zaliv, Trdinov vrh < **Tom Tiler/Tyler** kate-rikoli naveden moški; mož – copata < **Tom Tram** šaljivec; burkež < **tom-trot/d** doma narejena smetanova karamela < **Tom-turkey** puran – samec < **Tom Walker** *AE dial.* hudič *They always would have their way in spite of every body and Tom Walker besides.* < **Blind Tom** slepe miši (*cf. Harry racket, blind Harry*) *He never could understand this system of playing Blind Tom with the house of commons.* < (**Long**) **Tom** dolgo korito, ki so ga uporabljali za spiranje zlata; gugalnik; zibka < **Long Tom** dolga puška, posebno vojaška *The ship was armed with four carronades on each side, and a long Tom ... in the bows.* < **Old Tom** močan gin *Old Tom is better than gold.* < (**Uncle**) **Tom** črnc, ki je v odnosu do belcev uslužen, vljuden, celo hlapčevski < **more know Tom Fool than Tom Fool** knows več ljudi nas pozna, kot si mislimo

Tommy /'tɒmi/ **Tomi** □ ključ za odvijanje vijakov; francoz; najmanjša gazela zahodne Afrike < **tommy** *naut. sl.* kruh, hlebec < **soft T/tommy** svež, mehak kruh < **white T/tommy** beli kruh *Soft Tommy or white Tommy bread is so called by sailors, to distinguish it from biscuit.* < **tommy-bag** krušnjak; jed; *Mil. sl.* hrana; živila namesto plače v denarju, naturalije *The navy knows that he is a helpless being if he cannot get his tommy, and this word signifies beef, bacon, cheese, coffee, bread, butter and tobacco.* < **tommy-book** knjiga, v kateri vodijo podatke o plačevanju v naturalijah < **tommy-day** dan, ko se odpre prodajalna, v kateri delavec dobiva blago namesto denarja; kantina za nakup živil < **tommy (shop/store)** prodajalna, v kateri delavec dobiva blago namesto denarja; kantina za nakup živil *Tommy is only open once a week.* < **tommy system** *hist.* plačevanje v naturalijah < **Tommy Atkins** (glej *Thomas Atkins*) < **tommy (-axe)** *Austral. & NZ colloq.* sekira; tomahavk (skrajšano iz *tomahawk*) < **tommy bar** imbus ključ < **Tommy's cooker** *Mil. slang* majhen prenosni špirtini gorilnik < **T/tommy gun** avtomatska pištola; brzostrelka *The nigger shot him in the belly with the Tommy gun.* < **tommy-long-legs/daddy-long-legs** matija; suha južina < **tommy(-nodd)** budalo; tepec; naivnež < **Tom(my)-noddy** /-norrie njorka; morski papagaj; *Fratercula arc-*

tica Puffins, called here Tom noddies ... < **tommy rot** *sl.* nesmisel, neumnost, prazne marnje

U

Ulysses /ju:'lɪsɪz, 'ju:'lɪsɪz/ Ulikses tip popotnika in avanturista; prekanjen slepar

V

Valentine /'vælənˌtaɪn/ **Valentin** □ ljubljena oseba ponavadi nasprotnega spola ali poseben prijatelj, ki se ga spomnimo na dan zaljubljenecv *All good attend my Valentine.*; vizitka, ki jo za valentinovo naredimo in pošljemo izbrani osebi običaj je najbolj razširjen v ZDA in Angliji, zadnja leta pa se, večinoma v zelo skomercializirani obliki, pojavlja tudi pri nas *The Christmas card has apparently killed the Valentine.*; darilce, ki ga na valentinovo podarimo ljubljani ali izbrani osebi < **St. Valentine's Day** valentinovo (14. februar); dan zaljubljenecv *SHAKESPEARE, Midsummer Night IV i. 144: Saint Valentine is past, Begin these wood birts but to couple now?* < **St. Valentine's Eve** predvečer valentinovega

Valentino /'vælənˌtiːnəʊ/ ime Rudolpha Valentina (Rodolfo Guglielmi di Valentina, 1895–1926), ameriškega filmskega igralca italijanskega rodu, ljubljena ženskih src □ moški, ki ga ženske obožujejo *No one could call you a Valentino.*

Victoria /vɪkˈtɔːriə/ **Viktorija**, Zmaga □ viktorija nizka, lahka kočija za dve osebi

W

Walter /'wɔːltə/ **Valter** < **Walter Mitty** tip sanjača, ki si navadno predstavlja, da je junak v nevarnih, pomembnih ali romantičnih situacijah (aluzija na *The Secret Life of Walter Mitty* J. Thurberja)

Walther /'wɔːltə/ **Valter** □ pištola; puška po nemškem proizvajalcu z istim imenom glej npr. *James Bond*

Wendy /'wɛndɪ/ < **Wendy(-)house** majhna hišica, v kateri se otroci igrajo imenovana po podorbni hišici iz Petra Pana *There is a Wendy-house in the corner of the classroom.*

William /'wɪljəm/ **Viljem** □ zlatnik za 10 guldinov, ki so ga uporabljali na Nizozemskem; *slang with a pun on Bill* račun; *AE* dolarski bankovec *He lost his five dollar William.*

Willy /'wɪli/ Vili < W/willy otroški izraz za penis; lulček We used to hold each other's willies – we didn't know about sex then.

X

Xant(h)ippe /zæn'tɪpi:/ Ksantipa Sokratova žena, že v antiki pregovorno zlobna in prepirljiva ženska □ zlovoljna ženska ali žena; hudobna, prepirljiva, zadirčna ženska SHAKESPEARE, *The Taming of a Shrew* I. II. 71: As crust and shrow'd As Socrates Zentippe (mod. edd. *Xanthippe*)

Viri in literatura

- Alexander, Pat: *Encyclopedia of the Bible*, Oxford (etc.): Lion 1989
Aubelj, Bronislava: *Antična imena po slovensko*, Ljubljana: Modrijan, 1997
Bajec, Anton (ed. et al.): *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, Ljubljana: DZS 1994
Barnhart, Clarence L.: »The selection of proper names in English Dictionaries.« In: *Names and their varieties*: Lanham (etc.): University Press of America 1986
Benson, Morton & Evelyn; Ilson, Robert: *The BBI Combinatory Dictionary of English*, Amsterdam 1993
Bollard, John K. (ed.): *Pronouncing Dictionary of Proper Names*, Detroit (etc.) 1993
Collins, V. H.: *A Book of English Proverbs with origins and explanation*, London: Longman 1961
Comay, Joan & Brownrigg, Ronald: *Who is Who in the Bible*, New York 1980
Cowie, A. P., Mackin, R. & McCaig, I. R.: *Oxford Dictionary of Current Idiomatic English*, vol. 1, 2, Oxford 1983

- Crystal, David: *The Cambridge Encyclopedia of Language*, Cambridge (etc.): Cambridge University Press 1992
Grad, Anton & Škerlj, Ružena & Vitrovič, Nada: *Veliki angleško-slovenski slovar*, Ljubljana: DZS 1989
Grad, Anton & Leeming, Henry: *Slovensko-angleški slovar*, Ljubljana: DZS 1990
Harder, Kelsie B.: *Names and their varieties: a collection of essays in onomastics* (Preface), Lanham (etc.): University Press of America 1986
Javornik, Marija (ed.): *Veliki splošni leksikon*, Ljubljana: DZS 1977
Keber, Janez: *Leksikon imen. Izvor imen na Slovenskem*, Celje: Mohorjeva družba 1988
Klinar, Stanko: *Slovenska zemljepisna imena v angleških besedilih*, Ljubljana 1988
Landou, Sydney I. (Ed.-in-Chief): *Webster Illustrated Contemporary Dictionary. Encyclopedic edition*, Chicago 1992
Miller, G. M.: *BBC Pronunciation Dictionary of Proper Names*, Oxford 1971
Onions, C. T. (ed.): *The Oxford Dictionary of English Etymology*, Oxford 1976
Potočnik, Drago (Ed.-in-Chief): *Priročni leksikon*, Ljubljana 1955
Reven, Zdravko: *Kdaj goduješ?*, Ljubljana 1990
Ridout, Ronald & Witting, Clifford: *English Proverbs Explained*, London 1978
Sinclair, John (Ed.-in-Chief): *Collins Cobuild English Language Dictionary*, London (etc.) 1987
Smerkolj, Tone & Škulj, Edo (ed.): *Hvalimo gospoda. Besedila in napevi cerkvenih ljudskih pesmi z nekaterimi molitvami*, Ljubljana 1979
Spears, Richard A. & Kirkpatrick, Betty: *NTC's English Idioms*, Illinois 1993
The Oxford English Dictionary – 2nd edition, vol. I–XX, Oxford 1989
Staubinger, O. Paul: »Names in popular sayings.« In: *Names and their varieties*: Lanham (etc.): University Press of America 1986
Warren, Helen (ed.): *Oxford Learners' Dictionary of English Idioms*, Oxford University Press 1994

Miran Željko

Evroterm in Evrokorpus – terminološka baza in korpus prevodov

Evroterm and Evrokorpus – Terminology Database and Corpus of Translations

Povzetek

Prevajanje zakonodaje Evropske unije je zelo obsežno delo, zato pri tem sodeluje velika skupina prevajalcev. Da bi omogočili uporabo usklajene terminologije pri vseh prevajalcih in izboljšali kakovost prevodov, smo podatke, ki nastajajo pri prevajanju (terminološka zbirka in pomnilniki prevodov), prenesli na spleto (<http://www.gov.si/evroterm>). Tam so podatki prosto dostopni, na voljo pa so v dveh oblikah: kot slovar in korpus, pri čemer sta slovar in korpus medsebojno povezana.

Abstract

Translation of European Union legislation is organised by the Translation Unit of the Government Office for European Affairs (GOEA). Although there are 25 in-house translators employed at the GOEA, the majority of translations are done by translation agencies and freelance translators. The translators at the GOEA Translation Unit have created a terminology database which is continuously maintained and updated. In order to make this database available to translators outside the GOEA we have developed our own software for web access (<http://www.gov.si/evroterm/e/>). A concordance function shows the translator how a particular word is used in context.

1. Uvod

Preden bo Slovenija postala polnopravna članica Evropske unije (EU), bodo morali naši prevajalci prevesti ogromno pravnih dokumentov (Krstič, 1999), večinoma iz angleščine v slovenščino in v nasprotni smeri. Pri tem nastaja več težav: pojavljajo se novi izrazi, ki jih ni v slovarjih, splošni slovarji, ki so na voljo, so pomanjkljivi in zastareli (npr. Veliki angleško-slovenski slovar je nastajal že pred 30 leti!), v novejših pravnih slovarjih (npr. Pravni terminološki slovar (ur. Humar in Torkar), Pravni slovensko-angleški prevajalski slovar (Longyka) in Slovenski pravni leksikon (Apovnik, Primožič, Feri)) terminologija še ni povsem usklajena (Velka-

verh, 2001), terminologija posameznih strok pa je razdrobljena v množici malih terminoloških slovarjev (če ti sploh obstajajo; seznam na internetu je npr. na <http://www.gov.si/slovar.html>). Pri tako obsežnem projektu torej lahko uskladimo terminologijo le tako, da zgradimo svojo terminološko bazo.

Zakonodajo EU v slovenščino prevajajo v prevajalskem oddelku Službe Vlade RS za evropske zadeve (SVEZ – <http://www.gov.si/svez>). Tam je zaposlenih 25 prevajalcev, dve terminologinji in tri lektorice, poleg njih pa pri prevajanju pogodbeno (samostojno ali prek prevajalskih agencij) sodeluje še okoli 150 prevajalcev. Povsem razumljivo je to-

rej, da zakonodajo z istega področja prevajajo različni prevajalci – pri tem pa je zelo pomembno, da vsi uporabljajo enotno terminologijo.

Pri prevajalcih, zaposlenih v SVEZ-u, je ugodno to, da so vsi na isti lokaciji in si pri reševanju težav lahko med seboj pomagajo. Raba enotne terminologije je pri njih zagotovljena z uporabo skupne terminološke baze – v ta namen prevajalci uporabljajo program MultiTerm nemškega podjetja Trados (<http://www.trados.com>). Drugi pomemben prevajalski pripomoček so pomnilniki prevodov – v SVEZ-u uporabljajo Tradosov program Translator's WorkBench (TWB). Nakup teh programov je za SVEZ-ove prevajalce financirala služba za tehnično pomoč pri EU (TAIEX). Programi podjetja Trados so bili izbrani, ker jih uporabljajo tudi prevajalske službe v ustanovah EU.

Z zunanjimi prevajalci je več težav. Pri prevajanju zakonodaje EU je poleg pravnega izražja treba dobro poznati terminologijo ene

ali več strok – tovrstno izkušenih prevajalcev pa je malo. Ker na mnogih strokovnih področjih nimamo ustreznih slovarjev in podobnih pripomočkov, se novi prevajalci težje usposobijo za prevajanje novega področja. Poleg tega so ti prevajalci bistveno slabše povezani med sabo in so praviloma tudi slabše opremljeni z računalniškimi pripomočki. Za naše razmere so Tradosova orodja še vedno dokaj draga (blizu 150.000 SIT za osnovno verzijo programa), zato lahko nakup teh orodij ekonomsko upraviči le malo prevajalcev. (Res je za 50 evrov možno kupiti program WordFast (<http://www.champollion.net>), ki omogoča delo s Tradosovimi bazami in ga marsikateri prevajalec s pridom uporablja, ima pa tudi ta program svoje omejitve.) V zadnjih letih se je zelo povečala izobraženost prevajalcev pri uporabi interneta, zato smo že leta 2000 začeli prenašati terminologijo na internet (Krstič in Željko, 2000), leta 2002 pa smo terminologijo dopolnili še s korpusom prevodov (Željko in Krstic, 2002).

2. Zasnova rešitve

V uvodu je bila omenjena osnovna naloga, ki jo je treba izpolniti pri prevajanju zakonodaje EU: zagotoviti uporabo enotne terminologije pri vseh sodelujočih prevajalcih. Rešitev za prevajalce, zaposlene v SVEZ-u, je opisana v (Krstič, 1999) in (Krstič in Belc, 1999), v tem članku pa so opisane rešitve, ki smo jih razvili za pomoč zunanjim prevajalcem.

Prevajalci v SVEZ-u so povezani v lokalno računalniško omrežje, zaradi varnosti pa zunanji prevajalci prek interneta nimajo dostopa v to omrežje; glede na običajno hitrost dostopa tak način dela tudi ne bi bil učinkovit. Bolj smiselno je podatke preoblikovati in shraniti na spletni strežnik.

Leta 2000, ko smo se odločili za prenos terminologije na splet, je podjetje Trados omogočalo dostop do terminologije prek interneta, a je njegov program deloval le na strežnikih, temelječih na operacijskem sistemu Win-

dows NT (ta omejitev je še vedno veljala tudi v času pisanja članka). V Centru Vlade RS za informatiko (<http://www.gov.si/cvi/>) smo prvi spletni strežnik pognali leta 1994 (<http://www.matkurja.com/slo/new/1994/12/>). Takrat smo za osnovo izbrali operacijski sistem unix, dosedanje izkušnje pa so pokazale, da je bila to dobra odločitev, saj spletni strežniki na tej osnovi delujejo zanesljivo, stabilno in varno. Dobro utečenega sistema nismo želeli spreminjati samo zaradi terminološke zbirke, ki v celotni ponudbi podatkov državne uprave zavzema razmeroma majhen delež – to pa je pomenilo, da bomo morali sami razviti rešitev za prevajalce.

Naloge smo se lotili v treh korakih:

- terminologijo smo prenesli na internet,
- pomnilnike prevodov smo preoblikovali v poravnan dvojezični korpus in ga prenesli na internet,
- povezali smo terminologijo in korpus.

3. Terminologija

3.1 Terminološka baza SVEZ-a

Za urejanje in iskanje terminologije SVEZ-ovi prevajalci uporabljajo program MultiTerm. Program ima podatke shranjene v lastni bazi, če želimo te podatke sami obdelovati, jih lahko izvozimo v tekstno obliko. Ta je že prirejena za nadaljnjo obdelavo: v vsaki vrstici je med znakoma »« in »» napisano ime parametra, temu pa sledi vrednost parametra. Različni vpisi imajo lahko različne parametre, obvezna sta samo dva: zaporedna številka vpisa (to dodeli program MultiTerm ob vnosu novega podatka) in beseda ali pojem v enem jeziku (z oznako jezika), seveda pa ima vse skupaj smisel šele, ko je naveden prevod te besede vsaj v enem jeziku. Pri vsakem vpisu je možno imeti še veliko drugih podatkov; primer vpisa za enega od pojmov iz SVEZ-ove terminološke zbirke je takle:

**

<Creation Date>16.06.1997 - 11:45:44
 <Created By>super
 <Change Date>01.09.1999 - 12:46:56
 <Changed By>super
 <Entry Class>1
 <Graphic>
 <Entry Number>4
 <Subj>tehnologija
 <Project>terminološka skupina pri Medresorski komisiji za razvrščanje nevarnih snovi
 <SourceDoc&Lang>Directives 92/32/EEC, 88/379/EEC <SL>pospeševalnik
 <TermTyp>Term

<TermRef>Bela knjiga, Aneks: s. 177

<Note>(če je naprava)

<SL>pospeševalo

<Note>če je snov

<SL>pospeševalec

<Note>če je oseba

<EN>accelerator

<TermTyp>Term

<TermRef>Annex: p. 222

<Definition>Apparatus or installation emitting ionizing radiation with an energy higher than 1 Mev.

<TermRef>Amended proposal for a Council Directive laying down the basic safety standards for the protection of the health of workers and the general public against the dangers arising from ionizing radiation, COM(93) 349 final, p. 26

<DE>Beschleuniger

<TermTyp>Term

<FR>accélérateur

<TermTyp>Term

**

Iz tega zapisa vidimo, da je zasnova baze zelo fleksibilna, saj različni vpisi lahko zajemajo različne podatke (npr. možen je prevod v enega ali več jezikov, za različne jezike so možni različni komentarji), pri posameznem vpisu se nekateri podatki lahko ponovijo (npr. kadar za besedo v enem jeziku obstaja več različnih prevedkov v drugi jezik) in nekatera polja so medsebojno povezana (npr. komentarjev je lahko več, vsak pa se nanaša na polje pred sabo). Posamezna polja imajo tele pomene:

<u>Creation Date</u>	datum vpisa v originalno bazo pri SVEZ-u
<u>Created by</u>	ministrstvo ali vladna služba, kjer je bil prevod opravljen (če to ni znano ali je bilo virov več, je oznaka <i>super</i>)
<u>Entry number</u>	zaporedna številka vpisa v originalno bazo
<u>Subject</u>	področje (v angleščini – koda)
<u>Subj</u>	področje (v slovenščini)
<u>Project</u>	projekt, pri katerem so prevodi nastajali ali so se preverjali izrazi (neobvezen podatek)
<u>Source Doc&Lang</u>	naslov dokumenta, ki se je prevajal, ali vir izrazja (neobvezen podatek); iz tega podatka je mogoče sklepati, ali se je dokument prevajal iz tujega jezika v slovenščino (npr. akti ES kot direktive, uredbe, odločbe, včasih označeni s številko Celex) ali iz slovenščine v tuj jezik (slovenska zakonodaja, državni program za prevzem pravnega reda ES)

Definition	opredelitev pojma (priporočen podatek)
TermRef	vir prevedka (dokument, ministrstvo ali oseba; priporočen podatek)
Note	opombe
Reliability	zanesljivost prevoda (od 1 do 5); te podatke imajo vpisi, ki so v bazi od leta 2001. Pomen ocen: 1 – nepreverjeno, nezanesljivo; 2 – preveril samo en strokovnjak; 3 – zanesljiv izraz na posameznem področju, a ni preverjeno na različnih ravneh (npr. v drugi ustanovi morda uporabljajo drug izraz); 4 – preverjeno na različnih ravneh, a še obstajajo manjši pomisleki; 5 – preverjeno na različnih ravneh, doseženo soglasje (strokovnjaki, slovarji) – popolnoma zanesljiv izraz.

3.2 Prenos terminologije na splet

Da bi zagotovili dovolj hitro iskanje ob uporabi preproste baze, smo iz osnovne baze odstranili podatke, ki niso nujno potrebni (npr. nekateri vpisi so v vseh jezikih EU, pri čemer je prevod v italijanščino in španščino za nekatere prevajalce verjetno še zanimiv, gotovo pa nihče nima potrebe po grščini in finščini). Indeksne datoteke so narejene

za iskanje po štirih najuporabnejših jezikih: slovenščini, angleščini, francoščini in nemščini. Program za iskanje po terminološki zbirki na spletu smo poimenovali Evroterm in je dostopen na naslovu <http://www.gov.si/ev-roterm>.

Uporabniški vmesnik programa je iz treh delov (slika 1): zgoraj so stalno dostopen opis slovarja, navodila za iskanje, preklap med slovenskim in angleškim uporabniškim

Slika 1: Spletni uporabniški vmesnik Evroterm

vmesnikom ter preklap med terminologijo in korpusom; levo vpišemo iskano besedo in označimo jezik, dobimo pa po abecedni urejen seznam zadetkov, in ko kliknemo enega od zadetkov, se vsi podatki o tem pojmu izpišejo desno, v osrednjem delu zaslona. Teh podatkov je lahko veliko, zato so prevodi v štirih najpomembnejših jezikih napisani v štirih različnih barvah, da jih prevajalec hitreje najde med drugimi (praviloma manj pomembnimi) podatki. Uporabniški vmesnik je za zdaj v slovenščini in angleščini, če bi bilo potrebno, je možno hitro narediti vmesnik še v kakem drugem jeziku.

3.3 Iskanje

Pri iskanju program najde vse besede ali nize besed, ki se začnejo z vpisanim nizom znakov. Ni treba napisati celotne besede, saj je to uporabnejše pri iskanju besede z vsemi možnimi obrazil: če želite hkrati dobiti vse oblike besede »evropski« (evropska, evropske, ..., evropskega ...), v iskalno polje vpišite: **evropsk**

Uporaba velike ali male začetnice v iskalnem okencu ne vpliva na rezultate iskanja – program vedno izpiše vse, kar najde, ne glede na to, ali je podatek v bazi zapisan z velikimi ali malimi črkami.

Z uporabo regularnih izrazov lahko opravimo kompleksnejša iskanja. Če npr. iščete vse besedne zveze z »energy«, boste v izpisu dobili:

energy
energy advisory network for households
energy advisory network for large energy consumers
energy cycle
itd.

Če želite dobiti tudi besedne zveze, pri katerih se »energy« pojavlja na desni (npr. »nuclear energy«), v iskalno okence vpišite: ***energy**

Če je zadetkov preveč in želite najti le pojme, ki se končajo na izbrano besedo, dodajte na konec besede znak \$; če želite npr. dobiti vse besedne zveze, ki se konča-

jo na »energy«, napišite iskalni izraz takole: ***energy\$**

Nekatere besede se v različni delih sveta pišejo različno, npr. »organisation« in »organization«. Če želite vse take zadetke dobiti z enim iskanjem, lahko uporabite znak ».« kot nadomestni znak za katerikoli znak; iskalni pogoj bi bil v našem primeru torej takle: **organi[sz]ation**

Ta postopek deluje pri dolgih besedah, pri kratkih pa lahko dobite tudi napačne zadetke (pojavi se besede, ki jih ne želimo). Temu se izognete, če med oglatima oklepajema navedete le dovoljene znake; v prej omenjenem primeru bi torej napisali takole: **organi[sz]ation**

Razlika v zapisu nekaterih besed je še večja; npr. besede, ki se v britanski angleščini končajo na -our, se v ameriški angleščini pišejo z -or (npr. colour – color). Če želite z enim iskanjem dobiti vse zadetke tega tipa, za neobveznim znakom dodajte vprašaj, npr.: **colou?r**

Vprašaj v zapisu pomeni, da se črka »u« lahko pojavi ničkrat (torej iščemo besedo color) ali enkrat (v tem primeru iščemo besedo colour).

Druga možnost, s katero natančno določite število ponovitev, je taka, da za neobveznim znakom med zavitima oklepajema naštejete najmanjše in največje število teh znakov; za besedo colour/color bi torej napisali takole: **colou{0,1}r**

V tem zapisu smo natančno določili, da se črka »u« lahko pojavi ničkrat (iščemo besedo color) ali največ enkrat (v tem primeru iščemo besedo colour).

Posamezne iskalne pogoje lahko seveda poljubno kombiniramo. Več o regularnih izrazih najdete npr. na http://www.uga.edu/~ucns/tti/Computer_Review/Spring95/Regular_expressions.html.

Program zapisuje vse besede, ki so jih v iskalno okence vpisali uporabniki, in jih ločeno zapiše v dve datoteki – posebej najdene in posebej nenajdene izraze. Iz tega se vidi, katera področja prevajalce bolj zanimajo in katere besede bi bilo koristno v prihodnosti vključiti v slovar.

4. Korpus prevodov

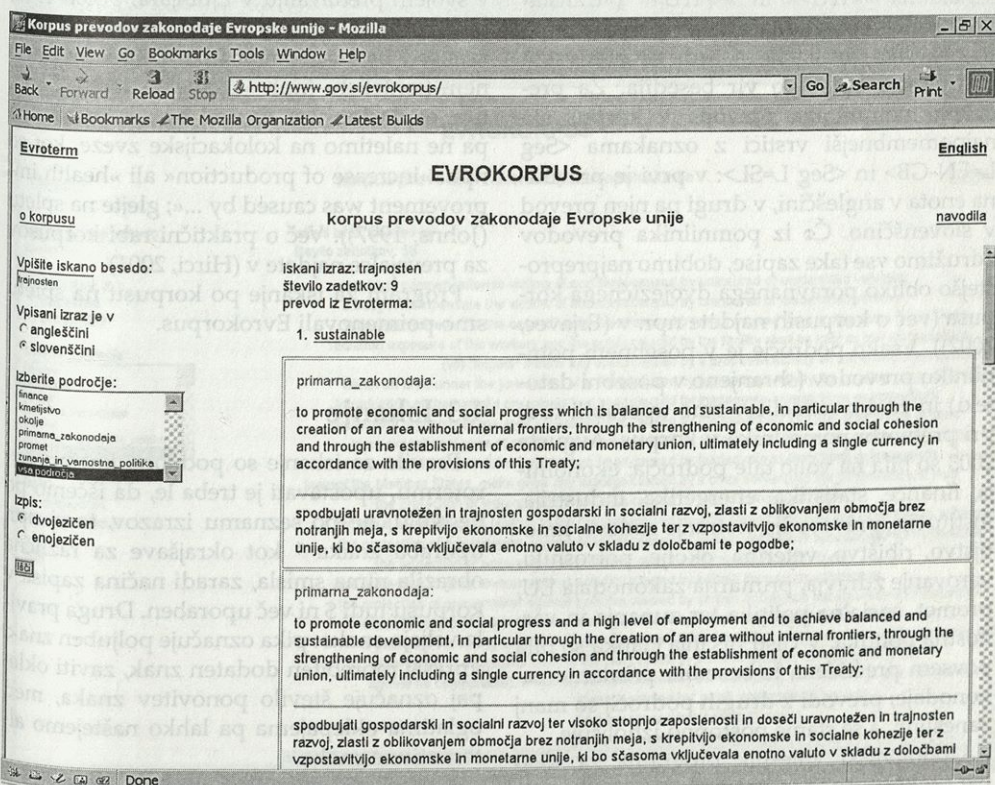
4.1 Pomnilnik prevodov

Za delo s pomnilnikom prevodov (Vintar, 1999) prevajalci v SVEZ-u uporabljajo Tradosov program Translator's WorkBench. Ob namestitvi programa se dopolnijo funkcije urejevalnika besedil MS Word in potem prevajalec večino dela opravi kar v Wordu: ko začne prevajati, dobi v okvirju prevodno enoto (navadno stavek) izvirnega besedila, v okvir pod njim pa napiše prevod. Ko konča prevajanje, se izvirnik in prevod shranita v pomnilnik. Pred prevajanjem naslednjega stavka program pregleda svojo bazo, ali je morda v njej enak ali vsaj zelo podoben izvir-

nik, in ponudi prevajalcu izvirnik in prevod. Prevajalec se potem odloči, ali bo obdržal ponujeni prevod iz baze, ga morda popravil ali začel prevajati povsem od začetka. Pomnilnik prevodov ima dvojno možnost uporabe: če se besedila vsaj delno ponavljajo, gre prevajanje hitreje (to je uporabno npr. pri spremembah veljavne zakonodaje), poleg tega pa je tudi v pomnilniku prevodov skrite veliko uporabne terminologije, ki je v terminološki zbirki morda ni.

4.2 Pretvorba pomnilnika prevodov v dvojezični korpus

Tudi bazo programa Translator's WorkBench lahko pretvorimo v besedilno obliko. Oblika zapisa je podobna kot prej:

Slika 2: Dvojezični izpis v korpusu prevodov


```

<TrU>
<CrD>
<CrU>BRANKA
<Att L=Status>Prvi prevod
<Att L=Področje>KMETIJSTVO
<Att L=Podpodročje>varstvo rastlin
<Att L=Vrsta dokumenta>Directive
<Att L=Naročnik>SVEZ-MKGP
<Txt L=Celex številka>32000L0029
<Txt L=Besedilna zbirka – TWB>en_sl_KMETIJ-
STVO
<Seg L=EN-GB>Having regard to the opinion of
the Economic and Social Committee,
<Seg L=SL>ob upoštevanju mnenja Ekonom-
sko-socialnega odbora,
</TrU>

```

Razlika glede na prejšnji zapis je ta, da ločnik med posameznimi zapisi nista več zvezdici, temveč je vsaka prevodna enota med oznakama »<TrU>« in »</TrU>« (»translation unit« – prevodna enota), parametri pa so nekoliko drugačni, a tudi tu predvsem podrobneje opisujejo vir besedila. Za predelavo pomnilnika prevoda v korpus sta najpomembnejši vrstici z oznakama <Seg L=EN-GB> in <Seg L=SL>: v prvi je prevodna enota v angleščini, v drugi pa njen prevod v slovenščino. Če iz pomnilnika prevodov združimo vse take zapise, dobimo najpreprostejšo obliko poravnane dvojezičnega korpusa (več o korpusih najdete npr. v (Erjavec, 2002)). Vsako področje je v posebnem pomnilniku prevodov (shranjeno v posebni datoteki) in enako razdelitev smo uporabili tudi pri pretvorbi pomnilnika v korpus. Avgusta 2003 so bila na voljo tale področja: ekonomija, finance, statistika, energetika, industrija, institucije, pravosodje, notranje zadeve, kmetijstvo, ribištvo, veterina, okolje, potrošniki, varovanje zdravja, primarna zakonodaja EU, promet, socialna politika ter zunanja in varnostna politika. V času pisanja članka so bila povsem prečiščena le besedila primarne zakonodaje; prevodi z drugih področij so manj zanesljivi, a se stanje postopno izboljšuje.

Uporabniški vmesnik programa za iskanje po korpusu je podoben kot prej (slika 2): Zgoraj je stalni del z enako navigacijo kot pri

Evrotermu, na levi uporabnik vpiše iskano besedo (ali niz besed), izbere jezik, v katerem je vpisana iskana beseda, področje iskanja in način izpisa (eno- ali dvojezičen), na desni pa se izpišejo rezultati. Če izberete dvojezični izpis, dobite celotno prevodno enoto v izvorniku in prevodu, pri enojezičnem pa se izpiše samo do 50 znakov levo in desno od iskanega pojma. Dvojezični izpis je koristen predvsem takrat, ko prevajalec ne pozna prevoda iskanega pojma v danem kontekstu (npr. te besede ni v slovarju) in ga zanima, kako so ta pojem doslej prevajali drugi prevajalci. Enojezični izpis (slika 3) je konkordančnik in je koristen, kadar prevajalec sicer pozna pomen pojma, a ga ob tem zanimajo druge posebnosti glede rabe, ki iz slovarja ali jezikovnih priročnikov niso razvidne – ta podatek je posebej koristen pri prevajanju v tuj jezik. Kot primer: Tim Johns, veteran v korpusnem jezikoslovju, je v svojem predavanju v Ljubljani, poleti 1999, omenil, da je ugotovil, da se v angleščini izraz »caused by« večinoma uporablja v negativnem kontekstu (npr. »accident, death, flood, fire, explosion was caused by ...«; praviloma pa ne naletimo na kolokacijske zveze, kot so npr.: »increase of production« ali »health improvement was caused by ...«; glejte na spletu (Johns, 1997)). Več o praktični rabi korpusov za prevajalce najdete v (Hirci, 2001).

Program za iskanje po korpusu na spletu smo poimenovali Evrokorpus.

4.3 Iskanje

Pravila za iskanje so podobna kot pri Evrotermu, upoštevati je treba le, da iščemo po besedilu, ne po seznamu izrazov, torej npr. uporaba znaka * kot okrajšave za različna obrazila nima smisla, zaradi načina zapisa v korpusu tudi \$ ni več uporaben. Druga pravila veljajo enako: pika označuje poljuben znak, vprašaj morebiten dodaten znak, zaviti oklepaj označuje število ponovitev znaka, med oglatima oklepajema pa lahko naštejemo alternativne znake.

Možnih je tudi nekaj novih načinov iskanja: če želite z enim iskanjem najti več besed,

jih lahko ločite z znakom »|« (na tipkovnici za PC: AltGr W); če bi npr. želeli dobiti v izpisu vse zapise, v katerih se pojavlja beseda »zadeva« ali »zadevo«, lahko to napišete kot: **zadeva | zadevo**

Poljubno besedo z regularnim izrazom napišite: **[a-z]*** (pojasnilo: beseda lahko vsebuje znake od a do z (s šumniki so lahko težave, zato jih bomo tu preskočili) in v eni besedi je lahko poljubno število znakov). Če vas zanima, kateri zadetki tipa »in case of«, »in respect of« ipd. (v splošnem: »in angl. beseda of«) obstajajo v korpusu, napišite iskalni niz kot: **in [a-z]* of**

Če vas zanimajo poljubno dolge fraze, ki imajo na začetku »in«, na koncu pa »of« (med »in« in »of« je torej lahko ena ali več besed), je treba med dovoljene znake za besedo dodati presledek, iskalni niz pa bi bil takle:

in [a-z]* of

(Razlika glede na prejšnji primer je le ta, da črki »z« sledi presledek.) V tem primeru se število zadetkov poveča na več tisoč (pazite, kaj in kako iščete, če imate počasno linijo!), ker pa sta »in« in »of« zelo pogosti besedi, je veliko zadetkov neuporabnih (v resnici ne dobimo fraz, saj računalnik ne pozna definicije »fraz«), si je pa načelo koristno zapomniti, ker nam lahko kdaj koristi.

Če želite dobiti besede, ki se končajo na določen niz znakov, napišite to npr. takole:

[a-z]*aga

S tem iskalnim pogojem dobite vse besede, ki se končajo na »aga«. (Na začetku in na koncu je treba dodati presledek, sicer dobite vse besede, ki vsebujejo niz »aga«.)

Korpus prevodov zakonodaje Evropske unije - Mozilla

File Edit View Go Bookmarks Tools Window Help

Back Forward Reload Stop http://www.gov.si/evrokorpuz/ Go Search Print

Home Bookmarks The Mozilla Organization Latest Builds

Evroterm English

EVROKORPUS

o korpusu korpus prevodov zakonodaje Evropske unije navodila

Vpišite iskano besedo: caused by

Iskani izraz: caused by

število zadetkov: 58

Vpisani izrazi je v
☐ angleščini
☐ slovenščini

Zbirne področje:
 finance
 kmetstvo
 okolje
 primarna zakonodaja
 promet
 zunanja in varnostna politika
 vse področja

Izpis:
☐ dvojezičen
☐ enojezičen

providing compensation to victims of accidents caused by uninsured or unidentified vehicles;
 a body to compensate the victims of accidents caused by uninsured or unidentified vehicles;
 Whereas, however, in the case of an accident caused by an uninsured vehicle, the victim is required in
 radiation exposure of the workers and the public caused by the facility shall be kept as low as reasonably
 (vii) "Impact" means any effect caused by a proposed activity on the environment including
 within an area under the jurisdiction of a Party caused by a proposed activity the physical origin of which is
 introduction of the harmful organisms has been caused by inadequate examinations or inspections.
 the harmful organism in the area concerned was caused by the movement into that area of one or more
 is an exceptional case of market disturbance caused by serious surpluses and/or problems of quality.
 introduction of the harmful organisms has been caused by inadequate examinations or inspections.
 laws of the Member States, make good any damage caused by it or its servants in the performance of their
 the protection of waters against pollution caused by nitrates from agricultural
 of forest ecosystems in relation to the damage caused by atmospheric pollution and other factors influenc
 the protection of groundwater against pollution caused by certain dangerous substances-
 the protection of waters against pollution caused by nitrates from agricultural
 the protection of groundwater against pollution caused by certain dangerous substances,
 the protection of groundwater against pollution caused by certain dangerous substances-
 Contents of plot file with observed damage caused by meteorologic events/phenomena
 of plots, the recording of observed damage caused by meteorologic phenomena should be executed on
 C. observation of damage of trees in the plot caused by extreme weather situations (all plots)
 should be comparable), and disturbances caused by the monitoring should be kept to a minimum).
 Damage caused by: game and grazing (1 = yes)
 Damage caused by: insects (1 = yes)
 Damage caused by: fungal (1 = yes)

Slika 3: Enojezični izpis v Evrokorpuzu

Če želite poiskati besede, dolge štiri ali več znakov, ki vsebujejo samo soglasnike, napišite iskalni niz takole:

[bcčdfghjklmnpqrstvz]{4,}

(Pred iskalnim nizom in za njim mora biti presledek.)

Lahko poiščemo besede določene dolžine; za besede z 20 ali več znaki je iskalni niz npr. takle:

[a-z]{20,}

Zapis pomeni, da se poljubna črka lahko ponovi 20- ali večkrat; pomembno je, da pred iskalnim nizom in za njim napišemo presledek. Če bi želeli dobiti samo besede, ki so dolge natančno 20 znakov, bi v zgornjem zapisu odstranili vejico. Če bi želeli dobiti besede, ki so dolge do 20 znakov ..., tega raje ne počenajte, sicer vam bo strežnik poslal celotno vsebino korpusa!

5. Povezava terminologije in korpusa

5.1. Podatki iz korpusa v terminologiji

V nekaterih primerih se v SVEZ-ovi terminološki zbirki pod enim vpisom pojavlja več besed v enem jeziku – npr. za angleška izraza *facility* in *sustainable* so v slovenščini navedeni kar štirje prevodi. Pri takih zapisih pogosto ne gre za sinonime, temveč je vsak izraz primeren le v določenem sobesedilu. Prevallec, za katerega je neko področje novo, pa nima občutka za izbiro pravega izraza. V slovarjih v knjižni obliki je ob večpomenskih izrazih navedenih tudi nekaj praktičnih primerov, v našem slovarju si lahko pomagamo kar s korpusom: pri podrobnem izpisu podatkov o posameznem izrazu v programu Evroterm so besede v angleščini in slovenščini podčrtane, to pomeni, da jih je možno klikniti; pri tem dobimo na zaslon rezultat iskanja te besede po celotnem korpusu, z navedbo področja, na katerem se je pojavila najdena beseda. Povezava posameznega izraza iz terminološke zbirke s korpusom se vzpostavi šele ob kliku, zato za nekatere besede ne dobimo rezultatov (ali drugače povedano: Evroterm ne

»ve«, kateri izrazi iz terminološke baze so tudi v korpusu in katerih ni).

5.2. Podatki iz terminologije v korpusu

Pri dvojezičnem izpisu iz korpusa je iskana beseda pobarvana in jo zato hitro najdemo na zaslonu, več časa pa porabimo za iskanje ustreznega mesta v drugem jeziku. Pri tem nam program pomaga tako, da uporabi podatke iz terminološke zbirke: če je iskana beseda v slovarju, je v njem tudi prevod v drug jezik in računalnik pri obdelavi besedila barvno označi izvirnik in prevod, prevajalcu pa s tem precej olajša iskanje na zaslonu. Če želimo dobiti podatke o besedi iz Evroterm, lahko kliknemo na kazalec na začetku izpisa. Težave lahko nastanejo pri sinonimih in pregibnih besedah: pri sedanjih izvedbah korpusa se upošteva le prvi pomen, zapisan v Evrotermu, ker pa v korpusu niso zapisane osnovne oblike besed, pri pregibnih besedah program ne najde besed, pri katerih se končnica razlikuje od iskanega izraza (npr. če bi iskali besedo »kri«, program ne bi našel »krvne skupine«).

6. Prednosti programa

Terminološki podatki se na spletu osvežijo hkrati z ažuriranjem podatkov v MultiTermovi bazi na SVEZ-ovem lokalnem omrežju – torej imajo zunanji prevajalci dostop do novih podatkov tako rekoč sočasno z zaposle-

nimi v SVEZ-u. Pri podatkih za korpus v času pisanja članka še ni bilo take avtomatike – to je ena od nalog, ki jih bo treba opraviti v bližnji prihodnosti. V terminološki bazi

je bilo avgusta 2003 več kot 40.000 vpisov, v korpusu pa okoli 7 milijonov besed.

Naša rešitev ima v primerjavi s Tradosovim spletnim programom predvsem tele pomembne prednosti:

- na splet smo prenesli terminologijo, pomnilnike prevodov smo preuredili v dvojezični korpus ter povezali terminologijo in korpus;
- lasten program nam omogoča, da ga postopno nadgrajujemo, pri čemer skušamo obdržati preprost in usklajen uporabniški vmesnik; hitro lahko naredimo novo jezikovno različico, če bi se pokazala taka potreba;
- podatke imamo v dveh ločenih bazah (terminologija in korpus), ki ju lahko neodvisno dopolnjujemo, dopolnitve v eni bazi pa koristijo tudi uporabnikom druge baze;
- podatki so shranjeni v obliki datotek z oznakami besedila (»tagged text files«), to pomeni, da tu predstavljena rešitev ni omejena na Tradosove baze, temveč bi kot vir podatkov lahko uporabili katerikoli drug program s podobno funkcijo, ki zna izvoziti

podatke v podobni obliki, kot je prikazano v točkah 3.1 (terminologija) in 4.2 (pomnilnik prevodov).

Za prevajalski oddelek SVEZ-a ima prenos podatkov na splet tele koristi:

- zunanji prevajalci imajo dostop do istih podatkov kot prevajalci, ki so zaposleni v SVEZ-u;
- terminologija v prevodih je bolj usklajena in prevodi zunanjih prevajalcev so boljši;
- prevode na internetu vidi več ljudi, zato hitreje najdejo napako in ta se lahko hitreje odpravi;
- zaradi boljših prevodov je delo lektorjev, strokovnih in pravnih urednikov hitrejši in lažji;
- vsi podatki so javno dostopni, in to je najboljše zagotovilo, da se bo v Sloveniji uporabljala enotna terminologija v zvezi z zakonodajo EU – pomembno je, da je terminologija na voljo tudi novinarjem, prevajalcem, ki tovrstna besedila prevajajo za druge naročnike, in študentom prevajanja.

7. Odziv prevajalcev

Ob takšnih rešitvah je seveda jasno, da so te vredne toliko, kolikor jih ljudje uporabljajo v praksi. Statistika kaže, da so spletne strani Evroterma (med vsemi stranmi državnih ustanov na strežniku www.gov.si) med tistimi, pri katerih število obiskov najhitreje raste, skupno pa je bilo v zadnjem letu več kot 900.000 poizvedb v slovarju (podrobnosti so na: <http://www.gov.si/evroterm/stat.html>); na lestvici dostopov do vseh strani na strežniku www.gov.si (podrobnosti so na: <http://www.gov.si/stat.html>) pa je julija 2003 najbolj obiskana stran Evroterma na 2. mestu (pred njo je le vstopna stran www.gov.si; vseh datotek na strežniku pa je več kot 50.000!). K

temu rezultatu je gotovo nekaj prispevalo to, da je DZS leta 2002 umaknil spletno različico Velikega angleško-slovenskega slovarja (nekateri pač ne razumejo pomena tako preproste promocije, čeprav verjetno precej vlagajo v druge oblike oglaševanja) in je zato Evroterm postal najboljšežnejši prosto dostopen spletni slovar, ki vključuje slovenščino. Ti rezultati ponovno potrjujejo velikokrat napisano in izrečeno trditev, da ljudje na spletu iščejo predvsem konkretno uporabno vsebino, take pa na spletnih straneh državnih ustanov, kljub množici podatkov in slik, žal, obupno primanjkuje.

8. Sklep

V članku je opisan prenos Tradosove terminološke baze in dvojezičnega korpusa (ki smo ga pripravili iz pomnilnika prevodov) na spletni strežnik, ki teče pod operacijskim sistemom unix. Ker razvijalec in prodajalec programov Trados ni ponudil ustrezne rešitve, smo jo razvili sami. S prenosom podatkov na splet smo omogočili prost dostop do ter-

minološke zbirke in korpusa prevodov vsej zainteresirani javnosti. Prevajalski oddelk Službe Vlade RS za evropske zadeve največje koristi pričakuje pri poenotenju terminologije, če bodo te podatke dosledno uporabljali njegovi zunanji sodelavci – prevajalci zakonodaje EU.

9. Opomba za uporabnike

Članek opisuje stanje, kakršno je bilo v začetku avgusta 2003. Ker se Evroterm in Evrokorpus stalno razvijata, so morda v času, ko smo Mostove pripravljali za tisk, nastale take

spremembe obeh programov, da navedbe v članku ne veljajo več – tedaj velja stanje, kot je opisano na spletnih straneh.

10. Literatura

- Erjavec, T. (2002). Compilation and Exploitation of the IJS-ELAN Parallel Corpus, *Zbornik konference Informacijska družba 2002 – Jezikovne tehnologije*, str. 86–93.
- Hirci, N. (2001). Nov pripomoček pri prevajalskem delu: računalniški korpusi, *Mostovi 2001*, str. 46–59.
- Johns, T. (1997). Kibbitzer 24. Cause v. lead to v. bring about. <http://web.bham.ac.uk/johnstf/revis024.htm>
- Krstič, A. (1999). Prevajanje zakonodaje Evropske unije, *Mostovi 1999*, str. 55–59.
- Krstič, A., Belc, J. (1999). Prevajanje pravnih aktov Evropske unije. *Uporabno jezikoslovje 1999* (7-8), str. 191–205.
- Krstič, A., Željko, M. (2000). Evroterm – terminologija EU na internetu, *Zbornik referatov posvetovanja INDO 2000*, str. 112–116. <http://www.gov.si/cvi/slo/indo/indo2000/referati/referat14.html>
- Velkaverh, G. (2001). Pravni slovensko-angleški prevajalski slovar. *Mostovi 2001*, str. 109–112.
- Vintar, Š. (1999). Računalniška orodja za prevajanje, *Mostovi 1999*, str. 47–54.
- Zeljko, M., Krstic, A. (2002). Web-based Trados Databases – An Alternative Approach, *Translation: New Ideas for a New Century (Proceedings of the XVI FIT World Congress)*, str. 303–308.
- Željko, M. (2000). Pomnilniki prevodov v praksi, *Mostovi 2000*, str. 75–90.

Jaro Lajovic

Wordfast

Povabilo med pomnilnike prevodov Introduction to Translation Memories

Povzetek

Programi s pomnilniki prevodov so danes verjetno najpomembnejše prevajalsko orodje. Ob široki ponudbi teh programov in razmeroma visoki ceni večine pa odločitev zanje za prevajalca ni najbolj preprosta. V pomoč je lahko Wordfast, novejši program te vrste z zelo dobrimi sposobnostmi in lastnostmi ter dostopno ceno.

Prispevek na kratko predstavlja Wordfast in njegove najpomembnejše zmožnosti. Hkrati je zasnovan kot priročnik za osnovno praktično preizkušanje programa: namestitve, registracijo, pripravo in ravnanje z zbirkami prevodov (pomnilniki), pripravo in uporabo glosarjev ter začetek samega prevajanja.

Abstract

Currently, translation memories (TMs) are probably the most important translation tools. However, given the quite large number of TMs and their relatively high price the decision to opt for this type of tool might not be an easy one. This is where Wordfast, a newer software of this kind, may help: it has very good functionalities and features as well as an affordable price.

The article briefly introduces Wordfast and its most important capabilities. Simultaneously, it is intended as a primer for the testing of basic procedures: installation and registration of Wordfast, creation and handling of translation databases (memories), creation and use of glossaries, and commencement of translation.

Osební računalniki so močno spremenili prevajalsko delovno okolje in način dela, sprva z urejevalniki besedil, nato z elektronskimi slovarji in drugimi pripomočki in še pozneje z možnostmi svetovnega spleta. Nemara največji premik in največ novih možnosti pa so prinesla orodja, ki jih imenujemo programi s pomnilnikom prevodov, »pomnilniki prevodov« ali kar »TM« (*translation memory*). Temeljijo na zamisli o zbirki prevodov v dveh ali več jezikih, v kateri prevajalec poišče dele, enake ali podobne trenutno prevajanemu, in jih uporabi. Zamisel se je pojavila že v 70. letih, a možnosti za uresničenje na osebnih računalnikih so dozorele v začetku 90. let.

Danes je na tem področju na voljo kar nekaj programov. Med najbolj znanimi so npr. Déja Vu (Atril), SDLX (SDL), Translator's Workbench (Trados) in Transit (Star). Pridružuje se jim Wordfast, ki se je zaradi dostopne cene, zelo dobrega razmerja med zmogljivostjo in ceno ter preproste namestitve hitro uveljavil. To je tudi spodbudilo predstavitev v Mostovih. Vendar naj poudarimo, da namen prispevka ni oglaševanje Wordfaste ali priporočanje tega programa v primerjavi z drugimi. Slednje niti ni mogoče iz preproste razloga: pri odločitvi za uporabo pomnilnika in konkretni izbiri enega od njih je treba skrbno razčleniti značilnosti in potrebe dela posameznega prevajalca oziroma prevajal-

skega okolja. Odločitev in izbira nikakor ne smeta temeljiti samo na ugodni ceni ali široki uporabi katerega od programov! Zavedati se je treba tudi, da bistvene razlike med posameznimi izdelki niso v osnovnih funkcionalnostih, ampak v navidez manj očitnih značilnostih – »razumevanju« različnih zapisov (npr. običajnih urejevalnikov besedil, programov za namizno založništvo, programskih jezikov ...), sistemskih zahtevah, povezovanju z drugimi programi itn.

S pravilno izbiro se naložba v vsak takšen program hitro povrne, čeprav se morda na prvi pogled zdi velika. Toda ravno zaradi začetnega stroška odločitev pogosto ni preprosta, zlasti ne za prevajalca, ki mu takšna orodja niso domača. Prav v takšnih okoliščinah je lahko Wordfast posebno dragocen.

Na kratko o pomnilnikih

Pri prevajanju imamo opraviti s ponavljanjem: najpogosteje na ravni besed, izrazov ali besednih zvez (terminologije v širšem smislu), marsikdaj na ravni povedi (segmentov besedil), včasih tudi daljših odlomkov. Upošteva je to značilnost pomnilniki prevodov shranjujejo dvo- ali večjezične segmente in/ali terminološke enote ter z njimi (in dodatnimi možnostmi) pomagajo prevajalcu pri nadaljnjem delu. Tako med drugim:

- odpravijo potrebo po ponovnem prevajanju že kdaj prevedenih segmentov,
- omogočajo (zlasti terminološko) doslednost prevodov, ne samo pri posameznem besedilu oziroma projektu, temveč tudi dolgoročneje,
- pripomorejo k večji kakovosti,
- ergonomsko olajšajo prevajalsko delo,
- lahko precej povečajo storilnost.

Popolna identičnost povedi je seveda razmeroma redka. Zato je treba takoj in izrecno omeniti eno najpomembnejših funkcionalnosti pomnilnikov prevodov, iskanje približnih zadetkov (*fuzzy matching*). S posebnim algoritmom zmorejo ti programi poiskati segmente, ki izvirnemu, s katerim se ukvarjamo, niso enaki, a so mu dovolj podobni, in

Kljub občutno nižji ceni po številnih možnostih ne zaostaja za večjimi tekmeci, hkrati pa vsakomur, ki potrebuje program s pomnilnikom prevodov ali bi se želel seznaniti s temi programi, ponuja takšno delovno okolje. Povrh pušča odprte vse možnosti za morebitno poznejšo selitev na druge sisteme, saj je z njim ustvarjene zbirke prevodov mogoče prenesti v druge programe.

Namen tega prispevka ni načelna obravnavanje pomnilnikov prevodov, primernih pa bo nekaj najsplošnejših opomb. Tako bo tudi lažje umestiti predstavitev osnovnih zmožnosti Wordfasta, ki sledi v nadaljevanju, in razumeti opis delovanja programa z navodili za namestitve in začetek uporabe, ki zajemajo večji del članka.

jih ponuditi kot osnutek možnega prevoda. Komplementarna možnost je iskanje podsegmentov: program prikaže v zbirki shranjen segment, v katerem najde zaporedje besed, prisotno v obravnavanem segmentu (čeprav se segmenta sicer razlikujeta).

Pa še nekaj, kar je težko dovolj poudariti: uporaba pomnilnikov – in to še zlasti velja za Wordfast – olajša prevajanje tudi s preprostim udobjem pri delu, npr. brez mučnega premikanja pogleda s (papirnatega) izvirnika na zaslon ali motečega odpiranja/brisanja izvirnega besedila v urejevalniku. Napačno je prepričanje: »Wordfast ni zame, moji prevodi se ne ponavljajo.« Upošteva vse dodatne zmožnosti so v manjšini tisti, ki jim takšno orodje ne bi moglo koristiti.

Pogoj za uporabo pomnilnikov prevodov je seveda izvirnik v elektronski obliki. Če tega ni, lahko precej zadreg reši dober program za optično prepoznavanje znakov.

Temeljna pojma pri pomnilnikih prevodov in njihova temeljna elementa sta zbirka prevodov, to je »pomnilnik« v ožjem smislu, in terminološka zbirka oziroma poenostavitve te zbirke, imenovana »glosar«. (Da bi se izognili nejasnostim, bomo datoteke z vzpo-

redno shranjenimi prevodi v nadaljevanju imenovali »zbirke prevodov«. Naziv »pomnilniki prevodov« sicer primarno pomeni prav te zbirke, a se pogosto pojavlja tudi kot sopomenka za same programe.)

- **Zbirka prevodov.** Programi s pomnilnikom izvirno besedilo razdelijo, segmentirajo, na dele (ki praviloma ustrezajo povedim) in vsak del skupaj s prevodom shranijo v zbirko prevodov. Takšne zbirke so ključni element teh programov, saj omogočajo priklic enakih ali podobnih že kdaj prevedenih segmentov. Da pa se začne korist »recikliranja« kazati pri vsakodnevnem delu, je med drugim potrebna razmeroma velika zbirka. Gradnja zbirke med delom je osnovni, a hkrati najzamudnejši način njihovega nastajanja.

Drugi način, s katerim si je mogoče zagotoviti zbirko, je uporaba (tujih) že ustvarjenih zbirke oziroma uvoz takšnih zbirke iz drugih programov. Čeprav imajo različni programi s pomnilnikom različno zgradbo in zapis zbirke, se za izmenjavo uveljavlja standardiziran format TMX, ki omogoča prenos zbirke med programi.

Tretja možnost za gradnjo zbirke je tako imenovana poravnavna besedil. Pri tej upo-

rabimo besedila in prevode teh besedil (oboje v elektronski obliki) in jih s posebnim programom preoblikujemo v zbirko prevodov. Z drugimi besedami: postopek omogoča, da arhiv prevodov v elektronski obliki preoblikujemo v zbirko, uporabno za nadaljnje delo.

- **Terminološka zbirka.** Drugi pomemben element pomnilniških programov so terminološke zbirke. Razpon njihove razčlenjenosti sega od pravih terminoloških baz (z definicijami, prevedki, sopomenkami, slovnimi informacijami itn.) do preprostih glosarjev, ki v najosnovnejši obliki vsebujejo le izvirno besedo/izraz in prevedek. Zelo priročna je možnost, da program uporabnika opozori, če v izvirnem segmentu najde izraz, ki je v glosarju, in ponudi prevedek. To je pomembna pomoč za zagotavljanje doslednega in pravilnega strokovnega izražja. Seveda je mogoče v glosar vključiti tudi pogosta zaporedja besed, ki ne spadajo v terminologijo v ožjem smislu, in si tako olajšati delo.

Podobno kot za zbirke prevodov tudi za glosarje velja, da jih je mogoče graditi med delom ali uporabiti glosarje, ki so že na voljo.

Wordfast

Program Wordfast v resnici ni pravi program, ampak sistem makroukazov za Microsoftov Word, strnjen v predlogo wordfast.dot. Dosegljiv je na spletni strani www.wordfast.net, na kateri je še precej drugih koristnih povezav, s priročnikom za uporabo vred. Poleg programa si je vsekaror treba prenesti tudi priročnik: čeprav je na prvi pogled nekoliko nepregleden, je v njem najti veliko, zlasti če ga preiskujemo v Wordu, v katerem je tako ali tako pripravljen.

Preneseni Wordfast je stisnjen, zazipan, zato moramo dobljeno datoteko najprej razpreti, da iz nje dobimo datoteko wordfast.dot. Delati je mogoče začeti, ko wordfast.dot preselimo v pravo mapo. To lahko naredimo na dva načina.

- **Samodejna namestitve.** Pri delu z Wordom, novejšim od Worda 97, najprej v meniju Orodja/Makro/Varnost izberemo nizko varnost in Word zapremo.

Zaženemo Word. Z ukazom Datoteka/Odprej odpremo wordfast.dot. Pozor: to je edinkrat, ko smemo wordfast.dot odpreti tako, se pravi kot navaden dokument!

Če se pokaže opozorilo, da dokument vsebuje makre, izberemo »omogoči makre« in pritisnemo kombinacijo Ctrl+F2 (držimo tipko Control in pritisnemo funkcijsko tipko 2). Wordfast.dot je zdaj v pravi mapi.

[Opomba: v prispевku bomo kombinacije tipk označevali s njihovimi imeni in znakom +. Alt+dol npr. pomeni, da držimo levo tipko Alt in pritisnemo puščico dol, Ctrl+Alt+levo, da držimo tipki Control in levi Alt ter pritis-

nemo puščico levo, Shift+Alt+End pa, da držimo tipko dvigalko (s katero sicer dosežemo veliko črko) in levi Alt ter pritisnemo End.

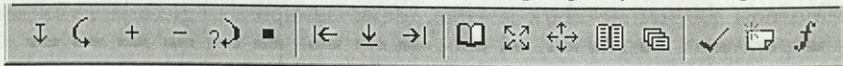
Izraz »označiti« bomo uporabljali za uveljavljen postopek v Oknih, ko z miško ali kombinacijo tipk izberemo (potemnimo) del besedila.]

Čeprav je samodejna namestitvev najmikavnejša, ni popolnoma zanesljiva: škode z njo ni mogoče narediti, lahko pa spodleti.

• **Ročna namestitvev.** Wordfast.dot prenesemo v mapo Startup; kje to mapo najdemo pri posameznih različicah Oken in Worda, je opisano v Wordfastovem priročniku pod naslovom Installing Wordfast/Manual installation.

Po namestitvi Word zapremo in znova zaženemo. Če je bila namestitvev uspešna, se pri Wordovih orodnih vrsticah pokaže dodatna ikona. Klik nanjo (ali kombinacija Ctrl+F2) razpre Wordfastovo orodno vrstico. Z Wordfastom lahko začnemo delati šele, ko je ta vrstica razprta.

Nova orodna vrstica obsega ikone za nekatera opravila:

Od leve proti desni imajo te naloge (v oklepaju so navedene privzete kombinacije tipk; z zvezdico so označena opravila, omenjena pozneje v besedilu):

- začetek dela/naslednji segment (Alt+dol) *
- kopiraj izvorni segment v ciljnega (Alt+Ins) *
- razširi segment (Alt+PgDn)
- skrči segment (Alt+PgUp)
- prevajaj, dokler so zadetki 100-odstotni
- končaj delo (zapri orodno vrstico, če je delo že končano) (Alt+End) *
- prejšnji prenosljivi niz (Ctrl+Alt+levo) *
- kopiraj prenosljivi niz v ciljni segment (Ctrl+Alt+dol) *
- naslednji prenosljivi niz (Ctrl+Alt+desno) *

Registracija

Dokler Wordfast ni registriran, klik na ikono »f« nastavitve vedno odpre na zalistku »?«.

- iskanje v zunanem slovarju (Ctrl+Alt+D) *
- kontekstno iskanje (Ctrl+Alt+C) *
- konkordančno iskanje (Ctrl+Alt+N)
- glosar (Ctrl+Alt+G; za slovensko tipkovnico jo je treba spremeniti) *
- prikaz segmenta iz zbirke (Ctrl+Alt+M; za slovensko tipkovnico jo je treba spremeniti) *
- kontrola kakovosti (Shift+Ctrl+Q)
- hitro čiščenje dokumenta (Ctrl+Alt+Q; za slovensko tipkovnico jo je treba spremeniti) *
- nastavitve *

Na začetku pride ta vrstica zelo prav, pozneje pa uporabo ikon nadomesti uporaba kombinacij tipk, ki je veliko učinkovitejša. Funkcije in kombinacije tipk, ki ustrezajo posameznim ikonam na orodni vrstici, se pokažejo, če z miškinim kazalcem za hip postojimo nad ikono. Posebej pomembna je skrajna desna, označena z »f«, ki omogoča dostop do vseh številnih Wordfastovih nastavitvev.

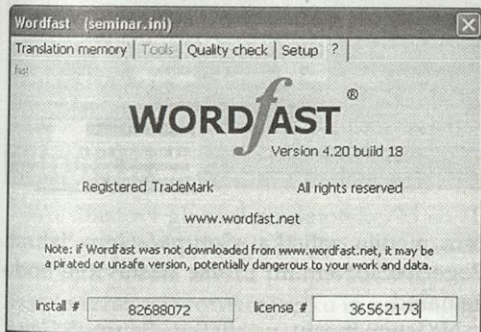
Hkrati z razprtjem Wordfastove orodne vrstice se v glavni Wordovi orodni vrstici poleg menija Pomoč pojavi meni Wordfast. Klik nanj odpre padajoči meni, prek katerega so

dostopne še številne druge funkcije z navedenimi kombinacijami tipk vred.

Tako nameščeni Wordfast je povsem funkcionalen, a deluje v preizkusnem načinu. Velikost zbirke prevodov v tem načinu ne sme preseči 110 kb in/ali 500 prevodnih enot, tako da je neregistrirani program mogoče uporabljati za kratka dela. Neregistrirana različica se ustavi, ko doseže mejno velikost zbirke. Nakup licence omejitvev odpravi in omogoči delo z neomejeno velikimi zbirkami, potrebnimi za resno delo. Nobena zbirka, ustvarjena med preizkušanjem, ni izgubljena: po registraciji jo lahko uporabljamo naprej ali več tako ustvarjenih zbirk združimo.

Levo spodaj je instalacijska številka, desno spodaj okence za vpis številke licence. Po opravljenem postopku za nakup licence (navo-

dila so na Wordfastovi domači strani, poveza-
va »Buy«) po elektronski pošti pošljemo insta-
lacijsko številko in po isti poti dobimo številko
licence. Ko jo vpišemo v predvideni prostor, je
Wordfast registriran in deluje brez omejitev.

Licenčno številko si velja zapisati in jo
shraniti. Programu se namreč lahko – sicer

Priprava zbirke prevodov

Wordfast je mogoče uporabljati tudi brez
zbirke prevodov: tedaj samo segmentira be-
sedilo, a to je le redko smiselno. Zato je pra-
viloma prvi korak pred začetkom dela pri-
prava nove zbirke ali izbira zbirke, ki je že
shranjena. Oboje dosežemo tako, da klikne-
mo »f«, »Translation memory«/»Files«. Novo
zbirko ustvarimo z gumbom »New TM«
(»nova zbirka«).

Program najprej vpraša po jeziku izvirni-
ka in jeziku prevoda. Uporabljeni oznaki ni-
mata pomena za sprotno delo, prav pa lah-
ko prideta pri poznejšem urejanju. Zato je
priporočljiva uporaba standardnih oznak,
najbolje po standardu ISO (v priročniku jih
najdemo pod naslovom Translation Memory/
Translation Memory Files; koda za slovenšči-
no je SL-01).

Po vpisu oznak za oba jezika se na zaslonu
pokažeta vrstica, podobna tejle:

```
%20031212~125743 %User ID,MN,mn Marija Novak %TU=00000000 %EN-01
%Wordfast TM v4/00 %SL-01 % User n°=12317862
```

in poziv za ime nove zbirke. Ime naj bo po-
vedno, da tudi še čez čas vemo, kaj je v zbir-

zelo redko – zazdi, da ni registriran. Zaplet
uredimo s ponovnim vpisom licenčne šte-
vilke.

Instalacijska številka se spremeni, če npr.
nadgradimo/spremenimo operacijski sistem
ali Word. Tedaj licenčna številka ne velja
več in zaprositi je treba za novo (»relicenci-
ranje«). Postopek je opisan na domači strani
pri navodilih za nakup. Prevajalci posamez-
niki lahko z relicenciranjem dobijo še drugo
licenčno številko, npr. za uporabo na prenos-
nem računalniku.

Wordfast se dinamično razvija in na sple-
tni strani je vselej dostopna najnovejša različ-
ica. Posodobitev na najnovejšo različico opra-
vimo povsem enako kot prvo namestitev, s
prenosom stisnjene datoteke in shranitvijo
predloge wordfast.dot na pravo mesto.

ki; priporočljivo mu je dodati niz, ki pove, da
gre za Wordfastovo zbirko (npr. WFZ). Zbir-
ko z letnim poročilom podjetja Abcd za 2003
bi lahko imenovali npr. LetnoPorociloAbcd2-
003WFZ.txt. Izberemo še, kam naj se zbirka
shrani, in prvi korak – ustvaritev zbirke – je
opravljen.

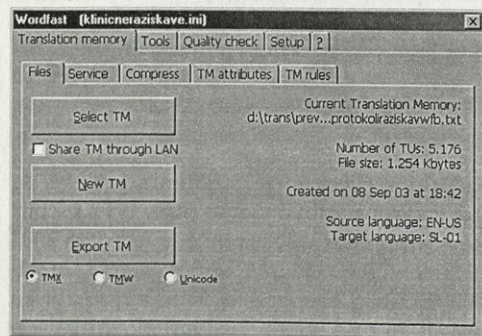
Izkušnje kažejo, da je samostojno zbirko smi-
selno ustvariti za eno širše področje in en jezi-
kovni par, potem pa jo uporabljati za vse pre-
vode s tega področja. Tako je zbirka dovolj
specifična in hkrati dovolj hitro raste, da naraš-
ča verjetnost uporabnih zadetkov (to je enakih
ali podobnih že prevedenih segmentov).

V nasprotju z zbirkami drugih sorodnih
programov so Wordfastove zbirke navadne
besedilne datoteke, tako da jih je po potrebi
mogoče odpreti in tudi urejati z vsakim ure-
jevalnikom. Ko Wordfast prevedeni segment
pošlje v zbirko, vsakemu prevodnemu paru

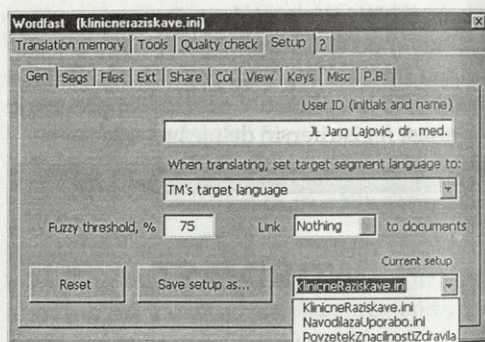
doda še nekatere administrativne podatke
(npr. datum, avtorja, jezik ipd.).

Poleg vsake zbirke Wordfast samodejno ustvari še nekaj datotek z istim imenom, a drugo končnico (podobno velja za glosarje). Ker tako nastane precej datotek, je zaradi preglednosti pametno zbirko in glosarje za posamezen projekt ali več projektov skupaj shraniti v posebno mapo, v katero ne shranjujemo drugega.

Ko zbirko ustvarimo, si jo Wordfast zapomni. Ko ga spet zaženemo, bo uporabil nazadnje uporabljeno zbirko. (Tudi to enako velja za glosarje.) Če želimo uporabiti drugo, jo moramo izbrati: kliknemo »f«, »Translation memory«/»Files«/»Select TM« in jo izberemo, kot navadno izbiramo datoteke v Oknih.

Za različna področja, projekte ali naročnike praviloma uporabljamo različne zbirke prevodov, glosarje in druge nastavitve. Določila o vsem tem se shranijo v t. i. inicializacijsko datoteko. Te datoteke imajo končnico .ini, najdemo jih v isti mapi kot predlogo wordfast.dot in hranijo vse različne možnosti, izbrane v nastavitvah. Ko Wordfast uporabimo prvič, samodejno ustvari datoteko wordfast.ini. Novo inicializacijsko datoteko ustvarimo z »f«, »Setup«/»Gen«/»Save setup as ...« in ji damo ime – recimo PogodbeSloNem ali PrometEngSlo, pač odvisno od namena. Ko je ustvarjena, izberemo pravo zbirko prevodov, glosarje in druge možnosti. Nastavitveno okno zapremo in potrdimo, naj se izbrane nastavitve shranijo. Ko bo prihodnjič na vrsti npr. prevod pogodbe iz slovenščine v nemščino, bomo v padajo-

čem meniju zalistka »Setup«/»Gen« izbrali PogodbeSloNem.ini in vse nastavitve bodo že nared.

Na istem mestu, v zalistku »Setup«/»Gen«, nastavimo tudi približnost iskanja. Ko program obdelovani segment primerja s tistimi v zbirki, podobnost s shranjenimi oceni številsko; 100 % pomeni popolno enakost. Nižja ko je vrednost, manjša je podobnost. V okencu »Fuzzy threshold« (»prag približnosti«) nastavimo želeno mejo: višja vrednost pomeni, da bodo zadetki redkejši, a natančnejši (bolj podobni) in nasprotno. Privzeta vrednost je 75 %, izbiramo lahko med 50 in 99 %. Zaradi primerjalnega algoritma se dejanska podobnost včasih precej odmika od izračunane, kar je težava vseh takšnih programov. Da bi našli zase primeren prag približnosti, je potrebnega nekaj preizkušanja. Uvodoma je dobro izbrati nižji prag (npr. okrog 60 %) in ga zvišati, če poraja preveč neuporabnih zadetkov.

Poleg takšnega iskanja segmentov je mogoče programu zaukazati tudi iskanje podsegmentov: večbesednih nizov iz trenutnega segmenta. V nastavitvah izberemo »Quality check«, »Terminology recognition«, odklikujemo »Enable terminology recognition« in »Search TM for expressions« ter določimo, kako dolge nize naj program išče.

Tretja zelo priročna možnost je kontekstno iskanje: če v besedilu označimo eno ali več besed in pritisnemo Ctrl+Alt+C, bo program pokazal vse segmente iz zbirke, ki vsebujejo označeno zaporedje, in prevode teh segmentov.

Ta funkcija je že zelo blizu glosarski podpori. Preden se ji posvetimo, še beseda o uvozu in izvozu zbirk prevodov. Videli smo, kako ustvarimo in uporabimo zbirko v samem Wordfastu. Poleg tega zna odpreti datoteke v standardiziranem zapisu TMX in Tradosovem zapisu TMW. Odpremo jih popolnoma enako kot njegove lastne: »f«, »Translati-

Glosarji

Wordfastovi glosarji so datoteke, ki so (1) besedilne (končnica .txt) in (2) imajo v vsaki vrstici na prvem mestu (»v prvem stolpcu«) besedo/izraz v izvornem jeziku in na drugem prevedek v ciljnem, ločena z enim samim (!) tabulatorjem. Dovoljeni so dodatni »stolpci«, ločeni s tabulatorji, kjer so komentarji oziroma dodatne informacije. Glosar mora biti abecedno razvrščen po prvem stolpcu, na kar po potrebi opozori program sam.

Podobno kot zbirko prevodov lahko tudi glosarje ustvarimo v Wordfastu (»f«, »Quality check«/»Glossaries«/»New glossary«). Če jih pripravimo zunaj njega, moramo posebej paziti na omenjeno zgradbo, to je, da so besedilne datoteke in imajo gesla ločena z enim samim tabulatorjem.

Pripravljeni glosar prijavimo v Wordfastovih nastavitvah »Quality check«/»Glossaries«. Šele tako program ve, katere glosarje naj uporablja. Prijavimo lahko do tri

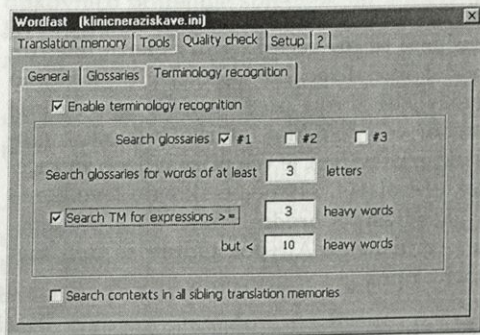
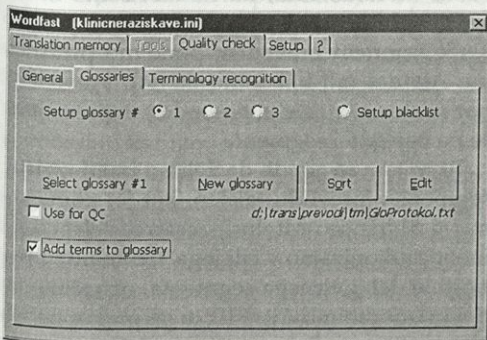
on memory«/»Files«/»Select TM«. Za prenos Wordfastovih zbirk v druge programe lahko te zbirke spremenimo v obliko TMX ali TMW: pri »Translation memory«/»Files« izberemo želeno obliko in »Export TM«. Za nemoteno uporabo izvožene zbirke v Tradosovem pomnilniku je treba posebej poskrbeti za posamezne podrobnosti v zvezi z oznakami jezikov.

in nato s »Select glossary« še glosar. Če glosar ni sortiran, program na to opozori; sortiramo z gumbom »Sort«.

Tako kot druge nastavitve se tudi imena prijavljenih glosarjev shranijo v inicializacijsko datoteko.

Brez težav uporabimo glosarje, ki jih že imamo v Excelu ali Wordu. Če ima glosar v Excelu ustrezno zgradbo – izvirne izraze v prvem stolpcu in prevedke v drugem – sploh ni treba drugega, kot da ga prijavimo. Če imamo glosar kot tabelo v Wordu, jo spremenimo v besedilo (»Tabela« – »Izberi tabelo«, »Tabela« – »Pretvori tabelo v besedilo«, »Loči besedilo s tabulatorji«) in shranimo kot besedilno datoteko.

Da Wordfast samodejno opozori na izraze v glosarjih, moramo vključiti prepoznavanje terminologije (»f«, »Terminology recognition«/»Enable terminology recognition«) in odključati glosarje, po katerih naj išče. Pre-

glosarje hkrati, kar npr. omogoča, da v projekt vključimo glosarje z več področij. Prijavo opravimo tako, da izberemo številko glosarja

poznane izraze v izvornem segmentu bo obarval svetlo modro; obarvane izraze je mogoče prijeti s kombinacijo tipk Ctrl+Alt+desno

oziroma Ctrl+Alt+levo. Prijeti termin je rdeče obkrožen. Prevod tega termina (ki ga tedaj vidimo v vrstici stanja na spodnjem robu zaslona) s Ctrl+Alt+dol vstavimo v ciljni segment na mesto, kjer je kazalec.

Glosarje lahko med delom dopolnjujemo z dodajanjem novih izrazov: najpreprosteje tako, da označimo izraz v izvorniku in pritisnemo Ctrl+Alt+I, nato pa še prevod in ponovno pritisnemo Ctrl+Alt+T. Odpre se okno, kjer lahko gesli uredimo, vpišemo komentarje in določimo, v kateri glosar – 1, 2 ali 3 – naj se shranita; končno ju z »Add entry« dodamo vanj. Eden najpogostejših posegov med tem postopkom je dodatek zvezdice na koncu besede v izvorniku. Zvezdica je »džoker«, ki pomeni »katerakoli črka ali zaporedje črk«: če je npr. v glosarju vrstica »kislina* acid«, bo program kot zadetek prepoznal vse besede, ki se začnejo s »kislina«: kislina, kisline, ..., kislina itn. in zanje bo v ciljni segment mogoče vstaviti »acid«.

Mimogrede: poleg uporabe že pripravljenih glosarjev in dograjevanja teh glosarjev

se kot zelo zanimiva in uporabna možnost ponuja uporaba programov za luščenje terminologije. Ti omogočajo pripravo specifičnega glosarja iz besedil, ki jih je treba prevesti.

Glosarje lahko priključimo v orodno vrstico v obliki padajočega menija. Kombinacija tipk Ctrl+Alt+G, prirejena tej funkciji, na slovenski tipkovnici ne deluje, zato je najpogostejša pot do nje prek Wordfastove orodne vrstice. Druga rešitev je, da ji priredimo drugo kombinacijo tipk. Kot vse privzete kombinacije je tudi to mogoče spremeniti v nastavitvah: »f«, »Setup«/»Keys«, kjer dvokliknemo kombinacijo, ki jo želimo spremeniti.

Podrobnejša predstavitev različnih možnosti dela z glosarji in uporabe glosarjev bi preobremenila ta uvod, najdemo pa jo v Wordfastovem priročniku pod naslovom Functionalities/Glossaries.

Pa še to: glosarje lahko v Wordu uporabljamo tudi, kadar ne delamo z Wordfastom, le njegova orodna vrstica mora biti razprta.

Prevajanje

Ko smo pripravljeni na začetek dela z Wordfastom, zaženemo Word in odpremo dokument, ki ga bomo prevajali. Priporočljivo je, da pred tem naredimo varnostno kopijo dokumenta. Razpremo Wordfastovo orodno vrstico. V vrstici stanja (na spodnjem robu zaslona) se pri večini Oken pokaže ime trenutne inicializacijske datoteke in trenutno prijavljene zbirke prevodov. Če smo že prej izbrali vse potrebno (zbirko prevodov, glosarje, nastavitve), je vse pripravljeno za začetek prevajanja. Kliknemo skrajno levo ikono v Wordfastovi orodni vrstici ali – običajneje – pritisnemo Alt+dol. Odpre se prvi segment, npr.:

{0>

Store the product at room temperature.

<0{>

<0}

Na modrem ozadju se prikaže izvornik, prevod pa vtiskamo v spodnjo, v tem primeru *sivo* vrstico. Prevod vedno vpisujemo samo v spodnjo vrstico in nikamor drugam. Paziti moramo tudi, da ne izbrišemo in ne spremenimo oznak med segmenti, npr. {0>. Ko je segment preveden, ponovno pritisnemo Alt+dol (ali kliknemo ikono). Prevedeni par se shrani v zbirko prevodov in preselimo se na naslednji segment.

Tu in tam se zgodi, da želimo imeti izvorni segment v prevodu takšen, kot je: pomagamo si z bližnjico Alt+Ins, s katero izvorni segment prekopiramo v ciljnega. Če želimo prenesti le del izvirnega segmenta, označimo ta del in uporabimo Alt+F12; ta ga prekopiira na konec ciljne vrstice.

Ko se preselimo na naslednji segment besedila, se lahko znova najdemo pred izvornikom na modrem ozadju in sivim okvirčkom,

kamor vtipkamo prevod. Obstaja pa še možnost, da Wordfast v prijavljeni zbirki najde segment, enak ali podoben temu, ki ga prevajamo. Tedaj bo najdeni segment predlagal kot možni prevod.

• Če je najdeni segment popolnoma enak, bo spodnja vrstica *zelena*, na njej bo v zbirki najdeni segment, pred njo pa oznaka <100> (za 100-odstotno ujemanje), npr.:

[0]>
Store the product at room temperature.
<100>

Izdelek shranjujte pri sobni temperaturi.
<0>

Ker takšen predlog praviloma ne potrebujemo sprememb ali popravkov, gremo kar na naslednji segment: Alt+dol.

• Če je najdeni segment le podoben temu, s katerim se ukvarjamo, bo spodnja vrstica *rumena*, na njej bo najdeni segment, pred njo pa oznaka stopnje ujemanja, npr. <80> (80-odstotno ujemanje):

[0]>
Store the product at room (15°-25°C).
<80>

Izdelek shranjujte pri sobni temperaturi.
<0>

Predlagani prevod ustrezno prilagodimo in nadaljujemo z Alt+dol.

S klikom na ikono za prikaz segmenta lahko nad odprtim okvirjem prikažemo segment, najden v zbirki prevodov; v njem bo označeno, v čem se najdeni segment razlikuje od izvirnega, ki ga prevajamo. (Privzeta bližnjica Ctrl+Alt+M na slovenski tipkovnici ne deluje; lahko jo spremenimo, preprosteje pa je uporabiti kar ikono v orodni vrstici.)

Med prevajanjem se v dokumentu niza izvirni segmenti in prevodi teh segmentov, ločeni z oznakami med zaviti oklepaji. Izvirnik in oznake so »skrito besedilo«, a privzeta je nastavitev, da so vidni. Prikaz skritega besedila v Wordfastu preklaplja s Ctrl+.

Ko besedilo prevedemo do konca, imamo v dokumentu vzporedno »skrito« izvirnik in vidni prevod. Ko takšen dokument pre-

gledujemo in urejamo, je priporočljivo, da je »skrito besedilo« vidno. Tako se izognemo brisanju ali spremembam oznak med segmenti; eno in drugo pri dokončnem urejanju (t. i. čiščenju) besedila pomeni težave. Dokler je Wordfast aktiven, so oznake praviloma zaščitene in program prepreči spreminjanje. Ko pa njegovo orodno vrstico zapremo, zaščitite ni več. Mimogrede: ko Wordfast ni aktiven, bližnjica Ctrl+, seveda ne deluje in prikaz skritega besedila moramo preklapljati v Wordovem meniju Orodja/Možnosti/Pogled, Skrito besedilo.

Prevajanje se samodejno konča, ko prevedemo zadnji segment in uporabimo Alt+dol. Če želimo delo prekiniti pred koncem dokumenta, uporabimo Alt+End (ali ustrezno ikono v orodni vrstici). Odprti segment se zapre in shrani v zbirko; če ne želimo, da se shrani, uporabimo Shift+Alt+End. Ko pride čas za nadaljevanje dela z istim dokumentom, se z Alt+Home znajdemo na odprtem zadnjem prevedenem segmentu.

Ko dokument prevedemo, vsebuje izvirno besedilo, prevod in kontrolne znake. Takšen zapis je enak zapisu Tradosovih datotek. Če naročnik prevod želi v Tradosovem formatu, dokument izročimo, kakršen je. Kadar pa je za končni izdelek potreben navaden čistopis prevoda, imamo dve možnosti:

- v Wordfastovi orodni vrstici kliknemo ikono za hitro čiščenje, ki je druga z desne (privzeta bližnjica Ctrl+Alt+Q za slovensko tipkovnico potrebuje spremembo). Program bo odstranil izvirno besedilo in kontrolne znake, ne da bi posodobil zbirko prevodov.

Če želimo zbirko posodobiti – to je smiselno, kadar smo dokument urejali po prevajanju – izberemo drugo možnost:

- kliknemo »f«, »Tools«/»Tools«/»Clean-up«. Pritrdimo na vprašanje, ali želimo posodobiti zbirko. Ta postopek je priporočljiv tudi, kadar moramo oddati neprečiščeno besedilo v Tradosovem formatu, saj želimo imeti v zbirki prevodov vključeno zadnjo, prečiščeno različico besedila. Seveda moramo tedaj čiščenje opraviti na kopiji besedila, ki ga bomo oddali, saj ga sicer spremenimo v navaden čistopis.

Zgodbe ni konec ...

Wordfast ponuja še veliko drugih možnosti, ki jih v tem opisu vseh seveda ni mogoče predstaviti. Za konec zato samo peščica tistih, za katere je dobro vedeti že spočetka in hitro pridejo prav.

- **Prenosljivi/neprevedljivi nizi** (*placeables*). Vsa števila in povezane kombinacije črk in števk obravnava Wordfast kot prenosljivke. To pomeni, da jih lahko primemo s Ctrl+Alt+levo oziroma Ctrl+Alt+desno in jih prenesemo v ciljni segment s Ctrl+Alt+dol (prekopirale se bodo na mesto kazalca). Ta možnost zelo olajša delo in zmanjša možnost napak v dokumentih, v katerih je v besedilu veliko števil, kod, šifer in podobnega.

Če program naleti na prenosljivko, ki sama tvori segment (npr. vrstico, v kateri je samo številka ali kombinacija števk in črk), nas po njej niti ne vpraša, temveč jo preskoči in takšno, kot je, ohrani v prevodu. To je praviloma praktično in dobrodošlo, ne pa vedno. Kadar ni, lahko takšne segmente Wordfastu vsilimo v prevajanje tako, da jih označimo in pritisnemo Shift+Alt+dol. Kombinacijo lahko seveda uporabimo tudi vselej, ko želimo izbrati segment, ki se ne ujema s tistim, kar bi določil program sam.

S posebnimi nastavitvami v t. i. Pandorini skrinjici (»f«, »Setup«/»P.B.«) lahko kot prenosljive nize določimo tudi besede, pisane z veliko začetnico, pisane samo z velikimi črkami, nize med določenim parom znakov ali nize, v katerih je določen znak. Tudi to se pogosto izkaže za zelo praktično.

- **Povezava z zunanji slovarji**. Z Wordfastom je mogoče povezati zunanje elektronske slovarje na lastnem računalniku, npr. uveljavljene Amebisove in druge slovarje ali slovarje na internetu. Postopek povezave je za kanček zahtevnejši in je opisan v priložni programu. Ko je povezava narejena, lahko postavimo kazalec na besedo ali označimo izraz, pritisnemo na izbrano kombinacijo tipk – npr. Ctrl+Alt+D za zunanji slovar 1 – in Wordfast bo izbrani niz samodejno poiskal v izbranem slovarju. Funkcija deluje vedno, kadar je Wordfast aktiven, ne samo med prevajanjem!

- **Združevanje in obrat zbirk prevodov**. Če imamo dve zbirki prevodov, ki bi ju radi strnili v eno, najprej eno prijavimo kot izbrano (»f«, »Translation memory«/»Files«/»Select TM«) in potem z »f«, »Translation memory«/»Service«/»Merge« izberemo drugo. Druga zbirka se bo dodala prvi. Priporočljivo je, da kot prvo zbirko določimo tisto, ki je večja, kot drugo pa manjšo: tako bo združitev hitrejša.

Obrat zbirke omogoča, da zbirko, ki je nastajala med prevajanjem npr. iz angleščine v slovenščino ali je bila pripravljena za to smer, spremenimo v zbirko za slovensko-angleške prevode. Izhodiščno zbirko moramo prijaviti kot izbrano, nato pa jo z »f«, »Translation memory«/»Service«/»Reverse« spremenimo. Novonastala zbirka se shrani pod drugim imenom.

Anton Omerza

PREDSTAVLJA SE VAM INTRODUCING

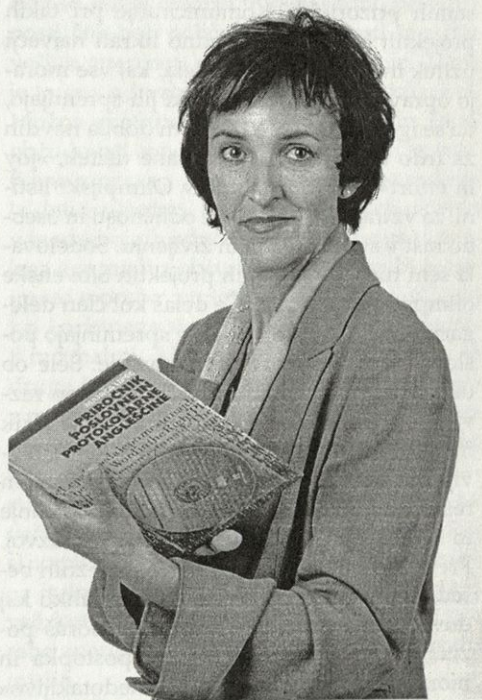
Manica Lipec

Kaj si študirala in iz katerih jezikov prevajaš?

Na Filozofski fakulteti sem študirala angleščino in francoščino in prevajam v in iz obeh jezikov.

Kje si zaposlena in kaj delaš?

Zaposlena sem pri Olimpijskem komiteju Slovenije – združenju športnih zvez, na oddelku za mednarodno dejavnost. Po ustanovitvi OKS sva bila z generalnim sekretarjem mag. Tonetom Jagodicem edina redno zaposlena, sedaj nas je zaposlenih že 24. Začela sem kot poslovna sekretarka, nato so se moje delovne obveznosti spreminjale glede na razvoj OKS in sedaj sem že več let na oddelku za mednarodno dejavnost. Moje delo obsega prevajanje in komuniciranje v obeh uradnih olimpijskih jezikih – angleščini in francoščini, občasno pa sem tudi članica projektnih delovnih skupin. Poleg prevajanja (Olimpijska listina, Pravila OKS – ZSZ, sponzorske pogodbe, zapisniki sej skupščine, poročila ...) opravljam administrativne naloge v obeh jezikih in sodelujem pri organizaciji protokolarnih dogodkov, ki spremljajo mednarodna športna tekmovanja. Poleg prevajanja tehničnega športnega izrazja gre še za prevajanje z najrazličnejših področij, s katerimi se prepleta svet športa: to so športna medicina, boj proti prepovedanim poživilom in postopkom, fair-play, zakonodaja, finance, arbitražam v športu, informatika, izpolnjevanje obrazcev, prevozi, namestitve, akreditacija, k mojemu delu pa sodi še več izrednih projek-

tov, na primer likovni natečaji, podelitve priznanj, natečaji za olimpijsko znamko, sprejemi tujih delegacij, kandidiranje za pripravo velikih mednarodnih tekmovanj in izvedba mednarodnih seminarjev, dejavnosti v zvezi s slovensko hišo na prizoriščih olimpijskih iger, sodelovanje pri urejanju spletnih strani, prvi stiki z EU, tolmačenje na tiskovnih konferencah in ob predstavitvah delegacij v tujini. Znašla sem se celo že v vlogi novinarke, moderatorja kulturne prireditve ali turističnega vodnika po Sloveniji in v tujini.

Ali potem tudi potuješ na olimpijade?

Vsako sodelovanje na olimpijadi je enkratno doživetje. Gre za tekmovanja najboljših športnikov v olimpijskih športih na svetu, ki jih pripravljajo največji strokovnjaki držav gostiteljic in se jih udeležujejo najvišji državni predstavniki, spremlja pa jih tako rekoč ves svet. Sodelovanje v tako zahtevnem in

odličnem okolju je enkrat en izziv za vse udeležene, tudi če sodeluješ samo tako, iz pisarne, najbolj pa seveda v olimpijski vasi in na samih prizoriščih. Komuniciranje pri takih projektih je bilo zame vedno hkrati največji užitek in stres. Ko sem videla, kaj vse morajo opraviti športniki in vsi, ki jih spremljajo, da se iger lahko udeležijo, sem dobila navdih za trdo delo, ko napor postane užitek, »joy in effort«, kot je zapisano v Olimpijski listini, za vztrajnost, za iskanje odličnosti in osebo rast v svojem lastnem življenju. Sodelovala sem tudi pri številnih projektih Slovenske olimpijske akademije. Če delaš kot član delegacije, najbolje vidiš, kako se spreminjajo poslovni svet in njegov jezik, navade. Šele ob delu v tujini se lahko resnično uspešno razvijaš kot prevajalec, ker vidiš, kako se jezik in komuniciranje spreminjata in v kaj se razvijata. Prevajalec šele v tujini, v vsakdanjem resničnem življenju lahko izmeri svoje znanje in si lahko postavi nove cilje za svoj razvoj. Prevajalci pač ne prevajamo posameznih besed, ampak cela sporočila. Včasih lahko kaj dovolj hitro prevedeš, včasih pa moraš poznati vse podrobnosti nekega postopka in moraš neizogibno »poseči na nedotakljivo« področje človeka, za katerega prevajaš. Postopek, po katerem prevajalec dobi potrebne podatke, da je prevod čim boljši, je včasih izredno zahteven in je pri vsakem človeku drugačen. Za razlago in razumevanje so potrebni znanje, čas in energija, kadar se mudi ali sodelavci delajo v stresnem ozračju, pa sta potrebni potrpežljivost tistega, ki prevod potrebuje, in prevajalčeva potrpežljivost. Čim zahtevnejši je prevod, tem več skupinskega dela je potrebnega.

Knjigo *Priročnik poslovne in protokolarne angleščine* sem napisala, da bi čim hitreje sama našla primerne izraze in besedne zveze, iz katerih bi sestavila besedila, primerne za vsakdanje potrebe. Potem sem to želela deliti z drugimi – neumno se mi zdi, da bi vsi začnili od začetka, ko lahko stopijo korak dlje. V knjigi so zbrane besede, ki imajo v sebi ogromno energije. Iz najboljših besedil, ki sem jih spravljala med prevajanjem, poučevanjem in komuniciranjem v vseh teh

letih, sem na enem mestu zbrala ključne besede in besedne zveze, ki jih navadno uporabijo ljudje, kadar se najučinkoviteje izrazijo v ključnih položajih, v katerih se prej ali slej znajde vsak, ki komunicira v angleščini. To so besede, ki jih ne najdeš v slovarju, ker je njihov pomen, naveden v slovarjih, navadno za izražanje posebnih sporočil drugačen od osnovnega pomena. Ko so takšne besede zbrane v besednih zvezah, spet v vsakem jeziku nastanejo drugačne kombinacije z drugačnimi sporočili in čustvenimi naboji. Tudi vrstni red sporočil je pomemben, zato je vsaka okoliščina vsakega poglavja obdelana po svoje. Na raznolikost pristopov, razumevanja in uporabe angleščine in slovenščine pred vsakim poglavjem opozarjajo koticiki »Mi rečemo to drugače! By the way, we don't say it that way!«. Njihov namen je, da bi se uporabnik veselil razlik med ljudmi in njihovimi jeziki in civilizacijami. Da bi svoj jezik meril v drugem jeziku, užival v lepoti, ko ob učenju tujega jezika spoznaš elegantno okretnost in klenost materinščine. Ob pisanju knjige sem se šele zavedela, kako je slovenščina angleščini ne le kos na vsakem koraku, ampak je enkrat angleščina, drugič slovenščina elegantnejša, natančnejša – enkrat je kaj povedano »lepše« v angleščini, drugič pa v slovenščini. Vsak jezik kakšno občutje ali naravni pojav izrazi tako, da mu drugi težko sledi, in to se mi zdi veliki čar komunikacije.

Se ti je pri delu v službi porodila zamisel za to, da napišeš knjigo o poslovni in protokolarni angleščini?

Seveda. Knjiga je bila logična posledica mojega načina življenja, to pa je vedno precej razgibano in zahteva stalno izpopolnjevanje. Nikoli ne veš, kakšen prevod boš dobil v delo, in to je bilo zame precej stresno. Stresa resnično ne maram, rada se smejim in najbolje se počutim, kadar sem srečna. Takrat vem, da je vse prav. Da pa bi to lahko dosegla, sem potrebovala znanje. Znanje obeh jezikov in znanje, kako se učinkovito sporazumevati.

Pred službo v OKS je bilo za mano že precej izkušenj, saj sem se poklicno ali ljubito

teljsko ukvarjala z zelo različnimi področji: ekonomijo, tekstilno in obutveno industrijo, psihologijo, likovno in glasbeno umetnostjo, zato sem si tudi upala zarežati v zame popolnoma nov svet, svet športa. Vedela sem, da ne gre le za novo strokovno področje s sebi lastno logistiko in pravili, ampak tudi za svet, kjer bodo moji sodelavci ljudje z drugačnimi miselnimi in vedenjskimi vzorci.

Kako kompleksno nalogo sem si zastavila, sproti odkrivam še sedaj. Znanje je edina stvar, ki ti nikoli ne škoduje, ki ga nikoli ni preveč, ki je zdravo in prinaša svobodo. Poleg izobraževanja ob samem delu sem se, kolikor sem le mogla, redno udeleževala seminarjev (CTJ, izpit SEFIC – Londonske gospodarske zbornice, seminarji v organizaciji DZTPS in OST, English First). Pomagala sem si tudi tako, da sem izkoristila svojo »pedagoško žilico in ščepec športnega duha«. Jezik sem trenirala s poučevanjem angleščine in francoščine, izključno na tistih področjih, ki sem jih v svojem jezikovnem razvoju potrebovala na rednem delovnem mestu. Imela sem izjemno srečo, da sem v dveh jezikovnih šolah in šoli Desanke Eržen za poslovni protokol našla čudovite ljudi, ki so me pri mojem treniranju ne le podpirali, ampak so bili in so še vedno neizčrpen vir znanja, energije in navdiha. Nekateri so tudi postali moji dobri prijatelji. V Izobraževalnem centru Miklošič sem začela s tečajem angleščine za pridobitev zunanjetrgovinske registracije, nadaljevala s tečaji od prve stopnje do specializiranih tečajev in nepozabnih tečajev srednješolcev med počitnicami, kjer smo Slovenci delali v parih z naravnimi govorniki angleščine, Angleži in Američani in drugimi, in kasneje v Karnionu – holističnem centru razvoja osebnosti, kjer jezik poučujemo po metodi super learninga.

K sreči sem na svojem delovnem mestu vedno iskala, pa tudi našla, večino vsebin, zaradi katerih sem delo opravljala z veseljem, užitkom, celo v zabavo. V užitek se vedno vživim, v njem živim, se z njim poistovetim. Kako si zapisal? »Ne delam, ampak pri opravljanju naloge prav uživam. Kaj je to? To je moj pravi poklic.« Sodelovanje pri projek-

ti, kjer so v delovnih skupinah zlasti ljudje, ki govorijo različne jezike in prihajajo iz različnih civilizacij – to mi je v neizmerno veselje. Bolj so ljudje različni in nenavadni, po možnosti čim bolj odlični kot osebnosti in s čim večjim znanjem, modrostjo – lepše je. Zame je to ena od vrhunskih življenjskih izkušenj. Možna protiutež izkušnji biti mati in žena, občudovati sončni vzhod in zahod in se čutiti eno z njima ... To svojo izkušnjo sem želela deliti z ljudmi. Da bi čim več ljudi uživalo v medsebojnih odnosih, da bi slepe pege svojega ega znali z občutkom preseči in bi se namesto v prepir zapletli v prijateljstvo. Skupaj kaj koristnega storili, si namesto tanka kupili računalnik, klavir ali letalo. Seveda je tu še druga logična protiutež, ko se spoprijemam z neznanjem ali s svojimi belimi lisami. Pisarnje zapisnikov je zame še vedno nočna mora, trda disciplina, doslednost in natančnost zlasti na področjih, ki me toliko ne zanimajo, pa večni izziv. Pri teh dejavnostih občutim, kot si zapisal v svoji knjigi *Seminar – ustvarjalno izobraževanje*, neravnotežje energije: dam več, kot pa dobim – a ne v pravem smislu porabe energije, ampak le v svojih predstavah, mislih.

Moj cilj pri delu za OKS je bil, da bi se kvalificirala kot športniki za nastop na olimpijskih igrah – uvrstitev med prvo tretjino najboljših na svetu – da bi se moji dopisi in prevodi uvrstili v prvo tretjino najboljših besedil, ki iz nacionalnih olimpijskih komitejev z vsega sveta prihajajo v MOK – Mednarodni olimpijski komite s sedežem v Lozani v Švici.

Da bi si delo olajšala, sem si ustvarjala slovarčke za posamezna področja dela. Te sem potem zbiral.

Ponudba za sodelovanje z Desanko Eržen v sklopu njenih predavanj o protokolu je bila zame odlična priložnost za ureditev gradiva za delavnico o protokolarni komunikaciji. Zadnji vzgib pa je bil vsekakor uspešen seminar, ki sva ga leta 1999 vodili z Lidijo Šega v Bohinju, na katerega si povabil tudi Alana Duffa.

Ker sem se poklicno ali ljubiteljsko ukvarjala z zelo različnimi področji, sem opazila, da se ljudje, ne glede na dejavnost in civili-

zacijsko okolje, v življenju znajdejo v istih, tipskih okoliščinah. Te ključne okoliščine so v moji knjigi poglavja. Začetek knjige so bili pravzaprav že moji dosjeji, kamor sem vsa leta spravljala najboljša besedila za posamezne dejavnosti, ki so sedaj v knjigi posamezna poglavja. Seveda sem si že od nekdaj želela napisati knjigo. Čutila sem tisto žgečkanje, »klic«, kot bi temu rekel dr. Anton Trstenjak. Imela sem tudi izredno podporo vseh članov svoje družine. Seznanjala sem jih z gradivom, skupaj z njimi prekušala razne vsebine in tehnike poučevanja, skupaj smo denar, ki sem ga zaslužila z dodatnim delom v prostem času, porabili za kakšen izreden nakup in potovanja. Tako sem pač vedno iskala ravnotežje med delom in počitkom neke na sami meji zmogljivosti. Ti si v svoji knjigi *Seminar – ustvarjalno izobraževanje* napisal, da te »tudi delo, ki ga v glavnem opravljaš z užitkom in sploh ne opaziš, kako čas teče«, utru-di. To je zdrava utrujenost – če pa je je preveč, si deloholik in vsak prekršek drago sproti plačuješ. Potrebuješ tudi čas, da to spoznaš, in potem še čas, da si za to pridobiš potrebno znanje. Tako znanje sem si z največjim veseljem pridobivala iz knjig, kasneje pa tudi v Karnionu (holističnem centru razvoja osebnosti) ob izrednem študiju kreativne komunikacije.

V knjigi so torej večinoma besede, ki jih ne najdete v slovarju, ko se vam najbolj mudi, ker boste iskali prevod za primerne slovenske besede, Anglež pa isto stvar pove na čisto drug način. Kotički pred poglavji opozorijo na čeri, na katere naleti Slovenec zaradi posebnosti svojega civilizacijskega izvora – slovničnih razlik med jezicoma, drugačnega čustvovanja, socialnega in kulturnega okolja. Kar Slovenca razjezi, lahko pusti Angleža čisto hladnega, pa ne vedno, Američan pa na primer Slovencu zveni zelo prijateljsko, ko je samo hladno vljuden. Poglavja so posode iz besed, kjer vsaka beseda in tišina med besedami s pravilno uporabo ustvarja pozitivno ozračje za oba sogovornika in odnosu. Verbalno sporočilo je le 7 odstotkov komunikacije, zato so ključne besede razvrščene v besedne zveze in te v večje pomenske sklope na na-

čin, ki ponuja strategijo za uspešen pogovor, ko sogovornika spregovorita v jeziku odgovornosti in izbirata izrazje, ki vodi k iskanju sporazumne rešitve namesto v konflikten odnos. V slovarčkih, ki spremljajo izbrana besedila naravnih govorcev angleščine, večinoma iz Velike Britanije in Amerike, pa tudi Avstralije in Kanade, niso neposredni prevodi iz angleščine v slovenščino, ampak ustreznice, ki bi jih najverjetneje uporabil govorec, da bi najjasneje izrazil svoje sporočilo. Če se uporabnik priročnika besede in besedne zveze dobro nauči, postane samozavestnejši, in to se kaže v njegovem glasu in govorici telesa. Ostane mu več energije za ustvarjanje na lastnem področju dejavnosti. Poglavja v priročniku so le orodje, ki uporabniku uspešno pomaga na poti k njegovemu osebnemu cilju. Bolj ko obvlada posamezna poglavja, lažje besede, besedne zveze in strategije med sabo kombinira, kot legokocke, na sebi lasten, edinstven način. Priročnik bi morali vedno imeti pri sebi, kot mobitel – na mizi, v kovčku ...

Tvoj priročnik je izšel leta 2002. Kako si našla založnika zanj in kako je potekalo delo z njim?

Ko je bil prvi osnutek priročnika napisan, je bilo treba poiskati založnika. Zahvaljujem se ti za vsak strokovni in prijateljski nasvet, saj so mi vsi nadvse koristili. Dve leti sem iskala založnika in bila zelo srečna, ko sem podpisala pogodbo z Mladinsko knjigo, ki ima poslovne prostore v istem poslopju, kot jih je imelo moje nekdanje podjetje, in je pokrovitelj mojega sedanjega podjetja. Tako simbolično se vse ujema, da se zdi kar nekako prav.

Urednik Igor Kafol je po pregledu osnutka napisal 12 točk komentarja. Z osmimi predlogi sem se strinjala, druge sem po posvetovanju z Alanom in sporazumno z Igorjem črtala. Potem sem spet pisala, saj je bilo treba dodati cel poslovni del knjige, s čimer se je zgradba priročnika zatresla in sem morala najti ustrežnejšo razporeditev vsebin. Najbolj se mi je zatikalo pri kazalu, ko mi je Igor razložil tehnične rešitve, je spet steklo. Vsako poglavje je imelo svojo notranjo zgradbo,

svoje poslanstvo, in ko sem ga našla, sem komaj dovolj hitro pisala. Bilo je zelo zanimivo, kot neko vzporedno življenje.

Ti je pri pripravi knjige kdo pomagal?

Pisno gradivo k delavnici Protokol v angleščini, ki sem ga napisala na pobudo Desanke Eržen, sem pokazala Lidiji Šega, saj je imela na to temo že več predavanj, ki si jih pripravil ti. Gradivo ji je bilo všeč in svetovala mi je, naj prosim za pomoč Alana Duffa. S tem mi je Lidija Šega nevede potrdila tiho željo, da bi mi pomagal prav Alan Duff. Navdušeno berem njegove knjige in ob tem sem nekako čutila, da on ve natanko tisto, kar jaz potrebujem. Sploh sem ob vsem, kar je povezano s knjigo, ves čas doživljala zdaj močno podporo, zdaj odklanjanje – in vse sem doživljala mirno, povsem neobremenjeno. Vedela sem, da je moja želja napisati knjigo pravilna in da gre za nekaj čudovitega, in nikoli

nisem dovolila, da bi se karkoli v povezavi z njo ne zgodilo na pravi način. Če kaj ni šlo, je bilo treba samo počakati na pravi trenutek in pravi kraj. Potem se je nadaljevalo. Po zatišju je od nekod vedno prišla spodbuda. Želja in volja sta se okrepili in nadaljevala sem.

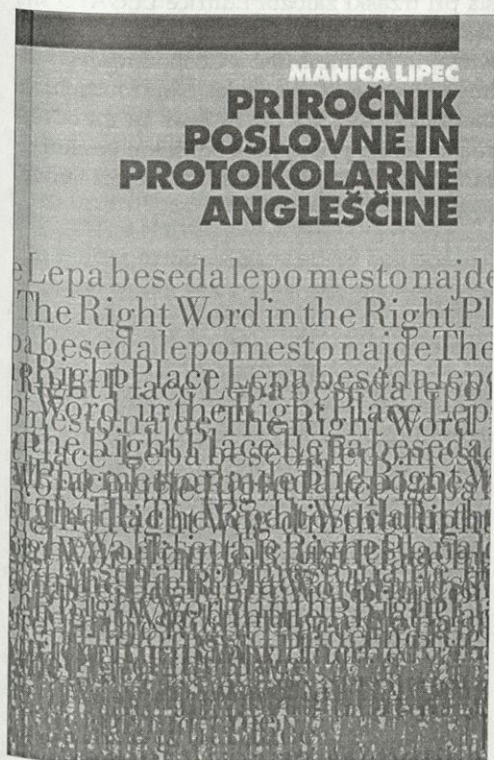
Se danes se spomnim, da sem se po tem, ko mi je prvič povedal, kaj pomeni pisati knjigo, počutila, kot da sem se zaletela v veliko, debelo črno steno. Potem sem se znova oglasila pri Alanu in ga vprašala, kako naj začnem. Napisal mi je štiri vprašanja. Poslala sem mu odgovore in odgovore je lektoriral – kot besedilo za knjigo. To je bila natanko tista spodbuda, ki sem jo potrebovala. Potem se je usipalo in Alan je lektoriral, svetoval. Veliko oporo sem našla tudi v Manji Škrubej in Desanki Eržen, Lidija Šega pa mi je svetovala, pomagala z rešitvami ali literaturo.

Knjiga je v prodaji že dobro leto. Imaš kakšne podatke o tem, koliko izvodov je bilo prodanih?

Naklada je bila 3000 izvodov in julija 2003 je bilo prodanih 1587 izvodov.

Bil sem na predstavitvi tvojega priročnika v knjigarni Konzorcij. Bilo je pristrčno, povsem drugače kot na drugih predstavitev knjig. Je imela ta predstavitev potemtakem svojo dušo? Kako si se ti počutila na njej?

Tiskovna konferenca je bila odlično doživetje. Posvarili so me, da ponavadi novinarji po predstavitvi nič ne vprašajo. Pa ni bilo tako, verjetno tudi zaradi odličnih predstavitev Alana Duffa in Andreja Gogale, takratnega direktorja in glavnega urednika Založbe MK, ki je nadomeščal bolnega Igorja Kafola, ter zaradi tebe in Mance Košir, ki sta začela z vprašanji. Potem se je kar iskriilo in je konferenca trajala skoraj dve uri. Vsakega vprašanja in komentarja sem bila iskreno vesela in presenečena, kako zelo so se prisotni poglobili v knjigo. Vesela sem bila, ko so rekli, da je ne le jezikovno bogata in koristna, ampak je tudi knjiga o bontonu, o osebni rasti. Povabljen sem bila kar na nekaj intervjujev, za

Radio Študent, Poslovni val 88,5 MH, vodila dve uspešni delavnici o uporabi priročnika, prvo za športne zveze, članice OKS, in sodelavce s kar 80 udeleženci in drugo za člane Društva znanstvenih in tehničnih prevajalcev Slovenije. Tudi odziv medijev je bil dober in o priročniku so pisali v časopisih in revijah.

Recimo, da je tvoj priročnik nastal prej kot plod tvoje prakse v komuniciranju (torej iz tvoje razumske plati), pa tudi kot del tvojega občutenja (iz tvoje čustvene inteligence). Če to drži, te izzovem s trditvijo, da opravljaš pravi poklic, torej, da delaš tisto, za kar si poklicana, saj le tako lahko v delo vtkeš svojo dušo. Ali to drži?

Ob pisanju knjige, iskanju založnika, tudi trženju knjige, kar prav tako doživljam kot svoje poslanstvo, da delo ne obleži na policah, sem doživljala stvari, o katerih nikoli nisem niti sanjala. Stranski učinek mojega vztrajanja je bila nagrada v obliki enkratnih spodbud, ko sem jih najmanj pričakovala. Navadno tiste podpore, na katero sem sprva kar nekako računala ali pa jo vsaj pričakovala ali si je želela, sploh nisem dobila. Največ mi seveda pomeni podpora mojih nekdanjih profesorjev s fakultete in kolegov prevajalcev, zelo sem tudi vesela, kadar me kličejo iz športnih zvez, da so knjigo komu posodili in

si jo želijo sposoditi od mene. Veselim se, če vidim, da knjigo uporabljajo, in ko mi povedo, da v njej z lahkoto najdejo, kar so potrebovali. Veliko priznanje je bilo zame tudi naročilo Norveškega olimpijskega komiteja, saj so kupili kar deset izvodov v angleško-slovenski različici.

Imaš v zvezi s knjigo še kakšne načrte?

V moje veliko veselje je Evropsko združenje olimpijskih komitejev EOC v 10. številki časopisa EOC Newsletter objavilo kratko predstavitev v angleščini in francoščini z obvestilom, da avtorica išče založnika za različice v angleško-francoskem/nemškem/španskem jeziku. Bilo je tudi nekaj odzivov iz Slovenije in tujine. Priročnik je z naslovom *Poslovni i protokolarni engleski* izšel pri založbi Mozaik v Zagrebu (2003), za katerega je prevod v hrvaščino poskrbela Tamara Levak - Potrebica. Pripravljamo tudi angleško-italijansko različico knjige, ki bo v marcu 2004 izšla pri tržaški založbi Editrice LEGATO srl, Trst. Prevod v italijanščino je delo Tatjane Križaj in Savine Milič - Gospodinjački, jezikovno pa ga je pregledal Sandro Paolucci. Nekako čutim, da imam prav in da bi priročnik lahko prispeval k boljšemu komuniciranju in prijateljstvu med različnimi ljudmi, kjerkoli že živimo.

Lidija Šega

Prva nagrada za prevodoslovje v Slovenijo The first EST Young Scholar Award to Slovenia

Nagrad za prevajalce, zlasti za prevajalce literarnih del, je v svetu veliko in podobno, kot je naša Sovretova, bi najbrž našli skoraj za vsak knjižni jezik oziroma za literarne prevode vanj. Ob tem se mi utrne poredna misel, da če dobrih literarnih prevajalcev – podobno kot piscev literarnih del – za njihov trud in prispevek h kulturi naroda že ne morejo pošteno plačati, naj jim dajo vsaj priznanje, nagrado z zvenečim imenom (in nekaj malega v denarju, kar bodo tako ali tako temeljito obdavčili) ...

Za vse druge prevode in prevajalce pa se zdi, da za jezikovno kulturo naroda niso tako pomembni in zaslužni, saj svoje delo opravljajo bolj kot obrt – kar, mimogrede rečeno, očitno še posebej velja za našo družbeno miselnost, kajti strokovne prevajalce vztrajno tiščijo med samostojne podjetnike (beri: obrtnike), če se jim z literarnimi prevodi ne uspe dokopati do statusa kulturnega delavca.

In vendar se danes, ko svet vse bolj postaja ena sama velika vas, počasi začenjamo zavedati, da sta prevajanje dejavnost in prevajalstvo poklic, ki sta nepogrešljiva za nemoten pretok znanja in dosežkov, če seveda ob tem hočemo ohranjati prepoznavnost kot narod, ki neguje svoj jezik in bogati svojo kulturo – ne le z literarnim ustvarjanjem, ampak tudi in morda predvsem z izpopolnjevanjem in bogatenjem svojega jezika še na vseh drugih področjih družbenega, strokovnega in znanstvenega žitja in bitja.

Z razvojem se v vseh jezikih sveta, in ne le v najbolj razširjenih, ki si jih tako radi jemljemo za zgled in jim prepogosto slepo sledimo, rojevajo nove besede, nova poimenovanja za družbena, znanstvena in tehnična dognanja. In kdo, če ne prevajalci – jezikovno izobraže-

ni in strokovno podkovani –, vse to novo izrazje prenaša v svoj materni jezik in ga s tem bogati in izpopolnjuje, da se – tudi besedotvorno – razvija v korak z drugimi svetovnimi jeziki.

Zal prevajalci pri tem prepogosto ne najdejo prave podpore ali pa celo naletijo na težave prav pri tistih, ki bi jim morali najbolj pomagati. Mislim na strokovnjake s posameznih področij, ki se jim vse prepogosto dozdeva, da tuja beseda pove več in bolje od domače, pa tudi na prenekaterega slavista, ki se v skrbi za čisto slovenščino prepogosto pretrdno opira na Slovenski pravopis in Slovar slovenskega knjižnega jezika in le obotavljivo sprejema novotvorjene slovenske besede.

Zato je prav, da se prevajalstvo uveljavlja tudi kot stroka, kot veja znanosti, če hočete, in da v prevodoslovju utemeljuje teoretične podlage za naše delo. Ob tem pa je pomembno še ustrezno izobraževanje, ki je končno tudi v Sloveniji našlo svoje mesto z ustanovitvijo posebnega prevajalskega oddelka na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Kajti – naj mi ne zamerijo te svobode stari Latinci – *poeta nascitur, translator fit*. Tega se v svoji mnogojezičnosti zaveda tudi Evropa, v katero vstopamo in si bomo v njej, vsaj upam, prizadevali ohraniti narodno prepoznavnost s svojim jezikom in kulturo, ki v ničemer ne zaostajata za vsemi drugimi narodi v veliki in vedno večji evropski družini.

Zato me je posebej razveselilo dvoje: da so se v Evropi odločili poleg dobrih prevodov nagrajevati tudi znanstvene dosežke s področja prevajanja in da je taka nagrada, ko je bila leta 2001 prvič podeljena, prišla prav v slovenske roke.

Evropsko združenje za prevodoslovje (EUROPEAN SOCIETY FOR TRANSLATION STUDIES –EST: <http://est.utu.fi>) je bilo ustanovljeno septembra 1992 na dunajskem mednarodnem kongresu na temo interdisciplinarnosti prevajalstva. Kot preberemo na njegovih spletnih straneh, ima združenje zdaj 280 rednih članov iz 35 držav z vsega sveta, njihovi cilji pa so spodbujanje in usklajevanje znanstvenega in raziskovalnega dela ter usposabljanje za prevajanje in tolmačenje, hkrati je njihovo delo dobra podlaga za uveljavljanje prevodoslovja kot veje znanosti.

Prav z namenom spodbujanja tovrstnega delovanja je svetovno znana profesorica prevajalstva z Dunajske univerze in častna predsednica združenja, gospa Mary Snell-Hornby, dala pobudo za ustanovitev posebne nagrade za mlade znanstvenike, ki se ukvarjajo s prevodoslovjem. Poimenovali so jo *The EST Young Scholar Award*, več podrobnosti o njej pa lahko preberete v 15. številki glasila združenja EST iz novembra 1999 (<http://est.utu.fi/html/nov1999.html>). Namenjena je študijskim monografijam ali doktorskim disertacijam mladih znanstvenikov iz prevodoslovja, ki pomembno prispevajo k napredku in novim spoznanjem na področju prevajanja in tolmačenja.

Nagrada je bila prvič podeljena 31. avgusta 2001 in med dvanajstimi kandidati se je žirija brez pomislekov in z veliko prednostjo pri točkovanju odločila za doktorsko disertacijo Nike Kocijancič Pokorn *Literarno prevajanje v nematerni jezik: družbeno-kulturni in osebni dejavniki prevajanja*. Naj podrobnosti iz obrazložitve prof. Hornbyjeve ob podelitvi nagrade povzamem kar v angleškem izvirniku:

“... Nike Kocijancic Pokorn was a clear winner. Her topic has as yet received little attention in the discipline, despite its importance especially for languages of limited diffusion, and it consequently proved challenging – if not even provocative. Up to now it has almost been taken for granted that literary translators should only work into their mother tongue (whereby even the term “mother tongue” is mis-

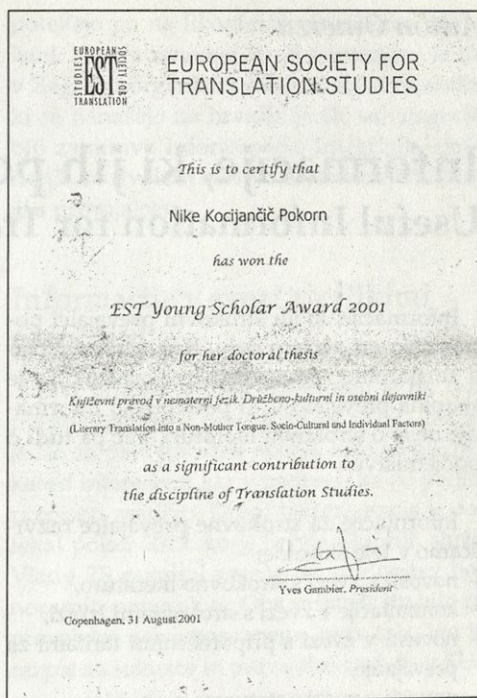
leading and ill-defined), a deceptive “traditional truth” that is not even borne out in practice. The study is based on a corpus consisting of 19 texts by Ivan Cankar, one of the most distinguished classical writers in Slovene, and their various translations into English. The translators range from native speakers of English to native speakers of Slovene, from non-native speakers of English and Slovene to pairs of translators consisting of native speakers of Slovene and English or some other language. The results of the analysis are most revealing: some native speakers, for example, have questionable competence in their own language, and even Slovene translators sometimes did not understand the source text. The second part of the empirical study deals with a questionnaire answered by competent English native speakers, and it shows that they were unable to determine exactly whether the text was translated by a native or non-native speaker of English. The study reaches the general conclusion that translations into a non-mother tongue do not inevitably sound strange to native speakers of the target language, and on the other hand translators belonging to central linguistic communities (here English) do not necessarily have unsatisfactory knowledge of the source language and culture (here Slovene).”

Skratka, Nike je uspešno dokazala, da je tudi literarna dela mogoče enakovredno kakovostno ali morda še bolje prevajati v nematerne jezike, saj je za dober prevod poleg odličnega znanja ciljnega jezika izjemno pomembno še poznavanje avtorja, okolja in kulture naroda, v katerem je literarno delo nastalo. To je prav gotovo drzna trditev, ki pomeni tudi nazorski premik in pomembno dviga samozavest domačih prevajalcev.

Nike je začela tako kot mnogi med nami s študijem angleščine in francoščine in se v tretjem letniku usmerila v prevajalsko smer. Ta je začrtala njeno nadaljnjo življenjsko pot. Po diplomi leta 1992 je ostala na Filozofski fakulteti (na Oddelku za anglistiko in ame-

rikanistiko) kot mlada raziskovalka in vodi-la seminar iz prevajanja v angleščino in slo-venščino. Junija 1995 je uspešno zagovarjala magistrsko delo Oblak nevedenja v med-kulturnem kontekstu, maja 1999 pa dok-torsko disertacijo Prevajanje v nematerni jezik: družbeno-kulturni in osebni dejavni-ki. Kot doktorica znanosti iz literarnih ved si je maja 2000 pridobila naziv docentke iz prevodoslovja in se zaposlila na takrat no-voustanovljenem Oddelku za prevajanje in tolmačenje, od oktobra 2002 pa ga tudi zav-zeto vodi, saj je postala njegova predstoj-nica.

A ne posveča se le pedagoškemu delu in vzgajanju novih rodov prevajalcev in tolma-čev, ampak se dejavno vključuje tudi v med-narodne povezave in sodeluje na kongresih prevajalcev ter s svojim delom dokazuje, da mali narodi in manj razširjeni jeziki lahko uspešno stopajo v korak z vsemi drugimi – ne le pri praktičnem prevajanju in tolmače-nju, ampak tudi pri utrjevanju znanstvenih in strokovnih podlag obojega.

Anton Omerza

Informacije, ki jih potrebujejo prevajalci Useful Information for Translators

Informacije, ki jih strokovni prevajalci potrebujejo pri svojem delu, bomo obravnavali za skupino samostojnih prevajalcev. To je skupina prevajalcev, ki potrebujejo informacije ne le o strokovni literaturi, pač pa tudi o podjetništvu.

Informacije za strokovne prevajalce razvrščamo v tele skupine:

- novosti v zvezi s strokovno literaturo,
- konzultacije v zvezi s strokovnimi izrazi,
- novosti v zvezi s priporočenimi tarifami za prevajanje,
- novosti v zvezi s statusom prevajalca,
- novosti v zvezi z boniteto naročnikov prevodov,
- informacije v zvezi z izobraževanjem prevajalcev,
- informacije v zvezi z velikimi naročniki prevodov (SVEZ ipd.),
- novosti v zvezi z izobraževanjem na Oddelku za prevajanje in tolmačenje na FF,
- informacije v zvezi z zaposlitvijo v organih EU,
- novosti v zvezi z matičnim društvom (DZTPS),
- informacije o strokovnjakih za posamezno področje (za konzultacije),
- informacije o naslovih drugih prevajalcev.

Novosti v zvezi s strokovno literaturo

Strokovna literatura za prevajalce so slovarji, glosarji, priročniki, pa tudi gradivo s seminarjev, ki je v prodaji. Te informacije so le redko zbrane na enem mestu. *Mostovi* so, na primer, dvakrat objavili seznam strokov-

ne literature v društvu. Nekatera strokovna društva redno objavljajo seznam novih knjig v svojih strokovnih knjižnicah.

Člani Foruma prevajalcev se lahko seznanijo z informacijami o glosarjih v elektronski obliki. Nekaj podatkov o teh glosarjih je najti tudi v gradivih s seminarjev Lidije Šega, v gradivu z Gabrovškovega seminarja, Miran Željko na spletu objavlja knjižnico z več kot 400 slovarji za 70 jezikov (<http://www.sigov.si/cgi-bin/spl/slovar.html>) slovarjev v elektronski obliki.

Konzultacije v zvezi s strokovnimi izrazi

Takšna konzultacija stalno poteka na Forumu prevajalcev, kjer gre za pomoč med prevajalci. Večkrat pa je potrebna konzultacija s strokovnjakom. Če ga poznamo, ni težav. Kako pa spoznamo kakega strokovnjaka? Na večini seminarjev za prevajalce je mogoče spoznati posamezne strokovnjake in izvedeti tudi njihovo telefonsko številko ali e-naslov.

Novosti v zvezi s priporočenimi tarifami za prevajanje

V zvezi s tem je DZTPS ažurno in pošilja cenike za prevode ob vsaki spremembi vsem članom. Vendar to niso vedno tarife, za katere se je mogoče dejansko dogovoriti. Zato so koristne informacije, ki jih člani pošiljajo na Forum prevajalcev, kjer opisujejo konkretne tarife v zvezi s konkretnim prevodom, ki so ga opravili. Ob tem se na Forumu prevajalcev večkrat razvije razprava, zlasti kadar je

govor o zelo nizkih, t. i. dumpinških cenah prevodov.

Novosti v zvezi s statusom prevajalca

Tukaj igra DZTPS najpomembnejšo vlogo, saj je v odnosu do oblasti predstavnik vseh samostojnih prevajalcev. Seveda DZTPS ni povsem ustrezen sogovornik za vladne organe, pravi sogovornik bi bila prevajalska zbornica (te pa še ni). Nekaj informacij o statusu je bilo objavljenih v *Biltenu* DZTPS, obsežna razprava je pred dobrim letom potekala na Forumu prevajalcev. Status strokovnih prevajalcev je področje, kjer stvari potekajo najpočasneje.

Novosti v zvezi z boniteto naročnikov prevodov

Vse pre pogosto se zgodi, da prevajalec opravi delo za novega, neznanega naročnika, potem pa porabi veliko časa za to, da izterja plačilo. Informacije o boniteti naročnikov prevodov ima DZTPS na svoji spletni strani (a niso ažurirane), mogoče jih je dobiti tudi na Forumu prevajalcev (kot izmenjavo podatkov), ni pa odveč pogledati v strokovne revije, ki objavljajo imena podjetij v stečajnem postopku ali likvidaciji. Seveda lahko informacijo o boniteti posameznega naročnika prevoda naročite pri banki ali ustrezni instituciji, a to je najdražja pot do teh podatkov.

Informacije v zvezi z izobraževanjem prevajalcev

S strokovnim izobraževanjem prevajalcev se ukvarjajo tri institucije: OST, DZTPS in Veris. OST redno dvakrat na leto razpiše seminarje za prevajalce, podatke o njih pa je mogoče dobiti tudi na Forumu prevajalcev in pri DZTPS. DZTPS pripravlja seminarje za svoje člane in jih o tem redno obvešča. Veris prireja seminarje o poslovno-finančnih temah,

potekajo pa na Ekonomski fakulteti v Ljubljani. Ne gre zanemariti niti seminarjev, ki jih v Zagrebu organizira Integra, zlasti ne tistih, ki se nanašajo na hrvaški jezik, saj utegnejo biti zanimivi. Informacije o Integrinih seminarjih so dvakrat na leto objavljene na Forumu prevajalcev.

Informacije v zvezi z velikimi naročniki

Prvi primer te vrste informacij je bil razpis za honorarne prevajalce za SVEZ. Takrat je šlo za prvi tovrsten razpis, zato so bili nekateri zainteresirani kar v zadregi, ko so prejeli razpisno gradivo. Drugi takšen razpis je potekal poleti 2003, ko je Servis skupnih služb Vlade RS razpisal natečaj za pridobitev honorarnih prevajalcev. Oba primera sta bila za prevajalce nekaj posebnega, prav tako kot je razpis za tolmače in prevajalce za delo v EU.

Novosti v zvezi z izobraževanjem na Oddelku za prevajanje in tolmačenje na FF

Odderek za prevajanje in tolmačenje na FF na spletni strani obvešča o izobraževanju, ki ga izvaja. Tako že drugo leto zapored pripravlja izredni študij za tolmače. Tudi sicer so njegove informacije zanimive, če ne za sedanji rod prevajalcev, pa za njihove otroke, ki jih zanima ta poklic.

Informacije v zvezi z zaposlitvijo v organih EU

V Ljubljani so nekajkrat potekala preverjanja znanja tolmačev. Tisti, ki so bili uspešni, so dobili status tolmača EU. V Bruslju imajo pregled nad vsemi preverjenimi tolmači in so z njimi večkrat tudi v neposrednem stiku. Vsi drugi, ki jih zanima delo v EU, pa se morajo prijaviti na razpis in opraviti preverjanje.

Treba je poudariti, da strogo ločijo med prevajalci in tolmači.

Novosti v zvezi z matičnim društvom

DZTPS, ki je matično društvo strokovnih prevajalcev v Sloveniji, obvešča svoje članke prek direktne pošte, z *Biltenom* in *Mostovi* ter prek spletne strani. Če štejemo *Mostove* za strokovno revijo, kjer je poudarek na strokovnih prispevkih in na ocenah ter predstavitev nove literature, lahko trdimo, da so v tem pomenu informativni in zanimivi. *Bilten* še ni postal izdaja, ki bi prinašala ažurne informacije za prevajalce, a se trudi v tej smeri. Prinašal bi lahko vse tiste ažurne informacije, ki jih DZTPS lahko zbere in ponudi članom. Spletna stran DZTPS je neažurna, videti je, da nimajo človeka za to delo ali pa podcenjujejo medij. Cenik prevodov in podatki o prevajalcih – to so ažurirani podatki, novosti pa so v glavnem stare.

Informacije o strokovnjakih za posamezno področje

Večkrat se znajdemo v položaju, ko se je treba v zvezi s kakim terminom posvetovati

s strokovnjakom. Kje ga dobiti? Forum prevajalcev je ena od rešitev. Druga rešitev je, povprašati kakega prevajalca, ki prevaja besedila s tega področja, ali mogoče koga pozna. Tretja rešitev je, povprašati prevajalce, ki so sicer zelo dejavni. Včasih takšno iskanje vzame več časa, pomembno pa je, da imamo podatke o strokovnjakih ves čas ažurirane.

Informacije o naslovih drugih prevajalcev

Včasih je treba prevod razdeliti med dva prevajalca. Kako najti primerne? Osnovne podatke prav gotovo najdemo med podatki o članih DZTPS. Nekaj podatkov je mogoče dobiti tudi pri OST, saj smo tam v vsakodnevnem stiku s prevajalci. Forum prevajalcev prav tako ni slaba izbira. Spet velja pravilo, da si imena prevajalcev, s katerimi smo sodelovali, skrbno zapišemo in ažuriramo te podatke.

Navedli smo nekaj podatkov in namigov v zvezi z informacijami, ki jih potrebujejo prevajalci. Pri tem je šlo bolj za to, da prikažemo vsa področja, na katera naj bi se informacije nanašale, kot pa za to, da bi kateri od njih napisali poseben pomen.

Novi člani DZTPS

Marko Bračkovici (angleški, hrvaški jezik)
 Marija Hočevnar Korošec (nemški, angleški jezik)
 Bojan Ilich (nemški, angleški, hrvaški, francoski jezik)
 Nataša Jemenšek (angleški jezik)
 Ksenija Kozar (nemški jezik)
 Jolanda Nosan Oražem (nemški jezik)
 Irena Piciga (italijanski, angleški jezik)
 Alenka Tomažič (angleški, nemški, hrvaški, francoski jezik)

Miran Željko

S posveta:

Terminologija v času globalizacije

Terminology at the Time of Globalization

Znanstveno srečanje s tem naslovom je bilo v Ljubljani 6. in 7. junija 2003, pripravila pa sta ga ZRC SAZU in Evropski sekretariat Mednarodne organizacije za terminologijo. Naslov zveni precej bombastično oziroma si človek pri srečanju pod takim naslovom

predstavlja, da se bodo na njem pojavili udeleženci vsaj s polovice sveta, a se je pokazalo, da je šlo za dogodek precej lokalne narave: od 36 predstavljenih referatov jih je bilo 28 slovenskih, štirje hrvaški, trije bolgarski in en ruski. Globalizacija na slovenski način?

Organizacija

Časovno so stvari tekle tako točno kot na redkokateri konferenci, ki sem se je udeležil doslej: začetek vedno po programu, tudi konec posameznega sklopa ni presegel razpoložljivega časovnega okvira. Nekateri vodje sekcij so bili zelo strogi pri dodeljevanju časa posameznim referentom (včasih morda celo preveč), drugič pa se nekaterim veličinam predsedujoči ni upal seči v besedo, čeprav so prebile vse razumne časovne meje. Petnajst minut za zanimivo predstavitev nečesa novega ni veliko, zato je še toliko pomembneje, da se tega lotimo resno. Očitno je, da se ljudje pogosto sploh ne pripravijo na predstavitve – še bolj očitno je bilo to pri tistih, ki so svoj referat prebrali, namesto da bi ga predstavili (Zdravko Zupančič, vodja Šole retorike, o tem jedrnatno pravi takole: »Glasno branje samemu sebi – samotno početje, glasno branje skupini poslušalcev – sramotno početje!«). Delavci ZRC SAZU so med odmori redno poskrbeli za hrano in pijačo, večer prvega dne pa smo lahko preživeli še ob vodenem ogledu mesta.

Do tu je ocena odlično. Žal so organizatorji ubrali bližnjico, ki je bila nepoštena do

udeležencev iz tujine: v začetku je bilo ob vabilu k sodelovanju omenjeno, da gre za mednarodno konferenco. Če je tako, mora biti za vse udeležence delovni jezik (v času globalizacije!) angleščina, druga možnost je, da bi bila delovna jezika slovenščina in angleščina, tolmači pa bi poskrbeli, da bi tudi tujci lahko sledili slovenskim referatom. A organizatorji so se nazadnje odločili, da lahko vsak predava v poljubnem jeziku, poslušalci pa naj si pomagajo sami. Končni učinek tega je bil, da je le ena udeleženka iz Slovenije svoj referat predstavila v angleščini, polovica Hrvatice se je odločila za hrvaščino, polovica za angleščino, Bolgarke vedo, da je v času globalizacije jezik za komunikacijo angleščina, Rus pa se je (v soglasju s poslušalci) odločil za ruščino. S tako pripravljenimi mednarodnimi konferencami se ne bomo proslavili: udeleženci iz Slovenije za referat na mednarodnem srečanju resda dobijo več točk, ki jim koristijo pri napredovanju, a dolgoročno se take poenostavitve ne obnesejo.

Drugi očitek gre na račun razvrstitve referentov: bilo je premalo sistematike pri razvrstitvi (npr. s terminologijo v zvezi s prevaja-

njem zakonodaje EU so se ukvarjali vsaj štirje napovedani referenti – a so bili po neznanem ključu razbiti v tri različne časovne bloke), hkrati je bil prevelik poudarek na tem, da je bog najprej sebi brado ustvaril: od zaposlenih na ZRC SAZU jih je osem imelo referat v petek, v soboto pa le ena predstavница.

Vseбина

Nadpovprečno! Če je v naslovu omenjeno, da gre za »znanstveno srečanje«, se pri človeku pojavi strah, da se bodo udeleženci ukvarjali z visokodonečo, a neuporabno teorijo. (Vsa tu zapisana mnenja so seveda napisana z vidika prevajalca, čeprav srečanje ni bilo namenjeno predvsem prevajalcem.) Za dvig teoretične ravni so poskrbeli zlasti predstavniki ZRC SAZU, za uporabne prispevke z vidika prevajalca pa drugi udeleženci. Ker bo zbornik verjetno izšel v precej skromnem obsegu, bomo najzanimivejše prispevke objavili tudi v Mostovih. V ocenjevanje posameznih prispevkov se nima smisla spuščati – ker nisem mojster za vse, marsičesa tudi nisem razumel. Med zanimivejšimi prispevki pa bi opozoril na prispevek Andreja Paulina O ureditvi večjezičnega terminološkega slovarja (s primeri iz tehniškega metalurškega slovarja), v katerem je avtor prikazal slabe primere slovarjev (nizanje besed, za katere ima nepoznavalec vtis, da so sinonimi, čeprav so daleč od tega) in primer, kako je možen enoznačen opis in prevod pojmov. Pohvalno! Upajmo, da se bo v prihodnosti čim več sestavljavcev slovarjev držalo omenjenih priporočil. Isti avtor je imel še en prispevek o pripravi tretje izdaje splošnega tehniškega slovarja. Tu gre delo, žal, občutno prepočasno in so avtorji šele sredi črke B ... Morda bi bilo treba posodobiti način dela? Tomaž Seliškar je predstavil svoj program za urejanje slovarjev SlovaRed, ki ga je razvil za potrebe ZRC SAZU, zato upam, da bo delo zdaj steklo hitreje. Anton Stušek se je lotil svoje priljubljene teme, ki jo je v pogovorih že večkrat omenil: tehnika ali tehnologija, tehniški ali tehnični ipd. Nanizal je še več zanimivih

(Zaposleni na ZRC SAZU si seveda zaslužijo dvodnevni počitek ob koncu tedna, hrvaške predstavnice pa so tako ali tako prišle v Ljubljano za dva dneva, kajne?) Morda so teoretični prispevki članov ZRC SAZU tudi nekoliko hitro dotolkli zunanje poslušalce, saj je bil osip v tem času zelo opazen.

vprašan in z nekoliko sreče bomo nekoč dočakali tozadevni prispevek tudi v Mostovih. Andrej Šmalc je predstavil Slovenski jezikovni priročnik za tehnike. Namenjen je pravzaprav ljudem z višjo izobrazbo, kot so tehniki, vsebuje pa dosti praktičnih nasvetov, zato bi bil koristen za marsikatega prevajalca, ki ima tehnično izobrazbo in se je ob delu priučil prevajanja. Milica Mihaljević je pripravila zanimiv vpogled v hrvaško računalniško terminologijo – zanimivo je, da so po njenem razmere v Sloveniji precej boljše kot na Hrvaškem (tam veliko bolj nekritično sprejemajo angleške izraze), v kasnejšem pogovoru pa se mi je zdela zanimiva njena ugotovitev, da je bilo stanje boljše pred 10 leti – in torej na računalniško terminologijo največ vplivajo politične razmere! Maja Bratanić je opisala težave, s katerimi se spoprijemajo hrvaški prevajalci ob prevajanju pravnih besedil EU. Po svoje je Hrvatom laže, saj imajo na voljo prevode v drugih slovanskih jezikih (česar npr. slovenski prevajalci niso imeli), je pa jasno, da pri tako obsežnem projektu vsekakor nalletiš na težave in se rešitve, ki si jih izbral pred letom, danes ne zdijo več tako dobre. V kasnejšem pogovoru sva ugotovila, da pri prevajanju zakonodaje EU sicer večina prevajalcev uporablja angleški izvirnik – a težava je v tem, da so angleški izrazi v primerjavi z izrazi v drugih jezikih ohlapnejši, iz lastnih izkušenj pa lahko rečem, da ni 100-odstotnega ujemanja niti med angleškimi, nemškimi in francoskimi različicami zakonov. Maji je neki angleški predstavnik menda omenil, da bi Angleži pravzaprav morali na novo prevesti precejšen del zakonodaje EU, saj so se nekaterih stvari včasih lotili precej z levo roko!

(Mi se pa tako oklepamo prav angleških različic zakonodaje EU!) Milica Gačić je prikazala, kakšne razlike nastanejo, če se istega zakona lotijo različni prevajalci. Janko Moder je predstavil kritične pripombe ob glosarju k Amsterdamski, Maastrichtski in Rimski pogodbi. Vse pripombe so utemeljene in z upanjem, da se take napake ne bi več ponovile, je avtor nekoliko razširjen prispevek pripravil tudi za Mostove. Med kasnejšim pogovorom smo ugotovili, da je bil glosar v taki obliki verjetno objavljen zato, ker je nekdo začutil, da bi bilo možno polizdelek prodati kot končni izdelek in s tem nekaj zaslužiti. Jezikovni puristi bi vsekakor prevedli vse tuje izraze, Susan Sarčević pa se je v svojem prispevku vprašala, kdaj je bolje ohraniti mednarodni izraz in kdaj uporabiti domačega. Dva prispevka sta bila zanimiva za farmacevte, morda je bil zanimivejši prispevek Simone Vučko Mole, saj je pojasnila, kako se tvorijo novi izrazi, kar bo prevajalcem koristilo tudi pri prevodu novih učinkovin (mednarodnih nelastniških imen) v slovenščino. Slovenski veterinarski slovar je predstavila Ivanka Brglez – po obsegu gre za enega največjih terminoloških slovarjev, ocenil pa ga je Viktor Majdič, ki je v njem sicer našel kup napak – a jih je približno polovica zaradi napačnih naglasnih znamenj, veliko pripomb je imel zato, ker niso navedeni alternativni izrazi, to pa so z vidika prevajalca precej nebitvene pripombe. Ker si je možakar očitno vzel dosti časa za pregled, več resnično hudih napak pa ni opazil, lahko mirno rečemo, da gre za enega od boljših izdelkov. Stanislav Bojan Zupet je prebral traktat o globalizaciji in slovenskem planinskem izrazju – a vam v povzetku o tej temi, žal, ne morem povedati nič pametnega. Stanko Klinar se je lotil zanimivega vprašanja: kaj je pravzaprav tehnični termin? Kateri izrazi sodijo v terminološki slovar in kako jih opišemo? Žal predhodno ni preveril dolžine prispevka in je bil ta prekinitven prav tam, kjer je bilo najbolj zanimivo. Peter Glavič se je lotil pisanja imen za fizikalne veličine. V zadnjem času je bilo v javnosti slišati predvsem glasove slavistov, ki se zavzemajo za (milo rečeno) nenavadno spake-

dranščino pri pisanju enot za fizikalne veličine (mimogrede: če mednarodni (in vsemu svetu razumljiv) zapis enot ni dovolj dober in ga je treba posloveniti, zakaj bi se ustavili tu – številke smo prevzeli po Arabcih, in ker menim, da so naši slavisti sposobni ustvariti tudi kaj bistveno boljšega, nestrpnno pričakujem, kako se bodo tega področja lotili v naslednjih različicah slovenskega pravopisa). Sam sem zagovornik takega načina pisanja enot, kot smo se ga učili v šolah pred 20 in več leti – zapisa, ki je brez prevajanja razumljiv vsem tehnično izobraženim ljudem v različnih državah sveta. Breda Zužič Žerjal je predstavila prispevek o slovenski terminologiji pri prevajanju pravnih aktov Evropskih skupnosti (prispevek je sicer pripravila Adriana Krstič Sedej, a se ni mogla udeležiti konference). Žal je prispevek izzvenel preveč kot opravičevanje (ni bilo usposobljenih ljudi, ni bilo glosarjev ...), tarnanje (če bi takrat imeli tak program, kot je SlovaRed ... (mimogrede (moja pripomba): SVEZ je od EU dobil program MultiTerm podjetja Trados – ampak vsak program je samo toliko dober, kolikor ga uporabljamo) itd., čeprav bi bilo treba predstavitev zastaviti povsem drugače: leta 1997 je bilo pač tako stanje, kot je bilo, na voljo je bilo to-in-to in s temi viri smo lahko naredili to-in-to. Danes je marsikaj drugače, in če bi danes lahko začeli od začetka, bi se marsičesa lotili drugače (ampak tako je pri vsaki stvari, kajne, tega ni treba posebej navajati). Kakorkoli: če se SVEZ predstavlja na podobnih srečanjih doma in v tujini, bi bilo treba nastopiti malo bolj samozavestno. Tudi drugi udeleženci simpozija (predvsem seveda tisti, ki so predstavljali konkretne dosežke, teoretiiki nimajo takih težav) bi danes marsikaj naredili drugače, to je samo po sebi umevno, pomembno je, da v nekem trenutku naredimo največ glede na svoje znanje, informacije in moč, ki jo imamo. Sam sem predstavil Evroterm in Evrokorporus – čeprav so od nastanka prve verzije Evroterma minila že tri leta, se je program v tem času tako razvil, da vse možnosti, ki jih ponuja, morda na prvi pogled niti niso vidne, vseeno pa sem bil malo razočaran, ko sem pri vseh potencialnih stva-

reh, ki bi lahko zanimale udeležence, dobil dve vprašanji, ki sem ju obdelal že v predstavitvi: ali je program prosto dostopen (ja, od nekdanj in upam, da bo tudi v prihodnje) in (zasebno, pri kosilu) ali ima tudi ustrezne v slovenščini (?? *ne čujem dobro* ?? – ali nismo zadeve naredili prav zato, da bi olajšali delo slovenskim prevajalcem?).

Med referati, kjer so se za znanstvene in tehniške prevajalce obravnavale praktično sicer povsem neuporabne teme, je vredno omeniti prispevek Irene Strmljič Breznik o metaforah v slovenskem besedotvornem izrazju, saj je bil prikaz zelo simpatičen in bi ga bilo vredno pogledati kot šolski primer dobre predstavitve.

V razpravah o posameznih referatih je bil zanimiv komentar glede avtorstva slovar-

ja oziroma posameznega geselskega članka. Miloš Tavzes je menil, da če se neki opis pojavi v referenčnem slovarju (konkretno je šlo za medicinski slovar), je edino smiselno, da isti opis uporabijo tudi vsi drugi slovarji, ki to besedo vključijo v svoje gradivo (konkretno gre za slovar tujk), ne pa da na silo iščejo nekoliko drugačno definicijo. Marjeta Humar je ob tem opozorila, da vsak slovar vsebuje tudi zapis o prepovedi kopiranja in da je to treba upoštevati. Sam se strinjam z obema: če se iz nekega slovarja prepíše definicija ene besede, najbrž ni težav, ker pa je v novem slovarju tujk menda precej pojmov kopiranih iz medicinskega slovarja, bi bilo v takih primerih treba prej doseči dogovor z avtorji slednjega in to jasno napisati tudi v kolofonu.

Sklep

Srečanje je bilo silno konspirativno: v medijih o njem nisem zasledil nič, na spletnih straneh ZRC SAZU ni bilo nič – pa ne vem, zakaj. Morda nekateri avtorji res nismo pripevali k visoki znanstveni ravni dogodka, bi pa bilo srečanje zanimivo za marsikatera-

ga prevajalca. A ker je bila dvorana majhna, si nisem upal povabiti preveč ljudi. Škoda. Ker je splošna ocena srečanja zelo ugodna, upam, da bo ZRC SAZU ob naslednji podobni priložnosti malo bolj na široko odprla svoja vrata.

Nevenka Gajšek

Bruselj – da ali ne, pro in con Brussels – Yes or no, pro and con

Verjetno ni treba posebej poudarjati, da so z vse bližjim članstvom Slovenije v EU tudi pogovori in razmišljanja o številnih vabljenih zaposlitvenih možnostih v srcu Evrope, Bruslju, postali vroča »tema dneva«, ki je iz nečesa možnega neke v prihodnosti postala aktualna, konkretna in realna, torej dejanska priložnost za številne Slovence. Še posebej za prevajalce in tolmače, saj je ta poklic med najbolj iskanimi. Samo Prevajalska služba Komisije, ki je s 1800 zaposlenimi največja na svetu, bo zaradi širitve EU zaposlila okrog 1000 prevajalcev, čeprav seveda ne hkrati, ampak postopno. Ker tudi druge evropske institucije zagotavljajo rabo vseh uradnih jezikov Skupnosti, bodo skupaj zaposlile približno 200 prevajalcev in 80 tolmačev za vsak nov jezik.

Zadnje leto in pol sem bila zaradi usklajevanja prevajanja, redakcije in finalizacije slovenske različice pravnega reda ES poklicna dvoživka: dva tedna na mesec sem delala v Ljubljani, dva tedna v Bruslju. Evropska komisija je namreč za pomoč državam kandidatkam ustanovila Redakcijsko enoto, iz vsake države pa imenovala po enega predstavnika oziroma »uradnika za zvezo«. Sodelovali smo z vsemi službami Komisije in Sveta, ki so kakor koli povezane s pripravo pravnega reda v jezikih bodočih članic, pomemben del pa so bili tudi stiki z drugimi državami kandidatkami, nekaterimi pozneje pristopnicami. Vendar to ni bil moj prvi stik z Brusljem, saj sem pred štirimi leti tja odšla v stalno službo, a sem se po dobrem letu vrnila v ljubljansko Službo Vlade RS za evropske zadeve. To poudarjam le zato, ker sprejeti delo v Bruslju ali Luksemburgu seveda pomeni tudi veliko spremembo v osebnem

življenju, ki jo prinese selitev v drugo mesto in ureditev življenja v njem, še posebej, če je vpletena družina.

Nobenega dvoma namreč ni, da je prevajalstvo ženski poklic, kar potrjuje vpis na Oddelku za prevajanje Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, pa tudi siceršnji vpis večinoma deklet na jezikovne študijske smeri sploh. Med vpisanimi na Oddelku za prevajanje je skoraj 90 odstotkov deklet, je pa zanimivo, da se v tretjem letniku, ko se je mogoče

odločiti za smer tolmač, tja usmerja več fantov, ker naj bi bil ta poklic uglednejši. V prevajalskih službah v Bruslju prav tako prevladujejo ženske, le na vodilnih položajih so večinoma moški.

Tudi na splošno med vsemi 20.000 zaposlenimi v Komisiji prevladujejo ženske – teh je kar 60 ali 70 odstotkov. Ciniki v Bruslju se norčujejo iz velike demokratičnosti, ki vlada v institucijah EU. Pravijo, da službo najlažje dobijo črni, hendikepirani in ženske. Na vprašanje, koliko slednjih dela v teh institucijah, odgovarjajo, da polovica, ker je druga polovica tako ali tako po nakupih ali na kavi. Iz ust nekaterih šefov je kdaj pa kdaj slišati negodovanje, češ da ženske terjajo zase enake plače in privilegije, kakor jih imajo oni. Potem pa jih ni v službo, ker imajo bolne otroke ali kake druge svoje težave. Velja opozoriti tudi na to, da porodniški dopust za zaposlene v institucijah EU traja le tri mesece.

Je pa res, da so plače zelo mikavne, od 5000 evrov navzgor, odvisno seveda od izkušenj, delovne dobe in s tem od plačilnega razreda. Vendar ne gre pozabiti, da sta v Bruslju zlasti stanovanje in šolanje otrok zelo draga. Stanarina je večinoma odvisna od lokacije in manj od velikosti: za majhno enosobno stanovanje blizu evropske četrti v Bruslju je treba odšteti okoli 700 evrov (brez stroškov), za enak denar pa najde tudi precej večje stanovanje v manj zaželenem ali bolj oddaljenem delu Bruslja.

Najdražja so stanovanja v varnih predelih blizu evropskih institucij in blizu postaj podzemne železnice – zlasti varnost je pomembno merilo pri iskanju stanovanja, ki pa ga ob nepoznavanju mesta zlasti Slovenci, navajeni živeti v dokaj varnem okolju, radi spregledamo. Bruselj je namreč pravi večnacionalni in jezikovni Babilon, v katerem živi med drugim tudi veliko Arabcev – po uradnih podatkih sicer le 5 odstotkov prebivalstva, a že bežen pogled pokaže precej drugačno podobo.

Pri odločanju za službo v Bruslju kljub mamljivji plači velja pomisliti na visoko kakovost življenja v Sloveniji in možnosti zaposlitve za druge družinske člane, možnosti za varstvo otrok (zlasti mesto v vrtcu je precej

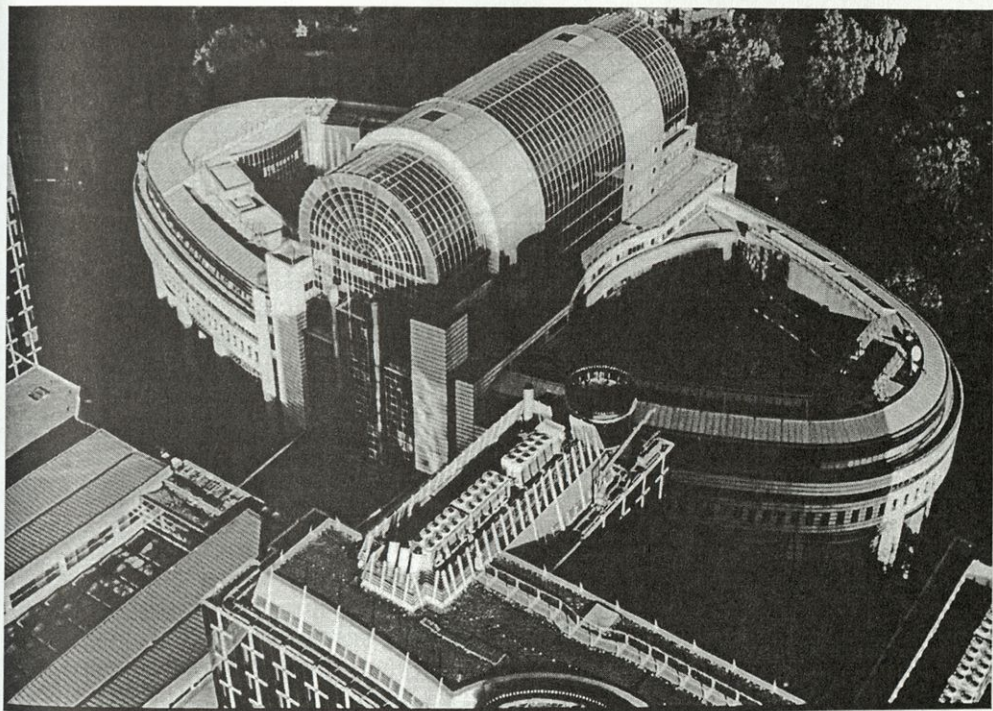
težko dobiti!), možnosti šolanja otrok in podobno. Morebitna diplomatska izkušnja je namreč nekaj povsem drugega kakor znajti se sam ali sama ali z otrokom v novem okolju. Morda je za družine z majhnimi otroki s tega stališča Luksemburg prijaznejši.

Vsekakor je treba pred odločitvijo za službo v EU misliti na normalni, osebni del življenja, kajti Bruselj je ne le mesto številnih stalno zaposlenih tujcev, evrokratov in diplomatov, ampak tudi mesto osamljenih žensk. Kljub čednim plačam mnoge ženske po nekaj letih bivanja v prestolnici EU ugotovijo, da si življenja niso mogle čustveno urediti, in odidejo domov, kjer pa se je seveda spet težko vključiti v stari ritem in najti zaposlitev.

Število žensk v Bruslju postaja sociološko vprašanje. Kako zadovoljiti vse prevajalke, tajnice, asistentke, a tudi samske šefinje različnih oddelkov in pododdelkov? Kako jim ponuditi zanimivo preživljanje prostega časa, družabne stike? Za zdaj Bruselj (p)ostaja to, kar so ameriški in britanski raziskovalci življenja samskih zaposlenih žensk poimenovali mesto spektakel: mesto, ki zna ponuditi veliko možnosti za zapravljanje, druženje po lokalih, vsakršno hrano, rekreacijske klube, trendovske trgovine, kjer ženske, nabite z energijo in ambicijami, v hitrem ritmu beganja od ene priložnosti za ubijanje prostega časa do druge, pozabljajo na svojo dejansko osamljenost.

Pomembno se mi zdi opozoriti tudi na delovni urnik, drugačen od tega, ki prevladuje pri nas. Evropski delovni dan se začne ob devetih zjutraj in traja vsaj do šestih zvečer, večina dela do sedmih, na odgovornejših mestih do osmih zvečer. Delo med eno in tretjo popoldne večinoma zamre, mnogi gredo med odmorom za kosilo domov ali na kosilo v eno od številnih restavracij.

Plačilni razredi se za prevajalce kljub drugačnim napovedim še vedno označujejo z LA (drugi profili z univerzitetno izobrazbo so označeni z A), in to od LA 8, ki je najnižji razred za prevajalce začetnike, do LA 1, ki pa ga navaden uslužbenec ne more doseči, saj je LA 1 rezerviran za generalnega direktorja in LA 2 za direktorja.

Delovno mesto vodje jezikovnega oddelka je na primer zelo visoko na tej lestvici, LA 3, temu primerna je tudi plača, okoli 9000 evrov. Na razpis za vodje novih jezikovnih oddelkov, torej tudi za slovenskega, in je v postopku izbire, se je prijavilo 25 slovenskih kandidatov. Pisni del takega preizkusa znanja oziroma »concoursa« traja šest ur in pol, sestavljen pa je iz treh delov: pisne analize daljšega, od 25 do 30 strani dolgega besedila v prvem tujem jeziku, esaja v maternem jeziku in redakcije zahtevnega besedila, prevedenega iz drugega tujega jezika. Pisni del opravijo kandidati, ki dosežejo polovico možnih točk, in ti so nato povabljeni k ustnemu delu, ki zajema preverjanje poznavanja EU, sposobnosti sporazumevanja in izražanja v dveh tujih jezikih in splošni intervju.

Precej drugačen je preizkus znanja za nižje razrede, na primer za prevajalce v razredu LA 8, LA 7 in LA 6. Tudi za ta delovna mesta je pisni »concours« večdelen, vendar je prvi del preskus verbalnih sposobnosti na

podlagi izbirnih vprašanj o kratkem besedilu, drugi del je preskus znanja o evropskih zadevah, šele tretji in četrti del pa sta prevajanje iz prvega in drugega tujega jezika. Pomembno je vedeti, da je vsak del »concoursa« izločevalen, to pomeni, da je treba nujno doseči vsaj polovico točk že pri prvem delu, torej pri prevajalcih pri preskusu verbalnih sposobnosti, saj sicer kandidat izpade.

Na pripravljavnih seminarjih za opravljanje »concoursa« je vodja seminarja iz Centra za evropske študije v Strasbourgu izrecno opozoril, da se je treba dobro pripraviti na ta del, sicer tudi še tako dobro poznavanje delovanja evropskih institucij ali še tako dober prevod prav nič ne pomaga. Povedal je, da se »concoursa« pogosto udeležijo izjemno dobro pripravljene kandidati, ki lahko pravilno odgovorijo na sleherno vprašanje o evropski administraciji, vendar žal odpadejo po prvem delu (drugi, nejezikovni profili imajo poleg preskusa verbalnih tudi preskus numeričnih sposobnosti), zato je zelo priporočljivo vaditi to vrsto nalog.

Primeri testov so objavljeni na spletni strani Evropskega urada za izbiro osebja EPSO (European Personnel Selection Office). Ta urad je vzpostavljen zato, da odslej pripravljaja skupne razpise za vse evropske institucije. Pred odprtjem urada, katerega vodja je Eric Halskov, ki je o zaposlitvenih možnostih v EU predaval tudi v Ljubljani, je vsaka institucija zase pripravila in izpeljala razpis ter izbilo kandidatov za zaposlitev, zdaj pa je ta naloga centralizirana in enotna za vse institucije. Tako so tudi vsi dosedanji razpisi za nove jezike potekali prek urada EPSO.

Slaba stran tega za kandidate je, da se ni mogoče prijaviti za delo v posamezni instituciji, pač pa le za posamezno delovno mesto. V nekaterih prijavah je sicer mogoče označiti preferenčno institucijo, a kljub temu o razporeditvi ne more odločati izbrani kandidat. Pri tem velja poudariti, da to utegne biti pomembno zlasti za tiste, ki jim ni vseeno, kje bodo delali, v Bruslju ali Luksemburgu. Prevajalske službe za nove jezike pri Komisiji bodo v Luksemburgu, kar je novost, saj so za vse druge jezike v Bruslju, v Luksemburgu pa sta že od nekdaj prevajalski službi Evropskega parlamenta in Sodišča ES.

Priložnosti za prevajalce in tolmače je torej širitvijo veliko, a ne le v Bruslju ali Luksem-

burgu, torej daleč od doma, pač pa jih bo več tudi doma, predvsem zaradi prihoda novih investorjev in gospodarskih družb, ki bodo vse potrebovale prevajalce in tolmače. Prav tako bo več priložnosti za prevajalsko delo doma, saj je prvič v zgodovini dosedanjih širitvev Komisija ponudila možnost sodelovanja sedanjih prevajalskih služb v državah pristopnicah po pristopu: doslej so po izpeljavi projekta prenosa pravnega reda prevajalske službe, ki so prevajale *acquis*, zamrle oziroma so jih zaprli, tokrat pa je Prevajalska služba Komisije že poslala pismo, v katerem ponuja sodelovanje, čeprav iz Slovenije menda še ni odgovora.

Prav tako se v Evropski komisiji počasi širi razmišljanje, da bi bilo bolje številne prevajalce najemati le kot zunanje sodelavce, češ da se je redno zaposlenih, ki se ne izkažejo, pozneje zelo težko, če že ne skoraj nemogoče znebiti. Vsekakor je za vsakega prevajalca najpomembnejše res mojstrsko obvladovanje lastnega jezika in seveda še vsaj dveh jezikov Unije. Pri Komisiji je veliko prevajalcev, ki lahko prevajajo iz petih ali šestih jezikov, nekaj je celo takih, ki poznajo vseh enajst sedanjih uradnih jezikov. Ne gre namreč pozabiti, da je večjezičnost v Bruslju nekaj vsakdanjega, sam Bruselj pa dvojezičen.

Tino Mamić

Biti uslužbenec EU v Luksemburgu

Being Employed by the EU in Luxembourg

Čeprav je Luksemburg najmanjša država evropske petnajsterice, le še v Bruslju gostuje več evropskih uradnikov. To je povprečnemu človeku dokaj težko dopovedati, tako vsaj sklepam, saj ogromno mojih znancev misli, da delam v Bruslju, čeprav sem jim (nekaterim tudi že po dvakrat) povedal, da delam v Luksemburgu. Nekako samo po sebi umevno je, da če delaš za EU, potem to počenjaš v Bruslju.

Luksemburg je prva prestolnica Evrope, saj je bila tam leta 1952 ustanovljena Evropska skupnost premoga in jekla. Šele nekaj let kasneje so sedež prestavili v Bruselj. Danes

v Luksemburgu domujejo: Evropsko sodišče, Računsko sodišče, generalno tajništvo Evropskega parlamenta, Evropska investicijska banka, Evropski investicijski sklad in precej drugih evropskih uradov (naj omenim samo Urad za publikacije in Eurostat).

Življenje v Luksemburgu je tako, kot se za najbogatejšo evropsko državo spodobi – urejeno, drago in mirno. Mesto ima manj kot 100 tisoč, vsa država pa manj kot 500 tisoč prebivalcev. Staro mesto leži na osrednji skalnati ploščadi, ki jo obdaja soteska. Danes, ko ni več nevarnosti obleganja (razen obleganja turistov, tega pa se seveda nihče ne brani), se je

mesto razširilo v sotesko in na sosednji ploščadi, ki sta na enaki višini kot staro središče. Mostovi povezujejo vse ploščadi v celoto. Mimogrede, ravno te dni so meščani praznovali stoletnico odprtja Adolfovega mostu, takrat najdaljšega kamnitega mostu (merjeno po dolžini najdaljšega loka) na svetu, ki meri dobrih 85 metrov. To omenjam zato, ker je bil naš, solkanski kamniti most zgrajen dve leti kasneje in je takrat veljal za drugi najdaljši kamniti most na svetu.

Velika večina evropskih institucij je na ploščadi Kirschberg, ki je s starim mestom povezana z modernim štiripasovnim mostom in vpadnico na avtocesto. Do središča mesta in do glavne avtobusne in železniške postaje vsakih nekaj minut pelje mestni avtobus, ki je hitrejši od avtomobilskega prevoza zaradi posebnega pasu, namenjenega le za BUS/TAXI.

Veliko evrouslužbencev si je poiskalo stanovanje v mestu. Iskati stanovanje v mestu pomeni: večjo izbiro, bližino (stanovanju in dogajanju v mestu) in višjo ceno. Iskati stanovanje zunaj glavnega mesta pa pomeni: manjšo izbiro, oddaljenost in nižjo ceno. Posebej cena pade pri prestopu državne meje, zato ni nič čudnega, če se četrtna delovne sile vozi v Luksemburg iz sosednjih držav. Ali se vožnja tako daleč splača, je vprašanje vsakega posameznika. Za ponazoritev naj navedem svoj primer.

Moja sodelavka porabi z avtobusom z enega konca mesta do službe na drugem koncu 35 minut. Mesečna vozovnica jo stane 41 evrov. Za stanovanje plačuje 1200 evrov. Če bi dobila stanovanje v belgijskem Arlonu, v bližini železniške postaje, bi za enako stanovanje plačala polovico manj, do službe pa bi z vlakom (trije vsako uro) porabila 17 minut. Mesečna vozovnica bi jo stala 57 evrov. Trenutno sicer tega ne počne skoraj nihče, ker še nismo državljani EU in bi za pridobitev dovoljenja za bivanje v Belgiji morali veliko čakati v vrstah. Prihodnje leto bo verjetno drugače.

Ker že omenjam denar, bom z njim nadaljeval. Plače evrouradnikov so javne in plačilne lestvice so objavljene na internetu. V praksi to pomeni, da prišlek dobi povprečno od 3

do 4 tisoč evrov plače in prvih dvanajst mesecev dodatek v dnevnicah okrog 900 evrov. Za slovenske razmere se to sliši izjemno veliko, saj še naši poslanci nimajo takih plač. V praksi pa to ni toliko, posebej za družine, kjer je zaposlen samo en član. Stroški so namreč zelo visoki – npr. kapučina, cenejšega od dveh evrov, ne najdeš v vsej državi. Da pa se biti evrouradnik vseeno splača, je jasno, saj bi sicer ne prihajalo toliko prošenj za službo iz vseh evropskih držav, kjer imajo standard precej višji kot Slovenci.

Evropski uradniki so si precej podobni – večinoma so odprti, komunikativni, karieriisti, govorijo več jezikov, radi potujejo in so individualisti. Tudi okolje je zelo odprto. Da ti šef napiše priporočilno pismo, še preden si sploh začel iskati novo službo, je samo po sebi umevno. Za razgovor o novi službi dobiš prost dan. Iti na porodniški dopust sploh ni travmatično (je pa res, da tukajšnji porodniški dopust traja samo 4 do 5 mesecev).

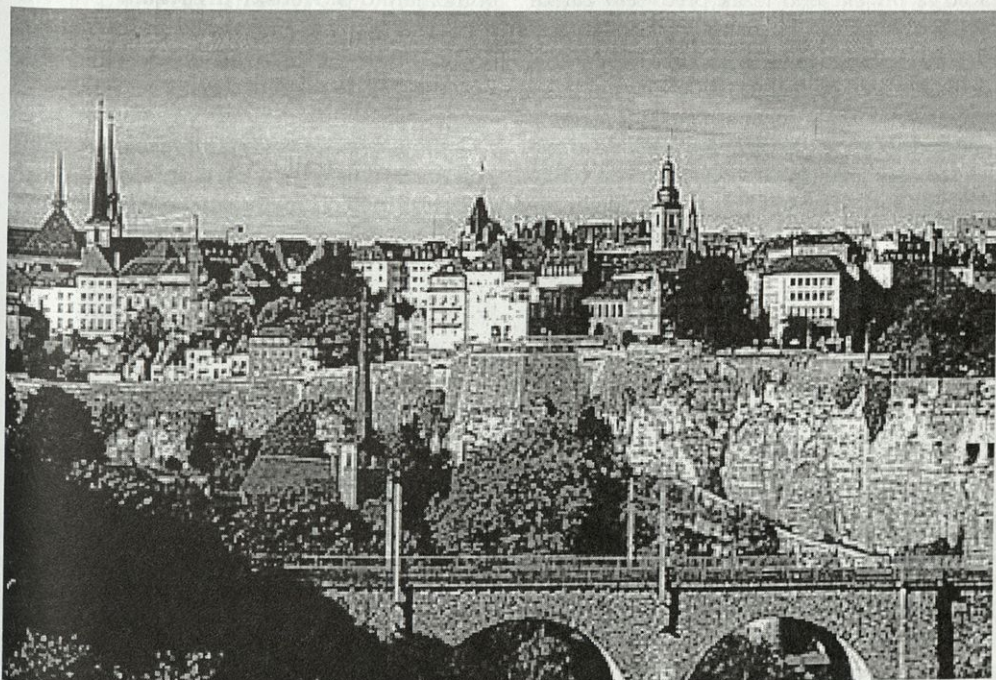
Reforme socialnih pravic za uslužbence evropskih institucij so take, da sedanjih uslužbencev skoraj ne bodo prizadele, ampak le nove uslužbence. V praksi to pomeni, da bodo novi uslužbenci, ki bodo prihajali predvsem iz držav pristopnic, morali v pokoj kasneje. Govori pa se tudi (in praksa, kakor slišim, to potrjuje), da bodo novi uslužbenci pogosto razporejeni v nižje razrede, kar pomeni tudi nižje plače.

Znanje jezikov je posebno poglavje. Doslej so zaposlovali uslužbence, ki so morali znati najmanj dva uradna jezika. Po novem je pogoj povečan na tri jezike. Med »starimi« uslužbenci pa se najde kar veliko ljudi, ki govorijo samo francosko. Tudi sicer je francoščina pomembnejša od angleščine, saj je veliko dokumentov objavljenih samo v tem jeziku. Moja izkušnja glede »frankofonov« ni najboljše. Ogromno ljudi govori samo francosko in na primer špansko, novi uslužbenci iz držav pristopnic pa vsi po vrsti govorijo vsaj po tri jezike. Vseeno se vsi novi morajo učiti še francoščine, številni »frankofoni« ostajajo pri enem ali dveh romanskih jezikih in niti ne pomislijo na kakšen nov jezik. Kolikor jezikov znaš, toliko veljaš, je sicer dobra tolažba, vendar z grenkim prioku-

som. To je namreč nedemokratsko in nepravilno. Nedemokratsko zato, ker bo frankofon govoril svoj materni jezik, ti pa tujega, s čimer si v neenakopravnem položaju. Le redki se v tujem jeziku tako dobro izražajo kot v materinem. Nepravilno pa je zato, ker je tisti, ki zna pet jezikov, vložil veliko več truda kot nekdo, ki se je ob portugalščini naučil še francoščine. Če prenesemo to na trg – več ko plačam, več hočem dobiti. Tu pa mora tisti, ki je že več plačal, še dodatno plačevati. Namesto da bi bil nagrajen, je kaznovan.

skem proračunu kmetijstvo, ima prevajanje v delu institucij. Z eno besedo – je zelo zelo pomembno. Prevajalce ima vsaka institucija posebej, poleg osrednjega Centra za prevajanje (CDT), ki postaja vse pomembnejši.

Uslužbenci Urada za publikacije smo na mizo dobili že kar nekaj slovenskih prevodov, ki so nastali v prevajalskih službah. Kakovost je bila na ravni srednješolskega prevajanja, tako da smo morali veliko delov povsem na novo prevesti. Prepričan sem, da prevodov niso opravili Slovenci, ampak pre-

Mogoče se bo to filozofiranje poklicnemu prevajalcu zdelo smešno, vendar je treba pomisliti tudi na ljudi, ki niso nadarjeni za jezike.

Naj potegnem črto: naučiti se vsaj osnov francoščine je nujno za vsakega uslužbenca. Postopoma postaja angleščina vse pomembnejša – že ob zadnji širitvi je naraslo število angleško govorečih uslužbencev –, tako da bo morda čez tri leta možno »preživeti« tudi brez francoščine.

Prevajalskih služb je v evropskih institucijah ogromno. Tak pomen, kot ga ima v evrop-

vajalci, ki so se slovenščine učili na novo. Njihovo znanje bi bilo pri prevajanju iz slovenščine morebiti dovolj dobro, za prevajanje v slovenščino pa še zdaleč ne.

Ali je to kadrovska politika, ne vem. Dejstvo je, da se kar nekaj prevajalcev v Bruslju in Luksemburgu uči slovenščine (pa tudi drugih uradnih jezikov držav pristopnic). Drugo dejstvo je, da bodo v naslednjih letih za stroške širitve porabili manj denarja (*per capita*), kot so ga porabili ob prejšnjih širitvah. Posledično to pomeni, da bo prišlo tudi manj novih uslužben-

cev (to pomeni tudi manj prevajalcev), kot jih je prišlo, ko sta se uradnim jezikom EU pridružili finščina in švedščina. Zdi se mi, da si načrtovalci teh projektov predstavljajo, da bodo stari prevajalci lahko prevzeli delež pri prevajanju za nove jezike, kar se mi zdi utopično. Prepričan sem, da bi bilo ceneje zaposliti nove uslužbenke iz držav pristopnic, ki bi bili veliko prej sposobni prevajati iz slovenščine v angleščino kot pa prevajalci z angleškim maternim jezikom, ki so se pri štiridesetih začeli učiti slovensko. Sam nisem jezikoslovec, vendar mislim, da bo ta projekt zelo težak predvsem zaradi tega, ker novi jeziki spadajo v povsem nove jezikovne skupine (slovanski jeziki, litvanščina, latvijščina, malteščina), med starimi pa prevladujejo germanski in romanski jeziki.

Še zadnja stvar, povezana z jeziki. Kar zadeva znanje jezikov, se v kurikulumu lahko navedejo tudi znanja, ki jih veliko Slovencev mogoče ne bi navedlo. Tako lahko »pozabimo« na pasivno znanje nekaterih slovanskih jezikov, kar ni zanemarljivo. Moja žena je na primer pri delu daktilografke (formatiranje in redakcija) imela prednost zaradi osnovnega razumevanja vseh slovanskih jezikov. Tako je nekoč naletela na odstavka v bolgarščini, združena v enega, in ju je morala ločiti. Ker sta srbska in bolgarska cirilica enaki v skoraj vseh črkah, je to lahko naredila sama in si poenostavila delo (vse njene sodelavke bi to besedilo morale poslati nazaj prevajalcu). Pri navajanju znanja slovanskih jezikov bi sam svetoval tudi ločevanje med srbsčino in hrvaščino, saj srbohrvaščine ni (več). Naši nekdanji sodržavljeni dosledno uporabljajo izraza hrvaščina in srbsčina, vse bolj pa se uveljavlja še izraz bošnjaščina (bosanščina). Čeprav večina Slovencev ne loči med obema (ali tremi) jezikoma, se je dobro odločiti za navajanje samo enega (zdi se mi, da Slovenci največ govorijo hrvaščino).

Rekrutiranje novih uslužbencev navadno poteka takole: objava v Uradnem listu EU, objava v osrednjih časopisih države pristopnice, izbiranje prijavljenih, testiranje, intervju, vabilo izbranim. Včasih gre tudi hitreje oziroma brez katere od naštetih faz. Predvsem na objave v slovenskem časopisu

(*Delo*) se ni dobro zanašati, saj tam niso objavljeni vsi razpisi. Zelo dobro je iskati kar osebno prek uradnih strani evropskih institucij. Kadrovanje je vse bolj centralizirano, zato so ustanovili tudi osrednjo kadrovske službo EPSO, prek katere gre večina novih razpisov (<http://europa.eu.int/epso>). Seveda je dobro spremljati tudi spletne strani nekaterih organov EU, ki sami iščejo nov kader.

Za zdaj se lahko državljani držav pristopnic prijavljamo le za službe, ki so posebej namenjene nam. Maja prihodnje leto pa se bomo lahko slovenski državljani prijavljali na vse razpise. Kadrovska politika naj bi dajala prednost državljanom novih članic. Bomo videli, je rekel ta slepi.

Testiranja so bila doslej v treh delih:

1. vprašanja o EU v materinščini,
2. test logično-matematične narave v materinščini,
3. test znanja angleščine (EN), francoščine (FR) ali nemščine (DE).

Poslej naj bi testi bili v štirih delih:

1. test, prilagojen posebnim znanjem v zvezi s posameznim delovnim mestom,
2. vprašanja o EU v EN, FR ali DE,
3. logično-matematični test v EN, FR ali DE,
4. test znanja angleščine (EN), francoščine (FR) ali nemščine (DE).

Za prevajalce naj bi četrti del odpadel, saj je preverjanje znanja jezika že zajeto v prvem testu. Vprašanja o EU se nanašajo na zgodovino in ustroj evropskih integracij, kar je zajeto v vprašanjih, objavljenih v knjigi *250 Multiple Choice Test Questions on Europe and European Policy*. Knjigo je izdal sindikat *Union of the European Civil Servants*. Ob vsakem vprašanju (trditvi) so navedeni štirje odgovori (trditve), od katerih je samo en pravilen. Od vseh nasvetov, ki sem jih slišal na celodnevni delavnici na to temo, naj omenim najpomembnejšega: pazi na čas. Časa za izpolnjevanje je namreč (pre)malo, zato si je treba pomagati z različnimi tehnikami – če ti ostane premalo časa, obkroži na slepo po en odgovor pri vseh vprašanjih, saj napačni odgovori niso sankcionirani.

Posebno poglavje so logično-matematična vprašanja o splošnih sposobnostih s poudarkom na besednih in matematičnih sposobnostih. Gre za neke vrste uporabne naloge iz logike in matematike. Tudi tu velja isto najpomembnejše pravilo o času.

Najboljšo predstavo o testih dobiš, če si ogledaš primere testov, ki so objavljeni na spletu (http://europa.eu.int/epso/competitions/conthome_en.htm).

Na koncu še nekaj besed o Uradu za publikacije, kjer delam. Urad je odgovoren za izdajanje dnevnega *Uradnega lista EU* in za izdajanje različnih publikacij o EU. Enajstim jezikom se bo pridružilo kar devet novih (nove članice imajo vse »svoje« uradne jezike, razen Cipra). To pomeni nekaj izjemnega v svetovnem založništvu, saj bo *Uradni list* vsak dan izhajal v dvajsetih jezikih sočas-

no. Vsi členi morajo biti na isti strani ne glede na jezik (»krajši« jeziki imajo širše presledke med odstavki). Temu bi človek rekel nerešljiv problem, ki se bo rešil šele po dolgotrajnem trudu. Naši šefi pa to imenujejo *poseben izziv*. Lepa diplomatska govorica, ni kaj.

Prav zdaj pripravljamo sekundarno zakonodajo, to je zakonodaja, ki je že bila izdana v *Uradnih listih* v zadnjih petdesetih letih in jo je treba objaviti pred pridružitvijo v novih uradnih jezikih. Prevajanje in lektoriranje potekata v Ljubljani, pravniki lingvisti v Bruslju besedila pregledajo in jih pošljejo k nam. Tu se besedilo postavlja, korigira in pošilja v tiskarno. V slovenski ekipi nas dela enajst, ves *Secondary Legislation Team* pa šteje dobrih 100 članov. Slovenskega pevskega zbora še nismo ustanovili, kaj se ve, mogoče ga bomo, ko se nam bo pridružilo še nekaj prevajalcev.

Secondary Legislation Team na praznovanju 50-letnice Urada za publikacije v Luksemburgu

Na sliki od leve proti desni: Margit (ET), Gregor Pušnik, Inga (ET), Lina (LT), Lucija Skodlar, Lilita (LV), Aija (LV), Tino Mamić, Barbara Mavrin, Tomo Kočevan, Barbara Novinc, Krista (ET), Barbara Zajc

Janko Moder

Malo preveč nenavaden slovar

Somehow Awkward Dictionary

Glosar k Amsterdamski pogodbi, Glosar k prečiščenima besediloma Maastrichtske in Rimske pogodbe, Uradni list Republike Slovenije, 2002

Pozornost mi je zbudila brošura, v kateri sta *Glosar k Amsterdamski pogodbi* in *Glosar k prečiščenima besediloma Maastrichtske* (na zunanji naslovnici: Maastrichtste /?/) in *Rimske pogodbe*.

Izdali so ju: Uradni list Republike Slovenije, d. o. o., Služba Vlade Republike Slovenije za evropske zadeve in Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo, založil pa Uradni list Republike Slovenije, d. o. o., Ljubljana, oktobra 2002.

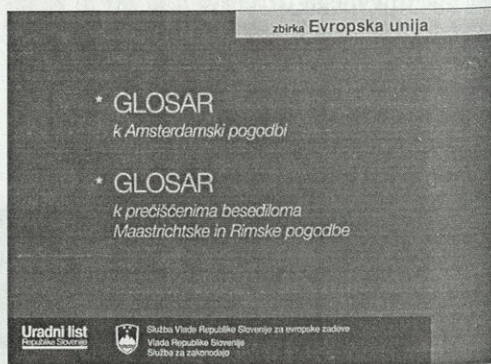
Glosar k Amsterdamski pogodbi je trijezičen (slovensko-angleško-nemški) in obsega okoli 750 iztočnic, *Glosar k prečiščenima besediloma Maastrichtske in Rimske pogodbe* pa štirjezičen (slovensko-angleško-nemško-francoski) in obsega okoli 1250 iztočnic.

Knjiga *Temeljni akti Evropskih skupnosti*, v kateri so besedilo Amsterdamske pogodbe in prečiščeni besedili Maastrichtske in Rimske pogodbe, obsega 383 strani, glosarja pa le 174 strani, se pravi pol manj. Že to je eden od pomenljivih podatkov o glosarjih.

Uvod v *Glosar* (O glosarju) je podpisala Urša Selan. V njem pravi med drugim:

»Večjezični glosar je pripravljen na podlagi treh jezikovnih različic besedil (angleško, nemško, francosko). Izbira besedja temelji na angleški različici in na njeni podlagi so zbrane slovarske iztočnice, pri katerih gre v večini primerov za specializirano besedje z različnih področij Evropske unije: kmetijstvo, gospodarstvo, promet, okolje, kultura, šolstvo, industrija ...«

Ob pregledovanju iztočnic se mi je hitro pokazalo, da ta trditev žal sploh ne drži, saj

je »specializiranega besedja« z omenjenih področij izrazito malo, prevladuje pa pravno, upravno in splošno besedje.

V *Prečiščenem besedilu Pogodbe o Evropski uniji* so na primer trije samostojni členi (174, 175 in 176) na treh straneh posvečeni okolju, v glosarju pa iztočnice *okolje* sploh ni, tudi *okoljski* ne. To mi je pokazalo, da gre za izrazito specializirano izbirna glosarja, zato sem najprej poskusil ugotoviti gostoto in način črpanja.

V ta namen sem vzel za pregled malo obsežnejše besedilo, in sicer odstavek na strani 319 *Temeljnih aktov Evropskih skupnosti*:

»Cilj okoljske politike Skupnosti je doseči visoko raven varstva, pri čemer se upošteva raznolikost razmer v posameznih regijah Skupnosti. Politika temelji na previdnostnem načelu in na načelih, da je treba delovati preventivno, da je treba okoljsko škodo prednostno odpravljati pri viru in da mora plačati povzročitelj obremenitve.«

Od vsaj tridesetih izrazov v tem odstavku, primernih za slovar, sta v glosar kot iztočnici sprejeti pravzaprav le dve besedni zvezi: *politika Skupnosti* (Community policy; Politike / ?/ der Gemeinschaft, Gemeinschaftspolitik / ?/; la politique de la Communauté) in *previdnostno načelo* (precautionary principle; Grundsatz der Vorsorge; le principe de précaution).

Taka gostota ekscerpiranja se mi je zazdela odločno premajhna, zato sem se resno vprašal, kakšen je bil sploh način črpanja ali, drugače povedano, s kakšnim namenom in po kakšnem načelu ali ključu je bilo besedilo vseh treh pogodb ekscerpirano za oba glosarja.

Ob najdbi le dveh iztočnic namesto vsaj dvajsetih pa sem tudi resno podvomil o strokovni tehtnosti glosarjev, vendar sem le še listal po knjigi in z nekaj detektivske vedoželjnosti našel še nekaj izbranemu besedilu podobnih geselskih besed, na primer iztočnico *negospodarski okoljski razlog* (non-economic environmental reason; nicht wirtschaftlich bedingter umweltpolitischer Grund; le motif environnemental non économique) in pod geslom *načelo* celo konec za preizkus vzetea odstavka: *načelo, da mora plačati povzročitelj obremenitve* (principle that the polluter should pay; Verursacherprinzip; le principe du pollueur-payeur) z besedilom: politika je zasnovana na načelu, da mora plačati povzročitelj obremenitve (it shall be based on the principle that the polluter should pay; sie beruht auf dem Verursacherprinzip).

Tu sem postal pozoren na izraz »obremenitev«, saj vsebinsko najbrž ne ustreza sobesedilu. Ker ga pa v glosarju ni med iztočnicami, sem v *Velikem angleško-slovenskem poslovnem slovarju* Lidije Šega pod geslom "the 'polluter pays' principle" dobil »načelo, da mora stroške za čistilne naprave nositi onesnaževallec«, se pravi, da je »onesnaževanje« očitno ustrežnejši izraz za "polluting" kakor »obremenitev«.

Gostota črpanja se mi je s tem nekoliko popravila, zato sem vztrajal pri pregledovanju glosarjev in našel še eno zgolj približno iztočnico za besedilo iz prej omenjenega od-

stavka, in sicer *doseganje visoke ravni varovanja zdravja* (attainment of a high level of health protection; Erreichung eines hohen Gesundheitsschutzniveaus; la réalisation d'un niveau élevé de protection de la santé).

To iztočnico navajam zlasti zato, ker bi z njo rad oporekal enemu od načel, postavljenih v glosarju: »Čeprav se izraz v pogodbah lahko pojavi na več mestih, je na mestu reference zapisana le tista, kjer se izraz v določeni pogodbi pojavi prvič.«

Tako načelo za uporabnika slovarja gotovo ni koristno, nerodno pa je tudi za sestavljalca, ker se dostikrat najbrž ne more odločiti, ali gre za ponovitev izraza ali ne, tako je kar nekaj izrazov v glosarju tudi ponovljenih, med drugim na primer celo *Evropski socialni sklad*, enkrat iz člena 146 (European Social Fund; der Europäische Sozialfonds; un Fonds social européen) in drugič iz člena 156 (European Social Fund; Europäischer Sozialfonds; Fonds social européen), pri čemer sta v pogodbah v slovenščini izraza popolnoma istovetna, v prevodih pa le za las različna.

Način in namen črpanja iztočnic za glosar sta mi torej še naprej ostala nejasna, zato pa sem ob tretji približni iztočnici (namesto *pri čemer se upošteva*) v glosarju našel pod *o* iztočnico *ob upoštevanju* (subject to; vorbehaltlich; sous réserve) z več besedili. Prvo se glasi: državljan Unije ima pravico prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic ob upoštevanju omejitev in pogojev (every citizen of the Union shall have the right to move and reside freely within the territory of the Member States, subject to the limitations and conditions; jeder Unionsbürger hat das Recht, sich im Hoheitsgebiet der Mitgliedstaaten vorbehaltlich der vorgesehenen /?/ Beschränkungen und Bedingungen frei zu bewegen und aufzuhalten; francoskega prevoda ni, očitno v skladu z napovedjo v uvodu v glosar: »Kjer francoski ali nemški jezik nista vključena v glosarsko iztočnico, ne gre za pomensko vrzel, temveč za prilagoditev strukture ustreznih skladnih jezika v taki meri, da je ni bilo moč vključiti v slovar.«

Vendar s tem še malo ni konec iztočnice *ob upoštevanju*. Kot neposredno nadaljevanje je v

istem geslu pod *o* zapisana besedno povsem drugačna zveza, in sicer *v skladu z z besedilom*: ta pravica se uresničuje v skladu s podrobno ureditvijo (this right shall be exercised subject to detailed arrangements; dieses recht /?/ wird vorbehaltlich der Einzelheiten ausgeübt; francoskega prevoda tudi tu ni), zato pa je še tretja slovenska različica pod iztočnico *ob upoštevanju*, in sicer *predmet z besedilom*: začasni ukrepi, ki so predmet nadzornega postopka Skupnosti (provisional measures subject to a Community control procedure; unterlegen: vorläufige Maßnahmen, die einem gemeinschaftlichen Kontrollverfahren unterliegen; francoskega prevoda ni).

Tu so se lepo pokazale posledice v uvodu nakazane zasnove glosarja: »Izbira besedja temelji na angleški različici.« Z drugimi besedami: geslovník je le na videz slovenski; v resnici je angleški, čeprav je umaknjen v drugi stolpec in ga torej ni mogoče pregledovati po abecedi.

In tako se je angleška zveza *subject to* v slovenskem geslovníku znašla pod iztočnico *ob upoštevanju*, ker pa je v glosarju v bistvu nosilna angleščina, sta pod isto slovensko abecedno iztočnico navedeni še dve slovenski sopomenki, in sicer *v skladu z in predmet*.

Ampak s tem se je odprlo novo vprašanje: Kdo in kako naj uporablja ta glosarja? V uvodu je sicer rečeno: »Glosar je namenjen strokovnjakom in laikom, pravnikom in jezikoslovcem, študentom in tujejezičnim uporabnikom, vsem, ki jih zanima pravo Evropskih skupnosti in Evropska unija, in vsem, ki si želijo z njim pomagati pri branju tujejezičnih dokumentov s področja Evropske unije in pri tvorjenju novih besedil s tega področja v angleškem, nemškem ali francoskem jeziku« (8).

Vendar je to besedilo očitno bolj načelne narave (podobno kakor prej omenjeno o specializiranem besedju), kakšen naj bi glosar bil, manj pa je **napisano** z upoštevanjem dejanskega glosarja in preračunano na uporabnika.

Zamislimo si, recimo, tujega študenta, ki ima pred seboj angleško besedilo omenjenih pogodb in oba glosarja, o katerih se pogovar-

jamo, in bi rad za posamezne angleške izraze našel slovenske ustreznike.

Za vsak angleški izraz mora prelistati ves glosar, ker ni urejen po angleških iztočnicah, in če ga ne najde, ob koncu ne more vedeti, ali je iskani izraz spregledal ali pa ga sestavlja sploh ni uvrstil v glosar.

In potem si zamislimo slovenskega študenta, ki ima pred seboj slovensko besedilo pogodb in bi si rad z glosarjema pomagal pri pisanju poročila v angleščini. Slovenski abecedni geslovník mu sicer daje navidezno samozavest, vendar je izrazov v njem veliko premalo in povrh tega so prevečkrat razvrščeni po angleških pomenih, da bi mogel pri delu uspešno napredovati.

Pri tem mora biti namreč pripravljen tudi na takele posebnosti. Išče na primer zvezo *v skladu z* in jo gre iskat po klasični slovarski metodi pod samostalnik »sklad«. Ampak v glosarju iztočnice »sklad« sploh ni, najde pa pod *v iztočnico v skladu s členom*, vendar je pomensko ne more uporabiti, ker je bistveni del te zveze »člen« (under Article; nach Artikel; Conformément /?/ à l'article) in besedilo: odobritev medsebojne pomoči v skladu s členom 119 (granting of mutual assistance under Article 119; den gegenseitigen Beistand nach Artikel 119 empfehlen; francoskega prevoda ni), in je pod isto iztočnico *v skladu s členom* navedena tudi zveza (*po členu*) z besedilom: razen ob razrešitvi po členu 216 (save in the case of compulsory retirement under Article 216; außer im Fall der Amtsenthebung nach Artikel 216; prévue à l'article).

Vsi ti navedki kažejo, kako nerodno, če ne kar zgrešeno sta zasnovana glosarja, saj bi morale biti vse besedne zveze s »členom« uvrščene pod iztočnico *člen*, te pa v glosarju sploh ni.

Ampak vrnimo se k uporabniku, ki išče zvezo »v skladu z«, o kateri že vemo, da jo je mogoče najti pod iztočnico *ob upoštevanju*. Tam je gotovo ne bo iskal, ker mu splošni slovensko-angleški slovar pod gesloma »upoštevanje« ali »upoštevajoč« ponuja le izraze considering, consideration, regard ..., geslo »sklad« pa pod zvezo »v skladu z« izraza "in compliance with", "in accordance with".

Da še posebej poudarim, kako nepregledno sta sestavljena glosarja, naj se še malo pomudim pri napačnem načelu, da o slovenskem geslovniku odločajo angleški izrazi, v glosarju ponekod tako dosledno izpeljanem, da je na primer pod iztočnico *plačilo* (remuneration; Entlohnung; la rémunération) uvrščena tudi zveza *osebni prejemek* z besedilom: druga izplačila, ki se nakazujejo kot osebni prejemki (any payment to be made instead of remuneration; alle sonstige als Entgelt gezahlte Vergütungen festsetzen; francoskega prevoda ni).

Podobno zgovoren ali kar svarilen zgled je nerodnost ali strokovna neizkušenost, ko se pod tako rekoč klasično iztočnico v nedoločniku *dati mnenje* (deliver an opinion; Stellungnahme abgeben; émettre des avis) v glosarju zvrsti cela pahljača različic. Prva je slovenska konkretnjša iztočnica v osebni obliki: *daje priporočila in mnenja* (make recommendations and deliver opinions; Empfehlungen und Stellungnahmen abgeben; formuler des avis), vzeta dobesedno iz besedila pogodbe: »daje priporočila in mnenja« (283). Druga različica je spet v nedoločniku: *na zahtevo Sveta ali Komisije ali na lastno pobudo pripraviti mnenja* (deliver opinions at the request of the Council or of the Commission, or on the own initiative; auf ersuchen /?/ des Rates oder der Kommission oder von sich aus Stellungnahme abgeben; saisir l'avis), čeprav je besedilo pogodbe v osebni obliki: »na zahtevo Sveta ali Komisije ali na lastno pobudo pripravljati mnenja« (285). Tretja različica je pod nedoločnikom *podati mnenje* osebna: Komisija poda o zadevi obrazloženo mnenje (the Commission shall deliver a reasoned opinion; die Kommission gibt eine mit Gründen versehen /?/ Stellungnahme herzu ab; saisir l'avis) in se ujema z besedilom v pogodbi: »Komisija ... poda o zadevi obrazloženo mnenje« (340). Četrta različica je pod nedoločniškim *izraziti mnenje* spet osebna: Komisija je izrazila odklonilno mnenje (the Commission has delivered a negative opinion; die Kommission hat eine ablehnende Stellungnahme abgegeben; l'avis négatif de la Commission), z le rahlo odmaknjenim be-

sedilom v pogodbi: »glede katerih je Komisija izrazila odklonilno mnenje« (350).

Resnično se mi zdi škoda, da niso vse te različice uvrščene pod enotno iztočnico »mnenje« ali pa pod štiri iztočnice (dati, pripraviti, podati, izraziti).

Lahko bi se torej reklo, da je ena od najtrdnjših značilnosti obeh glosarjev nesistematičnost, beganje iz ene skrajnosti v drugo, kar se kaže celo pri obravnavi kratic.

Iztočnica COSAC je na primer očitno angleška kratica, vendar ni nikjer razvezana ali razložena, le v besedilu Amsterdamske pogodbe je rečeno: »Konferenca odborov za evropske zadeve, v nadaljnjem besedilu COSAC« (160), in v glosarju je iztočnica *Konferenca odborov za evropske zadeve* izpisana kot Conference of European Affairs Committees; Konferenz der Europa-Ausschüsse, vendar brez sleherne povezave s kratico COSAC.

Po povsem drugačnem, slovenskem sistemu pa je v glosar sprejeta kot iztočnica kratica ČDO, saj je uvrščena v geslovnik pod č: ČDO (OCT, ULG), s čimer so očitno mišljene *čezmorske države in ozemlja* (overseas countries and territories; überseeische Länder und Gebiete), vendar spet brez vsakršne povezave s kratico.

Tako glosarja neutemeljeno in nepregledno begata tudi v oblikovanju iztočnic.

Po eni strani je čutiti skrb, da bi bile ne glede na obliko, v kakršni so v besedilu, uvrščene v klasični slovski obliki (v prvem sklonu ednine, nedoločniku ...), na primer *dopolniti spremembo* (modify an amendment /?/; Abänderung ändern; modifier un amendement), čeprav se besedilo glasi »Svet lahko ... dopolni vsako spremembo« (360); ali *domnevna kršitev* (alleged contravention: behaupteter Verstoß; l'allégation d'infraction), čeprav gre v besedilu za odvisni sklon in množino: »zaradi preverjanja domnevnih kršitev« (329); *dati privolitev* (give assent; Zustimmung erteilen; rendre l'avis conforme); besedilo v pogodbi: »sodeluje ... z dajanjem privolitve«; iztočnica: *davčna določba* (tax provision; steuerliche Vorschrift; la disposition fiscale), besedilo v pogodbi: »ne uvaja ... kakršnih koli notranjih davkov«;

iztočnica: *dodeliti sodno pristojnost Sodišču* (confer jurisdiction on the Court of Justice; Zuständigkeit des Gerichtshofes bestehen; les compétences attribuées à la Cour de justice); besedilo v pogodbi: »... kjer je bila sodna pristojnost s to pogodbo dodeljena Sodišču.«

Po drugi strani pa imamo za iztočnice natančen prepis iz besedil ne glede na klasično slovarsko obliko, na primer *če ne glede na izpolnjevanje zahtev* (if, notwithstanding the fulfilment of the requirement; wenn ungeachtet der Erfüllung der Kriterien; si, en dépit du respect des exigences découlant des critères) z besedilom: »če ne glede na izpolnjevanje zahtev« (278); tudi iztočnica *varuh človekovih pravic opravlja poizvedbe* (Ombudsman shall conduct inquiries; der Bürgerbeauftragte führt Untersuchungen durch; le médiateur procède aux enquêtes) se povsem ponovi v besedilu: »varuh človekovih pravic opravlja ... poizvedbe« (329); podobno *obseg prizadevanj* (extent of the effort; Umfang der Anstrengung; l'ampleur de l'effort), *zaradi nujnosti* (on grounds of urgency; aus Gründen der Dringlichkeit; pour des motifs d'urgence); *Svet lahko v skladu s postopkom iz člena ... sprejme predpise, s katerimi prepove takšno razlikovanje* (the Council may adopt rules designed to prohibit such discrimination; der Rat kann nach dem verfahren /?/ des Artikels ... Regelungen für das Verbot solcher Diskriminierung treffen).

O glosarjih torej ni mogoče reči niti tega, da je v njiju čutiti dosledno iskanje novih poti pri oblikovanju iztočnic, temveč kvečjemu to, da sta dosledna v preveč neenakem ekscerpiranju in uvrščanju v iztočnice.

In vendar se mi zdi ena od simpatičnih potez obeh glosarjev ravno delno samosvoje oblikovanje iztočnic, se pravi na nekakšne prafaktorje razdrobljeno besedilo. Če bi bilo to delo izpeljano dosledno, da bi se namreč vse iztočnice ujemale z besedili pogodb, iz katerih so vzete, in če bi bile pogodbe v celoti izpisane, bi se lahko približali zanimivemu poskusom elektronskega geslovnika, po katerem bi bila vsaka iztočnica najmanjši nespremenljivi delček besedila, uporabljiv med drugim tudi pri tako imenovanem strojnem prevaja-

nju kot kamenček v mozaiku ali delček v sestavljanju.

Vendar sta glosarja, kakor smo videli, v vse preveč primerih še celo za klasične geslovnike premalo povezana z besedili v pogodbah, se pravi, da je bilo izpisovanje opravljeno po preveč ohlapnih navodilih in so nekatere iztočnice tako odmaknjene od besedil v pogodbah, da sta glosarja v takih primerih prešibka opora celo za klasično osebno prevajanje, kaj šele za strojno.

Tudi če sta torej v brošuri izdana glosarja le delček celotnega projekta in tudi če je v elektronski obliki opravljen popoln izpis pogodb, je žal obdelava besedil tako nepopolna, nesistematična in nestrokovna, da bi pravzaprav ne bila smela zagledati belega dne, saj si niti uredništvo ni bilo povsem na jasnem, kaj pravzaprav izdaja (glavni naslov na strani 3 je na primer *Glosar k prečiščenima besediloma Maastrichtske in Rimske pogodbe*, v kazalu na strani 5 pa *Glosar k prečiščenima besediloma Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti*).

Tudi ena od dragocenih podrobnosti glosarja, sklicevanje na člene v pogodbah, je žal prevečkrat nezanesljiva, premalo skrbna je bila korektura, saj je preveč tipkarskih napak ne le v slovenskem besedilu, ampak tudi v drugih jezikih, kar nas posebej nerodno predstavlja v Evropi, saj sta glosarja namenjena tudi »tujejezičnim uporabnikom«.

Na nekaj takih zatipkanj sem z vprašaji opozoril že sproti, nekaj pa naj jih sledi še tukaj: *preprečevanje nesreč pri delu in poklicnih boleznih* /?/ (prevention of occupational accidents and diseases), *prerogative* (prerogatives; Rechte; les prérogatives /?/); *preusmeritev trgovinskih tokov* (deflection of trade; Verlagerung von Handelsströmen; le /?/ détournements de trafic); *preusposabljanje* (retraining; Umschulung; la reconversion professionnelle /?/); celo tako daleč gre to, da je ob popravljeni vrstici ostala tudi še napačna, na primer *pridobitev nepremičnin* (acquisition of property; Erwerb von Immobilien /?/; l'acquisition de biens immobiliers).

Za konec naj zapišem le še iskreno željo, naj bi ta morebiti prezgodnji porod vsaj pomagal, da bo prihodnji lahko toliko boljši, opravljen z večjo resnobo, disciplino in strokovnostjo.

Literatura

Ami Barav, Christian Philip, *Dictionnaire juridique des Communautés européennes*, Paris 1993

Henry Campbell Black, *Black's Law Dictionary*, Sixth Edition, St. Paul, 1990

Anton Grad, Henry Leeming, *Slovensko-angleški slovar*, Ljubljana 1990

Narciso Amoroso Rica, Olivier Merlin Walch, *Dictionnaire juridique français/espagnol*, Paris 1993

Lidija Šega, *Veliki angleško-slovenski poslovni slovar*, Ljubljana 1997

Temeljni akti Evropskih skupnosti, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2002

Darja Erbič, Urša Selan

Komentar h kritiki glosarjev Amsterdamske, Maastrichtske in Rimske pogodbe

Commentary to the Review of Glossaries from the Treaties of Amsterdam, Maastricht and Rome

Citat s predstavitve ob izidu slovenskega prevoda Amsterdamske pogodbe
in glosarjev (8. oktobra 2002):

»Pričujoča publikacija UL RS je **stranski produkt** širšega projekta priprave slovenske različice primarne zakonodaje Evropskih skupnosti, ki jo je v preteklem letu obravnavala Komisija za pravno redakcijo prevodov pravnih aktov ES in je od tega tedna dosegljiva na spletni strani Službe za zakonodajo. Besedila in glosarji so najbolj uporabni v elektronski obliki, saj je tako iskanje posameznih delov ali terminov bistveno lažje. Prevodi bodo uradni šele po finalizaciji v institucijah Sveta in Komisije ES in po pristopu RS k EU.

Nobeno besedilo ni tako dobro, da ne bi moglo biti boljše. Tega se vsi, ki se vsak dan ukvarjamo s prevodi pravnih besedil, zelo dobro zavedamo. Največja nevarnost za kakovost je prav gotovo časovni pritisk, ki je za vse sodelujoče v zadnjih letih pred pristopom postal že kar vsakdanja obremenitev. Vendar moram poudariti, da se kljub številnim težavam po svojih najboljših močeh trudimo doseгти kakovost. Tako upamo, da je s primarno zakonodajo v slovenskem jeziku ustvarjeno solidno izhodišče za bodoča slovenska pravna besedila EU, ki se bodo v razmerah članstva v EU lahko seveda še izboljševala, kakor nam je znano iz izkušenj novejših držav članic.«

Uredništvu *Mostov* se zahvaljujema za možnost komentarja h kritiki glosarjev k *Amsterdamski pogodbi* in k prečiščenima besediloma *Maastrichtske in Rimske pogodbe* (*Pogodbe o EU* in *Pogodbe o ustanovitvi ES*), ki jo je gospod Janko Moder predstavil na junijski konferenci SAZU o terminologiji.

Prav nič ne bova modrovali o podrobnostih te neusmiljene in – kar zadeva objavljeno papirno različico glosarjev – delno tudi utemeljene kritike, saj je razlog za »prezgodnji porod« zelo preprost in prevajalskim krogom zelo domač: časovni pritisk oziroma želja slovenski javnosti čim prej pokazati oti-

pljiv, »klasičen« plod dela v knjižni izdaji. Iz različnih razlogov, o katerih iz lojalnosti do služb, ki so botrovale nastanku publikacije, ne moreva govoriti, se je z objavo zelo mudilo. Kot je bilo povedano na predstavitvi, sta glosarja iztrgana iz širšega konteksta Evroterma – v njem je tudi drugo izrazje, ki ga je v glosarjih pogrešal gospod Moder. Podrobnejšo predstavo o celotnem projektu priprave slovenskih besedil primarne zakonodaje Evropskih skupnosti lahko zainteresirani bralec dobi, če si ogleda domačo spletno stran Službe Vlade Republike Slovenije za evropske zadeve (SVEZ): <http://www.gov.si/svez/>.

Kritika torej ni bila nepričakovana. Kot že tolikokrat doslej, jo bomo nase vzeli prevajalci. Podpisanimi sodelavkama projekta pa se ob tem viharju v kozarcu vode poraja tale misel: če bi častitljiva slovenska stroka toliko vneme in ustvarjalnosti, kot je je zaznati pri tovrstnih dobronamernih kritikah, v pre-

Darja Erbič je prevajalka redaktorica v Sektorju za prevajanje SVEZ, koordinatorka projekta priprave slovenske različice primarne zakonodaje ES.

E: darja.erbic@gov.si

teklosti vlagala v konstruktivne glosarske in terminološke projekte, bi bili morda prevajalci, ki se danes spoprijemajo s sizifovskim izzivom količine in kakovosti prevajanja evropskih predpisov brez ustrezno urejene slovenske terminologije in ob zastarelih slovarjih, bolje opremljeni za to nalogo.

Urša Selan je bila kot honorarna sodelavka SVEZ odgovorna za glosarsko podporo pri primarni zakonodaji ES. Zdaj je zaposlena v instituciji EU v Bruslju.

E: ursa.selan@consilium.eu.int

Lidija Šega

Pravni terminološki slovar in drugi pravni viri

Dictionary of Legal Terminology and Other Sources

Le čevlje sodi naj kopitar, se bo morda kdo upravičeno obregnil ob moj poskus predstavitve *Pravnega terminološkega slovarja*¹. Vendar naj na samem začetku povem, da se ne nameravam spuščati v ocenjevanje pravne ali jezikovne ustreznosti ali neustreznosti izraza, zbranega v tem slovarju. Rada pa bi ga predstavila, ker je to nedvomno najobsežnejši in enkratni zbir slovenskega pravnega izraza. Zato menim, da je to ena od knjig, ki ne bi

smele manjkati na knjižni polici slovenskega prevajalca, ki se ukvarja s pravnimi besedili.

Res je sicer eno od pravil, na katera se radi sklicujemo, naj bi strokovna besedila prevajali strokovnjaki za posamezna področja – torej naj pravna besedila prevajajo pravniki. V teoriji vse lepo in prav, v praksi pa dobro vemo, da je to dejansko neizvedljivo. Pravo je tako široko področje, da ga tudi pravniki ne zmorejo v celoti obvladovati in se zato praviloma dokaj ozko usmerjajo samo v eno ali drugo njegovo področje (kazensko, civilno, mednarodno, gospodarsko, pomorsko, ustavno in tako dalje skoraj brez konca). Hkrati se kot prevajalka vedno znova sprašujem, kje je pravzaprav meja med pravnimi in drugimi besedili. Saj se navsezadnje še tehnična navodila za uporabo stroja pogosto končujejo z napotilom za reševanje reklamacij, ki vsaj meji na pravo, če že ni v celoti poleg poslovnega še pravno vprašanje. Pa tudi pravniki sami se praviloma niso nikoli posebej usmerjali v prevajanje, razen morda v zadnjem, »evropskem« obdobju, ko je pravnik prevajalec postal zanimiv in iskan poklic. Sicer pa tudi pravna besedila v vsej svoji širini od mednarodnih konvencij do poslovnih pogodb in od zakonodaje do posamičnih pravnih aktov prihajajo v roke prevajalcem, ki smo bolj ali manj pravni samouki in iz te veje znanosti pobiramo le ustrezne pravne izraze.

Tu se naše težave dejansko začnejo in končajo. Prizadevamo si sicer pridobiti čim več pravnega znanja, vendar to navadno počnemo vzporedno z iskanjem ustreznega izraza pri prevajanju v slovenski ali tuji jezik. Pri

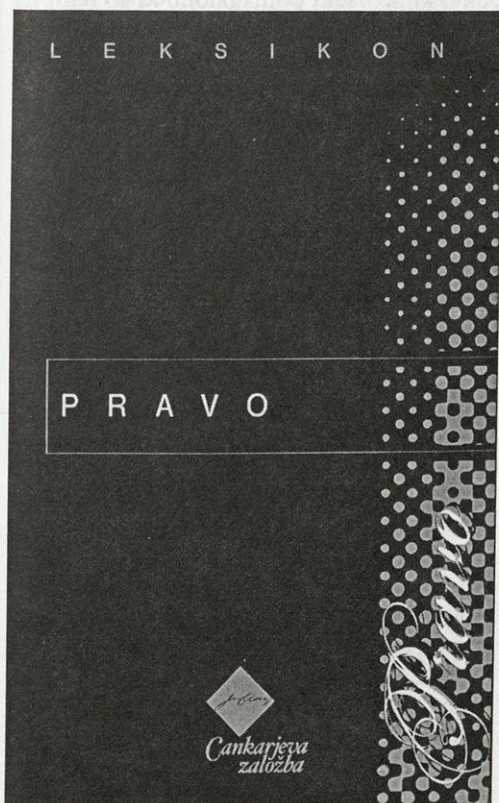
¹ *Pravni terminološki slovar (do 1991, gradivo)*, 1999, Založba ZRC SAZU.

tem si, če pošteno priznamo, ne vzamemo časa za poglobljen študij pravne literature ali učbenikov, ampak raje iščemo bližnjice po priročnikih, leksikonih, slovarjih in glosarjih. Pri pravnem izrazju poleg strokovne literature v tujem in vedno več tudi že v slovenskem jeziku zlasti uporabljamo obsežnejše slovarje ali leksikone pravnega jezika. V angleščini je tak referenčni vir gotovo Blackov pravni slovar², na katerega prisegajo tudi vsi mlajši pravniki, kar jih poznam in za katere je angleščina prvi tuji jezik. Slovenci velike pravne enciklopedije, kot je bila Blagojevičeva³, nismo imeli, je pa to vrzel dokaj dobro zapolnjeval mali priročni leksikon *Pravo* iz zbirke leksikonov Cankarjeve založbe. Z veseljem smo letos dočakali izid njegove druge, razšir-

jene in spremenjene izdaje⁴, nad katero sem bila prijetno presenečena, saj je dejansko to, kar obljublja: razširjena in posodobljena. V primerjavi s staro izdajo je v njej marsikaj iz prejšnje družbenopravne ureditve izpuščeno ali na novo pojasnjeno, marsikaj pa je dodano in dopolnjeno. Žal pa je tudi v tem leksikonu, ki zajema skoraj vsa pravna področja, obdelanih le 2700 gesel, kar nas prevajalce prepogosto pušča praznih rok.

In tako se spet in vedno znova zatekam k *Pravnemu terminološkemu slovarju*, v katerem ne glede na kritike, ki jih je včasih slišati iz pravniških vrst, najdem še največ ustreznega in uporabnega slovenskega pravnega izrazja. Že iz navade sem si slovar kupila takoj, ko je izšel, čeprav sem že ob nakupu nekoliko v dvomih zastala ob pripombi, ki je sestavni del naslova (do 1991 – gradivo). V času, ko smo verjeli, da se v naši družbi spreminja prav vse, od družbenega reda z uvajanjem večje demokracije do prehoda v tržno gospodarstvo, ki je prav v poslovnem svetu prineslo veliko novega izrazja, se mi je zdelo, da bo v slovarju gotovo opazna velika vrzel tudi v pravnem izrazju. Vendar moram reči, da me kljub zelo pogosti rabi ta slovar (to je namreč eden od slovarjev, ki jih imam ob računalniku vedno na dosegu roke) doslej ni skoraj nikoli pustil brez rešitve, ki sem jo iskala.

Ne rečem sicer, da v slovar ne bi bilo mogoče še marsičesa dodati in ga posodobiti. Pri tem mislim zlasti na izrazje iz nove slovenske zakonodaje (ampak navsezadnje te izraze tako ali tako najdem tudi v samih zakonih in komentarjih k njim) in na evropski pravni novorek, ki ga v slovarju seveda še ne more biti. Vendar se pri tem novem izrazju lahko uspešno naslonimo na Evroterm in Evrokorus, ki nastajata vzporedno z našim približevanjem Evropi in s prevzemanjem njenega pravnega reda. Velika prednost teh dveh virov je, da sta vsem dostopna na internetu⁵, res pa je, da je treba oba vira prav zaradi tega, ker se obli-

² H. C. Black, *Black's Law Dictionary*, 1991, West Publishing Co., St. Paul, Minn, USA.

⁴ L. Bavcon et al., *Pravo*, Leksikon Cankarjeve založbe, 2003, Ljubljana.

⁵ <http://www.gov.si/euroterm>

kujeta sproti, na podlagi prevodov evropskih pravnih aktov, uporabljati z nekaj kritične presoje. Čeprav se Evroterm sproti preverja in popravlja ob sodelovanju prevajalcev in pravnikov, njegovo izrazje gotovo še ne more biti tako ustaljeno in temeljito preverjeno, kot je izrazje, zbrano v *Pravnem terminološkem slovarju*, ki ga je pravna sekcija terminološke komisije SAZU iz izpiskov pravnega gradiva od leta 1895 sistematično urejala 40 let (1953–1993), kot preberemo v uvodu. Pri tem so se ravnali po trdno načrtanih načelih, kateri izrazi naj bodo v slovar vključeni, katere tujke poslovenjene in kateri pojmi pojasnjeni. Ker je bilo gradivo za ta »enojezični razlagalni slovar, ki je rezultat dolgoletnega dela več generacij slovenskih pravnikov in leksikografov,« ob osamosvojitvi Slovenije sicer še nedokončano, celovita predelava pa, kot beremo v uvodnem pojasnilu, žal ni bila izvedljiva, se je Sekcija za terminološke slovarje SAZU odločila za izdajo slovarja v obliki do takrat zbranega gradiva. Rekla bom hvala bogu, saj imamo tako na voljo zelo uporabno urejen slovar, ki ga sestavlja 12.363 geselskih člankov, med katerimi jih je več kot polovica izredno bogatih, s pregledno urejenimi besednimi zvezami ne le pridevnikov in samostalnikov, ampak so v njih tudi zveze z glagoli in s predlogi ter širše besedne zveze (pod »pravica« so na primer razvrščene v dveh stolpcih na dveh straneh). Pri številnih besednih zvezah je dodano še razlagalno pojasnilo, pri tujkah so dodani slovenski prevedki ali priporočeni izrazi, pri latinskih rekih pa sta dodana celo fonetični zapis in prevod.

Žal tega obsežnega in skrbno pripravljene ga priročnika ne boste več našli v knjigarnah, ker je pošel. Ko sem ob pisanju tega prispevka povprašala v založbi, ali morda pripravljajo ponatis ali novo izdajo, so mi povedali, da kljub velikemu povpraševanju po tej knjigi ponatis iz tehničnih razlogov žal niti ni možen. Ob tem sem izvedela še podatek, ki sem mu komaj lahko verjela: tako knjigo so (ker je

vendarle samo »gradivo«) izdali v zgolj 650 izvodih! Seveda se ukvarjanje ZRC SAZU s terminološkimi slovarji nadaljuje in v zvezi z nedokončanimi projekti najdemo tudi obvestilo, da se »na področju terminologije pripravlja oziroma izdeluje pravnozgodovinski razlagalni normativni slovar«. Samo roka za dokončanje projekta nisem nikjer zasledila ...

Seveda celo v tako bogatem besedišču, kot nam ga daje na voljo *Pravni terminološki slovar*, prevajalci ne najdemo vsega; in kar je najtežje, v njem ne najdemo že pripravljenih prevedkov, kar bi nam bilo brez dvoma najljubše, samo če bi bili zagotovo »tisti pravi«. Ampak mogoče nas potem sploh ne bi več potrebovali, kar pa spet ni dobro. Tako se bomo kljub vsem pomagalom, ki so nam na voljo, še naprej mučili in brskali za najustrežnejšimi izrazi v ciljnem jeziku, pa naj bo ta naš materni ali pa tuji jezik, v katerega prevajamo. Zato naj opozorim še na druge slovensko-tujejezične pravne slovarje, ki so, kolikor vem, na voljo na slovenskem trgu.

Eden teh je *Slovenski pravni leksikon* z nemškimi in italijanskimi ustreznici geselskih besed⁶, ki je bil zasnovan predvsem zaradi potreb sodnih tolmačev po primernem priročniku v tej jezikovni skupini, založnik pa mu je pozneje dodal še hrvaško-slovenski in slovensko-hrvaški indeks besedišča. Morda bi ga bilo ob priliki lepo dopolniti še z angleškimi izrazi, čeprav verjamem, da je to zaradi velikih razlik med anglosaškim in kontinentalnim pravom posebej težavna in zahtevna naloga. Prepričana sem, da je *Slovenski pravni leksikon* našel svoje mesto med uporabniki in navsezadnje z 2500 gesli ni dosti manjši od prej omenjenega enojezičnega leksikona *Pravo* Cankarjeve založbe. Se pa besedišči obeh leksikonov med seboj zelo razlikujeta, tako da se priročnika vsebinsko nikakor ne prekrivata. Nasprotno, lepo se dopolnjujeta in potrebujemo seveda oba.

⁶ Apovnik, Primožič, Feri, *Slovenski pravni leksikon z nemškimi in italijanskimi ustreznici geselskih besed*, 1999, OST, Ljubljana.

In končno že dve leti s pridom uporabljamo tudi Longykov *Slovensko-angleški pravni slovar*⁷, ki je bil po uvodnih besedah avtorja narejen po meri prevajalcev. Obsežno recenzijo tega slovarja smo prebrali že v *Mostovih 2001* (Gregor Velkavrh), zato naj tu dodam le svoje osebno mnenje, da je prav zaradi avtorjevega prepričanja, da bo prevajalcem najbolj ustregel z enim samim angleškim izrazom za posamezen slovenski pojem, slovar manj bogat in verodostojen, kot bi lahko bil. Prvič zato, ker nisem prepričana, da je izbrani angleški prevedek res vedno najustrežnejši, drugič pa zato, ker verjamem, da vsak odgovoren prevajalec raje sam izbere med širšo ponudbo prevedkov tisti izraz, ki najbolj ustreza njegovemu sobesedilu in ki ga, če je le mogoče, preveri v sorodnih izvirnih besedilih ali v leksikonu strokovnega izrazja ciljnega jezika (za angleška besedila na primer v prej omenjenem Blackovem slovarju).

Med novimi knjigami s pravnega področja smo letos zasledili še novo različico tega slovarja, dopolnjeno s hrvaškim izrazjem.⁸

⁷ T. Longyka, *Slovensko-angleški pravni slovar*, 2001, Ljubljana.

⁸ T. Longyka, N. Nikolić, Ž. Galić, *Hrvaško-slovenski/angleški pravni slovar*, 2003, Komunikado, Ljubljana.

⁹ J. Bajuk, S. Fajdiga, P. Longyka, G. Podbevšek, *Angleško-slovenski pravni slovar*, 2003, Prestige Group, Ljubljana.

Tik pred poletnimi počitnicami pa nas je na trgu prijetno presenetil *Angleško-slovenski pravni slovar* Primoža Longyke s sodelavci.⁹ Po obliki in urejenosti je na prvi pogled močno podoben slovensko-angleškemu slovarju Tomaža Longyke, tako da priznam, da sem (kljub drugim avtorjem) najprej pomislila, da je besedišče samo »obrnjeno«. Sicer bi bilo to prav tako dobrodošlo, še zlasti ker je ponujena tudi elektronska različica slovarja. Vendar me je že bežen pregled besedišča prepričal, da to ni čisto res in da so avtorji, kot napovedujejo v uvodu, dejansko izbirali geslovnik tudi na podlagi ameriških in angleških pravnih virov.

Ker pa je bil namen tega prispevka zlasti opozoriti na vire pravnega izrazja, ki jih imamo prevajalci na voljo, ne pa kritično recenzirati posamezne slovarje, bom – navsezadnje tudi v skladu s uvodnim stavkom tega prispevka – podrobnejše vrednotenje ustreznosti izbranega izrazja in pravilnosti prevedkov raje prepustila pravnikom.

Navodila za avtorje prispevkov

V *Mostovih*, strokovnem glasilu Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije, objavljamo članke, glosarje, predstavitve, informacije in druge prispevke o prevajanju ter recenzije strokovne literature, koristne pri prevajanju.

Preden se odločite za pisanje članka, se posvetujte s člani uredništva o ustreznosti vsebine in prispevka.

Splošni napotki

Besedila napišite v urejevalniku Word for Windows, pri čemer uporabljajte pisavo Times New Roman (kodna tabela CE Windows-1250) v velikosti 12. Ne spreminjajte velikosti pisave, kadar ni potrebno. Besedilo naj bo levo poravnano in brez grafičnega oblikovanja za postavitev in prelom.

Strokovni članki naj ne bodo daljši od 20 strani (30.000 znakov brez presledkov), drugi prispevki (poročila, recenzije ipd.) pa naj ne presegajo 10 strani (15.000 znakov brez presledkov).

Naslove avtorskih prispevkov zapišite v slovenskem in v ustreznem tujem jeziku.

Strokovni članki morajo na začetku vsebovati povzetek (do 500 znakov brez presledkov), in sicer v slovenščini ter v ustreznem tujem jeziku.

Skupaj s člankom oddajte tudi kratko lastno predstavitev (od 200 do 300 znakov brez presledkov) za rubriko O avtorjih. Na koncu predstavitev pripišite tudi svoj e-naslov. Opozorite, prosim, če svojega e-naslova morda ne želite objaviti.

Prispevke honoriramo, zato v *Mostovih* objavljeni članki ne smejo biti ponovno objavljeni v drugih publikacijah brez dovoljenja uredništva *Mostov*.

Zaradi sklenitve avtorskih pogodb sporočite glavnemu uredniku še naslednje osebne podatke: uradno ime in stalni naslov, EMŠO, številko osebnega računa in davčno številko. Pripišite tudi, ali ste davčni zavezanec oziroma zavezanca in pod katero izpostavo DURS spadate ter ali ste zaposleni/samozaposleni ali imate morda kak drug status.

Stroške tipkanja, skeniranja in urejanja člankov, ki jih avtorji ne oddajo v elektronski obliki, odbijemo od avtorskega honorarja. Rokopisov ne vračamo.

Avtorske prispevke lektoriramo in redigiramo. Avtorji so pred natisom dolžni opraviti avtorsko korekturo.

Prispevke pošljite na e-naslov člana uredniškega odbora, s katerim ste v dogovoru, ali

na e-naslov (mojca-m.hocevar@guest.arnes.si). V glavi sporočila pri Predmet/Subject vpišite MOSTOVI. Kadar so v besedilu posebna znamenja, pošljite prispevek v dogovorjenem roku tudi v natisu z 1,5 medvrstičnim razmikom, in sicer na naslov:

Mostovi DZTPS
Petkovškovo nabrežje 57
SI-1000 Ljubljana
Slovenija

Na zgornjem naslovu *Mostov* in e-naslovu glavnega urednika zbiramo tudi mnenja o objavljenih prispevkih ter predloge za članke v prihodnjih številkah.

Napotki za zapis besedila

Poudarjeni deli besedila (strokovni izrazi, latinski citati ipd.) naj bodo zapisani v ležeči pisavi.

Opombe vnašajte z ukazom Vstavi Sklic Sprotna opomba ...

Naslovi knjig in revij naj bodo tako v besedilu članka kot tudi v opombah in bibliografiji navedeni v ležeči pisavi. Naslovi člankov iz revij in zbornikov naj bodo zapisani navadno (pokončno) v narekovajih.

V besedilu sproti omenjene vire citirajte v oklepajih, v katerih zapišete avtorjevo ime in letnico izida navajanega vira ter za vejico tudi ustrezno stran, npr.:

... (Duff 2000, str. 39) ...

V seznamih navedenk (virov in literature) na koncu člankov navedite samostojne knjižne izdaje in članke po naslednjih vzorcih:

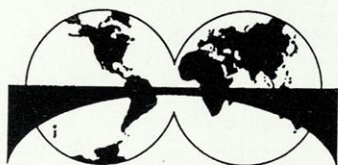
Duff, A. McConnell. 2000. *Into English: Writing and Translating into English as a Second Language – A Practical Guide to Recurrent Difficulties*. Ljubljana: DZS.

Gabrovšek, D. 1996. »Contrastive Lexicology and the Wretched L1 : L2 Translator.« V *Prispevki k tehniki prevajanja iz slovenščine v angleščino*, ur. S. Kliner, 14–38. Radovljica, Slovenia: Didakta.

[SSKJ] Slovenska akademija znanosti in umetnosti, ur. 1970–1991 [1994]. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. 5 zv. Enoz. izd., 1994. Disketna različica, 1997. CD-ROM, 1998. Ljubljana: DZS.

Komac, D., avt.; Hočevnar, M. M., ur. 2001. *Splošni angleško-slovenski in slovensko-angleški moderni slovar / English-Slovenian and Slovenian-English Modern Dictionary*. Zbirka Moderni slovarji. Ljubljana: Cankarjeva založba.

M.M.H.

DZTPS

The Association of Scientific and Technical Translators of Slovenia (DZTPS) is a Slovenian professional union of more than 600 translators of scientific and technical texts. The DZTPS members are registered by languages they translate into or from, and by the field of expertise. They work either as freelancers or are employed by different companies, institutions or translation agencies.

The DZTPS Association publishes its journal called *Mostovi* (*The Bridges*) and the *Bilten* informative bulletin. It also contributes towards the education of its members by organizing various translation-related seminars and lectures. The DZTPS Association has its forum on the internet: DZTPS-info@yahoogroups.com.

The DZTPS Association refers requests for translations to registered members and performs the invoicing service.

One of the aims of the DZTPS Association is to establish and maintain links with similar organizations and translation institutions at the national and international levels. It is also a member of the International Federation of Translators (FIT).

Izdajatelj glasila

DZTPS

Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije
Petkovškovo nabrežje 57
SI-1000 Ljubljana
SLOVENIJA

Uradne ure: od 8.00 do 14.00

Tajništvo

☎ +386 (0)1 2317 862

Računovodstvo

☎ +386 (0)1 4339 243

Transakcijski račun: 02014-0019718997

Faks: +386 (0)1 2320 131

<http://www.drustvo-ztps.si>

E-naslov: drustvo-ztps@drustvo-ztps.si

Društveni forum: DZTPS-info@yahoogroups.com

wap: <http://tagtag.com/dztps>

ISSN 0352-7808

9 770352 780004

UDK 651.926 (O5). 5/6

CENA 1.600 SIT